

Załącznik do Uchwały Nr XXXI/233/2020
Rady Miejskiej w Przasnyszu
z dnia 27 października 2020 r.

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO

MIASTA PRZASNYSZ
NA LATA 2021-2024
Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2029

Przasnysz, październik 2020 r.

Plan Rozwoju Lokalnego został opracowany w ramach realizacji II etapu Programu Rozwój Lokalny współfinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2014 – 2021 przez pracowników Wydziału Inwestycji, Rozwoju i Pozyskiwania Środków Zewnętrznych Urzędu Miasta Przasnysz przy wsparciu Doradcy delegowanego do pracy z miastem w ramach projektu przez Związek Miast Polskich.

Autorzy dokumentu składają szczególne podziękowania Panu Mirosławowi Olczakowi za nieocenioną pomoc i wskazywanie aspektów istotnych dla rozwoju miasta z perspektywy zewnętrznego eksperta.

Wyrazy wdzięczności twórcy składają członkom Zespołu Kluczowych Specjalistów oraz Zespołu Konsultacyjnego, powołanych do współpracy nad przygotowaniem projektu, instytucjom, organom i osobom, które współpracowały podczas dziesięciomiesięcznej intensywnej pracy nad dokumentem udostępniając informacje i dzieląc się spostrzeżeniami dotyczącymi rozwoju Przasnysza.

Autorzy składają też podziękowania wszystkim osobom, które tworzyły karty przedsięwzięć, brały udział w badaniach społecznych, spotkaniach, warsztatach, konsultacjach społecznych dostarczając niezwykle cennych informacji o postrzeganiu miasta przez jego mieszkańców i użytkowników.

Spis treści

Część I. Wprowadzająca	4
Wstęp	4
Partycypacja społeczna w procesie tworzenia i wdrażania Planu Rozwoju Lokalnego.....	5
Część II. Diagnostyczna (charakterystyka miasta, diagnoza problemów i barier rozwojowych	10
oraz potencjałów i mocnych stron)	10
Wstęp	10
Podstawowe informacje o mieście.....	12
Wymiar środowiskowy	14
Wymiar gospodarczy	41
Demografia	93
Wymiar społeczny	123
Wymiar przestrzenny	176
Wymiar inteligentnego zarządzania miastem - Smart Town	198
Podsumowanie całościowej diagnozy miasta	206
Część III. Strategiczna	213
Wstęp	213
Wizja	213
Cele	214
Działania	216
Scenariusze rozwojowe	221
Część IV. Wdrożeniowa	222
Wstęp	222
Finansowanie i harmonogram.....	222
Systemy zarządzania – zapewnienie efektywności i skuteczności w realizacji PRL w wymiarze operacyjnym, finansowym i przestrzennym	229
Analiza ryzyka	232
Sposób monitorowania oraz ewaluacji PRL.....	240
Powiązanie Planu Rozwoju Lokalnego z dokumentami strategicznymi i planistycznymi miasta....	242
Część V. Analiza finansowa	244
Wstęp	244
Realizacja budżetu w warunkach kryzysu spowodowanego epidemią.....	245
Dochody budżetowe.....	245
Analiza możliwości finansowych wnioskodawcy	250

Część I. Wprowadzająca

Wstęp

Plan Rozwoju Lokalnego Miasta Przasnysz na lata 2021-2024 z perspektywą do roku 2029 jest dokumentem strategicznym samorządu Miasta Przasnysz. Powstał on w ramach realizacji II etapu Programu Rozwój Lokalny współfinansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2014 – 2021.

Plan zawiera szczegółową diagnozę miasta, wizję, cele, działania i przedsięwzięcia, a także system wdrażania. Wyznacza kierunki działań samorządu na najbliższe lata, które mają spowodować wyhamowanie negatywnych zjawisk pogarszających obecnie sytuację społeczno-gospodarczą miasta i skierować je na ścieżkę rozwoju.

Dokument, zgodnie z regulaminem naboru, zakłada niwelowanie największych problemów rozwojowych miasta i wykorzystywanie jego endogennych potencjałów. Polityka rozwoju nie powinna być jednak oparta tylko na ww. filarach, powinna też zawierać elementy kreujące rozwój. Przasnysz pomimo licznych problemów ma również mocne strony, w tym zasoby. Ich skuteczne wykorzystanie w planowaniu strategicznym miasta może sprawić, że pomimo peryferyjnej lokalizacji będzie przyjaznym miejscem do szczęśliwego życia dla wszystkich mieszkańców.

Tworzeniu dokumentu przyświecała idea zintegrowanego podejścia w oparciu o trzy podstawowe wymiary: środowiskowy, gospodarczy i społeczny, których uzupełnieniem są obszary przestrzenne i inteligentnego zarządzania miastem.

Plan został skonstruowany w taki sposób, by każda z grup mieszkańców oraz użytkowników miasta mogła odnieść z niego korzyść. Proces tworzenia PRL zakładał znacznie większe niż we wcześniejszych dokumentach strategicznych włączenie mieszkańców na każdym jego etapie. Opinie i głosy mieszkańców były zbierane podczas licznych badań społecznych, spotkań przy wykorzystaniu różnorodnych form, w tym narzędzi internetowych, bezpiecznych podczas epidemii. Stanowiły one bardzo ważne źródło informacji i były kluczem do szukania jak najlepszych rozwiązań. Założone cele, liczne działania i przedsięwzięcia wynikają wprost z diagnozy i postulatów zgłaszanych przez mieszkańców. Nawet jednak najlepsza diagnoza i najlepszy plan mogą stać się nierealne wobec założenia niewłaściwych narzędzi do jego realizacji czy braku zdolności do jego wdrażania. Dlatego właśnie połączenie Planu Rozwoju Lokalnego z Planem Rozwoju Instytucjonalnego pozwoli dążyć do zamierzeń w sposób najbardziej efektywny.

Realizacja obu planów przyczyni się do rozwoju miasta, tak by Przasnysz mógł nawiązać do swojej chlubnej historii, kiedy to był ważnym ośrodkiem gospodarczym i trzecim pod względem liczby mieszkańców miastem na Mazowszu. Realizacja tych ambitnych założeń wymaga jednak pełnej determinacji i zaangażowania nie tylko samorządu miejskiego i jego jednostek organizacyjnych, ale także innych instytucji, przedsiębiorców i organizacji pozarządowych, które m.in. jako partnerzy będą realizować niniejszy plan. Sukces ten nie będzie jednak możliwy bez udziału mieszkańców. To oni, jak dowodzi diagnoza, stanowią największy potencjał miasta, a stopień ich zintegrowania, zaangażowania i więzi z miastem będą stanowiły istotny czynnik decydujący o powodzeniu miejskich polityk rozwojowych.

Partycypacja społeczna w procesie tworzenia i wdrażania Planu Rozwoju Lokalnego

Miasto jest przede wszystkim siedliskiem dla jego mieszkańców, ale równocześnie jest areną układania i rozgrywania miejskiej polityki. Zbyt często mieszkańcy w procesie partycypacji są w roli przedmiotowej, a nie podmiotowej, a rolę wiodącą pełnią urzędnicy, specjaliści i grupy wpływu¹.

Kluczowym założeniem przyjętym podczas prac nad dokumentem było odwołanie się do perspektywy mieszkańca, co w konsekwencji znalazło odzwierciedlenie zarówno w doborze narzędzi i metod pracy wykorzystanych w procesie partycypacji, jak i w kształcie wypracowanego dokumentu. Włączenie mieszkańców w proces opracowywania dokumentu na równi z ekspertami i przedstawicielami samorządu, wzmacnia trafność wyboru celów rozwoju miasta oraz zwiększa zaangażowanie i współodpowiedzialność interesariuszy za ich osiągnięcie. Plan Rozwoju Lokalnego powinien zapewniać kontekst niezbędny mieszkańcom do odnalezienia osobistych możliwości rozwojowych, jednocześnie inspirując i mobilizując do działań na rzecz miasta.

Zarządzeniem Burmistrza Przasnysza powołane zostały zespoły do spraw przygotowania projektu w II etapie konkursu w ramach programu Rozwój Lokalny. Zespół Kluczowych Specjalistów skupiał kadrę zarządzającą oraz kilku kluczowych interesariuszy. W Zespole Konsultacyjnym znaleźli się kluczowi interesariusze, dzięki czemu odpowiednio dobrano narzędzia włączania społeczności każdej z tych grup.

Podczas planowania partycypacji w gronie Zespołu Roboczego i Zespołu Kluczowych Specjalistów wykonano identyfikację interesariuszy. Wykorzystano narzędzie do mapowania interesariuszy opracowane przez Związek Miast Polskich. Wylistowano użytkowników i dostawców, a następnie wspólnie nadano im rangę wpływu i zaangażowania w skali od 1 do 10. Posługując się mapą interesariuszy wytypowano podmioty, grupy mieszkańców i użytkowników miasta, które następnie włączono w udział w badaniach społecznych oraz w cały proces tworzenia dokumentu.

Specjalnie na potrzeby prac nad dokumentami PRL i PRI na stronie internetowej urzędu stworzono zakładkę „ROZWÓJ LOKALNY”, w której zamieszczone zostały wszystkie materiały dotyczące przygotowania projektu, w tym raporty z przeprowadzonych badań ankietowych:

http://www.przasnysz.um.gov.pl/asp/pl_start.asp?typ=13&menu=381&strona=1.

Dodatkowo informacje zamieszczano na profilu Facebook miasta Przasnysz:

https://www.facebook.com/pg/przasnyszmiasto/posts/?ref=page_internal.

Formułowanie dokumentu Planu zostało poprzedzone etapem szerokich konsultacji na temat istotnych problemów rozwojowych miasta. Przeprowadzono badania opinii mieszkańców dotyczących rozmaitych aspektów i pożądaných warunków życia w mieście, kierunków rozwoju, jakości świadczonych usług publicznych, elementów funkcjonowania miasta, które wymagają poprawy oraz kluczowych inwestycji warunkujących rozwój.

Badania były skierowane do różnych grup mieszkańców: dzieci, młodzieży, rodziców, przedsiębiorców, seniorów, osób z niepełnosprawnościami, liderów lokalnych, klientów urzędu oraz wszystkich mieszkańców.

---

¹J. Kotus, Partycypacja społeczna w zarządzaniu miastem, Studia Miejskie- Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu 2014.

Wnioski z badań i spotkań pozwoliły na zidentyfikowanie najważniejszych problemów miasta, podczas spotkań badano i omawiano przyczyny i skutki najważniejszych problemów, co pozwoliło na ich graficzne odwzorowanie na drzewach problemów. Wnioski pozwoliły także na wskazanie kluczowych potencjałów (marek, zasobów, czynników i szans) miasta i zidentyfikowanie potencjalnych pól ich wykorzystania dla rozwoju Przasnysza. Zgromadzone informacje posłużyły do stworzenia wachlarza możliwości, które są kreatywnym i nowatorskim podejściem do identyfikacji potencjałów. Podobnie, wspólnie z interesariuszami tworzone wizje miasta, drzewo celów oraz listę działań i przedsięwzięć. Udział interesariuszy zaplanowano także na etapie wdrażania PRL i PRI.

Partycypacja na etapie diagnozy

Na etapie diagnozy zrealizowano kompleksowy proces badań społecznych, a w tym:

- „Ankieta dla mieszkańców miasta Przasnysz”, badająca problemy i najbardziej pożądane kierunki rozwoju, a także oceniająca jakość poszczególnych aspektów funkcjonowania w mieście. W badaniu wzięło udział 465 mieszkańców Przasnysza, co stanowiło 2,74% populacji. Mieszkańcy wypełniali ankietę papierową, którą otrzymali od Burmistrza w trakcie jego wizyt u mieszkańców, część osób wypełniło ankietę przy okazji wizyty w urzędzie, uczniowie w trakcie zajęć szkolnych, mieszkańcy osiedli wielomieszkaniowych podczas corocznych spotkań wspólnot mieszkaniowych. Badaniem ankietowym objęci zostali również miejscowi przedsiębiorcy oraz sprzedawcy na targowisku miejskim.
- Zbieranie informacji o najważniejszych problemach i wyzwaniach rozwojowych od: Radnych Rady Miejskiej, pracowników Urzędu Miasta oraz dyrektorów miejskich jednostek organizacyjnych w formie mailingu.
- Spotkania i warsztaty z dyrektorami jednostek organizacyjnych i kierownictwem urzędu, Zespołem Kluczowych Specjalistów oraz Zespołem Konsultacyjnym.
- Spotkania z organizacjami pozarządowymi, grupami nieformalnymi i organami konsultacyjno - doradczymi miasta.
- Spotkanie z kierownictwem firmy KROSS i Przewodniczącym Rady Przedsiębiorczości Powiatu Przasnyskiego.
- Wywiady fokusowe z:
  - Lokalnymi liderami - dyrektorami miejskich jednostek organizacyjnych
  - Lokalnymi liderami - społecznikami
  - Lokalnymi liderami - kierownictwem instytucji mających siedzibę w mieście (liderzy instytucjonalni)
  - Osobami z różnymi rodzajami niepełnosprawności
  - Seniorami
  - Rodzicami dzieci w wieku do 10 lat
- Wywiady indywidualne ze Starostami Powiatu Przasnyskiego.
- Zbieranie kwestionariuszy ankietowych dla Rady Miejskiej zbieranych w formie mailingu.
- Spotkania i warsztaty z Radnymi Rady Miejskiej.
- Spotkanie z dyrektorami szkół: podstawowych, ponadpodstawowych, policealnych, kanclerz szkoły wyższej.

- Ankiety opracowane przez Związek Miast Polskich:
  - Badanie planów edukacyjnych i zawodowych młodzieży uczącej się w Przasnyszu - ankietę wypełniło 234 uczniów czyli 81% kończących szkołę. Ankietę wykorzystano również do dalszych badań. Dostosowano ją do potrzeb 79 słuchaczy szkoły policealnej oraz 120 studentów uczących się w Przasnyszu, dzięki temu pozyskano dane do diagnozy od dodatkowych grup mieszkańców.
  - Ocena stanu i warunków rozwoju przedsiębiorczości w Przasnyszu - ankietę wypełniło 228 przedsiębiorców, co stanowi 13,94% podmiotów.
- Badanie internetowe „Ocena jakości życia w Przasnyszu” - w badaniu wzięło udział 612 mieszkańców Przasnysza, co daje 3,61% populacji.

- Badanie ankietowe „Dostępny Przasnysz” oceniające stopień dostępności miasta w opinii osób z niepełnosprawnościami i osób starszych. Formularz ankietowy wypełniły 54 osoby z badanej grupy, co stanowi 0,32% ogółu mieszkańców i ok. 2% grupy docelowej.

- Badanie internetowe „Analiza potrzeb mieszkańców w zakresie wdrażania rozwiązań technologicznych w Przasnyszu”, które dotyczyło oceny i potrzeb w zakresie rozwiązań technologicznych i innowacji społecznych dostępnych w mieście. Odpowiedzi udzieliło 160 mieszkańców (0,94% populacji).

- Spotkania Burmistrza z mieszkańcami w urzędzie i podczas corocznej wizyty w domach mieszkańców

Plan włączania lokalnej społeczności był bardziej obszerny, natomiast sytuacja epidemiologiczna wymusiła odwołanie wielu umówionych spotkań i wywiadów grupowych. Zaczęto więc używać bezpiecznych narzędzi konsultacyjnych w tym internetowych.

Partycypacja na etapie planowania

- Zorganizowano i przeprowadzono badanie internetowe „Marzenia o Przasnyszu”, które pozwoliło zebrać opinie mieszkańców o wizji i najważniejszych kierunków działań w wymiarach środowiskowym, gospodarczym i społecznym. Odpowiedzi udzieliło 70 mieszkańców Przasnysza (0,43% populacji). Do opracowania wyników wykorzystano narzędzie internetowe Mentimeter, które pozwoliło na stworzenie chmury haseł określających oczekiwane cechy Przasnysza.
- Zorganizowano szereg spotkań na temat przyszłości Przasnysza:
  - Spotkanie z Zespołem Kluczowych Specjalistów
  - Spotkanie z Zespołem Konsultacyjnym i Radą Przedsiębiorczości Powiatu Przasnyskiego
  - Spotkanie z kierownictwem urzędu
  - Spotkanie ze Starostą Powiatu Przasnyskiego

- Spotkania Burmistrza z Wójtami sąsiednich gmin
- Spotkanie z Radnymi Rady Miejskiej w Przasnyszu
- Spotkanie z dyrektorami jednostek organizacyjnych
- Warsztaty i konsultacje, podczas których lokalna społeczność pracowała nad konkretnymi przedsięwzięciami w drodze do rozwoju miasta:
  - Warsztaty i konsultacje dla społeczników na terenie Parku Miejskiego
  - Spotkanie z organizacjami pozarządowymi, grupami nieformalnymi i organami konsultacyjno-doradczymi miasta
  - Spotkanie z dyrektorami miejskich jednostek organizacyjnych
  - Spotkanie z Radnymi Rady Miejskiej
  - Spotkanie z mieszkańcami osiedla nr 5
  - Spotkanie z mieszkańcami osiedla nr 6
  - Konsultacje na Rynku Miejskim- spotkanie konsultacyjne z omówieniem przedsięwzięć
  - Warsztaty dla dzieci na Rynku Miejskim
  - Spotkanie wakacyjne dla dzieci w bibliotece
  - Konsultacje na terenie sportowo rekreacyjnym tzw. „Wembley”
  - Spotkanie wakacyjne dla dzieci w Centrum Animacji i Wsparcia dla Społeczności Lokalnej
  - Konsultacje telefoniczne
  - Konsultacje za pomocą poczty internetowej
  - Zorganizowano dyskusję w formie zabawy na miejskim profilu Facebook <https://www.facebook.com/przasnyszmiasto/photos/a.599987296737677/3185269768209404/> Wśród 50 komentarzy znalazły się 22 pomysły.
- Nabór przedsięwzięć, w ramach którego wszyscy mieszkańcy miasta zostali zaproszeni do zgłaszania swoich pomysłów za pomocą „Karty Przedsięwzięć” dostępnej na stronie Urzędu Miasta oraz na profilu Facebook miasta Przasnysz. Korzystając z bazy mailingowej urzędu karty przedsięwzięć rozesłano również bezpośrednio do mieszkańców. Poprzez kartę każdy mieszkaniec mógł wskazać konkretne propozycje, które mają za zadanie rozwiązać problemy i realizować cele miasta na najbliższe lata. W ramach naboru wpłynęło 18 kart. Zgłoszone przedsięwzięcia oceniono według kryteriów dotyczących wpisywania się w zdiagnozowane problemy i potencjały oraz realności i zasadności realizacji w kontekście założonych celów i działań.

Partycypacja na etapie konsultacji dokumentu

- Spotkanie z przedsiębiorcami,
- Spotkanie z organizacjami pozarządowymi, grupami nieformalnymi, organami konsultacyjno-doradczymi,
- Spotkanie z Radnymi Rady Miejskiej,
- Spotkanie z członkami Zespołu Kluczowych Specjalistów i Zespołu Konsultacyjnego,
- Spotkanie konsultacyjne z mieszkańcami.

Partycypacja na etapie wdrażania

Na etapie wdrażania Planu Rozwoju Lokalnego zaplanowano udział grup interesariuszy przede wszystkim: przedsiębiorców, organizacji pozarządowych i grup nieformalnych, młodzieży, rodziców, seniorów, osób z niepełnosprawnościami, liderów lokalnych oraz ogółu mieszkańców.

Na etapie wdrażania Planu, zaangażowanie interesariuszy będzie obejmowało:

- Bezpośredni udział we wdrażaniu poszczególnych przedsięwzięć, w tym konsultowanie szczegółowych kwestii związanych z procesem wdrażania
  - Udział w procesie monitorowania (zgodnie z harmonogramem)
  - Udział w bieżącej ocenie rezultatów, ewaluacji mid-term i projektowaniu ew. działań korekcyjnych np. w działaniach edukacyjnych
- Udział w ewaluacji Planu
- Udział w zapewnieniu mechanizmów trwałości Planu

- Udział w formułowaniu dobrych praktyk, opisie działań na potrzeby multiplikacji
- Włączenie w szeroki proces promocji Planu (w tym EOG jako donatora głównej części środków) i ogólnie miasta Przasnysza.

Przewidziano różne formy informowania, zbierania opinii i konsultowania zamierzeń - włączania grup interesariuszy na etapie wdrożenia, które zostały w sposób szczegółowy określone w Planie Komunikacji (załącznik).

Istotny udział mieszkańców we wdrażaniu PRL będzie miał miejsce w prowadzonych badaniach społecznych, które będą stanowiły istotne źródło informacji w procesie tworzenia dokumentów programowych i dziedzinowych planów miasta. W dużo szerszym niż dotychczas zakresie będą też odbywały się konsultacje społeczne. Będą one dotyczyły tworzonych dokumentów, wyboru rozwiązań jak choćby udział dzieci i rodziców w doborze stylu aranżacji wnętrza i wyposażenia żłobka. Doświadczenia zebrane przy tworzeniu niniejszego dokumentu pozwolą na dobór odpowiednich, atrakcyjnych form prowadzenia konsultacji dostosowanych do różnych grup interesariuszy. Konsultacje będą prowadzone w oparciu o stworzony w ramach jednego z działań Plan konsultacji społecznych.

Szeroki udział mieszkańców przewidziano także na etapie corocznego monitorowania postępów realizacji planu oraz jego ewaluacji.

Część II. Diagnostyczna (charakterystyka miasta, diagnoza problemów i barier rozwojowych oraz potencjałów i mocnych stron)

Wstęp

Głównym celem diagnozy jest zobrazowanie obecnej sytuacji społeczno - gospodarczej Przasnysza i wskazanie jego kluczowych czynników, potencjałów oraz barier rozwojowych.

Składa się ona z kilku części, w których zostały szczegółowo przeanalizowane trzy podstawowe wymiary: środowiskowy, gospodarczy i społeczny oraz obszary przestrzenne i inteligentnego zarządzania miastem smart town. Zwieńczeniem pogłębionej diagnozy jest analiza stopnia rozwoju oraz jakości życia w mieście.

Diagnoza, zgodnie z wieloletnią miejską praktyką, stanowi kluczowy element planowania strategicznego. Stąd też wynika obszerność materiału i szczegółowe analizy, bowiem tylko dogłębne zbadanie sytuacji w wielu obszarach pozwala poznać dokładną genezę zachodzących w mieście procesów. Jedynie rzetelna diagnoza może stanowić początek prac nad planowaniem procesów strategicznych.

Diagnozę oparto na wielu wiarygodnych źródłach danych pozyskanych z ogólnodostępnych rejestrów w tym w dużej mierze z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, Monitora Rozwoju Lokalnego i Monitora Miast, informacjach uzyskanych z instytucji, publikacji naukowych czy danych urzędu.

Źródła danych:

- Dane będące w posiadaniu Urzędu Miasta Przasnysz i miejskich jednostek organizacyjnych,
- Dokumenty strategiczne i programowe miasta,
- Dokumenty strategiczne i programowe Powiatu Przasnyskiego i Gminy Przasnysz,
- Monitor Rozwoju Lokalnego (MRL),
- Monitor miast (monitor miast.pl),
- Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (BDL GUS),
- Urząd Statystyczny w Warszawie,
- Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej (CEIDG),
- Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad,
- Państwowa Komisja Wyborcza,
- Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej,
- Ministerstwo Finansów,
- Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej – Polski Instytut Badawczy,
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie,
- Okręgowa Komisja Egzaminacyjna (OKE),
- Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy,
- Starostwo Powiatowe w Przasnyszu,
- Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności,
- Urząd Skarbowy w Przasnyszu,
- Powiatowy Urząd Pracy w Przasnyszu,

- Komenda Powiatowa Policji w Przasnyszu,
- Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej w Przasnyszu (SPZZOZ),
- Liceum Ogólnokształcące im. KEN w Przasnyszu,
- Operatorzy sieci uzbrojenia terenu: PGE, Veolia, PSG, MZGKiM,
- Publikacje naukowe wymienione w przypisach,
- Dane z czujników jakości powietrza Airly,
- Przegląd stanu dróg,
- Audyt energetyczny i audyt oświetlenia,
- Ocena zasobów pomocy społecznej,
- Sprawozdania oświatowe,
- Badania społeczne realizowane przez Miejską Bibliotekę Publiczną,
- Sprawozdania ze spotkań ze wspólnotami mieszkaniowymi,
- Wnioski z licznych spotkań i badań społecznych wymienionych w części dotyczącej partycypacji,
- Wnioski z badań społecznych realizowanych przez miasto w latach 2014-2015,
- Wnioski uzyskane od Rady Przedsiębiorczości Powiatu Przasnyskiego (RPPP),
- Strony internetowe lokalnych instytucji i firm,
- Komentarze na profilu Facebook miasta, lokalnych portalach,
- Wnioski zgłaszane do Burmistrza.

Analizę poszerzono o szereg badań społecznych (wymienionych w części dotyczącej partycypacji), opracowanych zarówno na potrzeby niniejszego dokumentu jak i tych prowadzonych przez miasto oraz inne podmioty w ostatnich latach.

Niniejsze opracowanie prezentuje dane aktualne (w zależności od dostępności, najczęściej jest to rok 2018 lub 2019) na tle danych z lat poprzednich, tak by możliwe było uchwycenie zachodzących trendów. Tam, gdzie było to możliwe, istotne i zasadne odniesiono sytuację Przasnysza do powiatu, województwa i kraju, miast sąsiednich (Mława, Ostrołęka, Maków Mazowiecki, Ciechanów). Dodatkowo sytuację miasta ukazano na tle miast z grupy porównawczej zakwalifikowanej do kategorii ośrodków wielofunkcyjnych². W celu dokonania porównań Przasnysza na potrzeby analiz pogłębionych w oparciu o Monitor Miast (monitormiasta.pl) do grupy porównawczej włączone zostały następujące miasta: Ciechanów, Mława, Ostrów Mazowiecka, Płońsk, Pułtusk, Sokołów Podlaski oraz wartość średnia dla każdej z analizowanych cech, obliczona dla grupy E2_GM – ośrodków wielofunkcyjnych o podobnych cechach. Grupa porównawcza składa się zatem z 4 miast sąsiadujących (Ciechanów, Mława, Pułtusk, Płońsk), które konkurują lub mogą konkurować ale też współpracować z Przasnyszem w różnych sferach, a także z dwóch miast położonych w regionie (Ostrów Mazowiecka, Sokołów Podlaski), charakteryzujących się podobnymi cechami (w tym odległość od stolicy regionu) i pełniącymi podobne funkcje jak Przasnysz.

Dodatkowo do porównań w oparciu o Monitor Rozwoju Lokalnego włączono do grupy porównawczej Maków Mazowiecki (miasto mniejsze, ale o korzystnym położeniu względem szlaków komunikacyjnych, mogące konkurować z Przasnyszem w sferze gospodarczej) oraz Węgrów (ze względu na podobieństwo funkcji, cech lokalnej gospodarki oraz zbliżoną odległość od Warszawy jako ośrodka regionalnego).

W części diagnostycznej zawarto charakterystykę miasta, analizę problemów i barier rozwojowych, a także potencjałów i mocnych stron. Proces diagnozy problemów był uspołeczniony i przebiegał w kilku etapach. Wraz z interesariuszami przeprowadzono listowanie i grupowanie problemów,

---

²P. Śleszyński, Delimitacja miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze, Polska Akademia Nauk, Warszawa, 2016.

a także ich hierarchizację i poszukiwanie związków przyczynowo-skutkowych. Podczas warsztatów zgłaszano też propozycje działań, które mogłyby się przyczynić do niwelowania problemów, co stanowiło podstawę do planowania rozwoju. Diagnozę problemów zespół roboczy podsumował tworząc drzewa problemów. Ze względu na obszerność problemów występujących w mieście, ich wielowątkowość i szereg powiązań przyczynowo-skutkowych, drzewa te nie były możliwe do zamieszczenia w dokumencie w sposób czytelny i ukazujący wszelkie aspekty (powiązania). Dlatego też opisy obszarów problemowych zostały zawarte w tekście diagnozy, a w podsumowaniach każdego z wymiarów zawarto w sposób syntetyczny najważniejsze problemy wraz ze wskazaniem ich głównych przyczyn i skutków.

Równoległe z diagnozowaniem problemów identyfikowano potencjały. Na potrzeby niniejszego opracowania przyjęto, że potencjały to zasoby, czynniki, mocne strony oraz wyróżniki miasta. Po ich wylistowaniu i hierarchizacji, zespół roboczy opracował i zastosował nowatorskie i kreatywne narzędzie jakim były wachlarze możliwości dla każdego potencjału. Z wachlarzy wybrano następnie takie formy wykorzystania potencjałów, które były zgodne z oczekiwaniami mieszkańców, są adekwatne do sytuacji miasta, a ich wdrożenie jest najbardziej realne, zasadne i efektywne. Listy najważniejszych potencjałów wraz z priorytetowymi formami ich wykorzystania do rozwoju miasta zawarto w podsumowaniach każdego z wymiarów.

Na podstawie zebranych danych liczbowych i wyników badań społecznych dla każdego z wymiarów opracowano analizę SWOT. Stworzono ją z udziałem kadry zarządzającej urzędu, członków Zespołu Kluczowych Specjalistów i pracowników merytorycznych odpowiadających za daną tematykę. Każdemu z zagadnień przypisano znaczenie w skali od 1 do 3, które pozwoliło na zastosowanie elementów analizy TOWS. Każdy z podrozdziałów wieńczy też podsumowania najważniejszych barier rozwojowych i wyzwań, które stanowią syntetyczne podsumowanie diagnozy miasta. Metodkę demografii, ze względu na jej specyfikę, opracowano w sposób opisany na początku rozdziału. Podsumowanie diagnozy ukazano poprzez analizę ogólnego wskaźnika rozwoju miasta na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego oraz ocenę jakości życia w mieście opartą na przeprowadzonym badaniu społecznych. Jest ona niejako odzwierciedleniem całości materiału zawartego we wcześniejszych częściach dokumentu.

Podstawowe informacje o mieście

Przasnysz jest gminą miejską, stolicą powiatu. Sąsiaduje z obwarzankową gminą wiejską Przasnysz oraz gminą Czernice Borowe. Przasnysz położony jest w północnej części województwa mazowieckiego, na szlaku tranzytowym na Mazury, w połowie odległości pomiędzy Warszawą, a Olsztynem (po 100 km do każdego z miast). Zajmuje powierzchnię 2516 ha, a zamieszkuje je 16 967 osób.

Mapa 1 Położenie miasta

Źródło: Opracowanie własne

Dziedzictwo kulturowe i historyczne

Prawa miejskie Przasnysz uzyskał w 1427 roku. Korzystne położenie na pograniczu równiny kurpiowskiej i wysoczyzny ciechanowskiej przyczyniły się do rozkwitu miasta. W średniowieczu był on trzecim po Warszawie i Płocku ośrodkiem miejskim Mazowsza pod względem liczby mieszkańców. Dalsze losy miasta przynosiły kolejno czasy rozwoju i zapaści spowodowanej wojnami, klęskami żywiołowymi czy chorobami. Do rozwoju miasta istotnie przyczyniła się budowa koszar wojskowych w końcu XIX wieku. W czasie I wojny światowej pod Przasnyszem toczyły się ciężkie walki pomiędzy wojskami rosyjskimi i niemieckimi. Miasto wielokrotnie przechodziło z rąk do rąk, a bitwy lipcowa i lutowa z 1915 r., zwana najciekawszą bitwą I wojny światowej, na stałe zapisały się w historii miasta. Po reformie administracyjnej w 1999 r. jest stolicą powiatu przasnyskiego.

Do dziedzictwa kulturowego i historycznego miasta zalicza się zdarzenia historyczne związane ze św. Stanisławem Kostką oraz powstały w ich wyniku kult.

Genius loci miasta wiąże się z Legendą o Przaśniku - założycielu miasta, którego gościnność kultywują do dziś mieszkańcy Przasnysza, a także kultem św. Stanisława Kostki. Szczegółowe informacje opisano w wymiarze społecznym.

Dziedzictwo przyrodnicze

Przasnysz położony jest na terenie „Zielonych Płuc Polski” nad rzeką Węgieńką, która jest dopływem Orzyca. Miasto nie ma większych walorów przyrodniczych, choć występują tu pojedyncze gatunki chronione flory i fauny.

Inne cechy miasta

Przasnysz nie ma tzw. renty położenia na cennych przyrodniczo terenach. Otaczają go pola uprawne, które stwarzają mało atrakcyjne warunki do wypoczynku i rekreacji. Przasnysz zwany jest „miastem rowerów”, tu mają siedzibę producenci rowerów w tym KROSS, a mieszkańcy bardzo chętnie korzystają z tego środka lokomocji. W mieście silne są tradycje piłki nożnej i sportów siłowych. Osoby oczekujące niecodziennych wrażeń mogą skorzystać z oferty skoków spadochronowych, lotów widokowych szybowcem i samolotem na lotnisku Aeroklubu Północnego Mazowsza pod Przasnyszem.

Miasto opiera się na rdzennych mieszkańcach i przybyszach z okolicznych wsi. Ponad 100-letnie istnienie jednostki wojskowej sprawiło, że przybywający na służbę żołnierze zakładali tu rodziny i osiedlali się na stałe. W mieście przebywa też prawie 40 zasymilowanych obcokrajowców. Nowi mieszkańcy integrują się z lokalną społecznością, warto jednak podejmować działania budujące w nich więź z miastem. Przasnyszanie na wzór legendarnego Przaśnika są gościnni i serdeczni dla „przybyszów”.

Przasnysz znany jest w kraju jako miejsce produkcji rowerów, lokalizacja jednostki wojskowej oraz z postaci Św. Stanisława Kostki. Dla przejezdnych może być brzydkie i nieciekawe (m.in. ze względu na zabudowę przy głównej arterii), jednak po bliższym poznaniu uznawane jest za estetyczne i czyste, zyskuje na atrakcyjności.

Przasnysz jest oddalony od dużych aglomeracji miejskich. Mieszkańcom nie doskwierają problemy związane z silną industrializacją, czy zakładami produkcyjnymi silnie zanieczyszczającymi środowisko. Rosnące natężenie ruchu szczególnie związane z weekendowymi przejazdami pomiędzy Stolicą, a Mazurami przyczynia się do pogorszenia jakości powietrza. Miasto ma korzystne położenie, w opinii mieszkańców jest tu bezpiecznie, co zachęca do zamieszkania. Jest miastem spokojnym, przyjaznym dla osób starszych i rodzin z dziećmi. Wśród mieszkańców pokutuje jednak stereotyp, że „miasto umiera”, nic się tu nie dzieje, brakuje atrakcji, że to „miasto seniorów”.

Obecne funkcje

Przasnysz jest wielofunkcyjnym ośrodkiem administracyjnym, usługowym o charakterze ponadlokalnym w zakresie oświaty, ochrony zdrowia, pomocy społecznej, kultury oraz usług komercyjnych. Swoją siedzibę mają tu: Starostwo Powiatowe, Urząd Gminy Przasnysz, Sąd Rejonowy, Prokuratura Rejonowa, Komenda Powiatowa Policji, Komenda Powiatowa Straży Pożarnej, Jednostka Wojskowa, Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Urząd Skarbowy, Powiatowa Stacja Sanitarно - Epidemiologiczna, Powiatowy Inspektorat Weterynarii, Nadleśnictwo Przasnysz, Biuro Powiatowe Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, a także Szpital Powiatowy, szkoły ponadpodstawowe, pomaturalne i szkoła wyższa, biura parlamentarzystów. Inne usługi publiczne świadczone są w instytucjach mających swoją siedzibę w sąsiadujących dawnych miastach wojewódzkich: Ostrołęce (odległej o 55 km) i Ciechanowie (25 km). Tam też przasnyszanie robią zakupy czy korzystają z oferty spędzania wolnego czasu (szczególnie kina, basenu). Niedaleki dystans do Warszawy czy Olsztyna umożliwia korzystanie z tamtejszej bogatszej oferty kin, teatrów, galerii handlowych i innych. Handel w mieście odbywa się głównie w marketach i dyskontach, mniejszych punktach czy na targowisku miejskim. Mieszkańcy mają dostęp do usług licznych banków, biur rachunkowych, kancelarii, punktów gastronomicznych, punktów napraw, ochrony zdrowia, sportu, zakładów fryzjerskich, kosmetycznych i innych. Na terenie miasta funkcjonuje pięć lokalnych tytułów wydawniczych i dwa portale informacyjne.

Wymiar środowiskowy

Zasoby naturalne są specyficznym kapitałem, dającym opisać się w granicach administracyjnych miasta. Stanowią nie tylko warunki i okoliczności sprzyjające, ale są przede wszystkim siłą sprawczą rozwoju społeczno-gospodarczego miast. Dlatego nadmierne wykorzystanie zasobów i degradacja środowiska może okazać się barierą dla rozwoju. Wymogi ochrony środowiska oraz konieczność adaptacji do zmian klimatu sprzyjają ich zachowaniu dla przyszłych pokoleń, ale również stawiają nowe wyzwania samorządom.

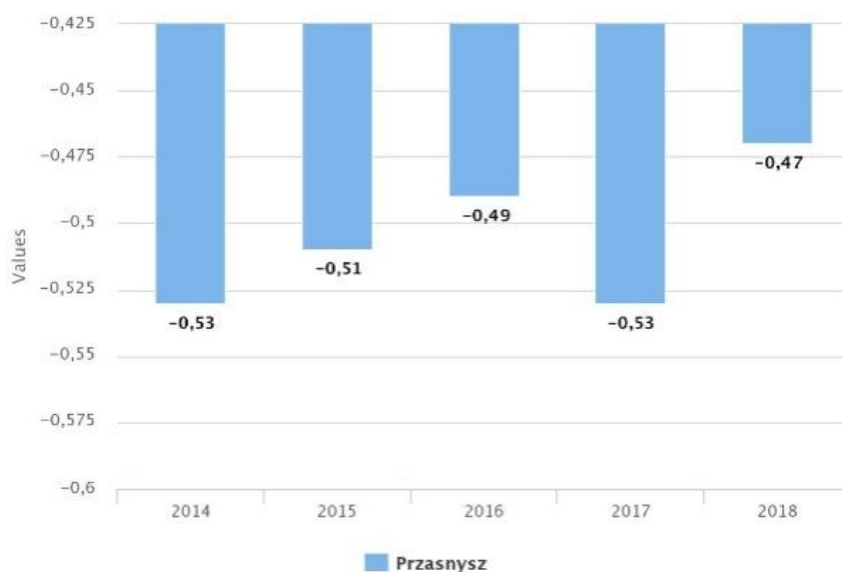
Monitor Rozwoju Lokalnego wskazuje, że monitorowanie stopnia rozwoju gminy pod względem jakości środowiska naturalnego koncentruje się na analizie trzech powiązanych ze sobą zagadnień:

- 1) Stanie głównych komponentów środowiska (woda, powietrze, gleba)
- 2) Dostępności walorów / usług przyrodniczych (formy ochrony przyrody)
- 3) Sposobie gospodarowania zasobami środowiska

Niestety MRL pokazuje jedynie dwa z tych zagadnień pomijając kluczowe - stan głównych komponentów środowiska. Ponadto konstrukcja wskaźników w p.3) powoduje, że nie odzwierciedlają one prawidłowo działań samorządu na rzecz ochrony środowiska (np. im mniejsza jest ilość zebranych odpadów, tym wyższa jest ocena w porównaniu z innymi miastami – w tym kontekście Przasnysz lokuje się na niskiej pozycji).

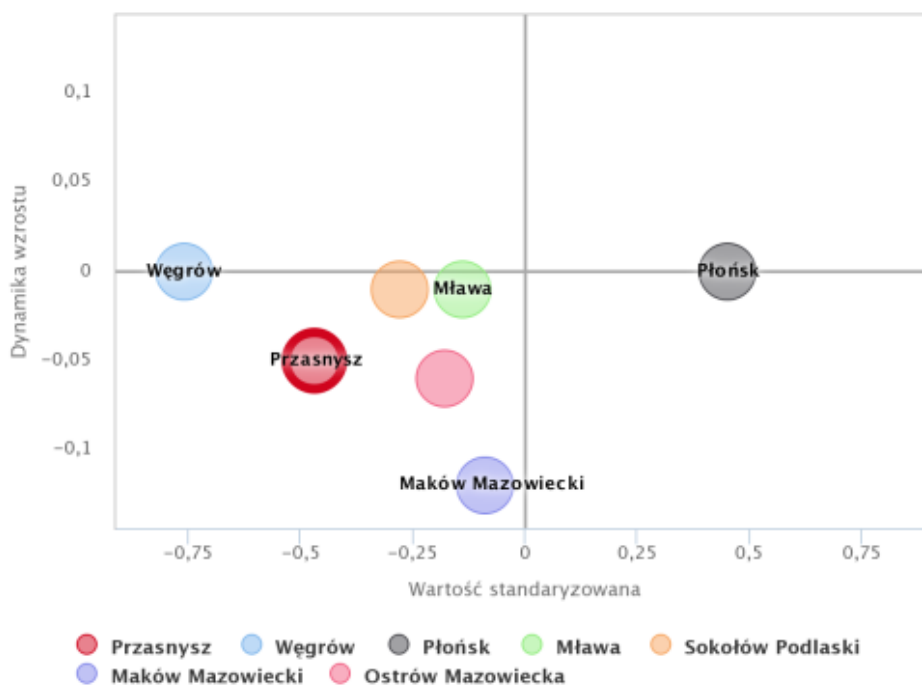
Wskaźnik rozwoju środowiskowego w Monitorze Rozwoju Lokalnego w badanym okresie wskazuje wyłącznie wartości ujemne i jest niższy niż w sąsiednich miastach. Trudno jednakże traktować MRL jako miarodajne narzędzie oceny stanu środowiska w mieście.

Wykres 1 Wskaźnik wymiar środowiskowy
Wskaźnik Rozwoju – Wymiar środowiskowy

Źródło: MRL

Wykres 2 Wskaźnik wymiar środowiskowy w 2018 r.

Źródło: MRL

Tabela 1 Wskaźnik wymiar środowiskowy w 2018 r.

Przasnysz	Mława	Ostrołęka	Maków Maz.	Ciechanów
-0,47	-0,14	-0,2	-0,09	-0,12

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL

Położenie geograficzne, warunki geologiczne i geomorfologiczne

Przasnysz położony jest we wschodniej części Wysoczyzny Ciechanowskiej, zaliczonej do makroregionu Nizina Północnomazowiecka. Miasto położone jest na wysokości 112 – 125, m n.p.m. Najniższy położony obszar (108 m n.p.m.) znajduje się w korycie rzeki Węgierki przy pd-wsch granicy miasta. Obszar stanowi monotonna płaska lub lekko falista równia, rozcięta w centralnej części miasta doliną Węgierki o przebiegu równoleżnikowym. Pod względem morfologicznym rzeźba terenu miasta nie jest barierą dla jego rozwoju przestrzennego miasta.

Charakterystyka gleb na terenie miasta i użytkowanie gruntów rolnych

Miasto Przasnysz rozwinęło się w granicach obszaru, na którym występują bardzo żyzne gleby. Gleby najstarsze – VI kl. bonitacyjnej zajmują w skali miasta jedynie 10 ha. Klasa II stanowi 14%, klasa III 36%, IV 21%, a V 7%. Gleby bardzo dobre (II i III klasy bonitacyjnej R, PS, Ł) zlokalizowane są głównie w północnej części miasta.

W Przasnyszu funkcjonuje ponad 300 gospodarstw rolnych. Ogólna powierzchnia terenów rolniczych i leśnych w granicach miasta Przasnysz wynosi 1962 ha (78,4% miasta), powierzchnia użytków rolnych wynosi 1956 ha i przeważają w nich grunty orne (68,2%).

Z punktu widzenia rozwoju gospodarczego miasta, ze względu na wysokie klasy bonitacyjne gleb, wyłączenie gruntów z produkcji rolnej jest bardzo utrudnione i np. rozwój funkcji związanych z logistyką (ze względu na położenie przy drodze krajowej), będzie napotykał na istotne ograniczenia, tak samo jak wyłączenia gruntów pod budownictwo mieszkaniowe. Z drugiej strony, pomimo doskonałych warunków produkcyjnych, na terenach wokół obszarów zurbanizowanych występują jedynie tradycyjne uprawy rolne, brak jest produkcji ogrodniczej na większą skalę, na potrzeby mieszkańców miasta. W granicach miasta i wokół niego występuje ukształtowanie terenu charakteryzujące się dość monotonną rzeźbą, korzystne dla produkcji rolnej, jednakże o niskiej atrakcyjności krajobrazowej.

Najważniejsze wnioski (w tym do PRI):

- *Duży odsetek gleb wysokich klas bonitacyjnych*
- *Korzystne warunki rozwoju produkcji rolniczej*
- *Poważne ograniczenia w zagospodarowaniu terenów położonych w granicach miasta na cele inne niż rolnicze*
- *Potrzeba stworzenia dokumentów planistycznych z zakazem zabudowy na glebach wysokiej klasy*
- *Niska atrakcyjność krajobrazu*

Warunki klimatyczne

Przasnysz położony jest w strefie klimatu przejściowego i wykazuje się dużą zmiennością typów pogody w ciągu roku. Klimat charakteryzuje się dużymi rocznymi amplitudami temperatury powietrza, krótką, późną wiosną, stosunkowo długim i ciepłym latem oraz długą i chłodną zimą z trwałą pokrywą śnieżną, która jednakże w ostatnich latach nie występuje, albo występuje bardzo krótko.

Opady atmosferyczne w mieście są stosunkowo niskie i wynoszą maksymalnie 550 mm, są więc nieco mniejsze od średniej rocznej sumy opadów atmosferycznych dla Polski. Najmniejsze średnie opady zaobserwowano w miesiącu lutym i marcu (dochodzące do 20-30 mm), zaś największe w czerwcu i lipcu (do 80 mm). Średnia roczna temperatura powietrza wynosi 7,5°C. Najzimniejszym miesiącem jest styczeń (ok. -2,5°C), zaś najcieplejszym – lipiec (18,5°C)³.

³ Dane Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej – PIB.

W 2019 r. pomiary prowadzone przez stacje meteorologiczne zlokalizowane w Mławie i Warszawie, w porównaniu do okresów z lat ubiegłych, wskazały wzrost średniej rocznej temperatury powietrza i spadek rocznej sumy opadów. W 2019 r. zmierzona na stacjach w Mławie i Warszawie roczna suma opadów kształtowała się na poziomie odpowiednio 398 mm i 390 mm, czyli znacznie poniżej średniej dla okresów wieloletnich, wynoszących odpowiednio 519 mm i 571 mm. Przasnysz został dotknięty problemem suszy w 2018 i 2019 roku. Monitoring suszy rolniczej prowadzony jest przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy na podstawie bieżącej oceny niedoboru wody w okresie wegetacyjnym mierzonego Klimatycznym Bilansem Wodnym (KBW). Wyniki realizowanych prac są udostępniane do publicznej informacji na stronie internetowej IUNG-PIB⁴.

W 2018 roku zagrożenie wystąpienia suszą na terenie Przasnysza obejmowało pięć okresów raportowania tj. od 1.IV – 10.VII. Średnia wartość Klimatycznego Bilansu Wodnego (KBW), na podstawie której dokonywana jest ocena stanu zagrożenia suszą w wymienionych wyżej okresach raportowania była ujemna, wynosiła średnio -167,54 mm, a średnia wartość najniższa -172,06 mm.

Tabela 2 Klimatyczny Bilans Wodny w 2018 roku

KBW w gminie

	Numery okresów raportów													
	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14
KBW [mm] - minimalna	-90.4	-152.9	-177.2	-186.7	-175.9	-167.6	-89	-94.1	-91.8	-65.6	-44.6	-52.3	-133.4	-88.4
KBW [mm] - średnia ważona	-88.3	-151	-174.2	-181.7	-168.5	-162.3	-77.7	-80.4	-77.1	-50.1	-35.4	-44.1	-127.2	-84.1
KBW [mm] - maksymalna	-82.5	-145.8	-167.6	-173.2	-157.6	-153.3	-61.5	-63.5	-59.7	-30.3	-23	-34.1	-119.8	-78.5

Źródło: Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy

Ogólna powierzchnia upraw dotknięta zjawiskiem suszy na terenie miasta Przasnysz wyniosła 496,34 ha w 2018 r i 95 ha w 2019 r. Straty powyżej 30% stwierdzono u 5 rolników na powierzchni 28,8 ha, a poniżej 30% u 10 rolników na powierzchni 66,1 ha.

W 2019 roku zagrożenie wystąpienia suszy na terenie Przasnysza obejmowało dwa okresy raportowania tj. od 21.V – 31.VII, a średnia wartość Klimatycznego Bilansu Wodnego, na podstawie której dokonywana jest ocena stanu zagrożenia suszą w wymienionych wyżej okresach raportowania była ujemna, wynosiła -174,75, a wartość najniższa -181,55.

Tabela 3 Klimatyczny Bilans Wodny w 2019 roku

KBW w gminie

	Numery okresów raportów													
	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14
KBW [mm] - minimalna	-95.2	-91.1	-112.2	-101	-124.9	-116.1	-182.2	-180.9	-125.7	-125.5	-115.1	-102.7	-74.3	-54
KBW [mm] - średnia ważona	-90.3	-83.3	-105.4	-91.5	-114.6	-102.9	-172.9	-176.6	-117.7	-122	-111	-95.8	-67.6	-49.9
KBW [mm] - maksymalna	-81.7	-72.9	-95.3	-77.7	-101	-86.2	-160.6	-170.6	-108.2	-117	-106.6	-86.9	-58.9	-41.9

Źródło: Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy

Zagrożenie suszą na terenie Przasnysza: w 2018 r. procentowy udział gleb potencjalnie zagrożonych suszą wahał się od 9% do 57% zależnie od okresu i rodzaju uprawy. W 2019 r. procentowy udział gleb potencjalnie zagrożonych suszą wahał się od 20% do 43% zależnie od okresu i rodzaju uprawy. Klimatyczny Bilans Wodny określający aktualne zasoby wodne, wskazywał w ostatnich 2 latach znaczące deficyty w niektórych okresach i wahał się od -145 mm do -187 mm w 2018 r. i od -160 mm

⁴<http://www.susza.iung.pulawy.pl/>

do -182 mm w 2019 r. Dane dotyczące deficytu wody, określone dość precyzyjnie dla upraw polowych, zostały przytoczone w tej analizie, gdyż wskazują pośrednio również na potencjalnie istotne ryzyka dla funkcjonowania miasta w obszarach intensywnej zabudowy. Dotyczy to zarówno stanu powietrza - m.in. zapylenia, temperatur, ale także temperatur powierzchni zakrytych, elewacji budynków, wpływających na komfort termiczny i bezpieczeństwo mieszkańców. Ponadto dane o Bilansie Wodnym mają znaczenie dla utrzymania terenów infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, terenów zielonych i ogrodów działkowych w mieście oraz stanu rzeki i zbiornika retencyjnego. Monitorowanie parametrów środowiska w kontekście zmian klimatycznych staje się z tego względu koniecznością.

W województwie mazowieckim w 2019 r.⁵ średnia roczna temperatura powietrza była wyższa niż wartości średnie wyznaczone dla poprzednich okresów. Średnia roczna temperatura na najbliższej położonej od Przasnysza meteorologicznej stacji pomiarowej w Mławie wyniosła 9,9°C, najcieplejszym miesiącem był czerwiec, w którym odnotowano najwyższą średnią temperaturę powietrza 21,6°C. Dla okresu wieloletniego 1971–2019 maksymalna temperatura powietrza wyniosła 36,4°C. Minimalna temperatura powietrza dla tego okresu na stacji wyniosła -31,2°C. Amplituda roczna temperatur skrajnych wynosi w Mławie 67,8°C.

W 2020 roku Powiat Przasnyski otrzymał dofinansowanie na zakup i montaż automatycznych stacji pomiarowych wraz z wykonaniem ogródków meteorologicznych. Dane uzyskiwane z pomiarów będą stanowiły cenne źródło informacji o warunkach klimatycznych na terenie powiatu, wspierając monitorowanie stanu pogody w związku z działaniami samorządu miasta w zakresie adaptacji do zmian klimatu.

Ochrona przyrody

Środowisko przyrodnicze miasta Przasnysza nie charakteryzuje się wysokimi walorami. Dotyczy to zarówno abiotycznych, jak i biotycznych komponentów środowiska. Stąd obszar miasta nie jest częścią żadnej wielkopowierzchniowej formy ochrony przyrody. Na terenie Przasnysza ochroną objętych zostało pięć drzew pomnikowych. Grupa drzew „Dąb szypułkowy” zlokalizowanych jest w parku im. T. Kościuszki. Drzewa pomnikowe o wysokości 16 -21 m i obwodach 210-304 cm wpisane są do rejestru wojewódzkiego. Nie jest jednak zbadana ich zdrowotność dlatego też konieczne jest wykonanie inwentaryzacji i uzyskanie opinii dendrologicznej. Poza tym w Przasnyszu jest niewiele starych drzew mających rozmiary kwalifikujące do objęcia ochroną pomnikową.

Znaczna część powierzchni miasta wykorzystywana jest rolniczo, co wynika z dobrych warunków dla prowadzenia upraw polowych na tym terenie, głównie gleb wysokich klas bonitacyjnych. Intensyfikacja produkcji rolnej wynikająca z warunków glebowych oraz topograficznych, doprowadziła do drastycznego ograniczenia zadrzewień śródpolnych, co jeszcze bardziej zubożyło zarówno krajobraz, jak i skład miejscowej fauny i flory. Płaski w większości teren, jak również odsłonięcie gleb, sprzyja występowaniu erozji wietrznej oraz nadmiernej utracie wilgotności. Bardzo niski poziom lesistości i mała powierzchnia wód wpływa niekorzystnie na klimat miasta.

Powierzchnia lasów w mieście wynosi zaledwie 5,78 ha. Wszystkie lasy stanowią własność prywatną i nie mają statusu lasów ochronnych. Wskaźnik lesistości dla Przasnysza wynosi 0,2%, a porównanie w Monitorze Rozwoju Lokalnego wskazuje, że jest od 3 (Płońsk) do 130 razy (Mława) niższy niż w sąsiednich miastach oraz ponad 55 razy niższy niż średnia w grupie porównawczej 100 miast.

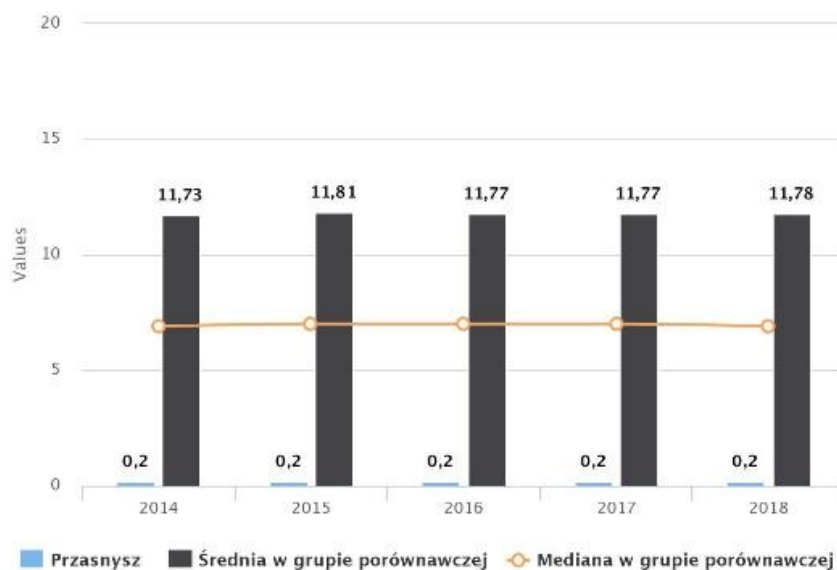
---

⁵Dane Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej – PIB.

Wykres 3 Wskaźnik lesistości

2.2 Lesistość (%)

Źródło: MRL

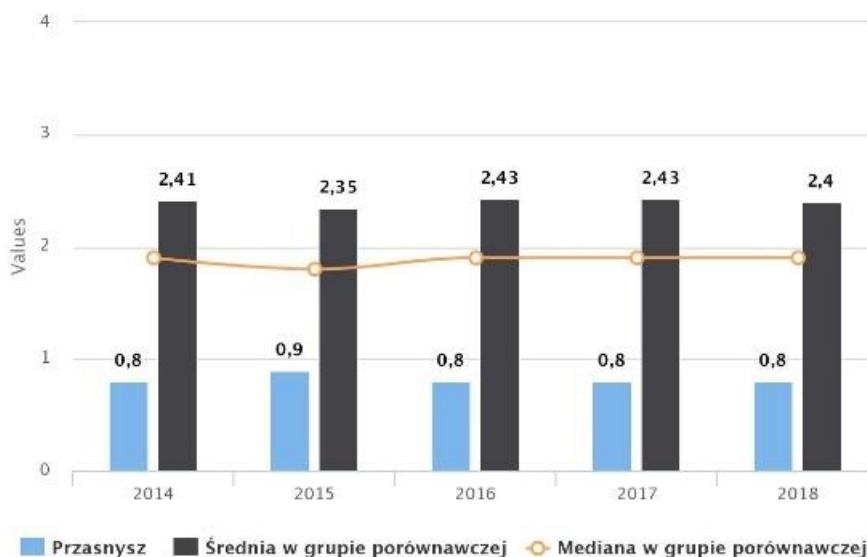
Tabela 4 Lesistość w miastach w 2018 r.

Przasnysz	Mława	Ostrołęka	Maków Maz.	Ciechanów
0,2	26	14,7	9,2	3,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL

Wykres 4 Udział powierzchni parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni gminy (%)

2.3 Udział powierzchni parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni gminy (%)

Źródło: MRL

W Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego miasta wyznaczono tereny zielone o powierzchni 100 hektarów (tj. 4% powierzchni ogółem), jednak obecny udział powierzchni parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni gminy wynosi zaledwie 0,8% i jest trzykrotnie mniejszy niż średnia w miastach z grupy porównawczej⁶. W mieście istnieją dwa parki: park im. T. Kościuszki z zalewem na rzece Węgiec o powierzchni ponad 3 ha w centralnej części miasta oraz park przy ul. Makowskiej o powierzchni ponad 1 ha. Oba parki nie są obiektami o szczególnych walorach przyrodniczych, w ramach prowadzonych rewitalizacji wykonano w nich nowe nasadzenia drzew, krzewów i kwiatów. Zbiornik na rzece Węgiec wymaga pogłębienia, wyspa umocnienia, a pozostały obszar zazielenienia i zagospodarowania w zakresie m.in. małej architektury. Na terenie miasta istnieją też ogrody działkowe o powierzchni 32 ha.

Parki, skwery i zielen przyuliczna nie spełniają oczekiwań mieszkańców⁷. Dodatkowo na terenach osiedli mieszkaniowych zauważalny jest znaczny deficyt terenów zielonych i rekreacyjnych. Takie przestrzenie nie są przyjazne dla mieszkańców, a w czasie upałów są strefami obniżonego komfortu termicznego szczególnie dla małych dzieci i osób starszych. Brak terenów zielonych na osiedlach zabudowy jednorodzinnej nie daje możliwości neutralizacji zanieczyszczeń powietrza. Należy dążyć do atrakcyjnego urządzenia istniejących już terenów zieleni z uwzględnieniem bioróżnorodności oraz tworzyć znacznie większą powierzchnię przyjaznych dla mieszkańców terenów zielonych - parków skwerów oraz wysp zieleni i małych zbiorników wodnych.

Tabela 5 Ilość nasadzeń i ubytków drzew i krzewów

	2017	2018	2019
Nasadzenia drzew	11	112	79
Nasadzenie krzewów	0	20	100
Ubytki drzew	38	75	46
Ubytki krzewów	0	0	27

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

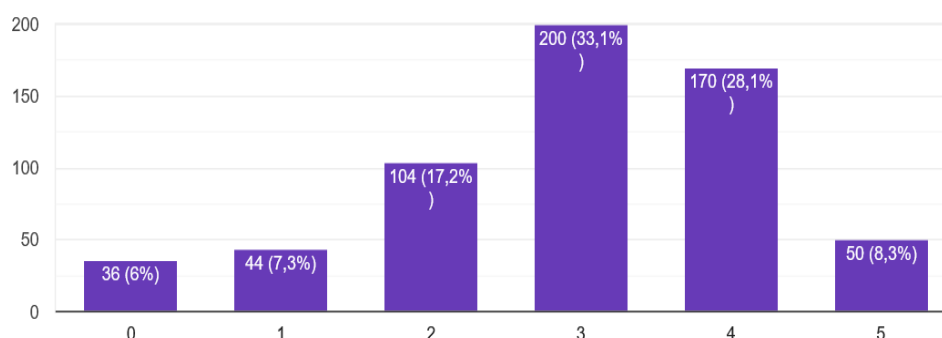
Na terenie miasta w 2018 r. przeprowadzono inwentaryzację szaty roślinnej na potrzeby budowy zbiornika retencyjnego, przeciwpowodziowego i antysuszowego⁸. Stwierdzono występowanie 3 gatunków chronionych, wszystkie poza obszarami intensywnie zabudowanymi: Grażel żółty – rzeka Węgiec odcinek powyżej i poniżej ścisłego centrum (dość licznie) oraz bardzo licznie w stawie w parku. Kalina koralowa oraz Kruszyna pospolita - między ul. Piłsudskiego i rzeką Węgiec przy granicy ze wsią Klewki (kilka okazów). Wynikiem przeprowadzonej w 2010 r. inwentaryzacji faunistycznej jest stwierdzenie występowania na terenie miasta 5 gatunków owadów chronionych, 4 gatunków płazów, co najmniej 2 gatunków ssaków oraz 56 gatunków ptaków. Największe bogactwo fauny występuje w parku miejskim oraz w dolinie Węgiec. W 2020 roku miasto założyło pasiekę, zwiększa liczbę rodzin pszczelich. Konieczne jest jednak zwiększenie bioróżnorodności terenów zielonych, które poza pożytkiem dla pszczół powinny przyczynić się do wzbogacenia walorów przyrodniczych i estetycznych przestrzeni miejskiej. Należy jednak podejmować działania edukacyjne, m.in. wśród właścicieli ogrodów działkowych, dotyczące ochrony pszczół. Miasto przeprowadziło też akcję montażu budek lęgowych dla języków i kampanię edukacyjną o pożyteczności tych ptaków.

⁶ MRL.

⁷ Wnioski z wywiadów fokusowych, spotkań.

⁸K. Barańska, M. Błachuta, A. Gorczewski, K. Kustus, J. Rybak, Inwentaryzacja przyrodnicza dla przedsięwzięcia polegającego na „Budowie zbiornika retencyjnego, przeciwpowodziowego i antysuszowego w Przasnyszu, 2018.

Wykres 5 Stan środowiska naturalnego

Źródło: Wyniki internetowego badania ankietowego „Ocena jakości życia w Przasnyszu” przeprowadzonego wśród mieszkańców Przasnysza, średnia wskaźnika 3,14.

Najważniejsze wnioski (w tym do PRI):

- *Niska lesistość, mała liczba i powierzchnia parków i miejsc rekreacji, skwerów, brak zieleni izolującej wzdłuż dróg*
- *Niska bioróżnorodność i atrakcyjność terenów zielonych*
- *Brak inwentaryzacji zieleni na terenie miasta*
- *Brak planów zagospodarowania zieleni*
- *Strefy dyskomfortu cieplnego na terenie miasta spowodowane utwardzaniem dużych powierzchni i eliminowaniem z nich zieleni*
- *Potrzeba wykorzystania miejskich działek lub ewentualny zakup i zagospodarowanie ich na zielone miejsca rekreacji oraz zwiększenia bioróżnorodności*
- *Potrzeba uwzględnienia tworzenia obszarów zielonych w polityce planistycznej miasta*
- *Zagrożenia dla terenów zielonych i ogrodów działkowych w związku ze zmianami klimatu*
- *Postulowane w diagnozie zwiększenie powierzchni terenów zielonych musi wiązać się ze starannym i przemyślanym doбором gatunków roślin, charakteryzujących się zarówno zwiększoną odpornością na zanieczyszczenia powietrza, ale i odpornością na suszę*

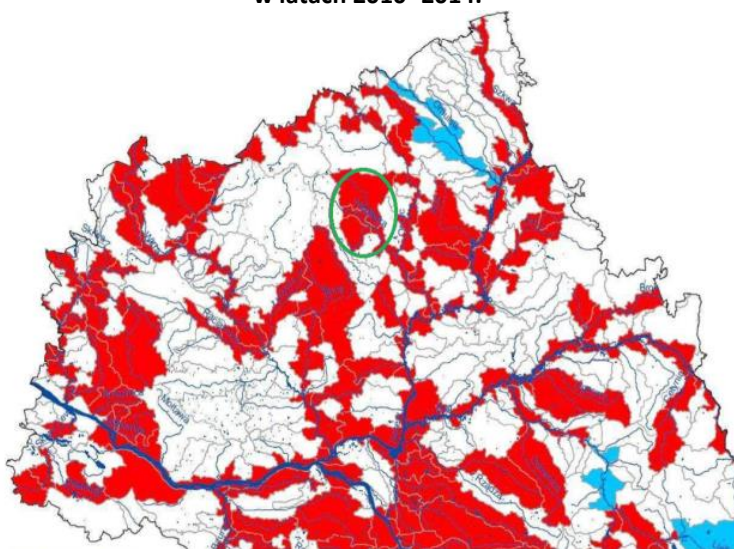
Warunki hydrologiczne, wody powierzchniowe i podziemne

Łączna powierzchnia obszaru miasta znajdująca się pod wodami powierzchniowymi wynosi 9,77 ha. Teren miasta leży w dorzeczu Węgiejki (IV rząd klasyfikacji rzecznej), będącej prawobrzeżnym dopływem Orzyca należącego do zlewni rzeki Narew. Węgiejka jest głównym ciekim w mieście. Przepływa z zachodu na południowy-wschód przecinając miasto w centralnej jego części. Jej długość na terenie powiatu to 27 km, szerokość 4 m, a średnia głębokość to ok. 0,5 m.

Na terenie miasta brak jest naturalnych zbiorników wodnych. Najlepiej utrzymanym i największym zbiornikiem w mieście jest zalew na terenie Parku im. T. Kościuszki. Zbiornik ten pełni funkcję retencyjną. Wody powierzchniowe z terenów rolnych poprzez sieć rowów melioracyjnych wpływają również do Węgiejki, co niewątpliwie przyczynia się do eutrofizacji zbiornika.

Rzeka Węgiejka jest objęta monitoringiem jakości wody, jednakże punkt pomiarowy nie znajduje się w powiecie przasnyskim, a w powiecie makowskim. Według danych z Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, rzeka Węgiejka w 2010 roku miała potencjał ekologiczny umiarkowany (III), a ogólny stan wód był w 2014 r. określony jako zły. Parametry jakości wód powierzchniowych są niezgodne z określonymi normami, dotyczą zawartości związków azotu, fosforu oraz miana bakterii E.coli. Zachowanie naturalnych koryt rzecznych Węgiejki sprzyja naturalnej retencji wód, wymagają one jednak oczyszczania ze względu na zamulenie i zarastanie koryta.

Mapa 2 Ocena stanu ogólnego wód na podst. badań przeprowadzonych przez WIOŚ w woj. mazowieckim w latach 2010 -2014.

Zieloną obwiednią zaznaczono rzekę Węgiérkę. Kolor czerwony oznacza zły stan ogólny wód.

Źródło: „Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2014 r.” WIOŚ w Warszawie

Wyniki oceny stanu Jednolitych Części Wód Powierzchniowych (JCWP) wykonanej w 2014 r.⁹, na podstawie cyklu badawczego prowadzonego w latach 2010-2014, przedstawiono na mapie. O wynikach stanu wód decydowały najczęściej wskaźniki biologiczne oraz fizyko-chemiczne takie jak: azot Kjeldahla, ChZT-Mn i fosforany.

Jakość wody wyznaczają przede wszystkim składniki biogenne, które decydują o wielkości wskaźników eutrofizacji. Największy wpływ na jakość wody w rzece Węgiérce ma oddziaływanie rolnictwa.

Miejski Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Przasnyszu prowadzi kwartalną kontrolę jakości wody w rzece Węgiérce mierzoną przed i poza miejscem zrzutu wód z oczyszczalni ścieków.

Jakość wody w rzece nie ulega istotnym niekorzystnym zmianom w wyniku działania oczyszczalni. Wyniki pomiarów podstawowych parametrów wody zawarto w tabeli poniżej.

Tabela 6 Wyniki badań jakości wody w rzece Węgiérce przed i po zrzucie z oczyszczalni ścieków

Nazwa parametru	2012		2013		2014		2015		2016		2017		2018		2019	
	Przed	Po	Przed	Po	Przed	Po	Przed	Po	Przed	Po	Przed	Po	Przed	Po	Przed	Po
Odczyn	7,89	7,95			8,05	8,1	7,85	7,76	7,92	7,9	8	8	7,95	7,875	7,82	7,88
BZT5 mg/l	3	3	2,98	3,1	4,43	4,4	3,23	5,38	2,93	3,35	2,53	2,83	2,28	3,4	1,7	3,06
ChZT mg/l	17,1	20,9	18,4	20,2	14,3	17,2	15,3	20	18,6	19,4	13,9	16,7	16,6	14,2	14,98	19,44
Zawiesina ogólna mg/l	3,03	5,55	6,4	7,83	9,5	4,78	5,73	9,58	5,23	3,43	6,1	4,73	5,05	6,1	4,08	6,78
Azot ogólny	7,31	7,73	5,73	6,28	5,15	6,6	6,1	7,38	11,4	13,5	9,13	9,58	3,23	4,4	8,574	8,686
Fosfor ogólny	0,18	0,2	0,16	0,22	0,18	0,32	0,15	0,31	0,19	0,24	0,14	0,21	0,19	0,28	0,198	0,24
Azot amonowy					0,12	0,18										
Azot azotanowy					11,3	12,5										

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z MZGKIM

⁹ Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska.

Dla wód podziemnych największe zagrożenia związane są z niewłaściwym stosowaniem i składowaniem nawozów sztucznych i środków ochrony roślin. W mniejszym stopniu wody narażone są na zanieczyszczenia komunalne, powstające w wyniku zrzutu z oczyszczalni ścieków bądź nieszczelnych szamb. Kolejnym zagrożeniem dla poziomych warstw wodonośnych jest nieczynne składowisko odpadów w Oględzie, które mieści się w dawnym wyrobisku żwiru i przecina pierwszy poziom wodonośny. Niestety składowisko nie jest wyposażone w materiały uszczelniające dno i skarpy oraz instalację do ujmowania odcieków i gazu składowiskowego. Brak poszczególnych elementów zabezpieczających umożliwi infiltrację zanieczyszczeń.

Najważniejsze wnioski (w tym do PRI):

- *Zbiornik retencyjny na rzece Węgiec i sama rzeka są niewykorzystanymi potencjałami miasta*
- *Lokalne podtopienia w okresie wiosennym, skutkujące zalewaniem działek położonych wzdłuż wąskiej gardzieli rzeki*
- *Eutrofizacja wód powierzchniowych spowodowana intensyfikacją produkcji rolnej*
- *Potrzeba kompleksowych działań zmierzających do poprawy jakości wody w rzece wzdłuż całego jej biegu*
- *Potrzeba współpracy gmin, przez których teren przepływa rzeka w zakresie wspólnych działań ukierunkowanych na poprawę jakości wód powierzchniowych oraz adaptacji do zmian klimatu*

Gospodarka wodna

System zaopatrzenia w wodę Przasnysza oparty jest na jednym ujęciu wody zlokalizowanym w Mirowie na terenie gminy Przasnysz, z którego woda przesyłana jest do stacji uzdatniania przy ul. Zawodzie w zachodniej części miasta. Łączna zdolność produkcyjna ujęcia wynosi 8152 m³ na dobę, pozwolenie wodnoprawne zezwala na pobór wody w ilości 5300 m³ na dobę. Wydajność z jednego otworu to 133,4 m³/h. W 2019 roku wykorzystanie zdolności produkcyjnej ujęcia wyniosło 53,9 % (w odniesieniu do ilości wskazanej w pozwoleniu wodnoprawnym). Ujęcie wody jest w pełni zautomatyzowane i monitorowane. Ujęcie posiada ustalone w kategorii B zasoby wód podziemnych w wysokości 400 m³/h, przy depresji S=19 m. Woda ujmowana jest poprzez pięć studni z głębokości 83-92,5 m.

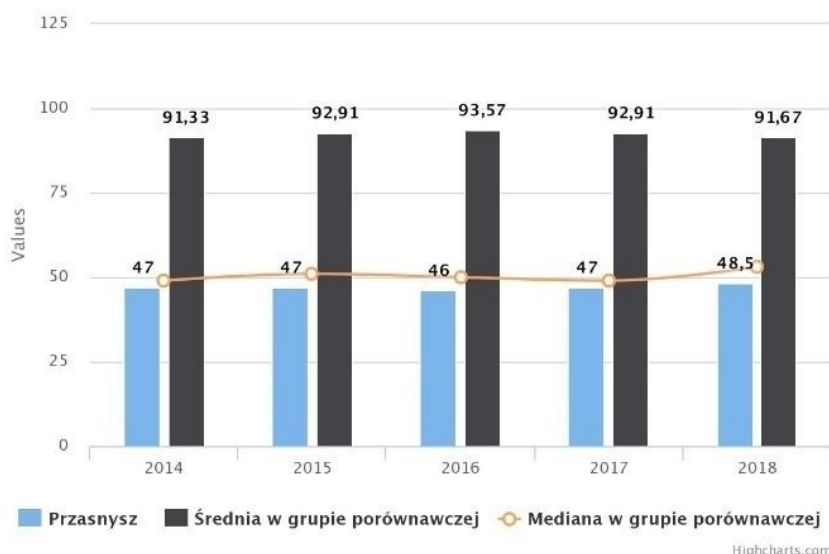
Administratorem ujęcia, stacji uzdatniania wody oraz sieci wodociągowej jest Miejski Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Sp. z o.o.

Parametry fizyko - chemiczne wody uzdatnionej są zgodne z normami Unii Europejskiej. Wydajność technologii uzdatniania wynosi 300 m³/h. W 2019 roku średniodobowe wykorzystanie wydajności technologii uzdatniania wody wyniosło 50,1 %. Stacja Uzdatniania Wody w pełni pokrywa zapotrzebowanie miasta na wodę. Około 99% ludności miasta korzysta z wodociągu, pozostali zaopatrzeni są w wodę ze studni indywidualnych.

Rozbiór wody jest nierównomierny, zdecydowanie większe zapotrzebowanie występuje w okresach letnich, suchych. Zużycie wody w 2018 roku wynosiło 48,5 m³/osobę i było znacznie niższe niż w grupie porównawczej.

Wykres 6 Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku na jednego mieszkańca (m³/osoba)

3.3 Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku na 1 mieszkańca (m³/osoba)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL

Na terenie miasta Przasnysz rozdzielcza sieć wodociągowa na dzień 31.12.2019 r. liczyła 72,1 km, natomiast sieć magistralna 7 km. Pierścieniowy układ głównych magistral wodociągowych obejmujący swym zasięgiem miasto zapewnia niezawodność dostawy wody do odbiorców.

Docelowym działaniem powinien być monitoring działań planistycznych gminy Przasnysz celem wyeliminowania zagrożeń w strefie pośredniej ujęcia wód w Mirowie, jak również podejmowanie działań na rzecz poprawy jakości uzdatnianej wody.

Najważniejsze wnioski (w tym do PRI):

- Zapotrzebowanie mieszkańców na wodę pitną jest w pełni zaspokojone
- Miasto posiada rezerwy produkcyjne wody

Gospodarka ściekowa

W Przasnyszu funkcjonuje system kanalizacji sanitarnej i deszczowej. Na terenie miasta sieć kanalizacji sanitarnej na dzień 31.12.2019 r. liczyła 67,9 km. Stopień skanalizowania zasobów mieszkaniowych wynosi ok. 89%. Kanalizację sanitarną w mieście posiadają wszystkie osiedla o skupionej zabudowie (podłączenia do sieci nie ma ponad 70 gospodarstw domowych). W większości jest to sieć grawitacyjna, nowsze odcinki zbudowane są w systemie grawitacyjno – pompowym. Kanały sanitarne doprowadzają ścieki z miasta oraz miejscowości położonych na terenie gminy Przasnysz do oczyszczalni zlokalizowanej w południowowschodniej części miasta przy ul. Makowskiej.

Dla oczyszczalni ścieków komunalnych w Przasnyszu wyznaczono aglomerację, w zasięgu której znajduje się cały obszar miasta.

Oczyszczalnia ścieków jest oczyszczalnią mechaniczno - biologiczną z podwyższonym usuwaniem związków biogenych, pracującą w oparciu o technologię osadu czynnego. Odwodniony osad o suchej masie około 20 % jest higienizowany wapnem palonym i składowany celem ustabilizowania. Odbiornikiem wody jest rzeka Węgiełka.

Aktualnie przepustowość oczyszczalni wynosi średnio 4000 m³ z maksymalną możliwością do 6500 m³ ścieków na dobę. Pomimo kanalizowania kolejnych terenów miasta, ilość ścieków nie wzrasta. W 2019 roku średniodobowa przepustowość oczyszczalni ścieków wykorzystana była w 66,3 %. Oczyszczalnią i siecią kanalizacji sanitarnej zarządza Miejski Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej sp. z o.o.

Najważniejsze wnioski (w tym do PRI):

- *Występuje dysproporcja pomiędzy stopniem zwodociągowania i skanalizowania obszarów zurbanizowanych*
- *Konieczna jest aktualizacja inwentaryzacji gospodarstw domowych nie podłączonych do kanalizacji sanitarnej i ich kontrola*
- *Istniejąca infrastruktura oczyszczania ścieków posiada rezerwę na poziomie ok. 1000 m³/dobę*

Kanalizacja deszczowa

Miejska kanalizacja deszczowa odbiera ścieki opadowe z ulic, chodników, placów parkingów i terenów przemysłowych. Zbierane są także ścieki opadowe z dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych. Odbiornikiem wód opadowych jest rzeka Węgiełka, do której odprowadzane są ścieki z kanalizacji deszczowej zakończonej 32 wylotami usytuowanymi w skarpie rzeki lub w rowach odwadniających, odprowadzających wody do rzeki. Z jednego osiedla (Nr 1) położonego na północy miasta ścieki odprowadzone są do rowu melioracyjnego. Sieć kanalizacji deszczowej wybudowana w latach 2008-2015 wyposażona jest w urządzenia podczyszczające (separatory substancji ropopochodnych) instalowane przed wylotami. Kanalizacją deszczową jest objęte 89,3 ha powierzchni miasta. Zarządza nią samorząd miasta oraz zarządcy dróg. Kanalizacja jest fragmentaryczna, obejmuje swoim zasięgiem najstarszą część miasta gdzie stan techniczny urządzeń jest zły oraz nowobudowane osiedla gdzie powstaje w ramach kompleksowych inwestycji drogowych. Konieczna jest rozbudowa sieci na osiedlu Wchód, gdzie poziom wód gruntowych jest wysoki, a po ulewnych deszczach pojawiają się problemy z odprowadzeniem wód opadowych. Wody są odprowadzane do rzeki, w mieście nie istnieje system gromadzenia deszczówki, co w kontekście nasilającej się suszy stawia przed miastem nowe wyzwania. Istnieje potrzeba opracowania koncepcji retencjonowania i zagospodarowania wód deszczowych.

Na terenie miasta Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej nie wyznaczył terenów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi. Niemniej zjawisko wezbrań i lokalnych podstopień gruntów przylegających do rzeki Węgiełka jest częste. Stąd w opracowaniu ekofizjograficznym wskazano „Obszary potencjalnie narażone na podtopienia lub okresowe zalewy wód powierzchniowych”. Szczególnie w pobliżu ulic Świerczewo i Makowskiej (odcinka północnego), w najstarszej części miasta dolina zwęża się wskutek wejścia na tereny zabudowy. W przypadku wystąpienia nawalnych opadów, powierzchnia miasta okresowo narażona na podtopienia skutkujące przerwaniem m.in. pieszych ciągów komunikacyjnych, jest większa i obejmuje więcej ulic niż wyżej wymienione. Zmniejszeniu ryzyka wystąpienia powodzi lub podstopień służyć ma istniejący zbiornik retencyjny. Wybudowany na rzece jaz pełni funkcję zabezpieczającą przed powodzią, czas opróżniania całego zbiornika wynosi 11 minut. Konieczne jest stałe monitorowanie sytuacji hydrologicznej w rzece szczególnie w okresach wezbrań by szybko reagować na poziom wód.

Najważniejsze wnioski (w tym do PRI):

- *Brak retencjonowania wód deszczowych, wody te nie są w żaden sposób zagospodarowane,*
- *Problemy z wodami opadowymi w niektórych częściach miasta*
- *Konieczne jest opracowanie koncepcji retencjonowania wody i odprowadzenia wód deszczowych*

Jakość powietrza

Przasnysz pod względem określania zanieczyszczeń powietrza leży na terenie strefy mazowieckiej. Na terenie miasta ani powiatu nie ma zlokalizowanej państwowej stacji monitoringu powietrza atmosferycznego. Stan powietrza określa się na podstawie wyników modelowania zanieczyszczeń powietrza wykonanego na poziomie wojewódzkim na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska. Przekroczenie wartości stężeń substancji w danej strefie powoduje automatyczne zaliczenie całej strefy do obszaru przekroczeń.

Do głównych źródeł zanieczyszczeń powietrza w mieście zalicza się: zakłady produkcyjne, kotłownie, paleniska domowe, transport, i rolnictwo. Większość z nich to zanieczyszczenia energetyczne, powstające przy spalaniu paliw, gdzie podstawowym paliwem jest węgiel kamienny. Jego spalanie skutkuje wyższymi stężeniami zanieczyszczeń pyłu i dwutlenku siarki, szczególnie w sezonie grzewczym. Znaczącym źródłem zanieczyszczeń powietrza jest także transport drogowy, zwłaszcza emisji tlenków azotu, pyłów i węglowodorów. Wielkość emisji tych zanieczyszczeń systematycznie rośnie wraz ze wzrostem liczby pojazdów.

Wśród jedenastu głównych źródeł zanieczyszczeń powietrza z terenu powiatu przasnyskiego siedem zlokalizowanych jest na terenie Przasnysza. Do głównych źródeł energetycznych emitujących substancje z procesu spalania paliw (pyły, SO₂, NO₂, CO) celem wytwarzania energii cieplnej i energetycznej należą ciepłownia, zakłady produkcyjne, jednostka wojskowa oraz dom pomocy społecznej. Do źródeł technologicznych, z których emitowane są substancje z procesów produkcyjnych należą:

- Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe „WR” Sp. z o.o. w Przasnyszu (fenol, formaldehyd, ditlenek azotu, kwas siarkowy, cyjanowodór, chlorowodór, chrom, żelazo)
- ABB Sp. z o.o. w Warszawie Oddział w Przasnyszu (ditlenek azotu i siarki, antymon, bizmut, chrom, cynk, kobalt, mangan, nikiel, aluminium, aceton, etylobenzen, ksylen, węglowodory aromatyczne, trichloroetan)
- KROSS Sp. z o.o. w Przasnyszu (glikol)¹⁰¹¹

Poziom emisji zanieczyszczeń pyłowych dla powiatu w Monitorze Rozwoju Lokalnego wskazuje wartości wielokrotnie niższe niż w grupie porównawczej. Jednakże z punktu widzenia szkodliwości oddziaływań dla mieszkańców miasta, ocena zanieczyszczeń pyłowych na poziomie powiatu jest niemiarodajna i przez to pozbawiona sensu. Jest to kolejny przykład na niską użyteczność MRL jako narzędzia wspierającego proces diagnozowania miasta. Na obszarze skoncentrowanej zabudowy miejskiej, stężenia pyłów z pewnością są wyższe niż stężenia średnioroczne, uśrednione dla ponad 1200 km² powierzchni powiatu.

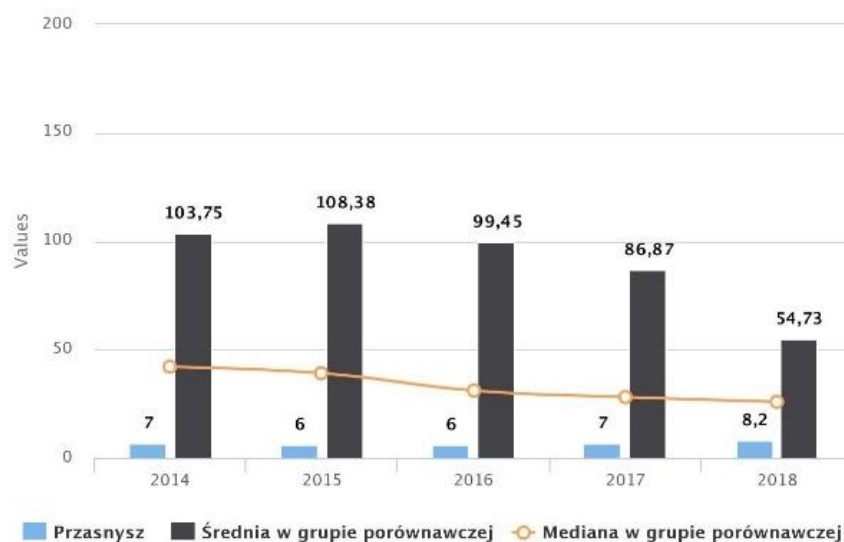
---

¹⁰Program Ochrony Środowiska Powiatu Przasnyskiego na lata 2019-2022 z perspektywą do roku 2026.

¹¹ Powiatowy program ochrony środowiska 2004.

Wykres 7 Emisja zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych na 1 km² powierzchni powiatu w ciągu roku (kg)

3.1 Emisja zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych na 1 km² powierzchni powiatu w ciągu roku (kg)

Źródło: MRL

Tabela 7 Emisja zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych na 1 km² powierzchni powiatu w ciągu roku (kg) w 2018 r.

Przasnysz	Mława	Ostrołęka	Maków Maz.	Ciechanów
8,2	1,69	6441,18	0,94	150

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL

Ciepłownia w Przasnyszu Veolia Północ Sp. z o. o. prowadzi badania gazów odlotowych. Pomiarami objęte są 3 emitory o mocy od 8,0 do 8,7 MW. Obliczone stężenia substancji oraz emisja określona w trakcie pomiarów wykazują, że ciepłownia nie przekracza wartości maksymalnych zanieczyszczeń określonych przez normy. Analizując kolejne dane widać, że zakład znacząco ograniczył emisję pyłów z 130,60 mg/m³ w 2014 roku do 28,00 mg/m³ w 2019 roku.¹²

W Przasnyszu ogrzewanie opiera się głównie na spalaniu miana i węgla kamiennego, na stan powietrza wpływa niska emisja pochodząca z palenisk domowych i małych kotłowni lokalnych. Do sieci gazowej na koniec 2019 roku były przyłączone zaledwie 43 nieruchomości¹³ i niespełna 300 do sieci ciepłowniczej¹⁴. W wyniku uzyskanego wsparcia z WIOŚiGW na wymianę starych źródeł ciepła, wykorzystujących paliwo stałe, na źródła ekologiczne wymieniono 293 kotły.

Tabela 8 Dofinansowania z WFOŚiGW na wymianę źródeł ciepła na terenie Przasnysza

	2015	2016	2017	suma	Szacunkowa powierzchnia mieszkań
Biomasa	56	125	94	275	20 405
Gaz propan	3	0	4	7	519
Olej opałowy	1	5	5	11	816
Suma				293	21 740

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych urzędu

¹² Dane Veolia.

¹³ Dane PSG.

¹⁴ Dane Veolia.

Od 2020 roku realizowany jest program wymiany źródeł ciepła, zakładający dotacje z budżetu miasta na wymianę kotłów, albo przyłączenie do sieci ciepłowniczej lub gazowej. W 2020 roku prowadzona jest inwentaryzacja źródeł ciepła. Połączenie stale monitorowanej i aktualizowanej bazy z danymi o jakości powietrza z czujników smogu pozwoli w najbardziej kompleksowy sposób planować działania związane z podnoszeniem jakości powietrza.

Na początku 2019 roku w Przasnyszu zostały zainstalowane czujniki pomiaru smogu Airly. Dane uzyskane z dwóch sensorów pozwoliły przygotować dogłębny i wiarygodny raport na temat stanu powietrza w Przasnyszu w okresie 10.03.2019 - 9.03.2020. Dzięki czujnikom raportem zostały objęte: ul. Lipowa, gdzie czujnik zlokalizowany jest na Przedszkolu Miejskim nr 1 (osiedle zabudowy wielorodzinnej w pobliżu ciepłowni) oraz ul. Żwirki i Wigury, gdzie czujnik zlokalizowany jest na Szkole Podstawowej nr 1 (osiedle zabudowy jednorodzinnej z lat osiemdziesiątych). Do tej pory mieszkańcy nie mieli informacji na temat smogu, ponieważ nie ma w mieście stacji Państwowego Monitoringu Środowiska, a co za tym idzie – nigdy wcześniej stan powietrza nie był tu monitorowany. Zmierzono jakość powietrza zarówno w ujęciu rocznym, dobowym, jak i godzinowym. Opracowanie wyników ze względu na różnice przedstawiono dla każdej lokalizacji oddzielnie. Analiza pozwala lepiej zrozumieć i zobaczyć skalę problemu, jakim jest zanieczyszczenie powietrza.

Tabela 9 Stężenia PM10

	ul. Lipowa	ul. Żwirki i Wigury
Średnioroczne stężenie PM10	26,65 µg/m ³	27,04 µg/m ³
Liczba dni z przekroczonym średniodobowym stężeniem PM10 (dopuszczalne 35 dni)	38	49

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych urzędu

Maksymalne godzinowe stężenie PM10 wynosiło 90 µg/m³ (przy poziomie dopuszczalnym 50 µg/m³). Nie stwierdzono przekroczenia normy średniorocznej pyłu zawieszonego PM10. Wyniki kształtują się na poziomie ponad 67% poziomu dopuszczalnego. Stwierdzono natomiast przekroczenie dopuszczalnej liczby 35 dni średniodobowego poziomu stężenia PM10, na ul. Lipowej o 3 dni i na ul. Żwirki i Wigury o 14 dni.

Tabela 10 Stężenia PM2,5

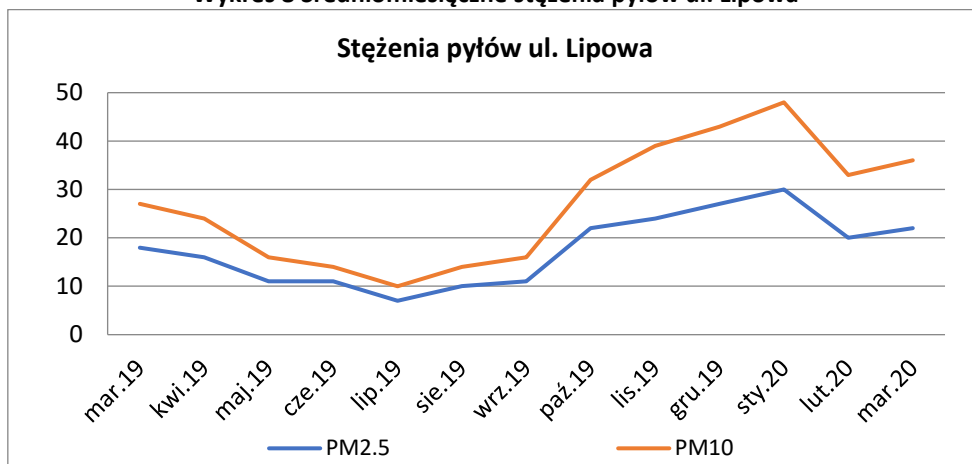
	ul. Lipowa	ul. Żwirki i Wigury
Średnioroczne stężenie PM2,5	17,48 µg/m ³	18,59 µg/m ³
Liczba dni z przekroczonym średniodobowym stężeniem PM2,5	75	93

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych urzędu

Najwyższe godzinowe wskazania dla PM2,5 wyniosły 59 µg/m³. Pomiary pyłu zawieszonego PM2,5 prowadzone przez czujniki smogu nie wykazały przekroczenia normy średniorocznej wynoszącej 20 µg/m³.

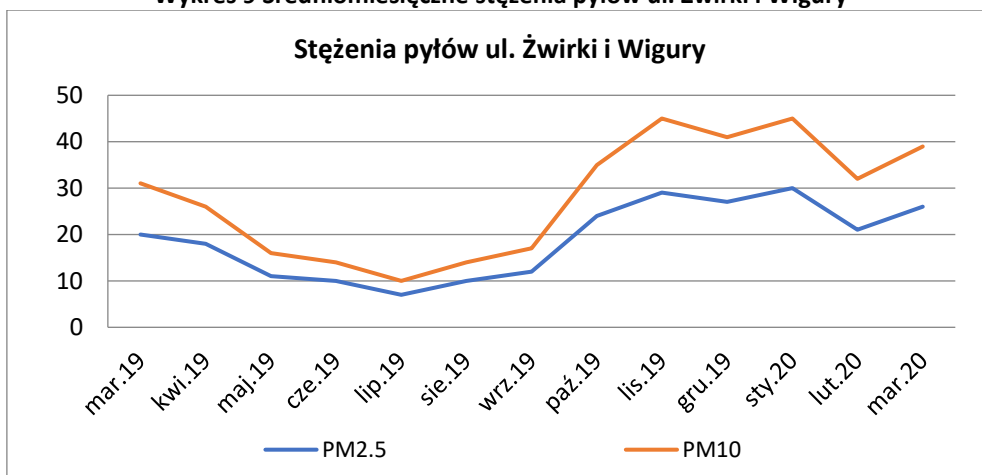
Należy zwrócić uwagę, że liczba dni przekroczeń poziomów dopuszczalnych zanieczyszczeń pyłowych PM 2,5 jest znacznie większa niż dla frakcji pyłu PM 10. Drobniejsza frakcja pyłu stanowi znacznie większe zagrożenie, ze względu z zdolność przenikania bezpośrednio do krwiobiegu w organizmie człowieka. Z tego względu ważne jest zapewnienie ostrzeżenia o tym zagrożeniu zwłaszcza osób starszych i rodziców małych dzieci.

Wykres 8 Średniomiesięczne stężenia pyłów ul. Lipowa

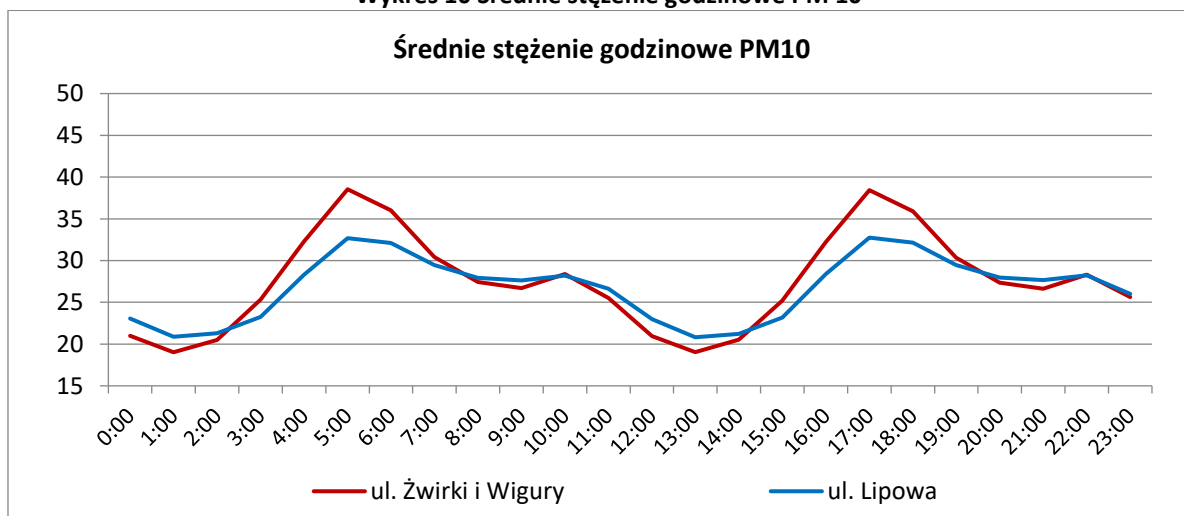
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z czujników Airly

Wykres 9 Średniomiesięczne stężenia pyłów ul. Żwirki i Wigury

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z czujników Airly

Wykres 10 Średnie stężenie godzinowe PM 10

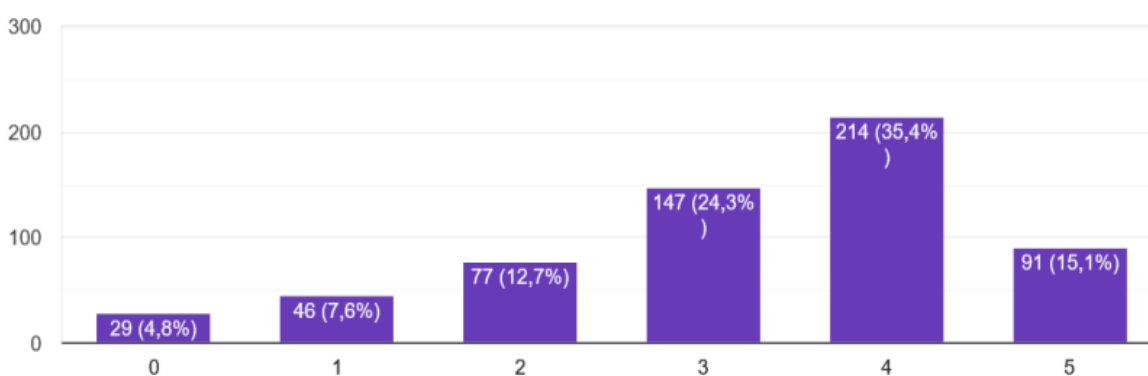

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z czujników Airly

Najwyższe stężenia pyłów występują w okresie od października do marca i są niewątpliwie związane z sezonem grzewczym. Zanieczyszczenia powietrza osiągają maksymalne wartości o godzinie 5.00 i 17.00, a najniższe o 1.00 i 13.00. Wyższe wskazania sensora ul. Żwirki i Wigury na osiedlu domów jednorodzinnych świadczą o tym, że źródła ciepła w budownictwie z lat osiemdziesiątych wymagają zmiany na mniej uciążliwe dla środowiska. Niską jakość powietrza w sezonie grzewczym potwierdzają mieszkańcy¹⁵. Sytuację na osiedlu pogarsza niewielka powierzchnia terenów zielonych, które mogłyby częściowo zneutralizować zanieczyszczenia powietrza.

Dążąc do poprawy jakości powietrza należy wymieniać kotły na spełniające najwyższe normy, jak również przeprowadzać termomodernizacje obiektów celem spełnienia wymagań dotyczących efektywności energetycznej. Należy też zrezygnować ze spalania paliw stałych na rzecz wykorzystania paliw gazowych, ciepła sieciowego, czy odnawialnych źródeł energii. Wraz z zakazami i restrykcjami musi iść rozwój infrastruktury gazowej, termomodernizacja budynków, przystosowanie do używania energii pochodzącej z OZE, które stają się realną alternatywą dla paliw stałych, nawet na obszarach, gdzie brakuje sieci gazowych, czy ciepłowniczych.

Wykres 11 Jakość powietrza

Źródło: Wyniki internetowego badania ankietowego „Ocena jakości życia w Przasnyszu” przeprowadzonego wśród mieszkańców Przasnysza, średnia wskaźnika 3,39.

Najważniejsze wnioski (w tym do PRI):

- Wysoki odsetek gospodarstw domowych ogrzewanych niskiej jakości paliwem oraz kotły niskiej jakości, które są główną przyczyną zanieczyszczeń powietrza w okresie grzewczym,
- Przekroczenie liczby dni z podwyższonym dopuszczalnym średniodobowym stężeniem poziomem PM 10, a zwłaszcza PM 2,5
- Duża liczba pojazdów zarejestrowanych w mieście i rosnący ruch tranzytowy pojazdów,
- Niska jakość Programu Ograniczania Niskiej Emisji – dokument nie zapewnia efektywnej realizacji programów poprawy stanu powietrza,
- Niska świadomość społeczeństwa w zakresie ochrony powietrza,
- Niski poziom wykorzystania OZE w obiektach komunalnych i obiektach prywatnych
- Niski udział budynków podłączonych do sieci ciepłowniczej i gazowej,
- Wysokie koszty przyłączenia i korzystania z sieci gazowej i ciepłowniczej zniechęcają do wykorzystania tych źródeł ciepła do celów grzewczych,
- Rozwój sieci gazowej i ciepłowniczej jest szansą na poprawę jakości powietrza,
- Potrzeba ograniczenia wykorzystania indywidualnego transportu samochodowego na rzecz komunikacji zbiorowej realizowanej pojazdami przyjaznymi dla środowiska,
- Konieczne jest upłynnienie ruchu dla ograniczenia emisji pochodzącej od transportu drogowego
- Potrzeba inwentaryzacji i stałego monitorowania źródeł ciepła na terenie miasta.

¹⁵ Wnioski z wywiadów fokusowych i spotkań.

Hałas

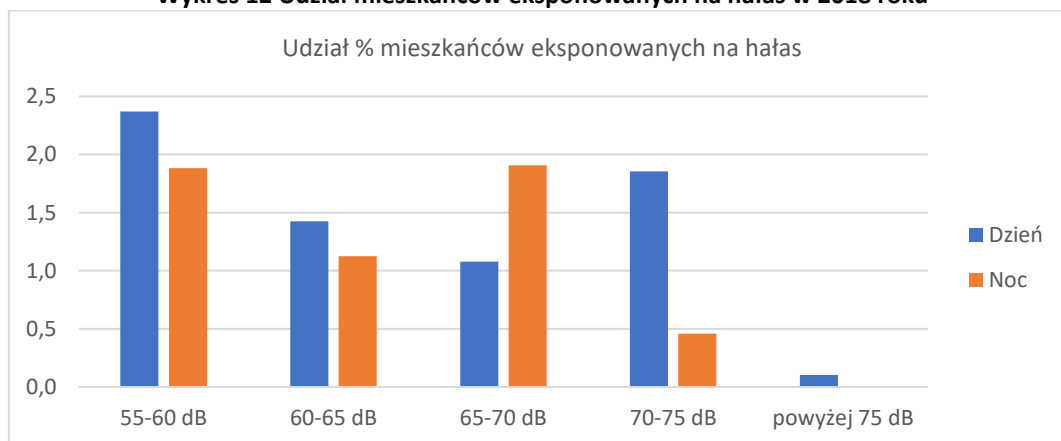
Klimat akustyczny miasta Przasnysz, kształtuje głównie transport drogowy (zwłaszcza na trasach przelotowych), hałas przemysłowy i lotniczy.

Największy zasięg ma hałas komunikacyjny, odbierany przez mieszkańców jako najbardziej dokuczliwy. Jego ograniczenie przedstawia też największe problemy techniczne. Miasto nie posiada obwodnicy, a główne szlaki komunikacyjne (droga krajowa nr 57 i droga wojewódzka nr 544) przebiegają przez centrum. W związku z intensywnym rozwojem infrastruktury transportowej oraz stale wzrastającą liczbą pojazdów, w ostatnich latach problem hałasu się nasila. W centralnej części miasta uciążliwość ruchu pojazdów potęgowana jest brakiem parkingów i parkowaniem samochodów wzdłuż ulic, co zmniejsza ich przepustowość i generuje korki, a więc i zwiększone oddziaływanie hałasu. W centrum miasta zlokalizowanych jest kilka budynków użyteczności publicznej oraz dwie szkoły. Problem dyskomfortu akustycznego jest tam bardzo odczuwalny, co potwierdzają nie tylko pomiary, ale również wywiady fokusowe oraz debaty z młodzieżą.

Większość pojazdów emituje hałas o poziomie dźwięku od 85 do 94 dB, przy dopuszczalnych natężeniach hałasu w środowisku, w otoczeniu budynków mieszkalnych od 40 do 55 dB w porze nocnej i od 50 do 65 dB w porze dziennej. Najbardziej uciążliwe są pojazdy ciężkie, z których 80% emituje hałas o poziomie dźwięku większym od 80 dB, z czego 40% o poziomie większym od 85 dB.

Badanie klimatu akustycznego przeprowadzone w 2013 r. w Przasnyszu przy ul. Makowskiej, wykazało, że poziom hałasu wynosił 65,5 dB dla pory dnia i 61,1 dB dla pory nocnej. W obydwu przypadkach zostały przekroczone wartości dopuszczalne. Na podstawie wykonanych pomiarów można stwierdzić, że poziom zagrożenia hałasem komunikacyjnym jest znaczący dla mieszkańców. Z badań przeprowadzonych w 2018 roku przy ulicy Makowskiej w Przasnyszu¹⁶ stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych wartości wskaźników dla analizowanego obszaru. Liczba mieszkańców ekspozowanych na hałas jedynie w obszarze drogi krajowej, wskazuje, że istnieje potrzeba podjęcia działań zmierzających do redukcji hałasu szczególnie wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych. Równie ważne jest zredukowanie poziomu hałasu w pobliżu szkół i obiektów użyteczności publicznej, jak i zabudowy mieszkaniowej, narażonej na negatywny wpływ hałasu komunikacyjnego. Należy wprowadzić roślinność wzdłuż ciągów komunikacyjnych, poprawiającą klimat akustyczny oraz warunki arosanitarne, w szczególności odtworzyć zadrzewienia towarzyszące ciągom komunikacyjnym.

Wykres 12 Udział mieszkańców ekspozowanych na hałas w 2018 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie map akustycznych dla dróg krajowych z 2018 r.

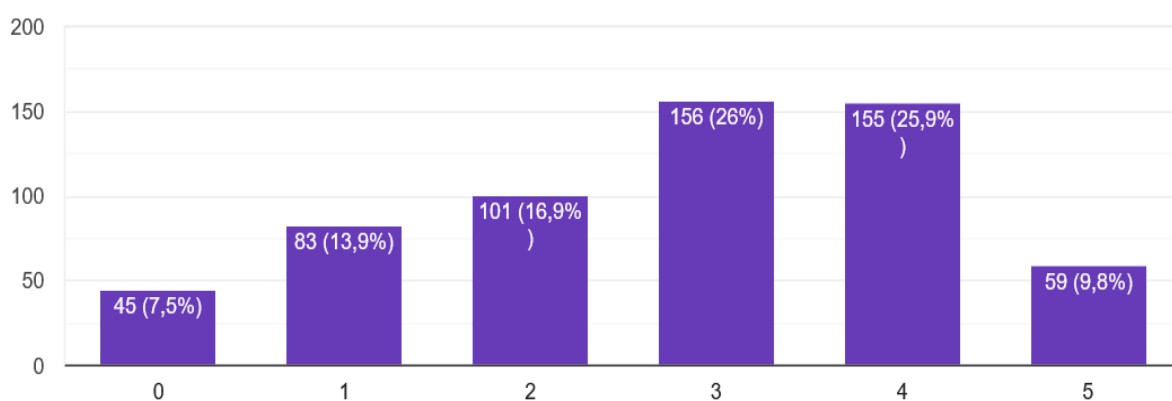
¹⁶ Mapy akustyczne dla dróg krajowych o ruchu powyżej 3 000 000 pojazdów rocznie na terenie województwa mazowieckiego, GDDKiA, Kielce, 2018.

Hałas przemysłowy nie stanowi istotnego zagrożenia i ma charakter miejscowy, o niedużym zasięgu oddziaływania.

W bliskim sąsiedztwie miasta znajduje się lądowisko Aeroklubu Północnego Mazowsza. Uciążliwość dźwiękowa tym spowodowana dotyczy głównie osiedla mieszkaniowego położonego najbliżej pasa startowego. Hałas nasila się w porze letniej. Negatywnie odbierany jest również tzw. hałas osiedlowy¹⁷.

W ostatnich latach na terenie powiatu nie prowadzono badań klimatu akustycznego w ramach państwowego monitoringu środowiska. Występuje potrzeba przeprowadzenia przez samorząd, badań kontrolnych poziomu hałasu w Przasnyszu, szczególnie przy głównych ciągach komunikacyjnych i osiedlach mieszkaniowych oraz stałego monitorowania sytuacji. Dane te powinny stanowić podstawę do podejmowania działań zmierzających do ograniczenia poziomu hałasu.

Wykres 13 Uciążliwość związana z hałasem

Źródło: Wyniki internetowego badania ankietowego „Ocena jakości życia w Przasnyszu” przeprowadzonego wśród mieszkańców Przasnysza, średnia wskaźnika 3,01

Najważniejsze wnioski (w tym do PRI):

- *Mała liczba przemysłowych źródeł hałasu*
- *Brak obwodnicy miasta, dwie szkoły, obiekty użyteczności publicznej oraz ok. 900 osób zamieszkałych w zabudowie wielo- i jednorodzinnej, narażonych na przekroczenia poziomów natężenia hałasu wzdłuż drogi krajowej, nieokreślona liczba osób narażonych przy drogach wojewódzkich*
- *Potrzeba stosowania naturalnych barier dźwiękochłonnych przy drogach*
- *Potrzeba upowszechniania alternatywnych do samochodów źródeł transportu*
- *Konieczność zapewnienia realizacji operacji lotniczych na lotnisku w Sierakowie z uwzględnieniem ochrony mieszkańców miasta przed hałasem*
- *Potrzeba monitoringu poziomu hałasu*

¹⁷ Wnioski z wywiadów fokusowych.

Uciążliwość zapachowa

Dominującym sposobem użytkowania terenów rolniczych jest uprawa, niemniej funkcjonują również w krajobrazie miasta fermy hodowlane. Część z nich jest położona w obrębie ścisłej zabudowy miejskiej. To powoduje, że na kilku obszarach miasta występuje problem uciążliwych zapachów. Dokładne określenie odległości oddziaływania zapachów jest niemożliwe, gdyż jest ono bardzo zmienne. Najbardziej bezpośrednią miarą wielkości emisji substancji zapachowo uciążliwych są opinie ludności narażonej na ten rodzaj uciążliwości.

Zasięg i oddziaływanie odorów uzależnione są od samego źródła, jego rodzaju i wielkości oraz od warunków atmosferycznych, przede wszystkim od siły i kierunku wiatru oraz opadów atmosferycznych. Problem występuje głównie wiosną (początek kwietnia) i jesienią (do końca października) w związku z nawożeniem pól nawozami organicznymi. Okresowo intensywniejszy zapach generuje również miejska oczyszczalnia ścieków, najczęściej w momencie przekazywania osadów. Przemysł w Przasnyszu nie generuje takich problemów.

Najważniejsze wnioski (w tym do PRI):

- Tereny uciążliwości zapachowej powinny być lokalizowane w znacznej odległości od zabudowy mieszkaniowej oraz od strony zawietrznej w stosunku do tej zabudowy, przy uwzględnieniu najczęściej występujących kierunków wiatru
- W decyzjach administracyjnych dotyczących lokalizacji, pozwoleń na budowę i pozwoleń na użytkowanie potencjalnie uciążliwych przedsięwzięć, należy narzucać konieczność stosowania nowoczesnych technologii zamkniętych, hermetycznych, dających największe zabezpieczenie przed ewentualną uciążliwością odorową

Azbest

Miasto kontynuuje rozpoczęty w 2012 roku program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest. Do usunięcia pozostaje 1 088 ton azbestu. Oznacza to konieczność pilnego zwiększenia ilości usuwanego corocznie azbestu, co najmniej o 30%, aby było możliwe dotrzymanie terminu usunięcia azbestu zgodnie z przepisami.

Tabela 11 Ilość usuniętego azbestu

	2016	2017	2018	2019
Liczba nieruchomości	22	29	34	33
Ilość usuniętego azbestu (tona)	37,01	54,81	53,55	64,95

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych urzędu

Pola elektromagnetyczne

W energię elektryczną Przasnysz zaopatrywany jest z Krajowego Systemu Elektroenergetycznego i ma zapewnione bezpieczeństwo dostaw energii. Przez miasto przebiega linia napowietrzna wysokiego napięcia (WN-110 kV), sieć średniego napięcia (SN-15 kV) oraz sieć niskiego napięcia.

Na terenie miasta znajdują się cztery stacje bazowe telefonii komórkowej obsługiwane przez różnych operatorów, a także instalacje radiolokacyjne i radionawigacyjne w jednostce wojskowej.

W roku 2015 w Przasnyszu przeprowadzono pomiary natężenia pola elektromagnetycznego na skrzyżowaniu ulic Piłsudskiego i 3 Maja - tam poziom składowej elektrycznej wyniósł 0,24 [V/m] dla przedziału 0,1÷3000 w [MHz]. Dla porównania w tym samym miejscu w 2012 roku natężenie pola wynosiło 0,29 [V/m], a w 2009 roku 0,2 [V/m]. Analiza wyników pomiarów wskazuje, że występujące w środowisku poziomy pole elektromagnetycznych są znacznie niższe od poziomów dopuszczalnych (dopuszczalny poziom w zależności od częstotliwości zawiera się w przedziale od 28 V/m do 61 V/m w zakresie częstotliwości od 10 MHz do 3000 MHz).

Najważniejsze wnioski (w tym do PRI):

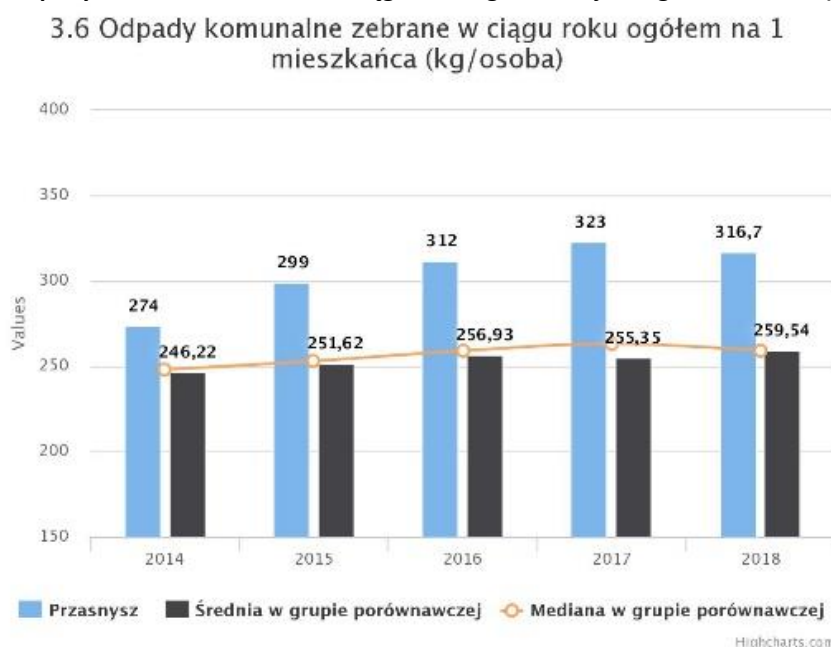
- Brak przekroczeń wartości dopuszczalnej poziomu PEM
- Potencjalne zagrożenie przekroczeń w związku z rozwojem technologii
- Potrzeba monitoringu oddziaływania pól elektromagnetycznych

Gospodarka odpadami

Gospodarka odpadami komunalnymi na terenie miasta odbywa się na podstawie rozwiązań organizacyjnych i technicznych określonych w ustawie o odpadach oraz regulaminie utrzymania czystości i porządku.

Wskaźnik zebranych odpadów komunalnych w ciągu roku ogółem na jednego mieszkańca w Monitorze Rozwoju Lokalnego wskazuje wartości wyższe niż średnia w grupie porównawczej 100 miast. W porównaniu z sąsiednimi miastami wskaźnik za 2018 r. również jest nieco wyższy niż średnia dla tych miast.

Wykres 34 Odpady komunalne zebrane w ciągu roku ogółem na jednego mieszkańca (kg/osoba)

Źródło: MRL

Tabela 12 Odpady komunalne zebrane w ciągu roku ogółem na jednego mieszkańca (kg/osoba) w 2018 r.

Przasnysz	Mława	Ostrołęka	Maków Maz.	Ciechanów
316,7	362,6	242,5	259	322,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL

Tabela 13 Odpady komunalne zebrane w ciągu roku na jednego mieszkańca (kg)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Odpady zmieszane	227,4	252,3	261,7	272,3	274,0	298,9	311,6	322,6	316,7	305,6
Odpady z gospodarstw domowych	173,9	201,2	197,5	225,0	215,5	240,6	243,6	251,3	207,4	204,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

W 2012 roku miasto przyjęło formułę rozszerzoną, w ramach której odpady odbierane są od mieszkańców oraz podmiotów gospodarczych. W zależności od deklaracji odbierane są odpady zmieszane i odpady segregowane w podziale na pięć frakcji: papier, szkło, metale i tworzywa sztuczne, biodegradowalne. Jakość segregacji jest niska, pomimo podejmowanych działań nadal istnieje potrzeba wielokierunkowego oddziaływania na mieszkańców w tym zakresie, zwłaszcza w odniesieniu do tych z zabudowy wielorodzinnej.

Odpady z budynków jednorodzinnych odbierane są dwa razy w miesiącu (odpady zmieszane i biodegradowalne), a odpady zbierane selektywnie - raz w miesiącu (70% mieszkańców z zabudowy jednorodzinnej segreguje odpady). Odpady z budynków wielorodzinnych odbierane są raz w tygodniu. Są to w większości odpady zmieszane. Pomimo podejmowanych inicjatyw i zachęt wspólnoty mieszkaniowe niechętnie decydują się na segregację odpadów, a jej jakość jest niewystarczająca. Opłaty naliczane są w zależności od liczby zadeklarowanych osób zamieszkujących daną nieruchomość, stawki preferencyjne dotyczą mieszkańców segregujących odpady oraz rodzin wielodzietnych. Systemem objętych jest 100 % nieruchomości na terenie miasta jednak zauważalna jest różnica liczby osób zamieszkujących miasto objętych systemem gospodarowania odpadami, a liczbą osób zameldowanych. Pomimo podejmowania działań weryfikujących poprawność i aktualność deklaracji wydaje się, że największa różnica występuje w budynkach wielomieszkaniowych, w których to zarządca budynku składa deklarację zbiorczą.

Odpady od podmiotów gospodarczych odbierane są raz w tygodniu, a opłata ustalana jest na podstawie wielkości pojemnika i sposobu zbierania i odbierania odpadów. Około 13% przedsiębiorców zbiera odpady w sposób selektywny.

Odbiorem odpadów zajmuje się wybrana w trybie konkurencyjnym spółka miejska. Na terenie miasta funkcjonuje Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych, a odpady z terenu miasta trafiają do RIPOK w Woli Pawłowskiej pod Ciechanowem. Na terenie miasta działają dwa punkty skupu surowców wtórnych. System jest dobrze zarządzany, brakuje jednak narzędzi informatycznych, które umożliwiłyby efektywniejszą obsługę systemu.

Miasto ponosi wysokie koszty gospodarki odpadami ze względu na: brak instalacji RIPOK na terenie miasta, brak linii sortowniczej, brak instalacji do recyklingu materiałowego i energetycznego odpadów na miejscu, brak infrastruktury „wspomagającej”: jadłodzielni, które ograniczyłyby marnotrawstwo żywności, punktów przyjmowania rzeczy nadających się do dalszego użytku, punktów napraw rzeczy uszkodzonych, np. typu Repair Café, automatów kaucyjnych w punktach handlowych.

W okresie jesienno-zimowym oraz wczesnej wiosny mieszkańcy skarżą się na skutki niewłaściwego postępowania z odpadami¹⁸. Zauważalne i wyczuwalne jest spalanie śmieci w paleniskach domowych. Zjawisko to dotyczy mieszkańców domów jednorodzinnych, starszych kamienic oraz osiedla bloków socjalnych.

Najważniejsze wnioski (w tym do PRI):

- *Ocena realizacji usług związanych z odpadami jest dość niska (2,6 pkt. na 5 możliwych w ankiecie skierowanej do mieszkańców)*
- *Koszty gospodarki odpadami rosną*
- *Liczne problemy z odpadami segregowanymi (mała liczba instalacji, zwiększenie ilości odpadów w związku z rosnącą liczbą osób segregujących, niska jakość wysegregowanych*

¹⁸ Wnioski z wywiadów fokusowych i spotkań.

odpadów, skrócenie czasu magazynowania odpadów, brak rynku zbytu, brak instalacji przekształcania/przerobu odpadów)

- *Potrzeba utworzenia e-usług dotyczących składania deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi*
- *Potrzeba edukacji ekologicznej mieszkańców poczynwszy od przedszkolaków*
- *Potrzeba stałego monitoringu i aktualizacji bazy zinventaryzowanych źródeł ciepła*

Świadomość ekologiczna mieszkańców

Edukacja ekologiczna powinna przyczynić się do kształtowania społeczeństwa świadomego powiązań między zagadnieniami gospodarczymi, społecznymi, ekologicznymi i politycznymi. Istotne jest kształtowanie postaw proekologicznych od najmłodszych lat. Duże znaczenie dla świadomości ekologicznej ma zapewnienie powszechnego dostępu do informacji o stanie środowiska w mieście. Podnoszenie poziomu świadomości ekologicznej w mieście realizowane było głównie wśród uczniów szkół podstawowych w formie lekcji, na których pracownicy Urzędu Miasta omawiali wybrane tematy dotyczące środowiska naturalnego. Szkoły realizowały też projekty z dofinansowaniem zewnętrznym.

Informacje na temat segregacji odpadów dostępne są na stronie internetowej Urzędu Miasta, profilu Facebook, w formie broszur, które mieszkańcy otrzymują podczas składania deklaracji. Miasto Przasnysz, jako drugie w Polsce wprowadziło akcję #STOPPlastik, która zakłada ograniczenie, a nawet całkowitą eliminację używania we wszystkich instytucjach miejskich jednorazowych opakowań, naczyń i sztućców z plastiku. Informacja skierowana została także do przedsiębiorców. Od 2020 roku realizowana jest Kampania „#PrzasnyszSegreguje” obejmująca działania informacyjne i edukacyjne w zakresie prawidłowego gospodarowania odpadami komunalnymi, w szczególności w zakresie selektywnego zbierania odpadów komunalnych, zmierzające do kształtowania prawidłowych postaw.

W br. założono pasiekę miejską, także po to, aby realizować działania edukacyjne kierowane do rolników oraz właścicieli ogrodów działkowych.

Zebrane w ramach diagnozy informacje¹⁹ wskazują, że poziom wiedzy o potrzebie szeroko pojętej ochrony środowiska jest zbyt niski. Dodatkowo w rozmowach z mieszkańcami podkreślany był problem nieczystości pozostawianych po psach i potrzeby edukacji właścicieli czworonogów.

Najważniejsze wnioski (w tym do PRI):

- *Brak precyzyjnych danych ilościowych o poziomie edukacji ekologicznej mieszkańców*
- *Nieskoordynowana edukacja ekologiczna, wydarzenia akcyjne, brak programu*
- *Brak mechanizmów kształtowania postaw poprzez edukowanie na temat środowiska*
- *Brak infrastruktury wspierającej edukację ekologiczną*
- *Brak współpracy z innymi podmiotami w w/w zakresie*
- *Potrzeba edukowania wszystkich grup społeczności lokalnej oraz odpowiedni dobór narzędzi i form przekazu*
- *Potrzeba kształtowania zachowań właścicieli psów*

---

¹⁹ Wnioski ze spotkań.

Adaptacja do zmian klimatu

Niezależnie od działań łagodzących, wpływ zmiany klimatu będzie w najbliższych dziesięcioleciach coraz bardziej odczuwalny ze względu na opóźnione skutki wcześniejszych i obecnych emisji gazów cieplarnianych. Skutkiem ocieplania się klimatu jest wzrost występowania groźnych zjawisk pogodowych. Każda gmina mierzy się ze specyficznymi dla swojej struktury i uwarunkowań zagrożeniami klimatycznymi. Wśród ekstremalnych zjawisk pogodowych można wymienić wiatr o wysokiej prędkości, wysokie temperatury (notuje się regularny wzrost średniej rocznej temperatury), nawalne deszcze, powódzie, podtopienia, susze, spadki temperatur zimą poniżej dotychczasowych minimów. Efektem zmian klimatu będzie zwiększenie częstotliwości występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych i związanych z nimi katastrof, które będą źródłem zagrożeń dla ludzi, mienia i składników przyrody. Coraz częściej będzie można zaobserwować silne wiatry, trąby powietrzne i wyładowania atmosferyczne, które znacząco mogą wpłynąć m.in. na budownictwo oraz infrastrukturę energetyczną i transportową.

Bezpośrednio negatywne skutki zmian klimatu to również nasilenie się zjawiska eutrofizacji wód, zwiększenie zagrożenia dla życia i zdrowia w wyniku stresu termicznego i wzrostu zanieczyszczeń powietrza, większe zapotrzebowanie na energię elektryczną w porze letniej, zmniejszenie potencjału systemów chłodzenia w elektrowniach, czego skutkiem będzie spadek mocy produkcyjnej.

Nieuwzględnianie w/w uwarunkowań w gospodarce przestrzennej sprawiły, że mieszkańcy Przasnysza będą narażeni na konsekwencje zachodzących zmian klimatu. Niewielka w tym zakresie jest również świadomość społeczna mieszkańców, a miejscowe organizacje pozarządowe nie działają w tym obszarze.

W centrum miasta znajduje się zbiornik retencyjny, którego potencjał jest niewykorzystany, a jego stan z każdym kolejnym rokiem się pogarsza. Gminny Program Rewitalizacji zakładał rewitalizację zbiornika i wyspy w parku miejskim, jednak projekt nie został zrealizowany.

Samorząd nie posiada programu ochrony środowiska, a jedynymi aktualnymi dokumentami w tym obszarze, są Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu miasta Przasnysz na lata 2009 – 2032 oraz Program Ograniczania Niskiej Emisji, który jest dokumentem mało przydatnym w kontekście lokalnych uwarunkowań.

Bardzo mała jest też liczba obiektów komunalnych wyposażonych w OZE, jedynie jeden budynek szkolny korzysta z ciepłej wody użytkowej ogrzewanej przez panele słoneczne.

Najważniejsze wnioski (w tym do PRI):

- *Miasto nie jest przystosowane do zmian klimatu, wieloletnie działania zwiększają ryzyko zagrożeń ze strony zmian klimatu*
- *Brak dokumentów strategicznych w zakresie adaptacji do zmian klimatu i ochrony środowiska*
- *Brak miejskich programów edukacyjnych, zachęcających mieszkańców do przystosowania się do zmian klimatycznych, instalacji odnawialnych źródeł energii, gromadzenia wody deszczowej*
- *Zagrożenie lokalnymi podtopieniami w niektórych częściach miasta*

PODSUMOWANIE

Przasnysz leży na obszarze o bardzo umiarkowanych walorach przyrodniczych. Żyzne gleby powodują intensyfikację produkcji rolnej, mającej skutki dla środowiska naturalnego. Tereny zielone zajmują bardzo małą powierzchnię miasta (0,8%). Jedynymi cennymi przyrodniczo obszarami są parki objęte ochroną konserwatorską. Pozostałe tereny zielone są małe, mało atrakcyjne i nie odpowiadają potrzebom mieszkańców. Miasto ma bardzo ograniczony zasób gruntów na urządzenie nowych terenów zielonych, dlatego też powinno dążyć do maksymalnego wykorzystania tych istniejących - poprzez zwiększenie liczby drzew i krzewów oraz zwiększenia bioróżnorodności tych obszarów.

Przez miasto przepływa rzeka Węgiełka, która wymaga szczególnej troski w zakresie poprawy jakości wody, retencjonowania i zachowania potencjału ekologicznego.

Miasto ma zabezpieczone potrzeby w zakresie uzdatniania i dostarczania wody oraz odbioru ścieków. Gospodarka wodami opadowymi powinna jednak odbywać się w oparciu o kompleksową koncepcję, która będzie obejmowała retencjonowanie i zagospodarowanie wód oraz adekwatne działania na terenach zagrożonych podtopieniami czy zalaniem.

Jakość powietrza jest niewystarczająca, ulega znacznemu pogorszeniu w okresie grzewczym kiedy przekroczone są dopuszczalne poziomy stężenia pyłów. Zarówno zanieczyszczenie powietrza jak i sposób ogrzewania budynków wymaga stałego monitorowania oraz podejmowania działań zachęcających mieszkańców do korzystania z bardziej przyjaznych środowisku źródeł ciepła niż paliwa stałe oraz wdrażania w szerszym zakresie OZE.

Rosnący ruch pojazdów przyczynia się do pogorszenia jakości powietrza oraz przekraczania poziomów hałasu, dlatego też konieczne jest podejmowanie działań ograniczających jego oddziaływanie.

System gospodarki odpadami jest dobrze zarządzany, powinien być jednak rozbudowywany o nowe elementy i narzędzia, w tym informatyczne. Świadomość ekologiczna mieszkańców jest niska, dlatego konieczne jest zaplanowanie i wdrożenie długotrwałych i kompleksowych działań edukacyjnych, kierowanych do różnych grup.

Miasto nie jest przygotowane na zmiany klimatu, nie ma też strategii w zakresie środowiskowym. Wieloletnie zmiany zachodzące w przestrzeni miejskiej w wyniku zabudowy, przyczyniły się do zwiększenia zagrożenia mieszkańców skutkami zachodzących zmian klimatycznych.

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - Rzeka, zbiornik, wyspa - Własne ujęcie wody, rezerwy wody, technologia z dużymi rezerwami produkcyjnymi, jakość wody pitnej - Parki objęte ochroną konserwatorską - Ogrody działkowe o powierzchni 32 ha - Gleby wysokiej klasy bonitacyjnej - Dobrze zorganizowany system odbioru odpadów (system segregacji na 5 frakcji, spółka komunalna jako realizator usług, dobra obsługa administracyjna systemu, PSZOK) - Inwentaryzacja źródeł ciepła w 2020 r. - Miejski program dofinansowania wymiany źródeł ciepła od 2020 r. - Wymiana kotłów z dofinansowaniem WFOŚiGW w latach poprzednich - Mała liczba przemysłowych źródeł hałasu - Doświadczenia w wykorzystaniu funduszy zewnętrznych na edukację ekologiczną przez szkoły - Brak przekroczeń wartości dopuszczalnej poziomu promieniowania elektromagnetycznego 	<ul style="list-style-type: none"> - Brak systemu retencjonowania wody, powierzchnia utwardzona w centralnej części miasta, brak kanalizacji deszczowej w znacznej części miasta - Niska jakość wody w rzece - Zawartość żelaza, twardość wody uzdatnionej, wykorzystanie wody uzdatnionej do nawodnień - Mała ilość terenów zielonych, brak cennych przyrodniczo obiektów, bardzo niska lesistość, nieatrakcyjna zieleń przyuliczna, mała powierzchnia miejskich terenów do zazielenienia - Brak inwentaryzacji zadrzewień, planu zazieleniania, wiedzy o stanie zdrowotności drzew - Miejskie wyspy ciepła- strefy dyskomfortu - Niewykorzystany potencjał terenów rekreacyjnych - Brak realnego wpływu na zagospodarowanie odpadów: brak lokalnych instalacji do przetwarzania odpadów - Ograniczone możliwości utylizacji azbestu - Wysoki odsetek budynków ogrzewanych niskiej jakości paliwem oraz kotły niskiej jakości - Niedostatecznie rozwinięta sieć ciepłownicza i gazowa - Brak OZE na obiektach użyteczności publicznej, brak promocji OZE - Brak audytów energetycznych dla budynków miejskich - Sposób ogrzewania mieszkań socjalnych - Niski poziom docieplenia budynków zarządzanych przez spółdzielnię mieszkaniową - Nadmierny poziom hałasu wzdłuż DK 57, przekroczone normy w pobliżu kilku budynków użyteczności publicznej, hałas lotniczy - Zamknięte korytarze przewietrzające - Brak planów i strategii adaptacji do zmian klimatu i ochrony środowiska, Program Ograniczania Niskiej Emisji-niska jakość opracowania - Nie wykorzystane możliwości dofinansowań i działań w partnerstwie - Niska świadomość zw. z gospodarką odpadami brak systemu edukacji ekologicznej, podejście „akcyjne” do działań, niska świadomość właścicieli psów - Brak lokalnej organizacji aktywnej w obszarze środowiskowym
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - Zwiększanie powierzchni i bioróżnorodności terenów zielonych - Współpraca w zakresie zazieleniania miasta - Retencjonowanie i zagospodarowanie wody deszczowej - Rozwój i promocja OZE wśród mieszkańców - Współpraca gmin położonych wzdłuż biegu rzeki Węgierki - Zwiększenie możliwości retencyjnych rzeki - Wykorzystanie zrekultywowanego składowiska odpadów - Realizacja programów edukacji ekologicznej kierowanych do różnych odbiorców - Współpraca z instytucjami i organizacjami pozarządowymi w obszarze środowiskowym 	<ul style="list-style-type: none"> - Eutrofizacja wody w rzece, intensyfikacja rolnictwa w „górze” rzeki - Szybkie wzbieranie wody w rzece po roztopach i intensywnych opadach, lokalne podtopienia - Nieprzewidywalność ilości zasobów wody pitnej, malejące zużycie wody i rosnące koszty jednostkowe produkcji wody, indywidualne studnie - Lokalne susze - Ryzyko związane ze zdrowotnością drzew - Zwiększenie hałasu związane z rozwojem lotniska - Wzrost natężenia ruchu na DK 57 - Zwiększenie ilości miejskich wysp ciepła - Rozwój technologiczny i związane z tym narażenie na pola magnetyczne - Konkurencja firm wobec spółki komunalnej

Najważniejsze problemy

Główne przyczyny	Główne problemy	Główne skutki
<ul style="list-style-type: none"> • Ogrzewanie domów i mieszkań węglem, zła jakość paliwa i pieców • Rosnący ruch pojazdów • Niska świadomość ekologiczna mieszkańców • Niewystarczająca ochrona walorów przyrodniczych • Wieloletnie zmiany zachodzące w przestrzeni miejskiej (zabudowa) • Nieuwzględnianie aspektów adaptacji do zmian klimatu w zarządzaniu miastem 	<ul style="list-style-type: none"> • Zła jakość powietrza szczególnie w okresie grzewczym • Niska jakość wody w rzece • Bardzo niska powierzchnia terenów zielonych i ich bioróżnorodność • Brak adaptacji do zmian klimatu 	<ul style="list-style-type: none"> • Pogorszenie jakości życia w mieście • Pogorszenie stanu zdrowia mieszkańców • Degradacja środowiska

Najważniejsze potencjały

Potencjały:	Priorytetowe formy wykorzystania:
Mało zdegradowane środowisko przyrodnicze miasta	Ochrona i wykorzystanie istniejących zasobów, wzmacnianie walorów przyrodniczych, adaptacja do zmian klimatu
Rzeka z zalewem	Retencjonowanie wody, rekreacja, poprawa jakości wody, wzmocnienie bioróżnorodności, edukacja ekologiczna
Parki objęte ochroną konserwatorską	Rekreacja, wzmocnienie bioróżnorodności, edukacja, niwelowanie zanieczyszczeń powietrza
Ogródki działkowe	Wzmocnienie bioróżnorodności, edukacja ekologiczna

Najważniejsze bariery rozwojowe

- Mała powierzchnia nieruchomości będących własnością miasta do zagospodarowania jako tereny zielone
- Intensyfikacja produkcji rolniczej
- Brak realnego wpływu na jakość wody w górze rzeki Węgierki
- Rosnący ruch pojazdów, zwłaszcza na trasach przelotowych
- Niski poziom świadomości mieszkańców o potrzebie dbania o środowisko naturalne

Najważniejsze wyzwania rozwojowe w powiązaniu z PRI

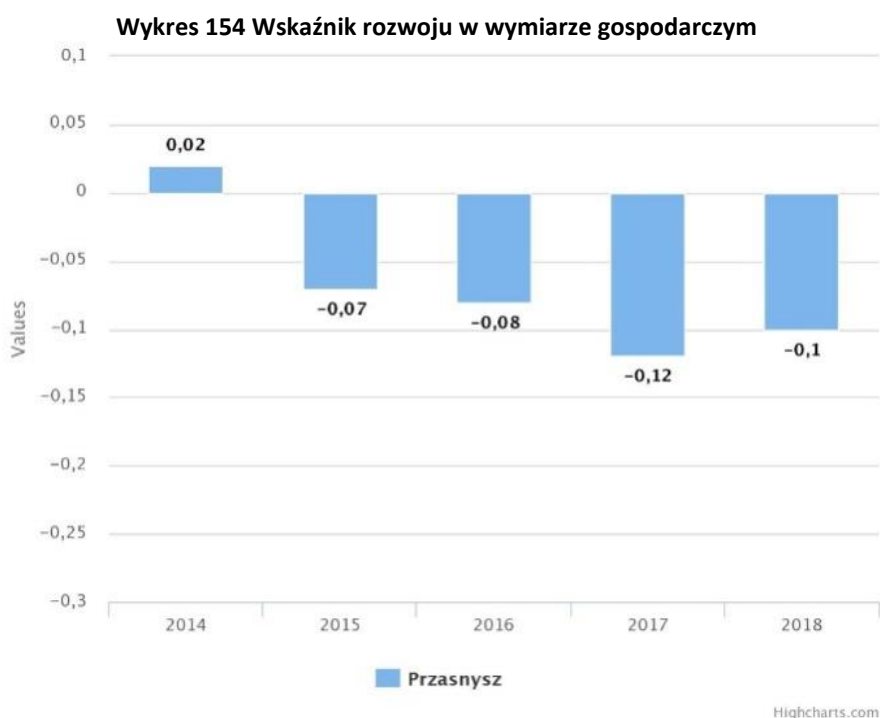
- Poprawa jakości powietrza
- Budowanie świadomości ekologicznej
- Zwiększenie powierzchni terenów zielonych i ich bioróżnorodności
- Adaptacja do zmian klimatu
- Zwiększenie aktywności samorządu w obszarze ochrony środowiska
- Ograniczenie niekorzystnych skutków rosnącego ruchu pojazdów
- Wdrożenie reguł 4R
- Wykorzystanie potencjału rzeki i terenów nadrzecznych

Wymiar gospodarczy

Kondycja gospodarcza miasta oraz zachodzące w nim procesy ekonomiczne mają kluczowe znaczenie dla rozwoju. Ma na nią wpływ wiele czynników. Główne z nich to: przedsiębiorczość mieszkańców, dostępna siła robocza, struktura gospodarki, dostępność usług wspierających lokalną gospodarkę oraz współpraca podmiotów.

Najtrudniejsza sytuacja charakteryzuje niewyspecjalizowane ośrodki lokalne o peryferyjnym położeniu, w miejscach słabo dostępnych komunikacyjnie, położonych często na granicy województw, zwłaszcza na terenach o niewielkich tradycjach przemysłowych, których funkcje opierają się przede wszystkim na obsłudze otaczających je, często rolniczych obszarów. Sytuację tych ośrodków pogarsza fakt, że ich aktualną trudną kondycję gospodarczą pogłębia dodatkowo niewielka dynamika procesów rozwojowych, które pozwalają mieć nadzieję na stopniową niwelację różnic w porównaniu z innymi miastami tej samej rangi²⁰.

Wskaźnik rozwoju Przasnysza w wymiarze gospodarczym²¹ wykazuje wartości ujemne, a tym samym obrazuje niekorzystną sytuację miasta.

Tabela 14 Wskaźnik rozwoju w obszarze gospodarczym w 2018 r.

Przasnysz	Mława	Ostrołęka	Maków Maz.	Ciechanów
-0,1	0,45	-0,28	-0,16	-0,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL

²⁰M. Dej (red.), *Rozwój gospodarczy. Raport o stanie polskich miast 2016*, Instytut Rozwoju Miast, Kraków, 2016.

²¹ Monitor Rozwoju Lokalnego.

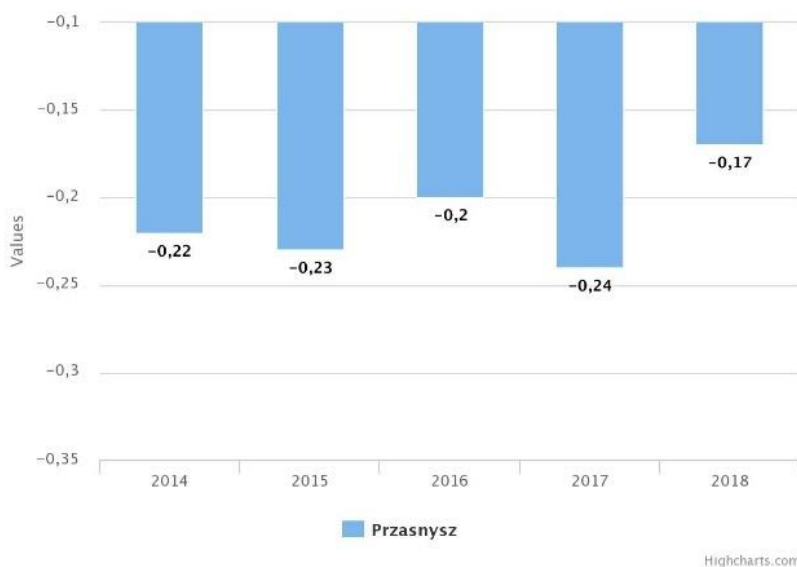
Wskaźnik w obszarze 1 potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki wykazuje wartości ujemne i jest najniższy na tle sąsiednich miast.

Wykres 16 Wskaźnik w obszarze potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki w 2018 r.

Źródło: MRL

Wykres 17 Wskaźnik w obszarze potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki
Wskaźnik syntetyczny dla Obszaru nr 1

Źródło: MRL

Tabela 15 Wskaźnik w obszarze potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki w 2018 r.

Przasnysz	Mława	Ostrołęka	Maków Maz.	Ciechanów
-0,17	0,15	0,32	-0,02	-0,01

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL

Atrakcyjność inwestycyjna i dostępność komunikacyjna

Atrakcyjność inwestycyjna poszczególnych jednostek administracyjnych województwa jest wynikiem oceny istotnych z punktu widzenia inwestora warunków dla prowadzenia działalności gospodarczej. Za czynniki te przyjmuje się: sytuację na rynku pracy, wyposażenie w infrastrukturę techniczną oraz społeczną, a także sytuację rynkową oraz uwarunkowania przyrodnicze.

Województwo mazowieckie należy do najbardziej atrakcyjnych województw w Polsce ze współczynnikiem 0,420 i klasą A²² jednak atrakcyjność poszczególnych powiatów i gmin jest zróżnicowana. Potencjalna atrakcyjność Przasnysza została określona współczynnikiem 0,194 i klasą B dla gospodarki narodowej. Dla przemysłu oraz działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej przyznano klasę B, a dla sekcji handel i naprawy oraz zakwaterowanie i gastronomia klasę C. Jest to ocena najniższa w porównaniu z sąsiednimi miastami.

Tabela 16 Atrakcyjność inwestycyjna miast

Przasnysz	Mława	Ostrołęka	Maków Maz.	Ciechanów
0,194 B	0,22 A	0,252 A	0,216 A	0,236 A

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji „Atrakcyjność inwestycyjna regionów w 2017 województwo mazowieckie”

Atrakcyjności inwestycyjnej miasta nie sprzyja jego lokalizacja. Położenie w peryferyjnym powiecie, w połowie odległości od Warszawy i Olsztyna nie zachęca do ulokowania tu biznesu. Komunikacja miasta z innymi ośrodkami gospodarczymi odbywa się za pośrednictwem drogi krajowej nr 57 zapewniającej skomunikowanie z Warszawą i województwem warmińsko-mazurskim. Połączenia z Ostrołęką, Ciechanowem czy Mławą (dojazd do drogi ekspresowej nr 7) zapewniają drogi wojewódzkie. Stan dróg jest dobry, nie zapewnia jednak oczekiwanego szybkiego czasu dojazdu do większych ośrodków. Czas dotarcia do Warszawy to minimum 1 godz. i 40 min., Olsztyna 1 godz. i 20 min., Ostrołęki 45 min, Ciechanowa 20 min, Mławy 30 min.

Przasnysz nie ma dostępu do linii kolejowej, najbliższa stacja znajduje się w Ciechanowie co stanowi istotną barierę rozwojową. W ramach nawiązanej współpracy z innymi samorządami władze miasta dążą do budowy linii kolejowej łączącej Przasnysz, Maków Mazowiecki, Pułtusk, Serock i Zegrze z linią kolejową w Legionowie i złożyły wniosek w ramach programu Kolej+. Obecnie komunikację zbiorową zapewniają połączenia autobusowe z Warszawą, Olsztynem, Szczytnem i Mrągowem realizowane przez czterech przewoźników. W Przasnyszu nie funkcjonuje komunikacja miejska, za to Powiat Przasnyski w ramach przywracania połączeń autobusowych uruchomił nowe linie, a większą liczbą przystanków na terenie miasta. Ponadto w Przasnyszu komunikację zapewnia 13 taksówek.

Przasnysz ma dość korzystną lokalizację pod względem bliskości portów lotniczych. Do lotniska w Szymanach można dotrzeć w około 45 min, do Modlina w 1 godz. i 10 min., a do lotniska Chopina w Warszawie w min. 1 godz. i 40 min. W bezpośrednim sąsiedztwie miasta funkcjonuje lotnisko biznesowo-turystyczne.

Najważniejsze wnioski (w tym do PRI):

- *Miasto ma bardzo niską atrakcyjność inwestycyjną*
- *Miasto ma niewystarczającą dostępność komunikacyjną*

²² H. Godlewska-Majkowska (red.), Atrakcyjność inwestycyjna regionów w 2017 województwo mazowieckie, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2017.

Tereny przeznaczone na działalność gospodarczą i ich uzbrojenie

Formą wspierania gospodarki przez samorządy jest stosowanie mechanizmów planistycznych. Świadome i racjonalne wykorzystanie możliwości tkwiących w regulacjach prawnych dotyczących planowania przestrzennego i gospodarowania nieruchomościami pozwala gminie stać się nowoczesnym - w skali lokalnej - animatorem działań wspierających i pobudzających miejscowy rozwój gospodarczy²³.

Powierzchnia terenów wskazanych w studium uwarunkowań i kierunków planowania przestrzennego pod działalność gospodarczą wynosi 155 ha. Na koniec 2019 pod działalność zajęte było ponad 97 hektarów. Stale zwiększa się zarówno powierzchnia gruntów, lokali pod działalność gospodarczą jak i wartość budowli.

Tabela 17 Powierzchnia gruntów, lokali i wartość budowli związanych i zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej

	2017	2018	2019
Powierzchnia gruntów związanych i zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej	901 022,91	918 998,37	974 721,57
Wartość budowli	117 455 254,90	121 420 699,32	132 210 537,45
Powierzchnia użytkowa budynków lub ich części związanych i zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej	215 896,48	221 515,03	264 778,76

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych urzędu

Miejskim terenem w pełni przeznaczonym dla przedsiębiorców jest targowisko wyremontowane w 2012 roku. Dwa razy w tygodniu sprzedawcy mogą w komfortowych warunkach sprzedawać swoje towary. W pozostałe dni targowisko nie jest użytkowane dlatego należy podejmować działania, które pozwolą na bardziej efektywne wykorzystanie tej przestrzeni i stworzą warunki do rozwoju lokalnym firmom. Liczba miejsc handlowych to ponad 200, w tym 156 stoisk pod zadaszonymi wiatami. Z targowiska przy stałe korzysta 160-200 sprzedawców. W dni targowe szczególnie w okresie letnim zauważalny jest bardzo duży ruch samochodów, a kierowcy mają problem ze znalezieniem wolnych miejsc parkingowych w okolicy targowiska. Przy ulicy Orlika istnieje tzw. małe targowisko, gdzie handel odbywa się siedem dni w tygodniu.

Istotnym parametrem atrakcyjności inwestycyjnej jest uzbrojenie terenu w media potrzebne do funkcjonowania przedsiębiorstwa. Przasnysz charakteryzuje się dobrze rozwiniętymi sieciami wodociągową i kanalizacyjną zarządzanymi przez miejską spółkę i dużymi rezerwami w zakresie wydajności (uzdatnianie wody wykorzystywane w 53,9% możliwości, oczyszczanie ścieków w 50,1%). Pozostałe media: prąd, ciepło, gaz, telefonia stacjonarna i Internet są rozbudowywane przez operatorów sieci w zależności od zgłaszanego zapotrzebowania. Rozbudowa sieci gazowej od 2018 roku na terenie miasta stanowi istotny impuls rozwojowy. Zauważalne są znaczące niedostatki w zakresie infrastruktury telekomunikacyjnej, które powinna w dużej mierze zniwelować budowa sieci światłowodowej realizowanej w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa.

Infrastruktura drogowa w mieście obsługuje ruch lokalny, połączenia z większymi ośrodkami miejskimi oraz ruch tranzytowy. Układ komunikacyjny w Przasnyszu tworzą: droga krajowa nr 57, dwie drogi wojewódzkie, cztery drogi powiatowe, 171 ulic miejskich oraz drogi wewnętrzne. Łączna długość dróg to prawie 93 tysiące kilometrów z czego drogi miejskie stanowią 74,1%. Ulice miejskie są w dobrym stanie, liczne inwestycje polegające na budowie i remoncie sprawiły, że drogi utwardzone stanowią ponad 76%. Droga krajowa przebiegając przez środek miasta stanowi poważne obciążenie dla jego funkcjonowania, z kolei jej istnienie nie kreuje bezpośrednio aktywności gospodarczej (centra logistyczne, obsługa ruchu, hotele, itp.).

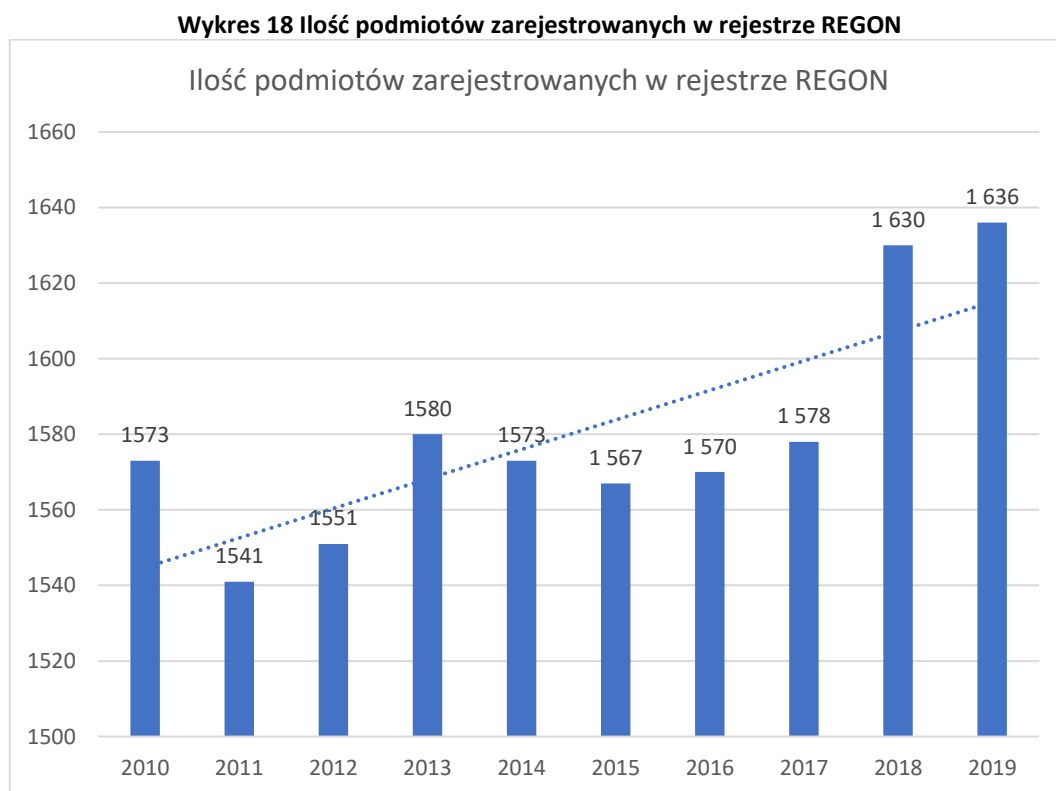
²³M. Dej (red.), Rozwój gospodarczy. Raport o stanie polskich miast 2016, Instytut Rozwoju Miast, Kraków, 2016

Najważniejsze wnioski (w tym do PRI):

- Duża rezerwa terenów pod działalność gospodarczą
- Konieczne jest stworzenie dokumentów planistycznych indukujących rozwój gospodarczy
- Komfortowe warunki handlu na targowisku miejskim, potrzeba rozwijania nowych form wykorzystania istniejącej infrastruktury
- Duże rezerwy w zakresie zaopatrzenia w wodę i odbiór ścieków
- Dobra infrastruktura dróg miejskich
- Potrzeba rozwoju infrastruktury gazowej, ciepłowniczej i teleinformatycznej

Podmioty gospodarki narodowej

Ilość podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON²⁴ wskazuje na poprawiającą się sytuację gospodarczą miasta w ostatnich latach. W 2019 roku zarejestrowanych było 1636 podmiotów i jest to liczba najwyższa od 2009 roku. Na przestrzeni dekady nastąpił wzrost o 4,0%, a średnia z ostatnich dwóch lat jest wyższa o 4,2% w stosunku do poprzedniego okresu.

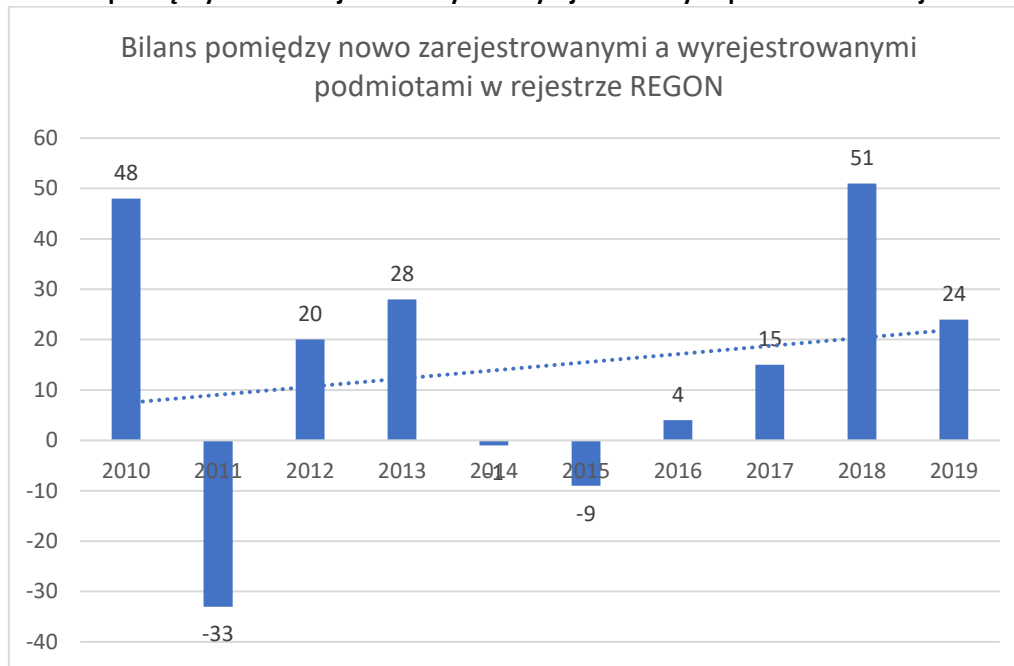
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Liczba podmiotów nowo zarejestrowanych jest wyższa niż wyrejestrowanych średnio o 15 podmiotów w analizowanym okresie. Od 2016 roku zauważalny jest pozytywny trend wzrostowy przy czym w 2018 roku różnica ta wynosiła aż 51 podmiotów (30 na 10 tys. ludności).

²⁴ Bank danych lokalnych GUS.

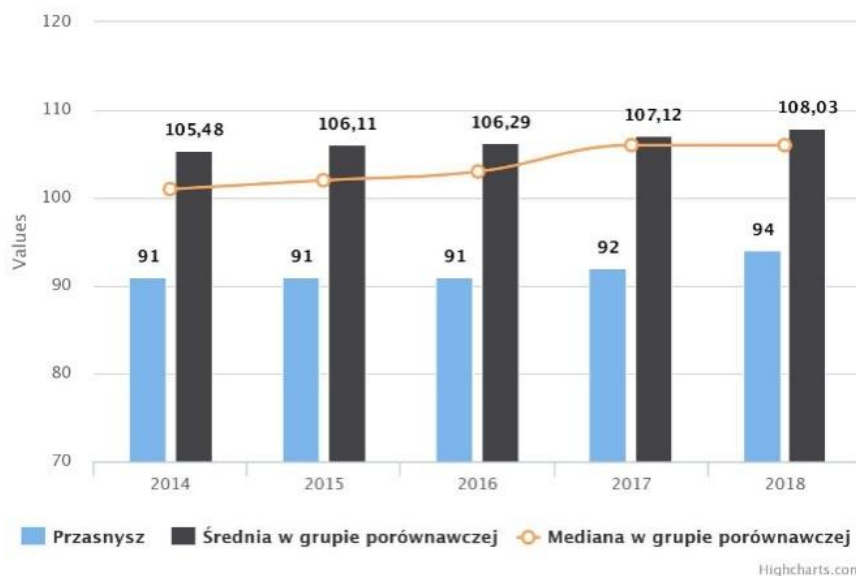
Wykres 19 Bilans pomiędzy nowo zarejestrowanymi a wyrejestrowanymi podmiotami w rejestrze REGON

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Bardziej adekwatnym wskaźnikiem obrazującym stan gospodarki w mieście jest liczba podmiotów na 1000 mieszkańców.

Wykres 20 Liczba podmiotów na 1000 mieszkańców
1.1 Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON na 1000 mieszkańców

Źródło: MRL

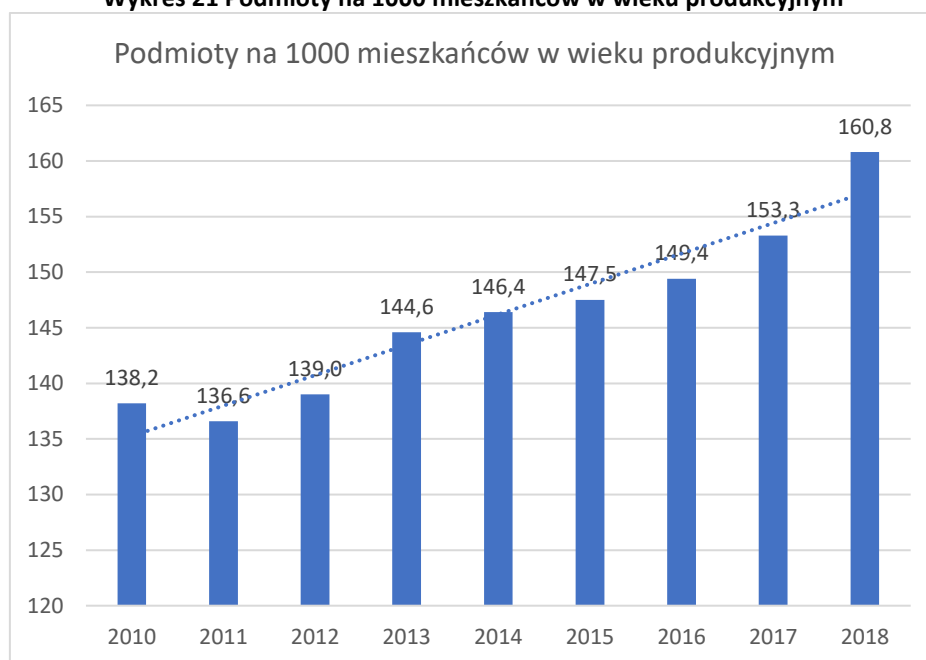
Sytuacja w Przasnyszu pomimo pozytywnego wzrostu (94 w 2018 roku) jest jednak znacznie mniej korzystna niż w województwie (151,1), miastach z grupy porównawczej czy miastach sąsiednich. Dla powiatu wynosi ona 70.

Tabela 18 Liczba podmiotów na 1000 mieszkańców w 2018 r.

Przasnysz	Mława	Ostrołęka	Maków Maz.	Ciechanów
94	102	112	121	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL

Liczba podmiotów na 1000 osób w wieku produkcyjnym²⁵ wskazuje na systematycznie (od 2011 r.) poprawiającą się sytuację gospodarczą miasta, a w 2018 roku osiągnęła najwyższy poziom 160,8. Jest to wskaźnik wyższy niż w powiecie (114,9), ale niższy niż w województwie (253,8) czy sąsiednich miastach. Na wysokość wskaźnika może mieć wpływ duży udział zatrudnienia w sektorze publicznym w strukturze zatrudnienia w lokalnej gospodarce.

Wykres 21 Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Tabela 19 Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2018 r.

Przasnysz	Mława	Ostrołęka	Maków Maz.	Ciechanów
160,8	166,1	186	206,8	165,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

■ Struktura wielkościowa i własnościowa

Filarem gospodarki w mieście są podmioty mikro, które stanowią średnio 94,4%. Wahania w tym zakresie nie przekraczają 1 punktu procentowego. W 2019 roku było ich 1549 (95,0%), kolejno 4,3% (70) stanowiły te zatrudniające powyżej 10 pracowników, 0,9% (14) powyżej 50 pracowników i 0,2% (3) powyżej 250 pracowników. Taka struktura jest typowa dla polskiej gospodarki, jednak charakteryzuje się wrażliwością na niekorzystne zjawiska gospodarcze.

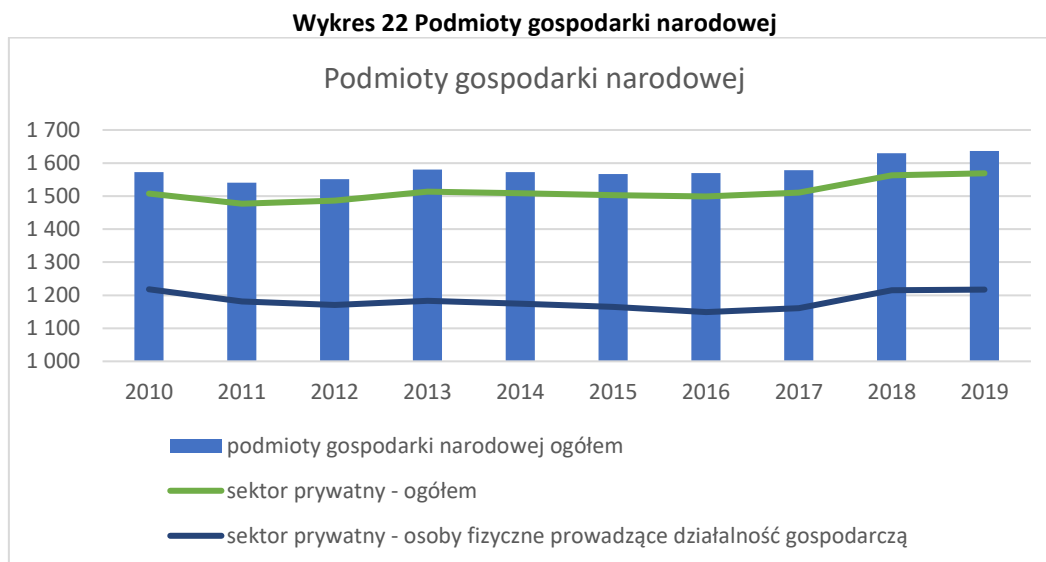
Sektor publiczny stanowi średnio 4,2% podmiotów, a ponad 2/3 stanowią w nim państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego. Stanowi to czynnik stabilizujący, liczba podmiotów ulega niewielkim zmianom, wahnięcia na przestrzeni dekady dotyczą zaledwie sześciu podmiotów.

²⁵ Bank danych lokalnych GUS.

Jednocześnie wśród podmiotów publicznych znajdują się duzi pracodawcy jak jednostka wojskowa, szpital czy szkoła.

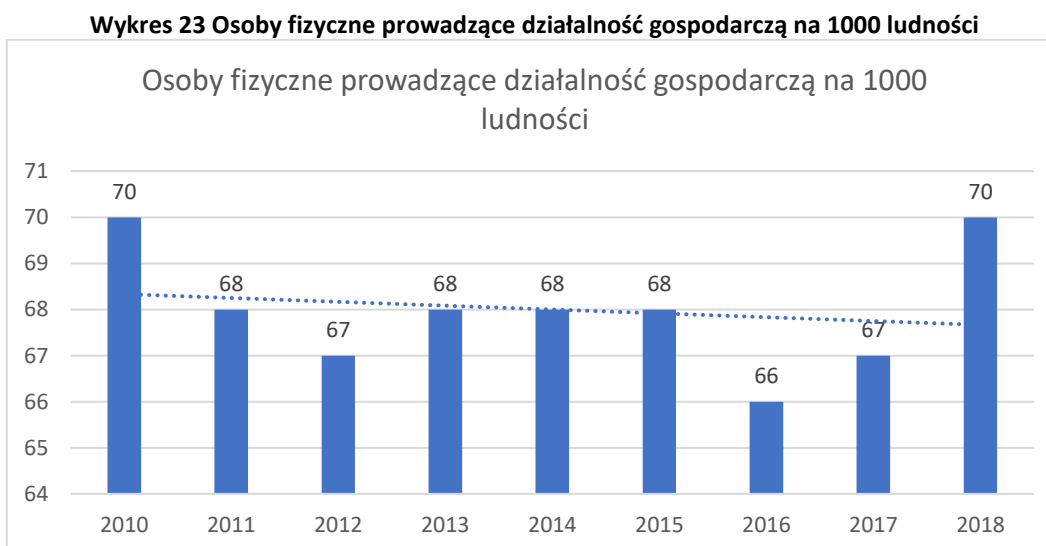
Na terenie miasta dominuje sektor prywatny (95,8%) ze znacznym udziałem osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. W 2019 roku zarejestrowanych było 117 spółek cywilnych (wzrost o 7,3%), 63 spółki handlowe (wzrost o 23,5%) w tym 3 spółki z udziałem kapitału zagranicznego 3 spółki akcyjne. Działało też 9 spółdzielni (o 7 mniej niż w 2017 roku).

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą stanowiły 74,4% (1217) podmiotów ogółem i 77,6% sektora prywatnego. Ich udział był najniższy w 2016 roku (73,2%), a w ostatnich latach rósł.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Wskaźnik liczby osób fizycznych prowadzących działalność w przeliczeniu na 1000 ludności w 2018 roku wyniósł 70 i po niższych wartościach z lat poprzednich powrócił do poziomu z 2010 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Wskaźnik jest wyższy niż w powiecie (55), ale podobnie jak poprzednio, gorszy niż w województwie (99) i sąsiednich miastach.

Tabela 20 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności w 2018 r.

Przasnysz	Mława	Ostrołęka	Maków Maz.	Ciechanów
70	78	87	96	76

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

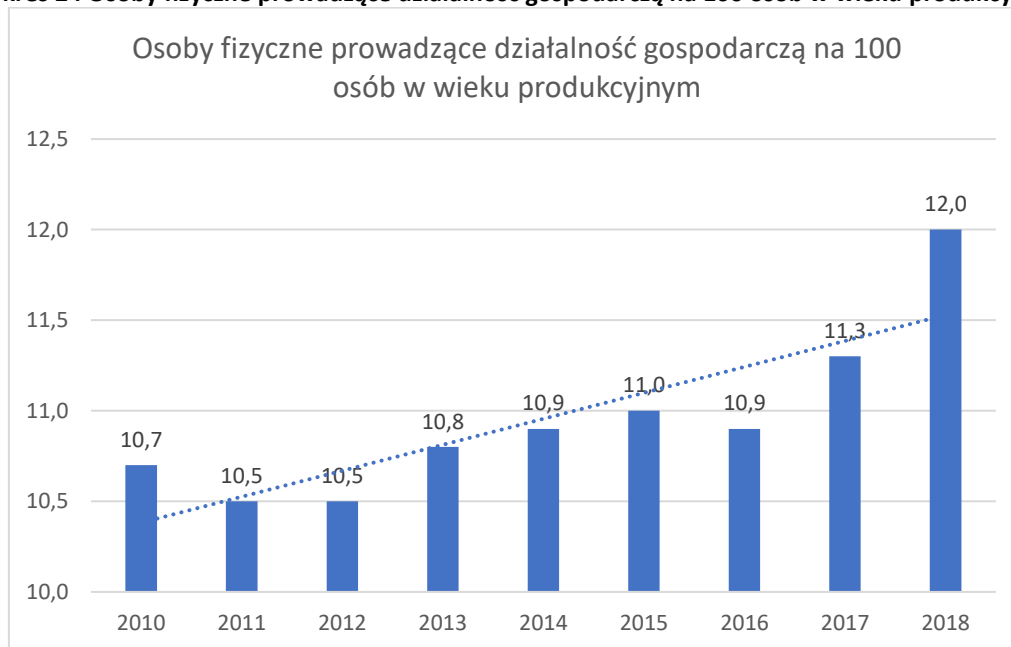
Wskaźnik „osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym” w 2018 roku osiągnął poziom najwyższy od dekady. Jest to wartość wyższa niż w powiecie (9), jednak niższa niż w województwie mazowieckim (16,7) i wszystkich sąsiednich miastach.

Tabela 21 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2018 r.

Przasnysz	Mława	Ostrołęka	Maków Maz.	Ciechanów
12	12,6	14,5	16,3	12,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Wykres 24 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym

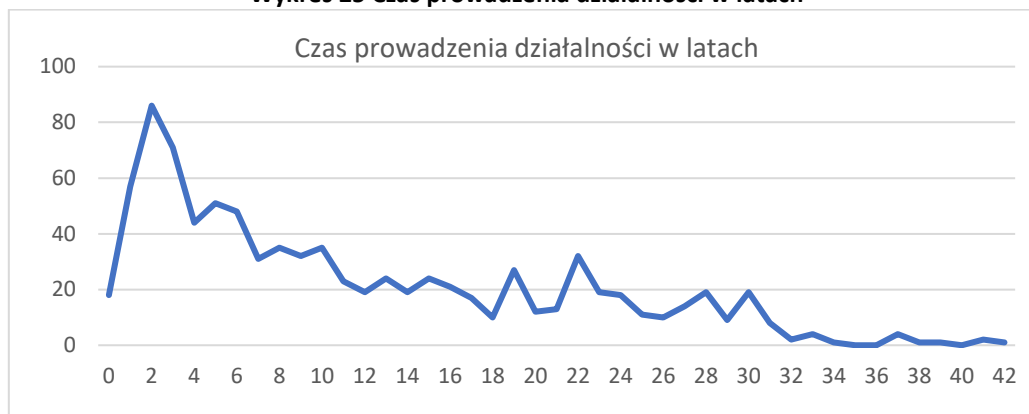

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Dane zgromadzone w CEiDG²⁶ wskazują, że w 2019 roku 80,7% podmiotów było aktywnych. Najwięcej aktywnych podmiotów (36,7%) działa krócej niż pięć lat. Kolejno 22% te istniejące na rynku od 11 do 20 lat i 6-10 lat (20,3%). Liczba podmiotów działających 2-3 lata odzwierciedla wzrost w latach 2017-2018. O ile podmioty działające na rynku przez dłuższy czas wydają się mieć stabilną sytuację, o tyle szczególnej uwagi i wsparcia wymagają podmioty prowadzące działalność przez krótki okres czasu.

²⁶ Baza przedsiębiorców w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej.

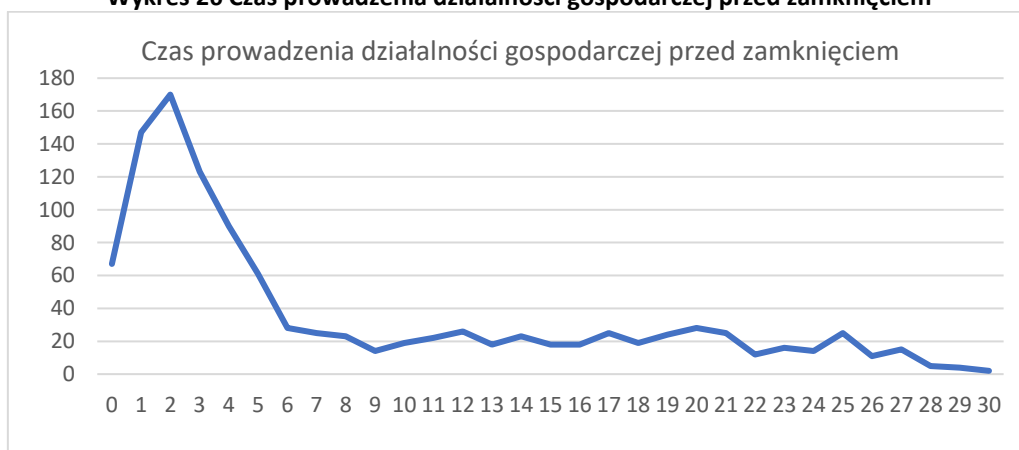
Wykres 25 Czas prowadzenia działalności w latach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie CEIDG

Analiza działalności zakończonych w latach 2011-2019 wskazuje, że największa ilość podmiotów jest zamykana przed upływem pięciu lat. Dominują tu firmy istniejące krócej niż rok (13,0% zamykających działalność) i do 2 lat (15,0%). Wskazuje to na złą kondycję najmłodszych firm i konieczność zapewnienia im wsparcia w początkowym, najtrudniejszym okresie działalności.

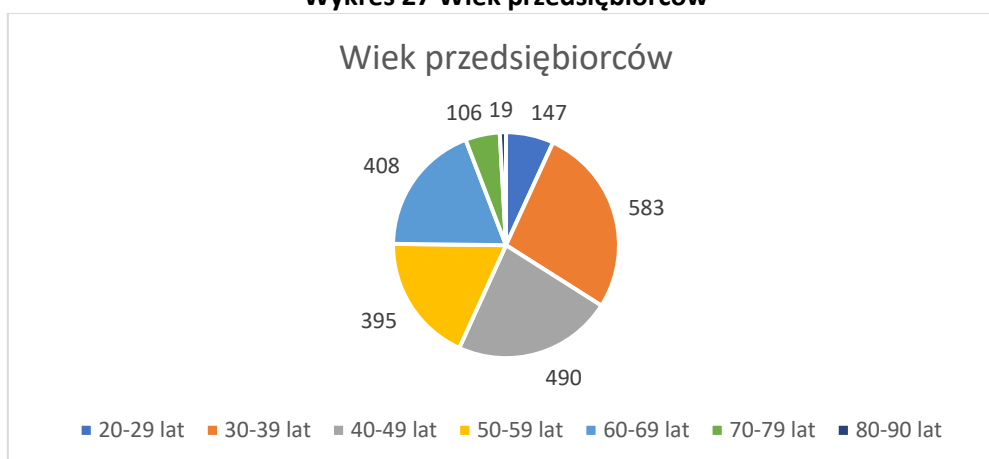
Wykres 26 Czas prowadzenia działalności gospodarczej przed zamknięciem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie CEIDG

Przasnyskie firmy prowadzą głównie mężczyźni (63,9%). Najliczniejszą grupą są osoby w wieku 30-39 lat (27,1%), następnie osoby w wieku 40-49 lat 22,8%. Najmłodszy przedsiębiorcy do 29 r.ż. stanowią 6,8%.

Wykres 27 Wiek przedsiębiorców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie CEIDG

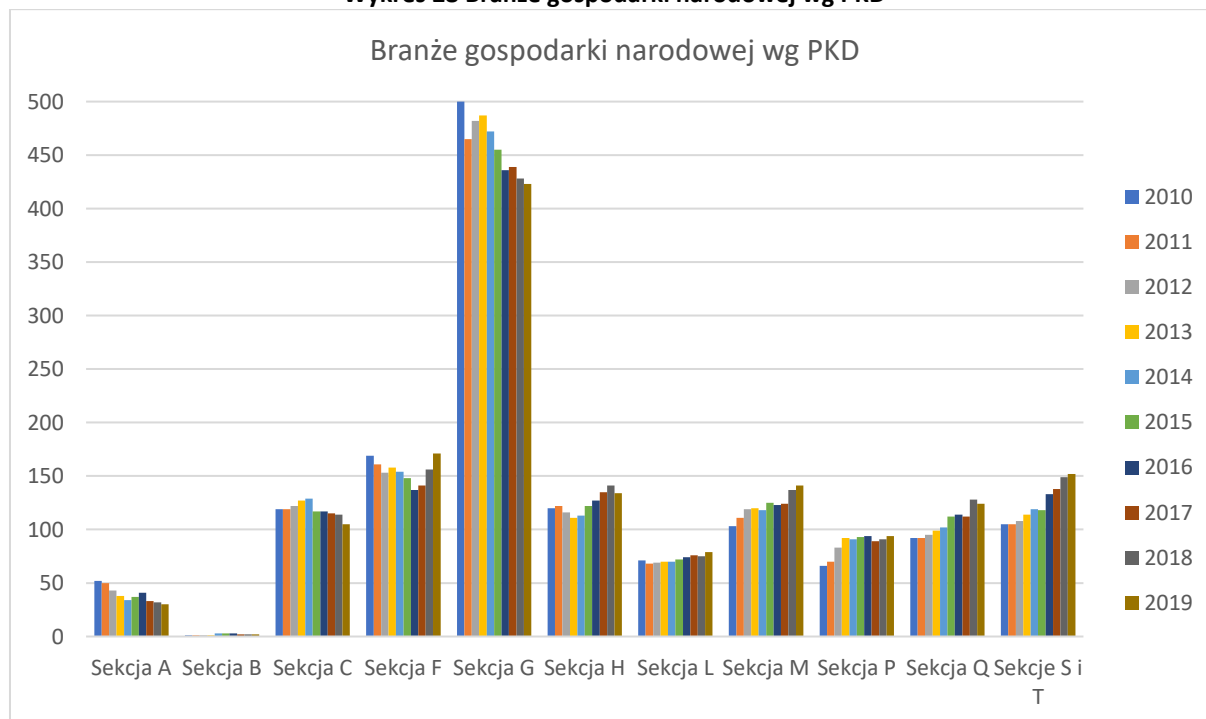
Prawie 1/4 podmiotów prowadzą osoby powyżej 60 roku życia. Dodatkowe 18,4% to osoby w wieku przedemerytalnym. W perspektywie kolejnych 10 lat przedsiębiorcy w wieku emerytalnym będą stanowili znaczący udział w całkowitej liczbie podmiotów. Jak wynika z ankiet przeprowadzonych wśród przedsiębiorców 30,3% respondentów nie rozważa przekazania firmy członkom rodziny w perspektywie najbliższych lat. Odmiennego zdania jest 16,2%. Dla badanych nie jest problemem brak lub niewystarczające przygotowanie sukcesora (28,1%). Jak wynika z badań przeprowadzonych wśród młodzieży w 36,5% przypadków najbliższa rodzina prowadzi rodzinną firmę. W większości (18,0%) rodzina nie oczekuje od respondentów podjęcia pracy w rodzinnej firmie, a 20,6% nie zamierza przejąć lub pracować w firmie rodzinnej. Wszystkie te czynniki stanowią poważne zagrożenie dla kondycji lokalnej gospodarki w przyszłości.

■ Branże gospodarki narodowej

W sektorze publicznym 1/3 podmiotów działa w obszarze edukacji (21). W sektorze prywatnym zróżnicowanie branżowe jest znacznie większe, 26,9% (422) stanowiły firmy z sekcji G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle. Od lat jest to dominująca branża gospodarki stanowiąca 25,8%. Przeważają w niej podmioty prowadzące handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi, które stanowią ponad 2/3 firm. Na drugim miejscu plasuje się sekcja F - budownictwo (10,5%) z przewagą robót budowlanych specjalistycznych. W 2019 roku miejsce trzecie zajęły sekcje SiT (9,3%). Na czwartym miejscu znalazła się sekcja M (8,6%), a na piątym sekcja H (8,2%). Pozostałe branże miały udział poniżej 7%. Pięć wiodących sekcji w 2019 roku stanowiło 62,4% wszystkich firm.

W 2019 roku nastąpiły zmiany w udziale procentowym poszczególnych branż. W latach 2016-2018 na miejscu czwartym znajdowała się sekcja H, a na piątym sekcja M. W 2019 roku na 4 miejsce wysunęła się sekcja M, a sekcja H znalazła się na miejscu piątym.

Wykres 28 Branże gospodarki narodowej wg PKD

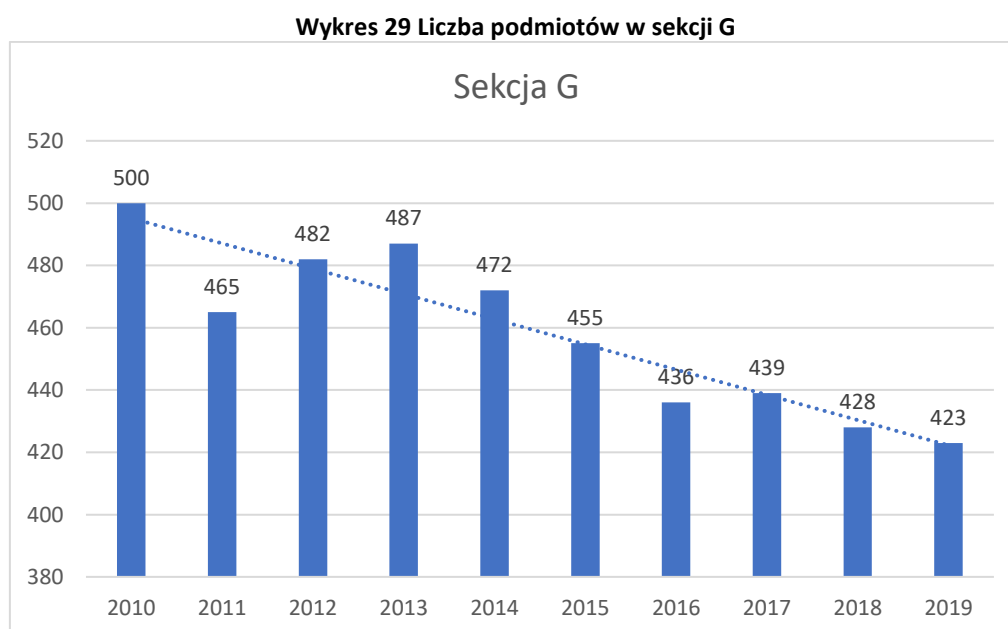
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Klasyfikacja PKD²⁷:

- A. Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
- B. Górnictwo i wydobywanie
- C. Przetwórstwo przemysłowe
- D. Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
- E. Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
- F. Budownictwo
- G. Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
- H. Transport i gospodarka magazynowa
- I. Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
- J. Informacja i komunikacja
- K. Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
- L. Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
- M. Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
- N. Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
- O. Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne
- P. Edukacja
- Q. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
- R. Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
- S. Pozostała działalność usługowa
- T. Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby
- U. Organizacje i zespoły eksterytorialne

Udział podmiotów w sekcji G spada (o 77 w relacji do 2010 roku).

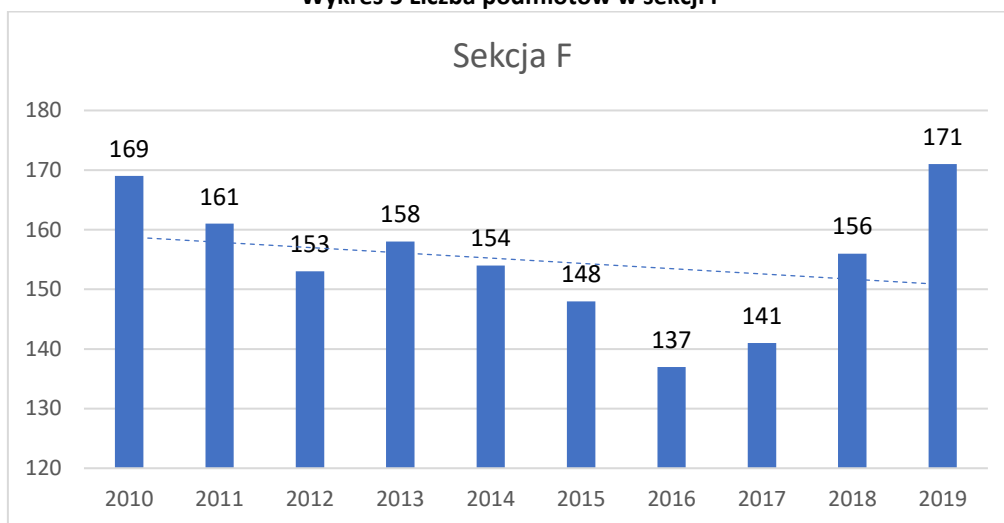

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

²⁷Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24.12.2007 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD).

Liczba podmiotów działających w sekcji F rośnie od 2016 roku i powraca do poziomu sprzed dekady.

Wykres 5 Liczba podmiotów w sekcji F

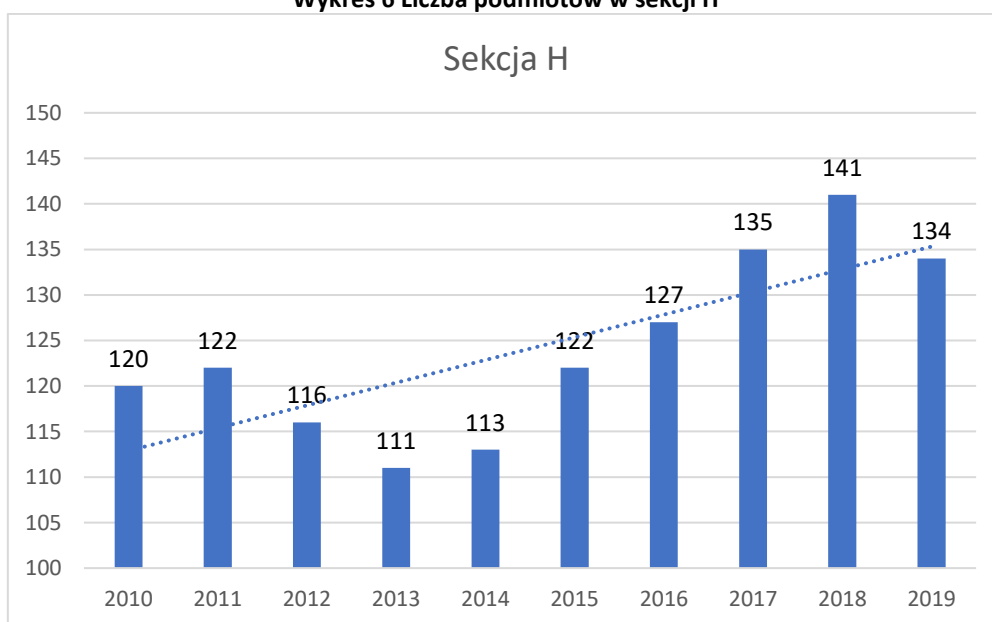

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

W relacji do 2010 największy spadek liczby podmiotów zauważalny był w sekcjach E i A, natomiast wzrost w sekcjach R oraz SiT.

Przasnysz zwany jest „zagłębiem transportowym”, w 2019 roku działały tu 134 podmioty z sekcji H, w tym 123 podmioty z działu 49 transport lądowy oraz transport rurociągowy. Na terenie powiatu działały 342 podmioty z tej branży. Są to firmy świadczące usługi w transporcie krajowym i zagranicznym. Branża ta stale się rozwija, na przestrzeni trzech lat ilość pojazdów zwiększyła się o 72,8% i w 2019 roku wyniosła 845 pojazdów²⁸. Czynnikiem stabilizującym tą branżę gospodarki są stałe od 2016 roku stawki podatku od środków transportowych. Podatek ten w 2019 roku stanowił 10,6% wpływów z podatków lokalnych²⁹.

Wykres 6 Liczba podmiotów w sekcji H

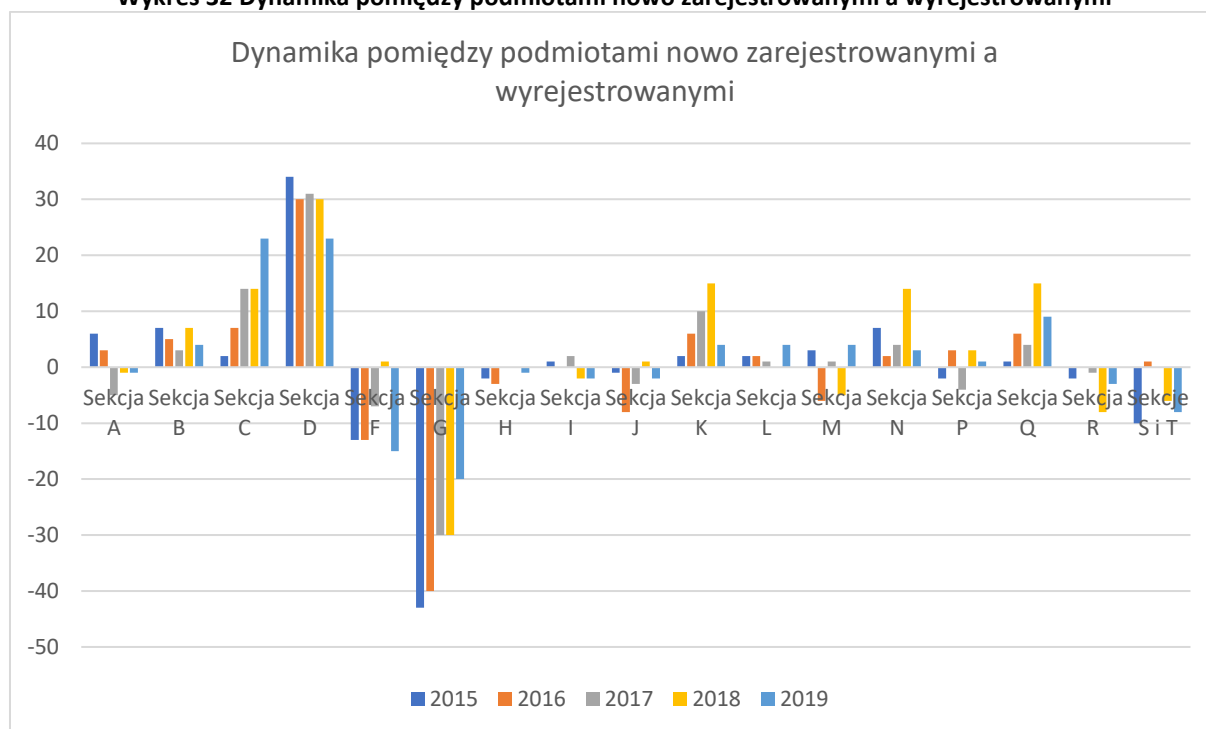
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

²⁸ Dane UM.

²⁹ Sprawozdanie z wykonania budżetu.

W sektorze prywatnym największą dynamiką (różnica pomiędzy nowo zarejestrowanymi, a wyrejestrowanymi) charakteryzowały się sekcje D i C (wartości dodatnie) oraz sekcje G i F (wartości ujemne).

Wykres 32 Dynamika pomiędzy podmiotami nowo zarejestrowanymi a wyrejestrowanymi

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Zróźnicowanie branżowe podmiotów jest pozytywną cechą lokalnej gospodarki w porównaniu z innymi miastami. Występowanie małych i dużych firm, podmiotów prywatnych z kapitałem zagranicznym i podmiotów publicznych jako znaczących pracodawców może powodować, że sytuacje kryzysowe będą w mniejszym stopniu dotyczyły Przasnysza niż miast o monokulturze gospodarczej, uzależnionych od jednej branży czy jednego pracodawcy³⁰. Wysoki poziom monozakładowości należy uznać za zjawisko negatywne dla lokalnej gospodarki, które w dłuższej perspektywie może hamować rozwój ekonomiczny i w sytuacji załamania określonej branży skutkować dużymi problemami społecznymi i gospodarczymi³¹. Należy więc skupić działania samorządu na dwóch kierunkach, z jednej strony dążyć do lokalizacji w mieście nowych zakładów pracy, a z drugiej strony wspierać rozwój małych i średnich firm z lokalnym kapitałem.

Najważniejsze wnioski (w tym do PRI):

- *Filarem gospodarki są mikroprzedsiębiorstwa prowadzone w większości przez mężczyzn*
- *Sektor publiczny jest stabilny, zachodzą w nim niewielkie zmiany*
- *Wiek przedsiębiorców wskazuje, że jeśli nie nastąpi sukcesja firmy należy spodziewać się spadku liczby podmiotów*
- *Wśród młodych osób nie ma chęci do pracy w firmach prowadzonych przez najbliższą rodzinę*
- *Zła kondycja firm objawiająca się krótkim czasem prowadzenia działalności, wiele z nich kończy działalność po 2-3 latach*
- *Pozytywne duże zróźnicowanie branżowe gospodarki*

³⁰D. Celińska-Janowicz, A. Płoszaj, Rozwój lokalny w turbulentnym otoczeniu: mazowieckie samorzady wobec wyzwań adaptacyjności, MGG Conferences, Warszawa, 2015.

³¹M. Dej (red.), Rozwój gospodarczy. Raport o stanie polskich miast 2016, Instytut Rozwoju Miast, Kraków, 2016.

- *Gospodarka oparta o handel i usługi jest bardziej podatna na recesję gospodarczą powstanie dużych obiektów handlowych z obcym kapitałem*
- *Silna branża transportowa*
- *Brak branży związanej z przetwórstwem żywności*

Kondycja lokalnej gospodarki

Badane przasnyskie firmy zajmują się głównie usługami i handlem, funkcjonują od roku do 10 lat, działają głównie na rynku lokalnym i posiadają silną lokalną konkurencję³². To powoduje, że są bardzo uzależnione od zamożności mieszkańców i procesów zachodzących na rynku lokalnym. Szczególnie podatne na wpływy są podmioty działające w branży handlowej i usługowej. Historycznie to rynek miejski i okolice były naturalnym skupiskiem punktów handlowych i usługowych, obecnie handel w rynku zamiera. Ceny najmu rosną, a sklepy zastępują punkty usługowe i placówki banków. W ulicach okalających rynek wiele małych lokali pozostaje niewynajętych. Handel i usługi przenoszą się poza centrum miasta do dyskontów i galerii handlowej. Zwiększa się konkurencja cenowa co powoduje upadek małych punktów silnie zakorzenionych w lokalnej społeczności i uszczuplenie bazy podatkowej.

Kondycja lokalnej gospodarki ma wpływ na dobrobyt mieszkańców i bezpośredni wpływ na finanse miasta. Dochody miasta z CIT w 2018 roku przekroczyły milion złotych. Jednocześnie był to rok, w którym dochody przedsiębiorców były ponad pięciokrotnie niższe niż rok wcześniej³³.

Tabela 3 Dane dotyczące podmiotów posiadających osobowość prawną

	2016	2017	2018	Różnica	Dynamika
łączna liczba podmiotów posiadających osobowość prawną	157	160	145	-12	-7,64%
łączna kwota przychodów (niezależnie z jakiego tytułu) - osoby prawne	506 567 151,78	665 785 621,17	323 887 504,31	-182 679 647,47	-36,06%
łączna kwota dochodów (podstawa do opodatkowania) - osoby prawne	29 773 381,00	35 131 318,00	6 545 386,00	-23 227 995	-78,02%
łączna kwota podatku należnego - osoby prawne	5 656 940,00	6 656 680,00	1 225 249,41	-4 431 690,59	-78,34%
łączna kwota wykazanej straty (niezależnie z jakiego tytułu) - osoby prawne	4 969 830,44	1 820 472,18	5 065 582,53	95 752,09	1,93%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie monitormiast.pl

Badane przez urząd firmy nie dostrzegają jednak zagrożenia utraty płynności finansowej (26,3% badanych). Jako największe zagrożenie w tym zakresie firmy upatrują w pogorszeniu kondycji finansowej klientów (30,7%) oraz załamaniu popytu na usługi (28,9%). Głównymi zagrożeniami dla funkcjonowania i rozwoju firm są wzrost kosztów działalności, uzależnienie od ograniczonego popytu

³² Wnioski z ankiety dla przedsiębiorców.

³³ [Monitormiast.pl](http://monitormiast.pl).

i lokalnego rynku zbytu. Jako dalsze cele działalności firmy wskazują przede wszystkim na utrzymanie istnienia przedsiębiorstwa w długim czasie, utrzymanie niezależności, minimalizację ryzyka ekonomicznego i długookresowy wzrost wartości przedsiębiorstwa³⁴.

Przasnyska gospodarka charakteryzuje się niskim poziomem innowacyjności. W mieście zarejestrowano tylko jeden wynalazek³⁵. Udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego (sekcja J dział 59, dział 60, sekcja M dział 71, dział 73, dział 74, sekcja R dział 90) wyniósł 6,03% w 2019 roku i zauważalny jest jego systematyczny spadek. Wysoki potencjał innowacyjności ma spółka Engineo, która wprowadza na rynek nową usługę precyzyjnego malowania elementów karbonowych farbą wzbogaconą grafenem płatkowym w postaci zredukowanej rGO dla przemysłu rowerowego i branż pokrewnych³⁶.

Na terenie miasta nie funkcjonują żadne organizacje zrzeszające przedsiębiorców ani instytucje otoczenia biznesu. Istnieje jedynie Cech Rzemiosł Różnych, który działa w bardzo ograniczonym zakresie. Sieć współpracy przedsiębiorstw jest fragmentaryczna, dotyczy ona w niewielkim stopniu firm z branży transportowej i działań w ramach podwykonawstwa. Przedsiębiorcy spotykają się na wydarzeniach organizowanych np. przez banki, dostrzegają potrzebę spotkań np. w formie śniadań biznesowych³⁷. Duże nadzieje budzi powołanie Rady Przedsiębiorczości Powiatu Przasnyskiego, która aktywnie uczestniczyła w utworzeniu niniejszego dokumentu. Działa ona od 2018 roku, jest organem opiniotwórczo-doradczym Starosty i Zarządu Powiatu w zakresie konsultowania spraw dotyczących rozwoju m.in. stref gospodarczych powiatu. Reprezentuje lokalne środowisko gospodarcze, wspiera działania samorządu powiatowego poprzez swoją wiedzę i doświadczenie oraz znajomość lokalnych problemów społeczno-gospodarczych.

Miasto stanowi ośrodek usługowy, w którym działają liczne banki i biura rachunkowe obsługujące lokalne firmy. Rośnie wskaźnik podmiotów z sekcji J-N na 1000 mieszkańców (18,4 w 2018 roku). Przedsiębiorcom brakuje jednak firm dysponujących fachową wiedzą i ekspertami z zakresu przygotowania wniosków o pozyskanie środków zewnętrznych³⁸. Obecnie pozyskują środki za pośrednictwem wyspecjalizowanych firm z innych miast lub we własnym zakresie. Miasto nie prowadzi usystematyzowanych działań informacyjnych ani szkoleniowych w tym zakresie. Wsparcie w zakresie otwierania działalności gospodarczej prowadzi Powiatowy Urząd Pracy.

W mieście brakuje profesjonalnego zaplecza lokalowego i sprzętowego do organizacji konferencji czy spotkań biznesowych na wysokim poziomie. Odbywają się one w wynajętych od urzędów salach konferencyjnych, bankietowych czy halach sportowych. W Przasnyszu dostępnych jest 48 miejsc noclegowych, w tym 27 w hotelach. W opinii przedsiębiorców³⁹ baza hotelowa jest niewystarczająca. W 2018 roku udzielono 616 noclegów dla 278 turystów zagranicznych (głównie noclegi biznesowe)⁴⁰.

Część, przede wszystkim większych, przedsiębiorstw ma wdrożone zasady społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR). Przy firmie Kross działa Fundacja Scalam, która wspiera wiele inicjatyw lokalnych. Zaangażowanie innych podmiotów jest sporadyczne i polega głównie na wspieraniu lokalnych inicjatyw społecznych czy aktywnym uczestnictwie w organizacji społecznej⁴¹.

---

³⁴ Wnioski z ankiety dla przedsiębiorców.

³⁵ dane.gov.pl dostęp 24.03.2020.

³⁶ engineo.pl dostęp 24.03.2020.

³⁷ Wnioski RPPP.

³⁸ Wnioski RPPP.

³⁹ Wnioski RPPP.

⁴⁰ Bank danych lokalnych GUS.

⁴¹ Wnioski z ankiety dla przedsiębiorców.

W bezpośrednim sąsiedztwie miasta, na obszarze gminy wiejskiej Przasnysz, istnieją uzbrojone tereny inwestycyjne będące w zarządzie Warmińsko-Mazurskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (69 działek o powierzchni 41,1793 ha) i powiatu przasnyskiego (61 działek o powierzchni 55,2735 ha)⁴². Zarówno mieszkańcy, samorządowcy jak i przedsiębiorcy upatrują w strefie potencjał, ale dostrzegają jej zbyt powolny rozwój⁴³. Na terenie strefy istnieje trawiaste lądowisko turystyczno-biznesowe, na którym odbywają się szkolenia samolotowe. Na lądowisku Politechnika Warszawska rozpoczęła budowę budynku zaplecza laboratoryjno-warsztatowego, gdzie będą prowadzone badania z dziedziny lekkiego lotnictwa, bezałogowych statków powietrznych. Co może stanowić w przyszłości istotny bodziec rozwojowy.

Najważniejsze wnioski (w tym do PRI):

- *Kondycja lokalnych podmiotów w 2018 r. uległa znacznemu pogorszeniu*
- *Brak instytucji otoczenia biznesu*
- *Rada Przedsiębiorczości Powiatu Przasnyskiego jest potencjałem, do rozwijania współpracy samorząd - przedsiębiorcy*
- *Fragmentaryczna sieć powiązań lokalnych firm*
- *Strefa gospodarcza w Sierakowie, obecność Politechniki Warszawskiej stanowi potencjał rozwojowy miasta, ale strefa rozwija się zbyt wolno*
- *Niska innowacyjność przedsiębiorstw, spowodowana niewystarczającym poziomem wykształcenia kadr (niskie wyniki kształcenia w przedmiotach ścisłych)*
- *Brak wystarczającego zaplecza infrastrukturalnego do organizacji konferencji, szkoleń czy spotkań dla przedsiębiorców oraz niewystarczająca infrastruktura noclegowa*
- *Brak wystarczającej oferty wspierającej rozwój biznesu, biur doradczych, rachunkowych, funduszy gwarancyjnych czy pożyczkowych*

Wrażliwość lokalnej gospodarki

Globalne przemiany gospodarcze mają wpływ także na stan gospodarki w Przasnyszu. Miasto Przasnysz w ostatniej dekadzie doświadczyło kilku niekorzystnych zdarzeń i negatywnych tendencji, które mogły potencjalnie wywołać sytuacje kryzysowe. Jednak żadna z tych zmian nie wpłynęła w sposób dramatyczny na sytuację społeczno-ekonomiczną miasta. Do sytuacji kryzysowych i negatywnych tendencji można zaliczyć:

- restrukturyzację gospodarki miasta, polegającą na likwidacji niektórych zakładów przemysłowych i restrukturyzacji innych,
- międzynarodowy kryzys ekonomiczny lat 2008–2009, w tym redukcja zatrudnienia,
- negatywne trendy demograficzne oraz społeczne konsekwencje długookresowego bezrobocia⁴⁴.

Sytuacja epidemiologiczna w 2020 przyczyniła się do spowolnienia gospodarczego kraju dlatego też szczególnej analizie poddano liczbę podmiotów zarejestrowanych w CEIDG w poszczególnych miesiącach 2019 i 2020 roku.

Najniższa liczba podmiotów była zarejestrowana w lutym 2020. W marcu najniższy był wskaźnik podmiotów aktywnych (79,4%) i był on o 1,1% niższy w relacji do poprzedniego miesiąca. Liczba podmiotów zawieszonych wyniosła 180 i była najwyższa w całym analizowanym okresie (o 10 więcej niż w poprzednim miesiącu). W kwietniu ilość podmiotów aktywnych była już wyższa i wyniosła 79,5%.

⁴²strefa-przasnysz.pl dostęp 24.03.2020.

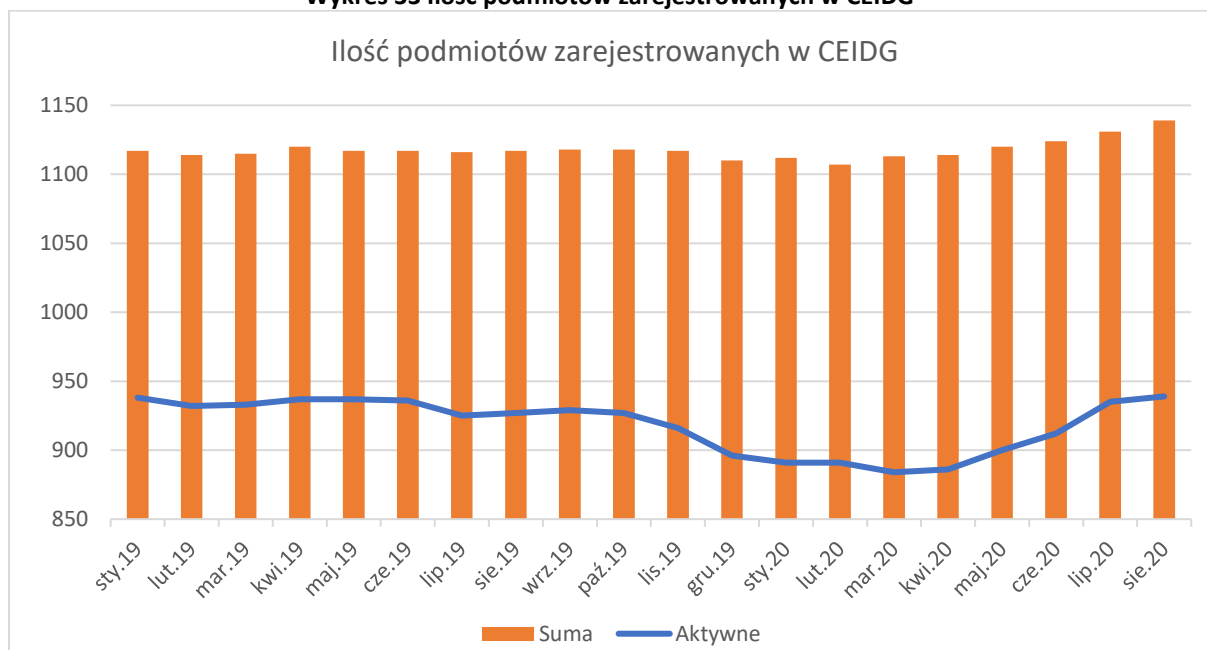
⁴³ Wnioski ze spotkań z mieszkańcami i interesariuszami, wywiadów fokusowych, wywiadów indywidualnych z władzami miasta i powiatu, wnioski z RPPP.

⁴⁴D. Celińska-Janowicz, A. Płoszaj, *Rozwój lokalny w turbulentnym otoczeniu: mazowieckie samorządy wobec wyzwań adaptacyjności*, MGG Conferences, Warszawa, 2015.

Powyższa analiza wskazuje na niewielkie zmiany zachodzące w okresie kryzysu gospodarczego. Dla pełnego obrazu sytuacji analizę należy jednak poszerzyć o dane dotyczące dochodów podmiotów po udostępnieniu danych za rok 2020. Znaczenie będzie miał też kontekst zadłużenia. Zmniejszająca się systematycznie ilość podmiotów handlowych w związku ze zmianami zachodzącymi w branży handlowej (ograniczenia w funkcjonowaniu placówek, rozwój sprzedaży internetowej, konkurencja sieci handlowych) w okresie pandemii mogą przyczynić się do zmniejszenia ilości podmiotów za rok 2020 oraz znaczące zmniejszenie dochodów tych podmiotów w perspektywie najbliższych lat.

Wykres 33 Ilość podmiotów zarejestrowanych w CEIDG

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych CEIG

Wśród wyzwań w zakresie adaptacyjności samorządu do sytuacji kryzysowych w obszarze gospodarczym można wymienić:

- konieczność realizacji zadań związanych ze wsparciem przedsiębiorstw, w tym zaniechanych w poprzednim okresie;
- wzmacnianie sieci kooperacyjnych wokół dużych firm miejskich;
- opracowania rozwiązań w zakresie ochrony lokalnej przedsiębiorczości przed negatywnymi konsekwencjami intensywnego powstawania sklepów dużych sieci handlowych;
- konieczność wyprzedzających reakcji na negatywne zjawiska społeczne, takie jak wzrost emigracji do Warszawy czy starzenie się społeczeństwa;
- przygotowanie się na zjawiska pozytywne, takie jak rozwój przasnyskiej strefy ekonomicznej, która będzie wymagać zwiększonych zasobów mieszkaniowych (również w mieście, czy plany dążenia do samowystarczalności energetycznej powiatu (budowa elektrowni fotowoltaicznej w partnerstwie publiczno-prywatnym i wdrożenie programów małej energetyki);
- większe współdziałanie samorządów równych szczebli, tak aby unikać konkurowania o środki zewnętrzne;
- zwiększona komunikacja z mieszkańcami w celu niwelowania konfliktów i wykorzystywanie potencjału społeczeństwa obywatelskiego do planowania i monitorowania działań samorządu⁴⁵.

⁴⁵D. Celińska-Janowicz, A. Płoszaj, Rozwój lokalny w turbulentnym otoczeniu: mazowieckie samorządy wobec wyzwań adaptacyjności, MGG Conferences, Warszawa, 2015.

Wspieranie przedsiębiorczości przez samorząd miejski

Polityka proinwestycyjna miasta powinna być oparta na 5 najważniejszych elementach:

- infrastruktura techniczna,
- jakość obsługi w urzędzie,
- lokalne zachęty podatkowe,
- stosunek lokalnych władz do inwestorów, szczególnie w przypadku inwestycji zagranicznych,
- nastawienie mieszkańców do inwestycji zagranicznych⁴⁶.

Wsparcie przedsiębiorczości ma odzwierciedlenie w dokumentach strategicznych miasta. Jest to jednak sfera, która była dotąd realizowana w niewystarczającym stopniu. Miasto podejmowało działania dotyczące planowania przestrzennego z uwzględnieniem terenów pod działalność gospodarczą, rozbudowywało infrastrukturę drogową i towarzyszącą na terenach aktywności gospodarczej. Przedsiębiorcy dostrzegają barierę samorząd-biznes, podnoszą problem braku komunikacji i nadmiernej biurokracji. Wskazują potrzebę wyznaczenia pracownika urzędu, który udzieli przedsiębiorcy kompleksowego wsparcia i większej otwartości urzędników na przedsiębiorców. Ponadto potrzebują informowania o zamówieniach publicznych i warsztatów ożywienia gospodarczego⁴⁷.

Lokalni biznesmeni wskazują też na brak świadomości społeczeństwa o lokalnych firmach i źródeł finansowania budżetu gminy oraz brak umotywowanej informacji dotyczącej podwyżek podatków i opłat lokalnych⁴⁸. Wysokość stawek podatku od nieruchomości była stała od 2017 roku do września 2020, co należy uznać za czynnik stabilizujący gospodarkę. Podatki (poza Ostrołęką) w Przasnyszu są niższe niż w sąsiednich miastach⁴⁹.

Tabela 23 Stawki podatku od nieruchomości (stan na 30 marca 2020)

	Przasnysz	Mława	Ostrołęka	Maków Maz.	Ciechanów
Grunty związane z prowadzeniem działalności gospodarczej, bez względu na sposób zakwalifikowania w ewidencji gruntów i budynków	0,8	0,88	0,69	0,8	0,83
Budynki związane z prowadzeniem działalności gospodarczej oraz budynki mieszkalne lub ich części zajęte na prowadzenie działalności gospodarczej	20	22	18,53	22,1	22

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów

Plany utworzenia inkubatora przedsiębiorczości nie zostały zrealizowane, a miasto nie promuje lokalnych firm, pomimo że odnoszą one ogólnopolskie, a nawet światowe sukcesy. Miasto powinno dążyć do promowania lokalnych podmiotów, oraz do tego by przedsiębiorcy byli ambasadorami miasta, co powinno się przyczynić do wzrostu atrakcyjności miasta dla nowych inwestorów. Przedsiębiorcy oceniają Przasnysz jako miejsce mało przyjazne do prowadzenia działalności gospodarczej⁵⁰.

Tabela 4 Ocena miasta jako miejsca do prowadzenia działalności gospodarczej

Bardzo dobrze	Dobrze	Ani dobrze ani źle	Dostatecznie	Bardzo źle
2,63	5,70	14,04	11,40	9,21

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiet dla przedsiębiorców

⁴⁶M. Dej (red.), Rozwój gospodarczy. Raport o stanie polskich miast 2016, Instytut Rozwoju Miast, Kraków, 2016.

⁴⁷ Wnioski z RPPP.

⁴⁸ Wnioski z RPPP.

⁴⁹<https://www.podatki.gov.pl/podatki-i-opłaty-lokalne/ewidencja-i-sprawozdawczosc-podatkowa/sp-1-bazy-danych-i-opracowania/> dostęp 30.03.2020.

⁵⁰ Wnioski z RPPP.

W ocenie warunków do prowadzenia działalności w mieście przedsiębiorcy wskazują głównie odpowiedzi bardzo źle, dostatecznie oraz ani dobrze ani źle. Nieco korzystniej oceniają jedynie dostępność bazy lokalowej i terenów inwestycyjnych oraz łatwość załatwiania spraw w urzędzie miasta⁵¹.

Dla rozwoju firm i osiągnięcia sukcesu istotne znaczenie mają: możliwość korzystania z lokalnych podmiotów świadczących usługi informatyczne, sprawnie funkcjonujące organy administracji publicznej i samorządowej, możliwość korzystania z lokalnych biur doradczych i rachunkowych oraz dostępność informacji ze strony jst na temat przetargów.

Przedsiębiorcy podkreślają kluczowy charakter przychylności społeczności lokalnej, popytu na lokalnym rynku zbytu, odpowiedni poziom bezpieczeństwa publicznego i poziomu świadczonych usług telekomunikacyjnych jako czynników dotyczących otoczenia lokalnego miasta dla rozwoju firmy i osiągnięcia sukcesu.

Badani przedsiębiorcy w większości określają stosunek władz lokalnych do przedsiębiorców i inwestorów jako życzliwy. Źle oceniają jednak sprawność działania administracji, poziom integracji/współpracy lokalnego środowiska przedsiębiorców oraz dostęp do informacji o planach zagospodarowania terenu czy informacji o zamówieniach publicznych.

Przedsiębiorcy są zainteresowani dostępem do informacji głównie w zakresie współdziałania w sferze ochrony środowiska, gospodarki odpadami i wdrażania rozwiązań energoefektywnych oraz rewitalizacji obszarów zdegradowanych

Na podstawie powyższych informacji konieczna jest większa aktywność samorządu miejskiego w obszarze gospodarczym. Wszystkie działania powinny być realizowane w oparciu o program rozwoju przedsiębiorczości stworzony we współpracy z lokalnymi firmami, szczególnie małymi i średnimi przedsiębiorstwami, które stymulują rozwój endogeniczny miasta. Szczegółowa diagnoza sytuacji, wspólne ustalenie celów i działań, a następnie ich sprawne wdrażanie stanowi kluczowe wyzwanie stojące przed miastem w najbliższych latach.

Najważniejsze wnioski (w tym do PRI):

- *Brak aktywnej polityki miasta w obszarze gospodarki*
- *Brak kompleksowego programu rozwoju przedsiębiorców*
- *Brak wsparcia doradczego, szkoleniowego dla przedsiębiorców*
- *Brak promocji gospodarczej miasta*
- *Stabilne, relatywnie niskie podatki*

Rynek pracy

Jedną z najistotniejszych funkcji pełnionych przez miasta w systemie osadniczym jest ich węzłowa rola w zakresie rynku pracy, którego zarówno wielkość jak i struktura są z jednej strony konsekwencją procesów rozwoju lokalnego, a z drugiej czynnikiem wpływającym na przyszłe możliwości rozwoju gospodarczego obszaru⁵².

Kondycja rynku pracy w istotny sposób wpływa na lokalną gospodarkę. Atrakcyjny rynek pracy wpływa na jakość życia w gminie i jej otoczeniu, stabilność finansową rodzin, a to przekłada się na demografię, zamożność lokalnej społeczności i samorządu. Na kondycję lokalnego rynku pracy mają

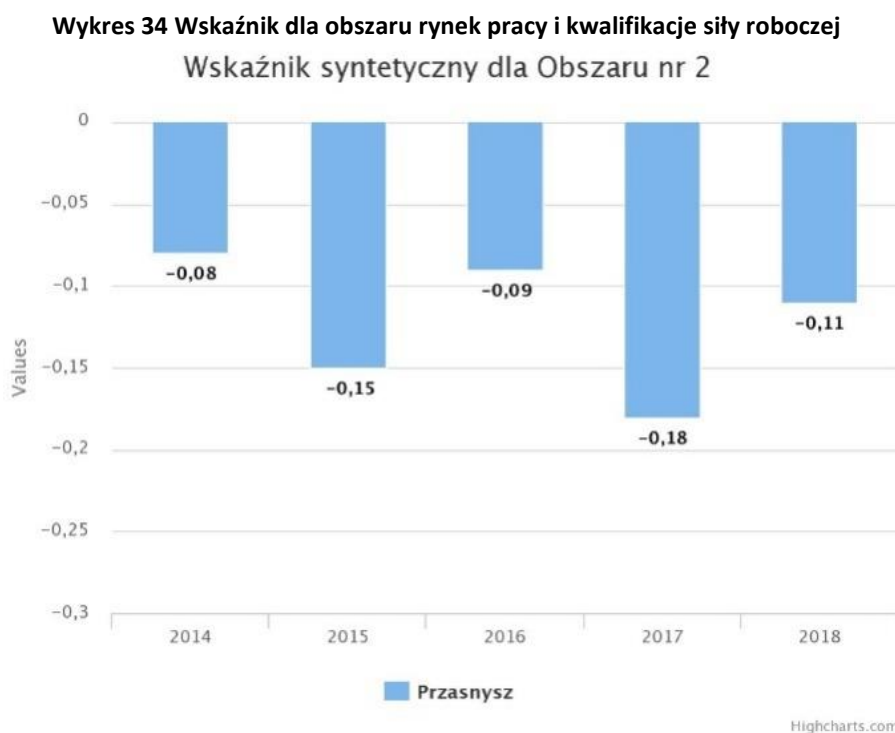
⁵¹ Wnioski z ankiety dla przedsiębiorców.

⁵²M. Dej (red.), Rozwój gospodarczy. Raport o stanie polskich miast 2016, Instytut Rozwoju Miast, Kraków, 2016.

wpływ: dostępność i jakość oferowanych miejsc pracy, dostępna siła robocza, jakość kształcenia oraz skala bezrobocia.

Rynek pracy pod wpływem zjawisk społeczno-gospodarczych ulega ciągłym przemianom. Część z nich jest skutkiem naturalnie postępujących zmian rozwojowych, inne zaskakują swoją nieprzewidywalnością. Sytuacja epidemiologiczna w kraju przyczyniła się do zmian na lokalnym rynku pracy. Wzrosła liczba bezrobotnych m.in. w związku z grupowymi zwolnieniami u jednego z większych pracodawców na rynku.

Wskaźnik syntetyczny dla obszaru 2 Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej ma wartość ujemną. Jest to druga w kolejności wartość wśród sąsiednich miast.

Źródło: MRL

Tabela 25 Wskaźnik dla obszaru rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej w 2018 r.

Przasnysz	Mława	Ostrołęka	Maków Maz.	Ciechanów
-0,11	0,3	-0,53	-1,11	-0,59

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL

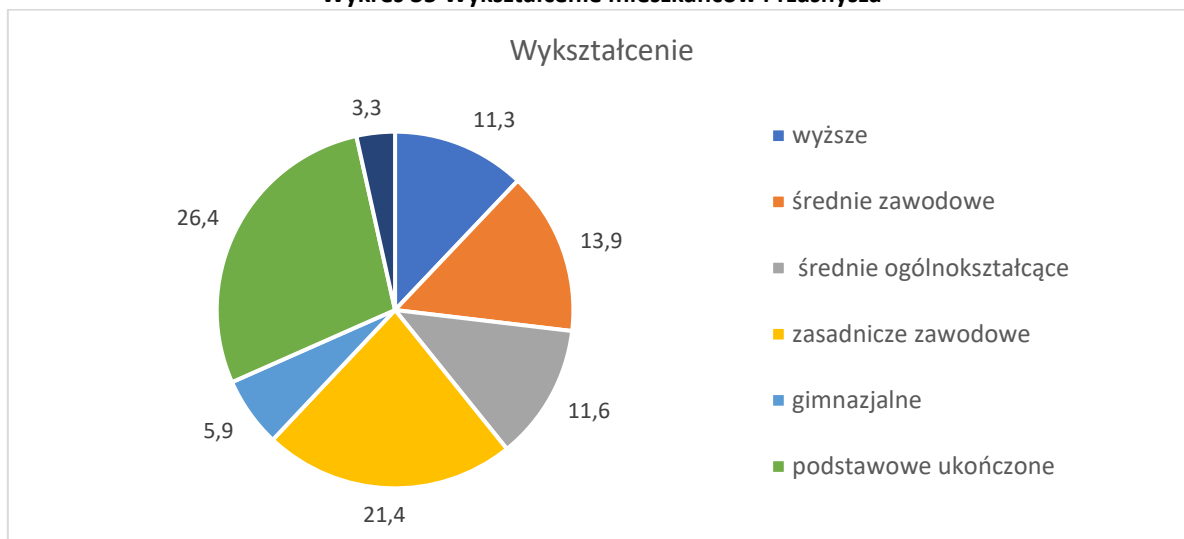
■ Dostępność i kwalifikacje siły roboczej

Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2019 roku wyniosła 9842 osób, co stanowiło 58% populacji miasta. Szczegółowe analizy demograficzne dotyczące tej grupy mieszkańców zostały zawarte w wymiarze społecznym.

Poziom wykształcenia w powiecie przasnyskim⁵³ badany w czasie Spisu Powszechnego w 2011 roku wskazuje na znaczny udział osób z wykształceniem podstawowym i bez wykształcenia szkolnego. Biorąc jednak pod uwagę możliwość nauki na wszystkich szczeblach w mieście oraz powszechność szkolnictwa wyższego i dziewięcioletni okres od spisu należy uznać, że udział osób z wykształceniem wyższym szczególnie u młodych osób jest obecnie wyższy.

⁵³ Bank danych lokalnych GUS.

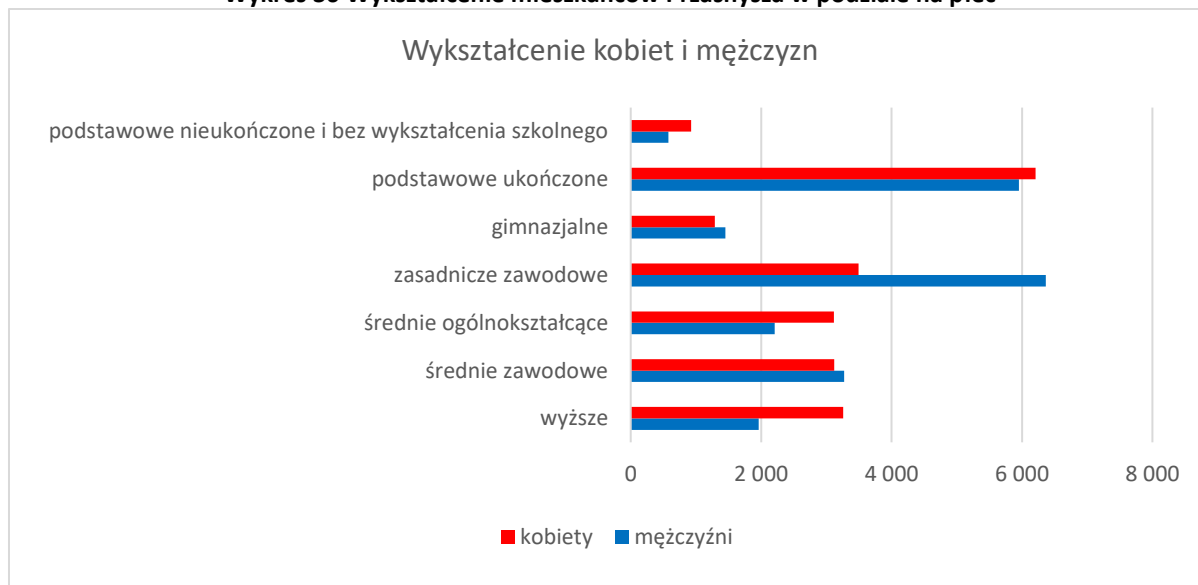
Wykres 35 Wykształcenie mieszkańców Przasnysza

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Analiza poziomu wykształcenia w podziale na płeć ukazuje dysproporcje. Więcej kobiet ma wykształcenie ogólnokształcące i wyższe, za to mężczyźni częściej reprezentują wykształcenie zawodowe.

Wykres 36 Wykształcenie mieszkańców Przasnysza w podziale na płeć

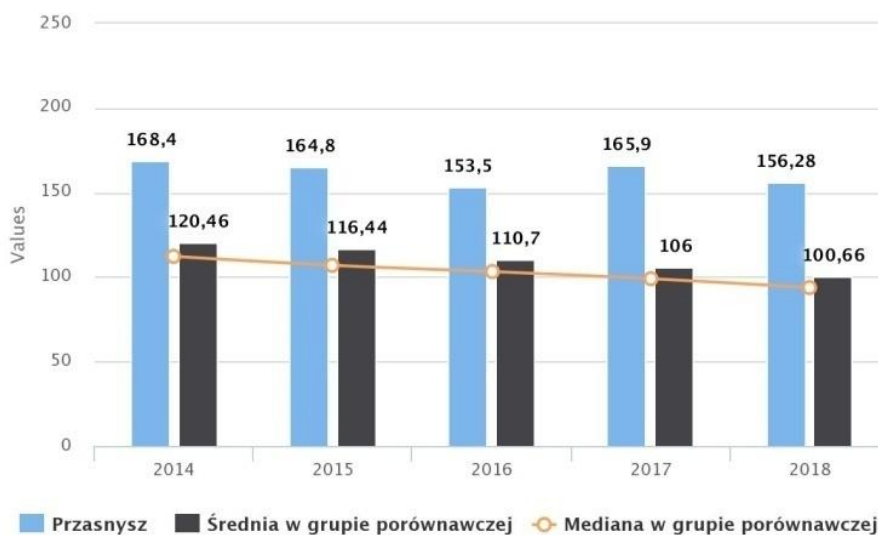
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Analiza poziomu wykształcenia w różnych grupach wiekowych (od 25 do 44 lat) funkcjonujących na rynku pracy wskazuje, że im młodsza grupa tym wyższy poziom wykształcenia. Badana młodzież⁵⁴ wskazuje, że zamierza kontynuować edukację należy więc spodziewać się rosnącego poziomu wykształcenia.

⁵⁴ Wnioski z ankiety dla młodzieży.

Wykres 37 Liczba absolwentów szkół średnich w ostatnich pięciu latach w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (w roku bazowym)

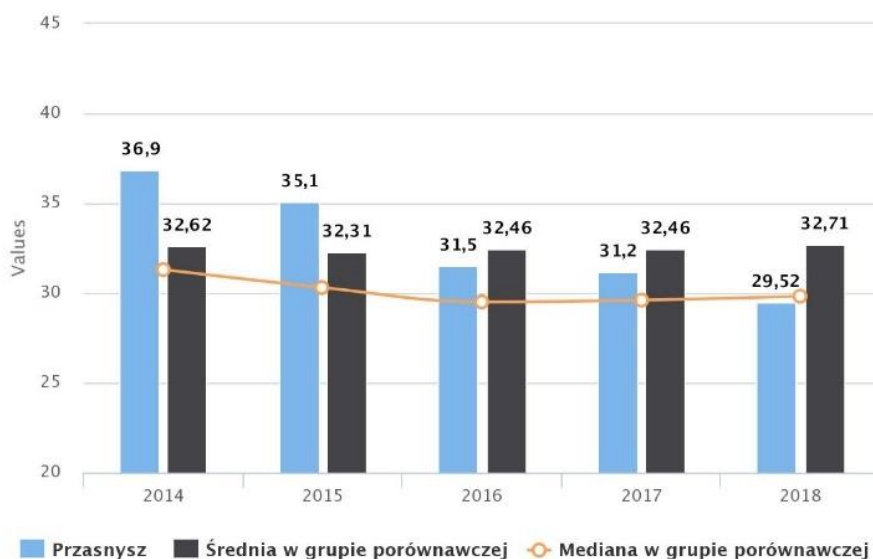
2.3 Liczba absolwentów szkół średnich w ostatnich pięciu latach w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (w roku bazowym)

Źródło: MRL

Wykres 38 Liczba uczniów w średnich szkołach zawodowych na 1000 mieszkańców gminy

3.1 Liczba uczniów w średnich szkołach zawodowych na 1000 mieszkańców gminy

Źródło: MRL

Spada zainteresowanie zawodowymi profilami kształcenia. O ile w latach 2014-2015 liczba uczniów w szkołach zawodowych na 1000 mieszkańców gminy była wyższa niż w grupie porównawczej o tyle w ostatnich trzech latach spadła poniżej średniej.

Przasnyscy przedsiębiorcy⁵⁵ wskazują, że na lokalnym rynku pracy występują liczne problemy: brak potencjału ludzkiego, brak wykwalifikowanych pracowników, brak poszanowania pracy oraz odpływ

⁵⁵ Wnioski z RPPP.

wykwalfikowanych ludzi do większych miast. Widzą potrzebę lepszego poziomu nauczania: kształcenia praktycznego, klas profilowanych i patronackich, kursów, szkoleń, warsztatów dla pracowników i uczniów w szkołach⁵⁶.

Badana młodzież by znaleźć wymarzoną pracę potrzebuje uzupełnić wiedzę przede wszystkim w zakresie znajomości języków obcych (55,0%)⁵⁷. Potwierdzają to młodzi ludzie biorący udział w debacie⁵⁸ podkreślający dobry teoretyczny poziom nauczania języków obcych i potrzebę nauczania praktycznego z większą ilością rozmów. Młodzież potrzebuje także pogłębienia praktycznych umiejętności związanych z zawodem (41,3%) oraz wiedzy specjalistycznej związanej z zawodem, możliwą do zdobycia na dalszych etapach edukacji (38,1%). Respondenci są przekonani, że pracodawcy zdecydowanie oczekują od nich umiejętności praktycznych (56,1%), dyspozycyjności i zaangażowania (55,0%), a także samodzielności i zaradności (51,3%). Młodzież nie wskazuje za to na konieczność rozwijania kompetencji cyfrowych podczas gdy wyniki matur z informatyki wskazują na bardzo niski poziom wiedzy w tym zakresie, a to z kolei w kontekście zawodów przyszłości stanowi zagrożenie dla wzrostu innowacyjności lokalnych firm. Zbyt mało doceniane na rynku pracy w opinii młodych ludzi wydają się być kompetencje społeczne (18,5% respondentów wskazało, że by zdobyć wymarzoną pracę potrzebuje pogłębić kompetencje w tym zakresie), których znaczenie podkreślają specjaliści z zakresu prognozowania rynku pracy.

Wykaz kompetencji przyszłości na mazowieckim na rynku pracy do 2040 roku stworzony przez Wojewódzki Urząd Pracy⁵⁹ wskazuje, że szczególnie pożądane na rynku pracy będą umiejętności takie jak: przedsiębiorczość, samorozwój, zdolności interpersonalne i komunikacyjne, umiejętność zarządzania czasem, kompetencje cyfrowe, umiejętność współpracy, zdolność krytycznego myślenia, zdolności adaptacyjne, kreatywność, umiejętność pracy z nowymi technologiami, STEM (kompetencje z obszaru nauki, technologii, inżynierii i matematyki), wiedza z obszaru IT, wszechstronność, zdolność zarządzania talentami, odporność na stres, empatia, specjalizacja dziedzinowa, perspektywa holistyczna, wyższe wykształcenie.

Wszystkie powyższe czynniki wskazują na pilną potrzebę podjęcia działań mających na celu podniesienie kwalifikacji siły roboczej szczególnie w zakresie szkolnictwa ponadpodstawowego oraz działań doradczo-szkoleniowych.

Najważniejsze wnioski (w tym do PRI):

- *Brakuje wykwalifikowanej siły roboczej zarówno do wykonywania prostych prac jak i wysoko wykwalifikowanych specjalistów z wykształceniem technicznym*
- *Spada zainteresowanie młodzieży szkołami zawodowymi, konieczne jest odbudowanie pozycji szkół zawodowych – zarówno technikum, jak i szkół branżowych*
- *Przasnyscy przedsiębiorcy wskazują, że na lokalnym rynku pracy obserwowany jest brak poszanowania pracy*
- *Wykwalfikowani pracownicy migrują do większych miast*
- *Konieczne jest podniesienie poziomu nauczania: kształcenia praktycznego, klas profilowanych i patronackich, kursów, szkoleń, warsztatów dla pracowników i uczniów w szkołach*
- *Wyniki nauczania z przedmiotów ścisłych wskazują na niski potencjał innowacyjności przyszłych kadr pracowników*
- *W najbliższych latach pogłębi się deficyt siły roboczej*

⁵⁶D. Celińska-Janowicz, A. Płoszaj, Rozwój lokalny w turbulentnym otoczeniu: mazowieckie samorządy wobec wyzwań adaptacyjności, MGG Conferences, Warszawa, 2015.

⁵⁷ Wnioski z ankiety dla młodzieży.

⁵⁸ Wnioski z debaty z młodzieżą.

⁵⁹Kompetencje jakich nie było Kompetencje przyszłości na mazowieckim rynku pracy w perspektywie do 2040 roku, Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie, Warszawa, 2019 .

■ Liczba pracujących

Przasnysz jest ośrodkiem, w którym zlokalizowane są największe zakłady pracy w powiecie. Mają tu swoją siedzibę Jednostka Wojskowa zatrudniająca pracowników „mundurowych” i cywilnych, szpital, KROSS, Hitachi (ABB) oraz szereg mniejszych firm, które dają pracę mieszkańcom miasta i okolicznych miejscowości. W Przasnyszu znajduje zatrudnienie średnio 31,0% pracujących w powiecie⁶⁰.

Dane pochodzące z monitormiast.pl wskazują, że średniomiesięczne zatrudnienie w okresie ostatnich trzech lat wzrosło o 2,8%. Zwiększyła się liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu stosunku pracy (o 1,9%), a spadła tych uzyskujących dochody z tytułu umów zlecenia i dzieła (o 3,8%). Średnio 53,3% uzyskuje dochody u pracodawcy lokalnego.

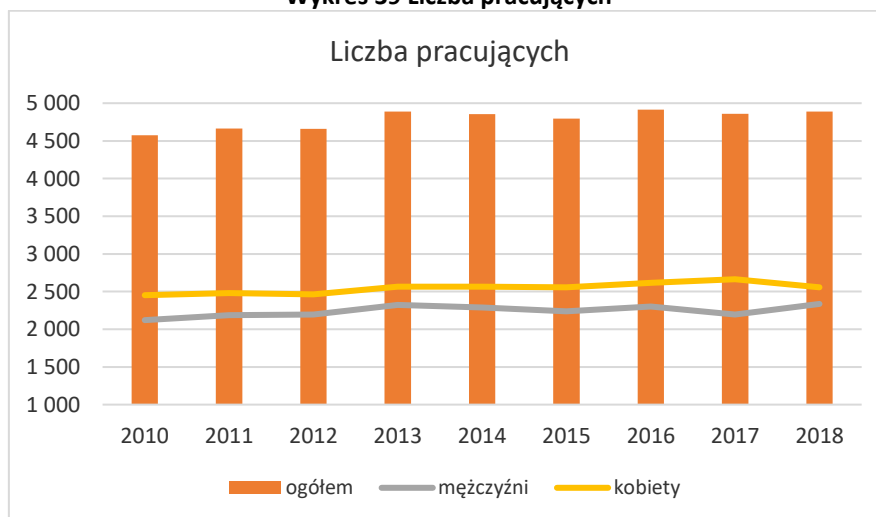
Tabela 26 Liczba pracujących

	2016	2017	2018
Średniomiesięczne zatrudnienie	4498,08	4592,58	4623,92
Łączna liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu stosunku pracy	6037	6128	6153
Łączna liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu umów zlecenia i i dzieła	1743	1713	1677
Liczba podatników (mieszkańców) uzyskujących dochód u pracodawcy lokalnego	3168	3336	3259
% u pracodawcy lokalnego	52,5	54,4	53,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie monitormiast.pl

Dane GUS wskazują, że liczba osób pracujących Przasnyszu w 2018 roku wyniosła 4891 osób. Nie obejmuje ona jednak podmiotów zatrudniających do 9 pracowników podczas gdy to właśnie mikroprzedsiębiorstwa stanowią 95,0% wszystkich zarejestrowanych w mieście podmiotów. Liczba pracujących w 2018 roku była najwyższa od dekady, a jej wzrost wyniósł 318 osób (7,0%) w relacji do roku 2010. W 2013 roku nastąpił skok liczby pracujących o 229 osób (4,9%). W latach 2013-2018 różnice są mniej znaczące (120 osób), a liczba pracujących utrzymuje się na średnim poziomie 4867 osób.

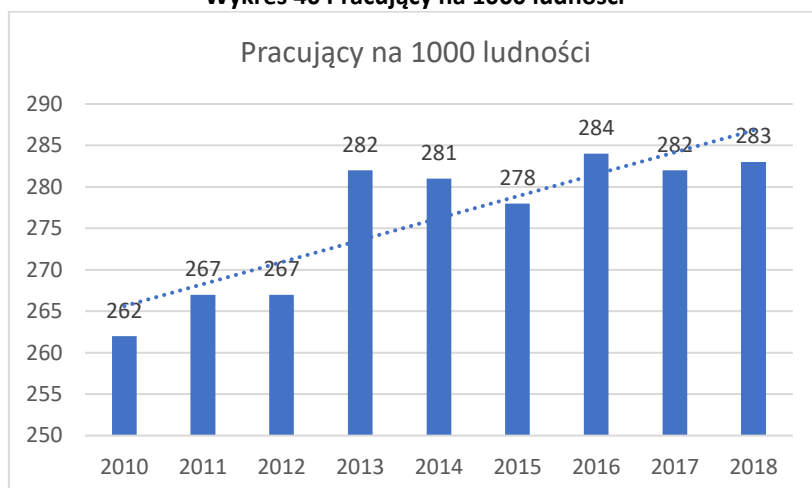
Wykres 39 Liczba pracujących

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

W przeliczeniu na 1000 mieszkańców pracowały 283 osoby, więcej niż w Makowie Mazowieckim, ale mniej niż w innych sąsiednich miastach. Wskaźnik ten odzwierciedla większą aktywność zawodową Przasnyszan od 2013 roku (średnio 282 osoby).

⁶⁰ Bank danych lokalnych GUS.

Wykres 40 Pracujący na 1000 ludności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Tabela 275 Pracujący na 1000 ludności w 2018 r.

Przasnysz	Mława	Ostrołęka	Maków Maz.	Ciechanów
283	341	327	276	285

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Wśród pracujących w mieście przeważają kobiety, które stanowiły średnio 53,2% w dekadzie (na 100 mężczyzn przypadało średnio 114 kobiet). W 2018 roku liczba kobiet była najniższa na przestrzeni 10 lat i wyniosła 2555 osób (52,2%) czyli 109 kobiet przypadało na 100 mężczyzn. Analiza porównawcza liczby pracujących wykonana na podstawie danych z monitoramiast.pl na tle grupy porównawczej została zamieszczona w dalszej części dokumentu.

Analiza liczby pracujących w powiecie wskazuje, że w 2018 roku pracowało 15 969 osób (150 osób na 1000 ludności) i było to o 800 więcej niż w roku 2010. Kobiety stanowiły średnio 48,2% pracujących, trend zwykły zauważalny był do 2017 roku, a w roku 2018 osiągnął poziom sprzed dekady (47,9%).

W Przasnyszu nie są zauważalne istotne trendy sezonowe w liczbie zatrudnionych (w 2018 roku wahania nie przekroczyły 150 osób czyli 3,2%). Jest to z pewnością związane z faktem, że nie występują tu zakłady pracy prowadzące typowo sezonową działalność jak np. przetwórstwa żywności. Nie zauważalne są też istotne zamiany w branży budowlanej, która jest drugą wiodącą branżą lokalnej gospodarki liczącą 171 podmiotów w 2019 roku. Najniższe zatrudnienie obserwowane jest w lipcu i sierpniu, ale liczba pracowników rośnie po okresie wakacyjnym i osiąga najwyższe wartości w ostatnich miesiącach roku⁶¹.

Według danych GUS mieszkańcy powiatu pracują przede wszystkim w branży rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo średnio 52,7%, zauważalny jest jednak spadek zatrudnienia w tych branżach o 1,2% na przestrzeni 10 lat. W przemyśle i budownictwie zatrudnionych było średnio 15,4% (wzrost o 9,7%), Handlem, naprawą pojazdów samochodowych, transportem i gospodarką magazynową, zakwaterowaniem i gastronomią, informacją i komunikacją trudniło się średnio 10,6% pracujących (wzrost o 430 etatów 29,4%). Najmniej osób pracowało w branży działalność finansowa i ubezpieczeniowa 1,3% (spadek o 23,7%). W pozostałych usługach pracowało 20% aktywnych zawodowo (wzrost o 3,6%)⁶².

⁶¹ monitormiasta.pl.

⁶² Dane BDL GUS.

Najwięcej kobiet pracowało w branży działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości (80,3% wzrost o 8,2%), a najmniej w przemyśle i budownictwie (30,2%).

Najważniejsze wnioski (w tym do PRI):

- *Dużi pracodawcy publiczni stabilizują rynek pracy*
- *Liczba osób aktywnych zawodowo rośnie*
- *Kobiety przeważają na miejskim rynku pracy, ale w 2018 roku ich udział znacząco spadł*

■ Dojazdy do pracy

Dane dotyczące dojazdów do pracy z 2011⁶³ roku wskazują, że na 1 osobę wyjeżdżającą do pracy z Przasnysza przypadało 1,76 osób przyjeżdżających do miasta. Jest to współczynnik najwyższy na tle miast sąsiednich. Liczba osób wyjeżdżających wynosiła 621, a przyjeżdżających 1091. Saldo wyniosło 470 osób i było większe niż w Makowie czy Ciechanowie, a znacznie niższe niż w Mławie i Ostrołęce.

Tabela 28 Dojazdy do pracy

Przasnysz	Przasnysz	Mława	Ostrołęka	Maków Maz.	Ciechanów
Saldo	470	771	1300	167	322
Współczynnik	1,76	1,62	1,7	1,37	1,16

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Na strukturę przepływów oddziałuje mocno, poza kilkoma kluczowymi pracodawcami prywatnymi, sektor publiczny.

Wg badania przeprowadzonego przez Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie⁶⁴ większość migracji odbywało się w obrębie jednego powiatu (47,3%) oraz w ramach różnych powiatów w tym samym podregionie (36,1%). Średni czas dojazdów do pracy w podregionie ostrołęcko-siedleckim wynosił 1 godz. i 3 min, a powyżej 35 min. migrowało 67,6%. Średnia odległość miejsca zamieszkania od miejsca pracy wynosiła 24 km wśród dojeżdżających codziennie, a odległość 16-30 km pokonywało codziennie 33,3% badanych. Migracje na większą odległość obserwowane były na mniejszą skalę.

Badania codziennych migracji zarobkowych w Warszawie⁶⁵ wskazują, że 203 mieszkańców powiatu przasnyskiego przemieszcza się codziennie do Warszawy, a w odwrotnym kierunku jest to 76 osób. Inną miarą kierunków migracji mogą być dane przywołane w innych częściach opracowania dotyczące wyboru przez młodzież miejsca studiów czy badania ruchu drogowego.

Izochrony dotarcia do rynku pracy w aglomeracji warszawskiej⁶⁶ wskazują, że Przasnysz znajduje się na granicy izochrony optymalnej dotarcia do stolicy.

⁶³ Bank danych lokalnych GUS.

⁶⁴ Uwarunkowania i rodzaje wewnętrznych migracji zarobkowych mieszkańców Mazowsza Raport z badania, Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie.

⁶⁵ Szacunek liczby oraz kierunków mobilności ludności w Warszawie na podstawie danych mobilnych główne wyniki analizy, Urząd Miasta Stołecznego Warszawy, 2019 <https://www.um.warszawa.pl/o-warszawie/warszawa-w-liczbach/szacunek-ludno-ci-i-kierunki-mobilno-ci>.

⁶⁶ P. Śleszyński, T. Dybicz, P. Olszewski, Stopień dostępności czasowej jako syntetyczny wskaźnik poziomu obsługi transportowej, Przegląd komunikacyjny 6/2015.

Tabela 29 Przeciętne wynagrodzenie brutto w 2018 r.

Powiat	Województwo	Kraj
4025,27	5888,9	4834,76

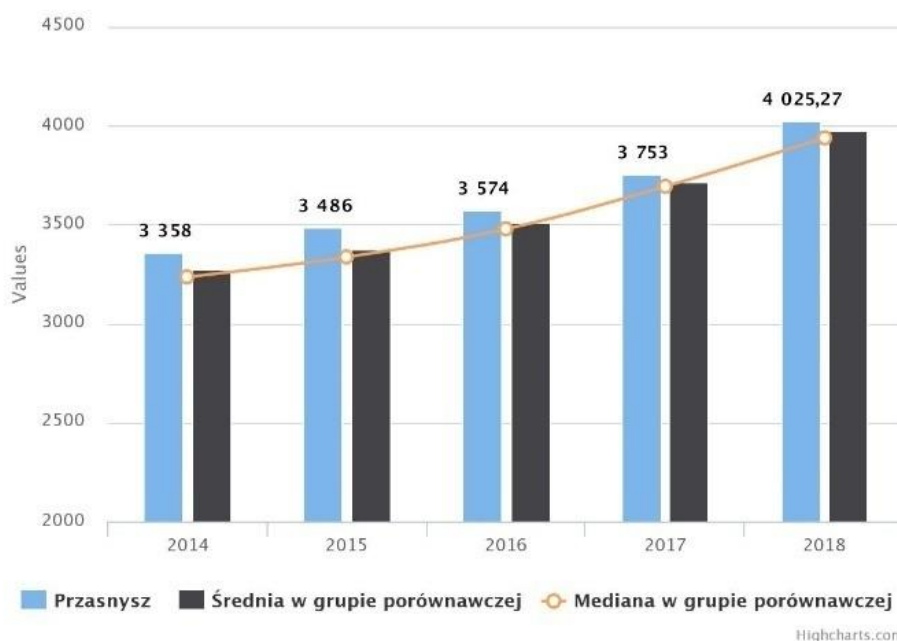
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Tabela 30 Przeciętne wynagrodzenie brutto i procent średniej krajowej w 2018 r.

Przasnyski	Mławski	Ostrołęcki	Makowski	Ciechanowski
4025,27	3811,03	4031,87	3789,6	4466,27
83,3	78,8	83,4	78,4	92,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Wykres 417 Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto
1.3 Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto

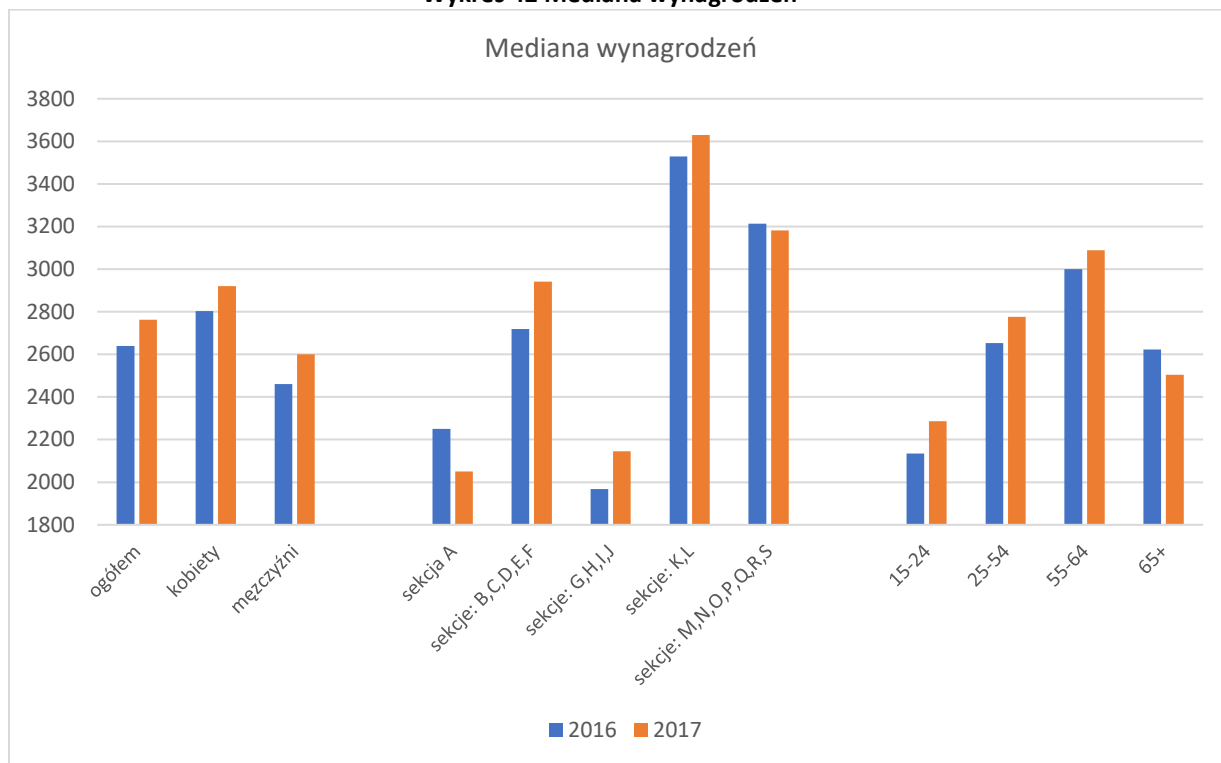
Źródło: MRL

Mediana wynagrodzeń⁶⁹ w 2017 roku wyniosła 2763,32 i była wyższa o 4,7% w stosunku do roku poprzedniego. Kobiet zarobiły o 12,3% więcej niż mężczyźni. Wynagrodzenia były zróżnicowane w grupach wiekowych. Najlepiej zarabiali pracujący w wieku 55-64 r.ż. (11,8% więcej niż mediana), zaś poniżej mediany ogółem kształtowały się wynagrodzenia osób do 24 roku życia (-17,3%) i powyżej 65 r.ż. (-9,4%). W relacji do roku poprzedniego nastąpił wzrost wynagrodzeń we wszystkich grupach wiekowych poza osobami 65+ (spadek o 4,5%).

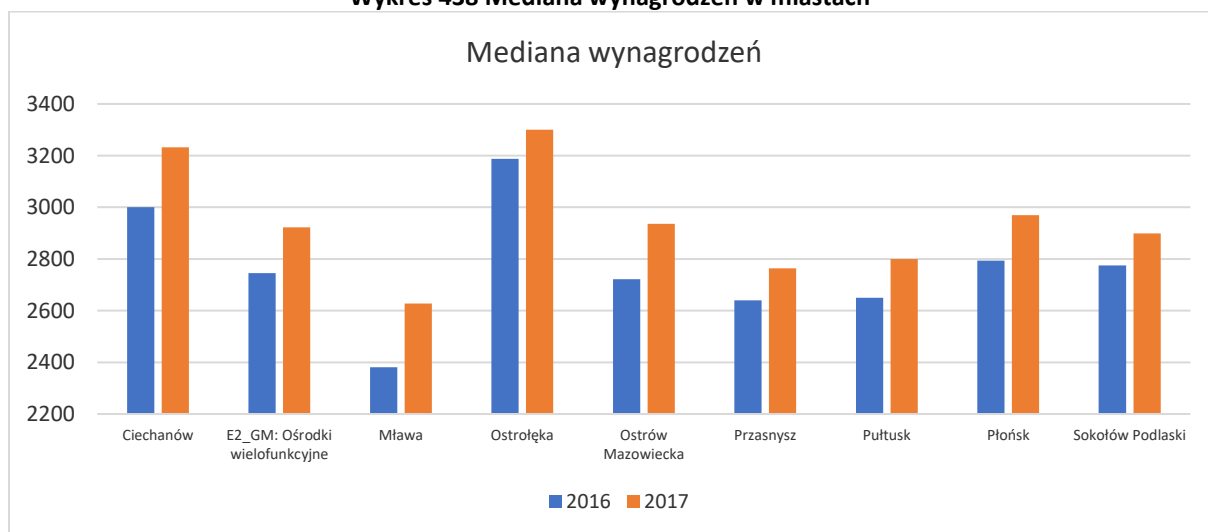
Najniższe wynagrodzenia otrzymywali pracujący w sekcjach A (-25,8% do mediany ogółem) oraz G, H, I, J (-22,4%). Najwyższe zaś w sekcjach K,L (31,4%) pomimo relatywnie małej liczby osób zatrudnionych w tych branżach. Największy spadek wynagrodzeń w relacji do roku poprzedniego nastąpił w sekcji A (-8,9%), a wzrost w branżach G, H, I, J (9%).

⁶⁹ monitormiast.pl.

Wykres 42 Mediana wynagrodzeń

Źródło: Opracowanie własne na podstawie monitormiast.pl

Wykres 438 Mediana wynagrodzeń w miastach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie monitormiast.pl

Mediana wynagrodzeń w 2017 roku w powiecie przasnyskim była niższa niż w grupie porównawczej. Na tym tle wyróżniają się powiaty ciechanowski, gdzie wynagrodzenia były wyższe o 468,9zł (17,0%) i ostrołęcki z pensjami wyższymi o 536,7zł (19,4%). Czas dotarcia do obu ośrodków jest akceptowalny przez mieszkańców, a koszty codziennych dojazdów do pracy niższe niż różnica w wynagrodzeniach.

Rozpatrując wynagrodzenia w kontekście migracji zarobkowych należy stwierdzić, że rynek pracy w powiecie ciechanowskim jest znacznie bardziej atrakcyjny niż w powiecie przasnyskim i należy upatrywać w tym istotnego zagrożenia.

Najważniejsze wnioski (w tym do PRI):

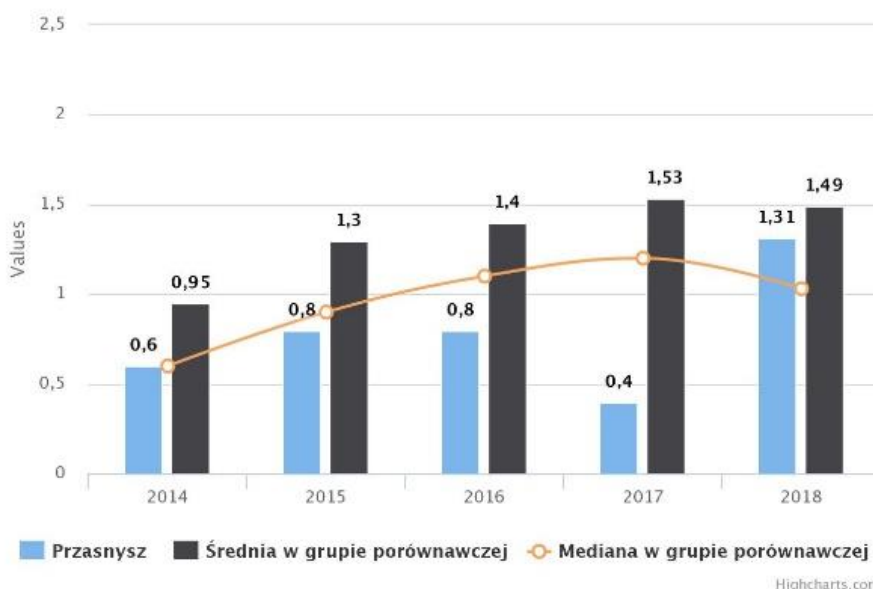
- Wynagrodzenia rosną, ale nadal są niższe niż w większych ośrodkach co przyczynia się do migracji zarobkowych
- Zauważalne są dysproporcje w wynagrodzeniach w zależności od płci, grupy wiekowej i branży

Oferty pracy

W 2019 roku do Powiatowego Urzędu Pracy wpłynęło 810 ofert pracy, mniej niż w roku poprzednim o 109 ofert⁷⁰. Z miasta pochodziło 317 ofert, a ponad 3/4 z nich z sektora prywatnego. Średniorocznie na 1 ofertę pracy w 2019 roku przypadało 17 bezrobotnych i była to najniższa wartość od 2010 roku.

Liczba ofert pracy na 1000 mieszkańców powiatu w ostatnich pięciu latach była niższa niż w grupie porównawczej.

Wykres 9 Oferty pracy (stan na koniec roku) na 1000 mieszkańców powiatu
1.4 Oferty pracy (stan na koniec roku) na 1000 mieszkańców powiatu

Źródło: MRL

Prognoza i zmiany na rynku pracy

WUP corocznie opracowuje barometr zawodów⁷¹. Dzieli on zawody na trzy grupy: deficytowe, zrównoważone i nadwyżkowe. Zawody deficytowe to takie, w których liczba wolnych miejsc pracy jest większa niż liczba osób zainteresowanych podjęciem pracy i spełniających wymagania pracodawców (najtrudniej pracodawcom znaleźć kandydatów do pracy). Zawody zrównoważone to te, w których liczba wolnych miejsc pracy jest zbliżona do liczby osób zainteresowanych podjęciem pracy i spełniających wymagania pracodawców. Zawody nadwyżkowe, w których liczba wolnych miejsc jest mniejsza niż liczba osób zainteresowanych podjęciem pracy i spełniających wymagania pracodawców (najtrudniej osobom poszukującym pracy znaleźć zatrudnienie).

Barometr pokazuje zapotrzebowanie na zawody w powiecie przasnyskim.

⁷⁰ Sprawozdanie z realizacji zadań przez Powiatowy Urząd Pracy w Przasnyszu.

⁷¹ barometr.zawodow.pl dostęp 10.03.2020.

Grafika 1 Zawody deficytowe w powiecie przasnyskim

DEFICYT			
	Blacharze i lakiernicy samochodowi	Kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych	Operatorzy i mechanicy sprzętu do robót ziemnych
	Cukiernicy	Kosmetyczki	Piekarze
	Dekarze i blacharze budowlani	Mechanicy pojazdów samochodowych	Pracownicy socjalni
	Diagności samochodowi	Monterzy instalacji budowlanych	Samodzielni księgowi
	Fryzjerzy	Nauczyciele języków obcych i lektorzy	Spawacze
	Inspektorzy nadzoru budowlanego	Nauczyciele praktycznej nauki zawodu	Spedytorzy i logistycy
	Inżynierowie budownictwa	Nauczyciele przedmiotów zawodowych	Zaopatrzeniowcy i dostawcy
	Kierowcy autobusów		

Źródło: barometr.zawodow.pl

Analiza zawodów deficytowych w latach 2018-2020 wskazuje, że w trzech kolejnych latach powtarza się zapotrzebowanie na zawody:diagności samochodowi, kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych, mechanicy pojazdów samochodowych. Dwukrotnie powtarzały się także następujące zawody: inspektorzy nadzoru budowlanego, inżynierowie budownictwa, kierowcy autobusów, nauczyciele języków obcych i lektorzy, operatorzy i mechanicy sprzętu do robót ziemnych, pracownicy socjalni, spedytorzy i logistycy, kierownicy budowy. Dla powiatu nie określono zawodów nadwyżkowych, zaś w skali województwa mazowieckiego jedynym zawodem nadwyżkowym są ekonomiści.

Ministerstwo Edukacji Narodowej⁷² opracowało prognozę zapotrzebowania na pracowników w zawodach szkolnictwa branżowego na wojewódzkim rynku pracy. Istotne zapotrzebowanie określono dla 89 zawodów, a umiarkowane dla 64 zawodów. Znaczny udział stanowią w nich kierunki techniczne.

Analiza trendów w tym zakresie powinna stanowić podstawę do analizy i ewentualnych zmian profili kształcenia w szkołach ponadpodstawowych.

Najważniejsze wnioski (w tym do PRI):

- Rynek pracy ulega ciągłym przemianom
- Niska liczba ofert pracy
- Organy odpowiedzialne za kształcenie powinny w szczególny sposób monitorować zmiany zachodzące na rynku pracy i dostosowywać profile kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy
- Kształcenie siły roboczej o wysokich kwalifikacjach będzie decydowało o rozwoju gospodarczym miasta i poziomie migracji zarobkowych

■ Bezrobocie

Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie przasnyskim w ciągu dekady spadła prawie o połowę i w 2019 roku wyniosła 8,4% (4,4% województwo mazowieckie)⁷³. W relacji do danych krajowych było to 161,5% (Polska =100). Najniższa stopa bezrobocia występuje w powiecie mławskim, wskaźnik w powiecie przasnyskim jest korzystniejszy niż w powiatach sąsiednich.

Tabela 316 Stopa bezrobociaw powiatach w 2018 r.

Przasnyski	Mławski	Ostrołęcki	Makowski	Ciechanowski
8,4	5,8	9,2	15,4	8,9

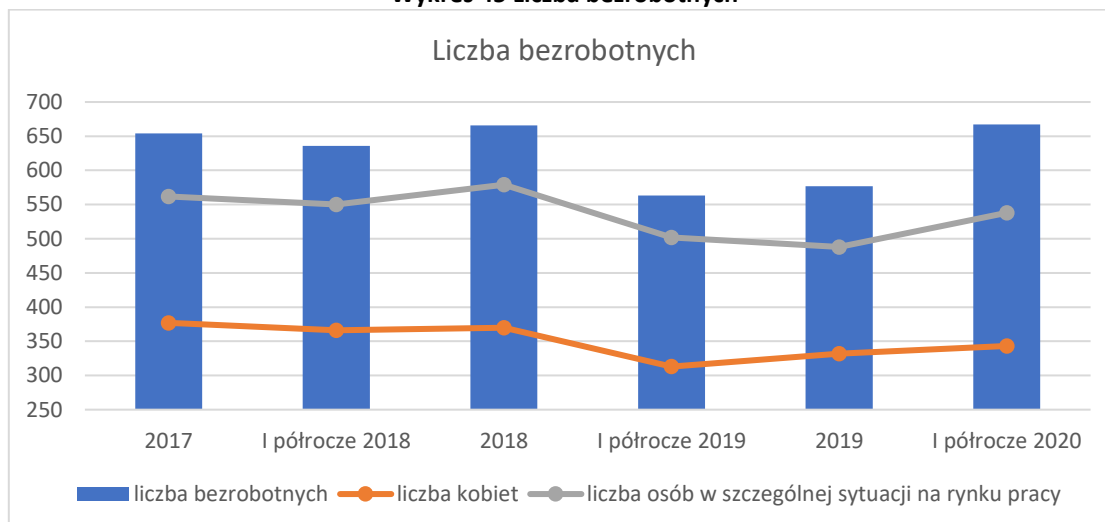
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Liczba osób bezrobotnych na koniec czerwca 2020 była wyższa o 90 osób niż na koniec 2019 roku i o 104 osoby więcej za pierwsze półrocze 2019 roku co może mieć związek ze zmianami na rynku pracy zachodzącymi w związku z sytuacją epidemiologiczną w kraju.

⁷²Obwieszczenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie prognozy zapotrzebowania na pracowników w zawodach szkolnictwa branżowego na krajowym i wojewódzkim rynku pracy.

⁷³ Dane GUS.

Wykres 45 Liczba bezrobotnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy

Liczba bezrobotnych mieszkańców Przasnysza na koniec 2019 roku wyniosła 576 osób i była to wartość najniższa od kilkunastu lat⁷⁴. Stale utrzymujący się wysoki wskaźnik długotrwale bezrobotnych w ostatnim roku wyniósł 54,2%. Kobiety stanowiły 57,6% bezrobotnych, ich udział wzrasta w ostatnich latach (50,3% w 2009 roku). Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2018 roku wyniósł 6,6% , 5,5% wśród mężczyzn i 7,8% u kobiet⁷⁵.

Najbardziej liczną grupą były osoby między 25 a 44 rokiem życia stanowiące 50,4% bezrobotnych. Najmłodsi, w wieku 18-24 stanowili 11,8% i tu udział kobiet wynosił 67,6%. Osoby starsze w wieku 25-34, wchodzące na rynek pracy po ukończeniu studiów, stanowiły 25,2%, a kobiety aż 69,0%. W obu grupach przeważały osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym i krótkim stażem pracy. Szczególnie niekorzystna jest sytuacja bezrobotnych kobiet, przede wszystkim tych w wieku 25-34 i 34-44, charakteryzujących się krótkim stażem pracy. Mają one poziom wykształcenia wyższy niż mężczyźni. Prawie 1/3 kobiet posiada pod opieką co najmniej jedno dziecko do 6 lat, co dodatkowo utrudnia sytuację na rynku pracy. W I półroczu 2019 roku najwyższą rotację wśród bezrobotnych kobiet do 25 roku życia pozostających bez pracy do 1 miesiąca zarejestrowano w zawodach: sprzedawca, kucharz i technik żywienia i usług gastronomicznych. Powyższe dane wskazują na pilną potrzebę wsparcia młodych bezrobotnych w zakresie ich kompetencji i doświadczenia zawodowego. Kobietom, w tym młodym matkom, należy zapewnić dobrą dostępność do żłobków i przedszkoli tak by mogły podjąć zatrudnienie w mieście i dbać o tworzenie miejsc pracy atrakcyjnych dla kobiet w tym z uwzględnieniem elastycznych form zatrudnienia⁷⁶.

■ Bierni zawodowo i „szara strefa”

Dane dotyczące liczby osób biernych zawodowo i pracujących w „szarej strefie” nie były dotąd szczegółowo badane w skali miasta dlatego punktem odniesienia są dane dla województwa. Z danych GUS⁷⁷ wynika, że w II kwartale 2019 r. w miastach województwa mazowieckiego 39,6% ludności w wieku 15 lat i więcej pozostawało biernymi zawodowo. Osoby w wieku produkcyjnym stanowiły 33,2% ogółu biernych zawodowo, kobiety stanowiły 62,5%, dominowały osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym – 30,9%.

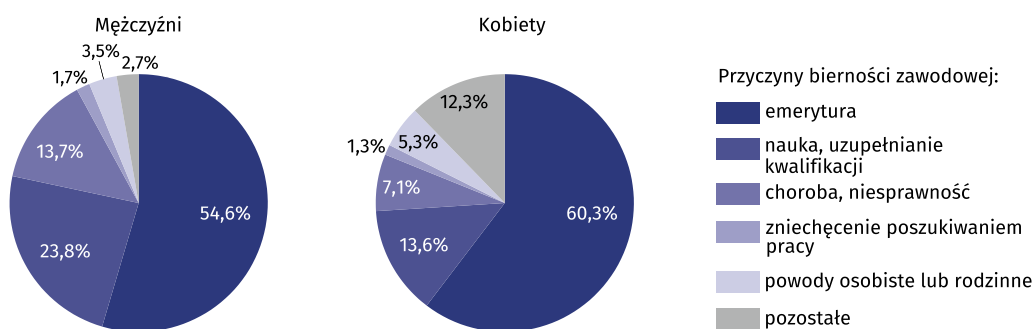
⁷⁴ Dane PUP.

⁷⁵ Bank danych lokalnych GUS.

⁷⁶ Dane PUP.

⁷⁷ Bank danych lokalnych GUS.

Wykres 46 Struktura biernych zawodowo mężczyzn i kobiet według przyczyn bierności zawodowej w II kwartale 2019 r.

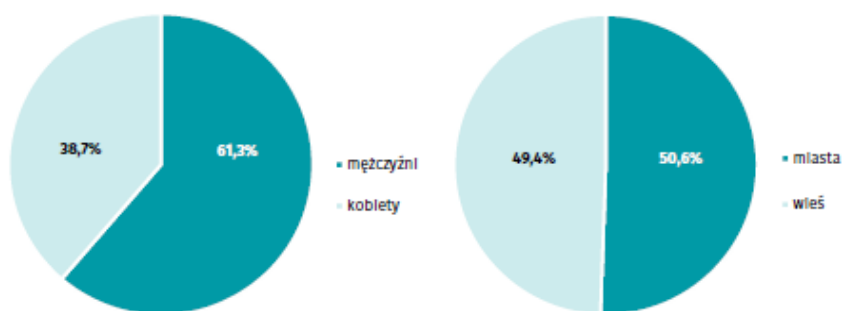

Źródło: Dane GUS

Jak wskazuje badanie⁷⁸ kobiety w Przasnyszu częściej niż mężczyźni pozostają bierne zawodowo, co oznacza, że nie pracują i nie szukają zatrudnienia. Częściej niż mężczyźni świadomie wycofują się z rynku pracy, by oddać się wychowaniu dzieci czy opiece nad osobą starszą, zajmują się domem.

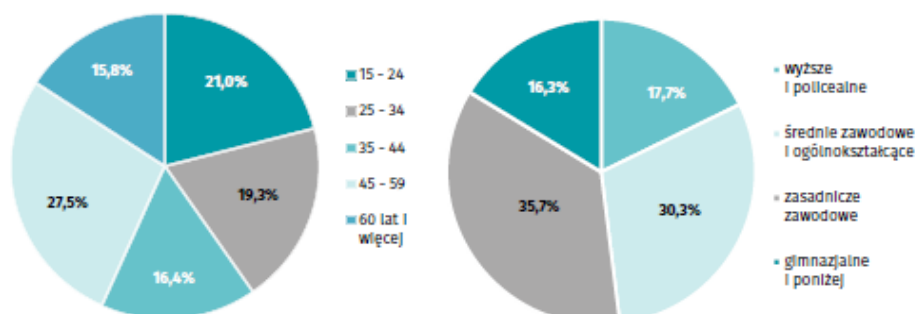
Wykres 47 Struktura pracujących w „szarej strefie” według płci i miejsca zamieszkania oraz struktura pracujących w „szarej strefie” według wieku oraz poziomu wykształcenia

Wykres 12. Struktura pracujących w „szarej strefie” według płci i miejsca zamieszkania

Pracę nierejestrowaną wykonują osoby w różnym wieku, od młodzieży po osoby w wieku emerytalnym, a największy odsetek ogółu pracujących w „szarej strefie” stanowią osoby w wieku 45-59 lat (27,5%); ta prawidłowość występuje zarówno wśród mężczyzn (29,5%), jak i kobiet (24,3%) oraz jednocześnie wśród mieszkańców wsi (28,7%), jak i miast (26,5%).

Wykres 13. Struktura pracujących w „szarej strefie” według wieku oraz poziomu wykształcenia

Źródło: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/pracujacy-bezrobotni-bierni-zawodowo-wg-bael/praca-nierejestrowana-w-polsce-w-2017-roku,22,5.html>

⁷⁸ Raport końcowy z badania dotyczącego aktywności społecznej kobiet mieszkających w Przasnyszu.

Wobec wysokiego udziału kobiet biernych zawodowo szczególnie niepokojącym zjawiskiem jest spadek liczby pracujących kobiet o ponad 100, zauważalny w 2018 roku⁷⁹. Należy podejmować działania mające na celu stworzenie warunków do podjęcia pracy poprzez zwiększenie liczby miejsc w żłobku, aktywizujące zawodowo kobiety ze szczególnym uwzględnieniem młodych matek oraz kobiety, które zbliżają się do wieku emerytalnego, a nie odnajdują się na lokalnym rynku pracy. Badania przeprowadzone przez GUS, wskazały, że w „szarej strefie” w 2017 roku pracowało 5,4% ogólnej liczby pracujących.

Zjawisko zatrudniania osób w „szarej strefie” obserwowane jest przez pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej od wielu lat. Powody takiego stanu rzeczy leżą zarówno po stronie pracodawców, jak i pracowników. Postawy osób korzystających ze świadczeń wypłacanych przez MOPS, którzy znajdują zatrudnienie w „szarej strefie” lub są bierne zawodowo są uzależnione od wielu czynników. Można jednak zaobserwować powszechnie występujące zjawiska:

- niechęć osób bezrobotnych do legalnego zatrudnienia, z uwagi na utratę prawa do świadczeń z pomocy społecznej oraz do świadczeń rodzinnych uzależnionych od dochodu,
- słabe kompetencje i umiejętności oraz wykształcenie powodują, że osoby bezrobotne mają problemy ze znalezieniem pracy, a także otrzymują niskie wynagrodzenia,
- możliwość otrzymania wyższego wynagrodzenia w sytuacji zatrudnienia „na czarno”,
- zdecydowana i nagminna niechęć dłużników alimentacyjnych do legalnego zatrudnienia z uwagi na prowadzone przez komorników postępowania egzekucyjne skutkujące zajęciami wynagrodzeń,
- demotywna rola rozbudowanych świadczeń socjalnych, których wysokość, szczególnie w przypadku rodzin wielodzietnych, przekracza kwotę miesięcznego wynagrodzenia pracowników zatrudnionych np. w pomocy społecznej
- powszechne zatrudnianie członków rodzin (głównie kobiet) do opieki nad osobami starszymi, samotnymi i niesamodzielnymi oraz do opieki nad dziećmi w szarej strefie,
- brak perspektywicznego myślenia o zabezpieczeniu emerytalno-rentowym, po osiągnięciu stosownego wieku lub w przypadku choroby, tzw. „życie z dnia na dzień”,
- brak powiązania prawa do świadczeń z pomocy społecznej z aktywnością zawodową.

Najważniejsze wnioski (w tym do PRI):

- *Liczba osób bezrobotnych maleje*
- *Wysoki udział bezrobotnych stanowią osoby młode, bez doświadczenia, którym należy zapewnić szczególne wsparcie oraz osoby długotrwale bezrobotne*
- *Kobiety w Przasnyszu są częściej bierne zawodowo niż mężczyźni*
- *Należy podejmować działania stwarzające kobietom warunki do podejmowania pracy szczególnie po urodzeniu dziecka*
- *Potrzeba podejmowania działań aktywizujących zawodowo szczególnie kobiety i osoby w wieku emerytalnym oraz ze środowisk zmarginalizowanych*

■ Sytuacja materialna mieszkańców

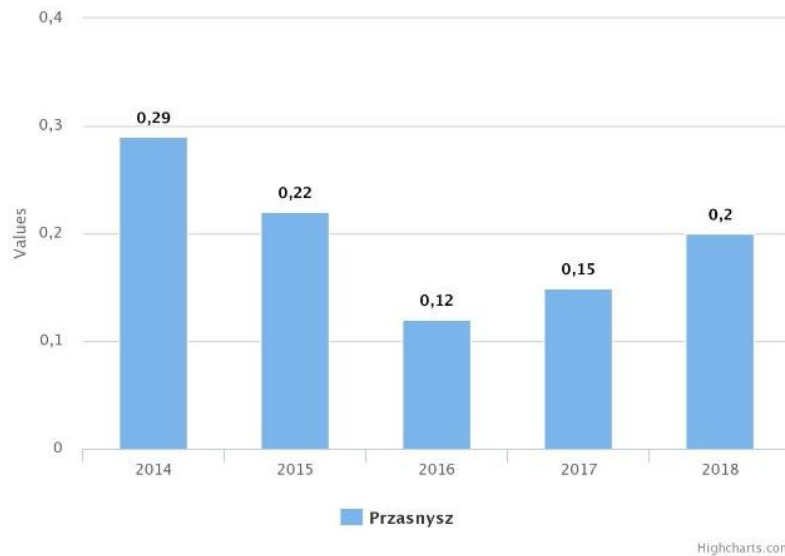
Sytuacja materialna mieszkańców w znaczącym stopniu wpływa na jakość życia pozwala bowiem ocenić stopień zaspokojenia potrzeb życiowych. Ma też pośrednio wpływ na dochody samorządów gminnych dlatego powinna być stale monitorowana. Dane te w kontekście zaprezentowanych informacji z Monitora Miast wydają się mało przydatne.

Ogólny wskaźnik w obszarze sytuacja materialna mieszkańców ma wartości dodatnie z niewielkim wzrostem od 2016 roku co plasuje Przasnysz na dobrej pozycji w grupie porównawczej.

⁷⁹ Bank danych lokalnych GUS.

Wykres 108 Wskaźnik w obszarze sytuacja materialna mieszkańców
Wskaźnik syntetyczny dla Obszaru nr 3

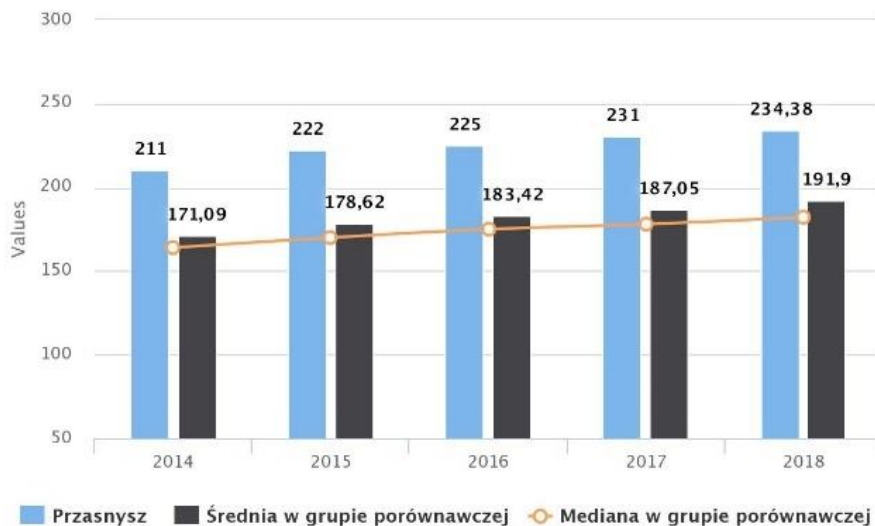

Źródło: MRL

Dochody osób fizycznych z podatku od nieruchomości, rolnego i leśnego przypadające na 1000 osób w wieku od 18 lat są wyższe niż średnia w grupie porównawczej 100 miast.

Wykres 49 Dochody osób fizycznych z podatku od nieruchomości, rolnego i leśnego przypadające na 1000 osób w wieku od 18 lat

3.1 Dochody od osób fizycznych z podatku od nieruchomości, rolnego i leśnego przypadające na 1000 osób w wieku od 18 lat

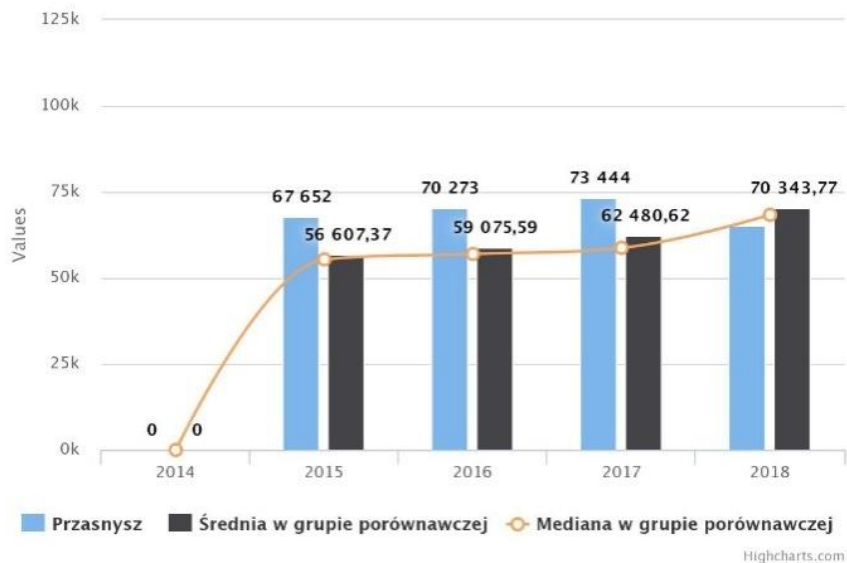

Źródło: MRL

Rynkowa wartość powierzchni mieszkaniowej w gminie w przeliczeniu na mieszkańca rosła latach 2015-2017 i była wyższa niż w grupie porównawczej. W 2018 roku spadła i była niższa niż średnia w grupie porównawczej.

Wykres 50 Rynkowa wartość powierzchni mieszkaniowej w gminie w przeliczeniu na 1 mieszkańca

3.2 Rynkowa wartość powierzchni mieszkaniowej w gminie w przeliczeniu na 1 mieszkańca

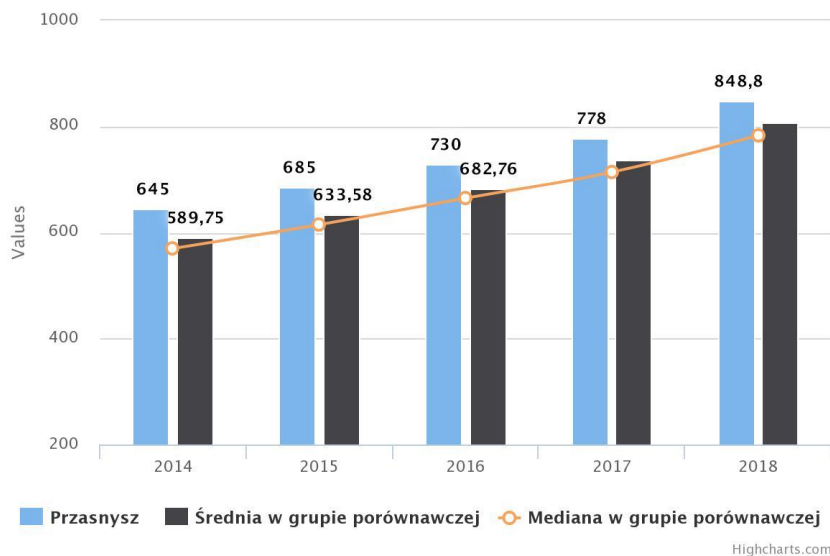

Źródło: MRL

Wpływy miasta z tytułu udziału we wpływach BP z PIT przypadające na jednego mieszkańca systematycznie rosną i są wyższe niż średnia w grupie porównawczej.

Wykres 51 Wpływ JST z tytułu udziału we wpływach BP z PIT przypadające na 1 mieszkańca

1.1 Wpływy JST z tytułu udziału we wpływach BP z PIT przypadające na 1 mieszkańca

Źródło: MRL

Liczba podatników w 2018 roku wyniosła 13 794 osób⁸⁰ i wzrosła o 3,7% w relacji do roku 2016. łączna kwota przychodów ze wszystkich źródeł wyniosła 1 150 870 155,58 zł (wzrost o 16,44%), a dochody 486 750 597,58 zł (wzrost o 15,1%).

⁸⁰ Monitormiast.pl.

Wykres 32 Podatnicy

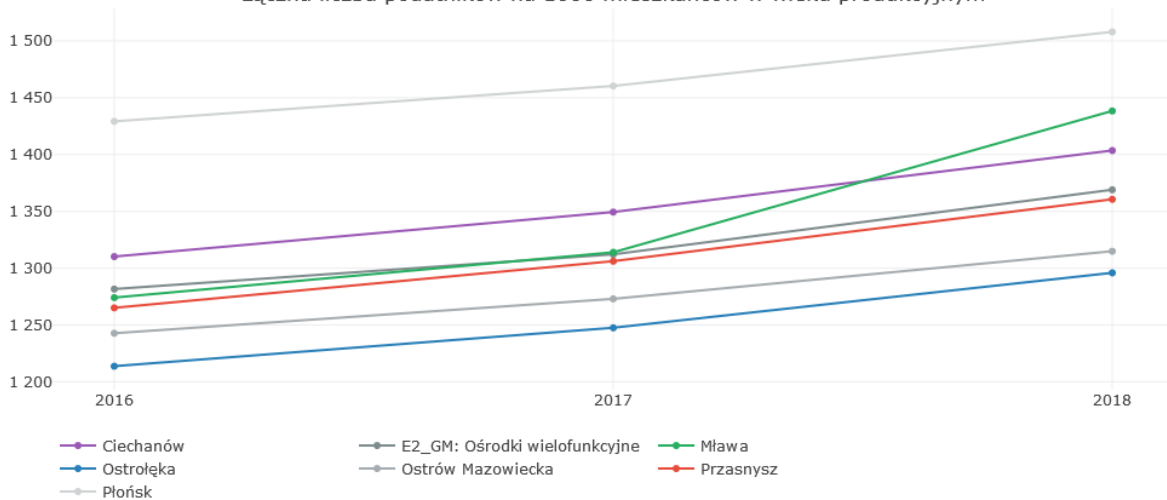
	2016	2017	2018
Łączna liczba podatników	13 297,00	13 444,00	13 794,00
Łączna kwota przychodów ze wszystkich źródeł	988 412 623,66	1 052 155 243,60	1 150 870 155,58
Łączna kwota dochodu ze wszystkich źródeł	422 814 493,98	448 547 395,47	486 750 597,58
Łączna kwota zaliczki na podatek ze wszystkich źródeł	39 365 748,07	42 198 561,34	47 086 259,02

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z www.monitor.miasta.pl

Liczba podatników na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym wyniosła w 2018 roku 1360 i jest to wartość porównywalna ze średnią dla ośrodków wielofunkcyjnych, a wyższa niż w Ostrołęce i Ostrowi Mazowieckiej.

Wykres 52 Łączna liczba podatników na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym

Łączna liczba podatników na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym

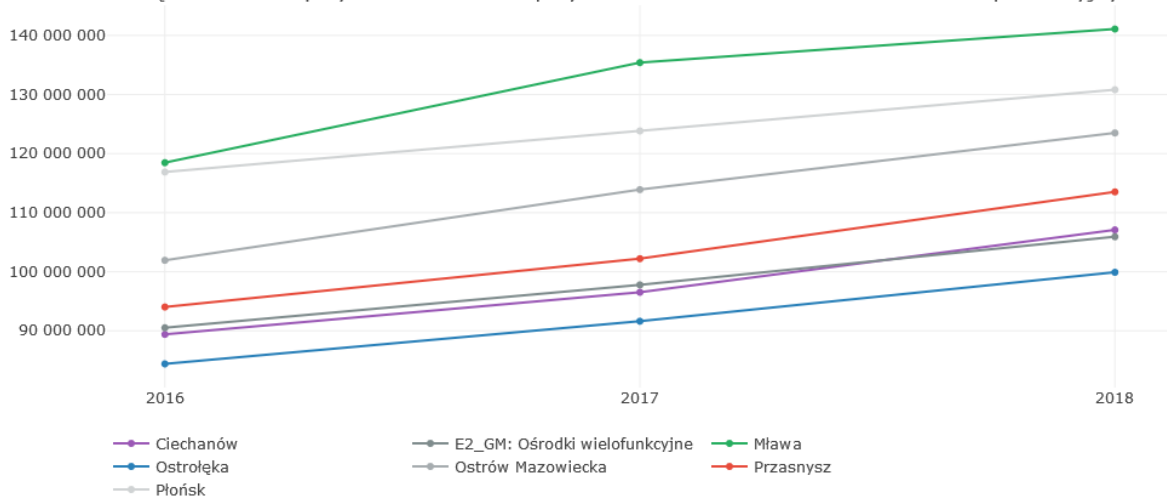

Źródło: www.monitor.miasta.pl

Łączna wartość przychodów na 1000 mieszkańców wyniosła 113 520 433,57 zł, była wyższa niż w Ostrołęce, Ciechanowie i średniej dla ośrodków wielofunkcyjnych.

Wykres 53 Łączna wartość przychodów ze źródeł przychodów na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym

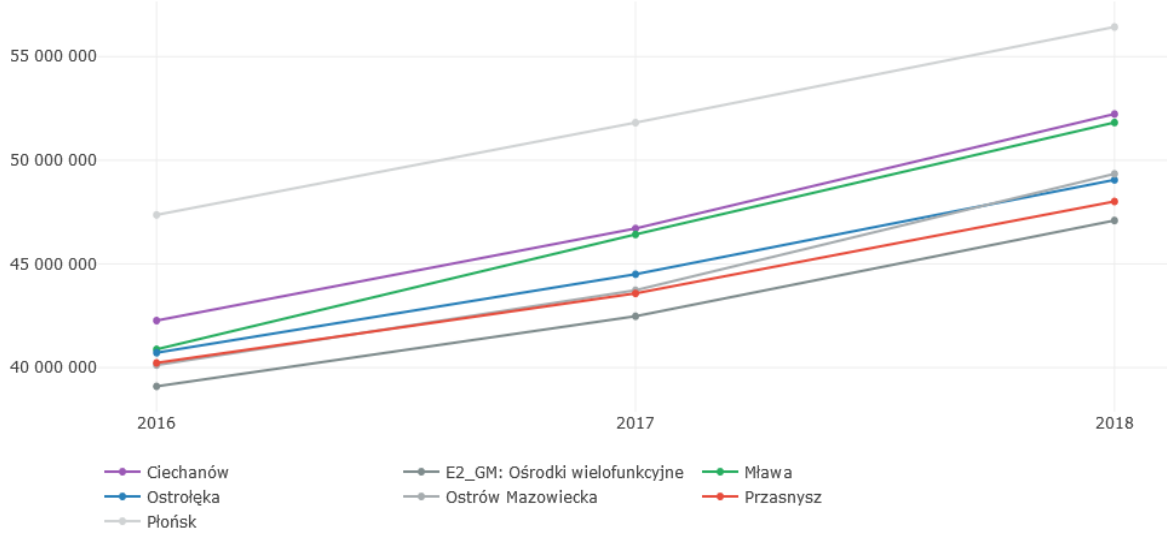
Łączna wartość przychodów ze źródeł przychodów na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym

Źródło: www.monitor.miasta.pl

Łączna wartość dochodów na 1000 mieszkańców wyniosła 48 012 487,43 zł i była wartością niższą niż w porównywanych miastach lecz wyższą od średniej dla ośrodków wielofunkcyjnych.

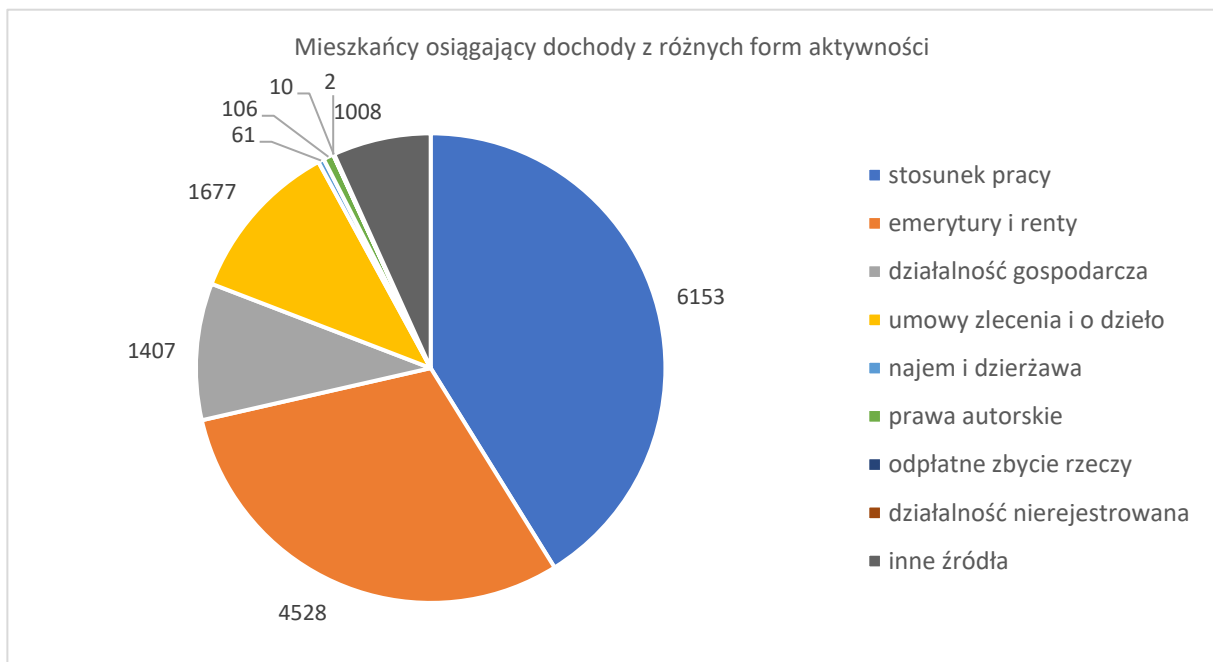
Wykres 54 Łączna wartość dochodu ze źródeł dochodów na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym
 Łączna wartość dochodu ze źródeł dochodów na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym

Źródło: www.monitor.miasta.pl

Podatnicy uzyskują dochody głównie z tytułu stosunku pracy (6 153 osoby) oraz emerytury i renty (4 528 osób). Mniejszy udział mają osoby osiągające dochody z tytułu umów zlecenia i o dzieło (1 677) oraz z działalności gospodarczej (1 407 osób).

Wykres 55 Mieszkańcy osiągający dochody z różnych form aktywności

Źródło: opracowanie własne na podstawie monitormiasta.pl

Tabela 33 Dochody podatników

	2016	2017	2018
łączna liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu stosunku pracy	6 037,00	6 128,00	6 153,00
łączna liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu emerytury i renty	4 293,00	4 391,00	4 528,00
łączna liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu działalności gospodarczej	1 279,00	1 320,00	1 407,00
łączna liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu umów zlecenia i o dzieło	1 743,00	1 713,00	1 677,00
łączna liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu najmu i dzierżawy	73	70	61
łączna liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu praw autorskich	138	126	106
łączna liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu odpłatnego zbycia rzeczy	2	8	2
łączna liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu działalności nierejestrowanej	0	0	10
łączna liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu innych źródeł	1 030,00	997	1 008,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z www.monitor.miasta.pl

Wzrasta liczba osób uzyskujących dochód z prowadzenia działalności gospodarczej (+10,0%), a spada z tytułu praw autorskich (-23,2%) oraz najmu i dzierżawy.

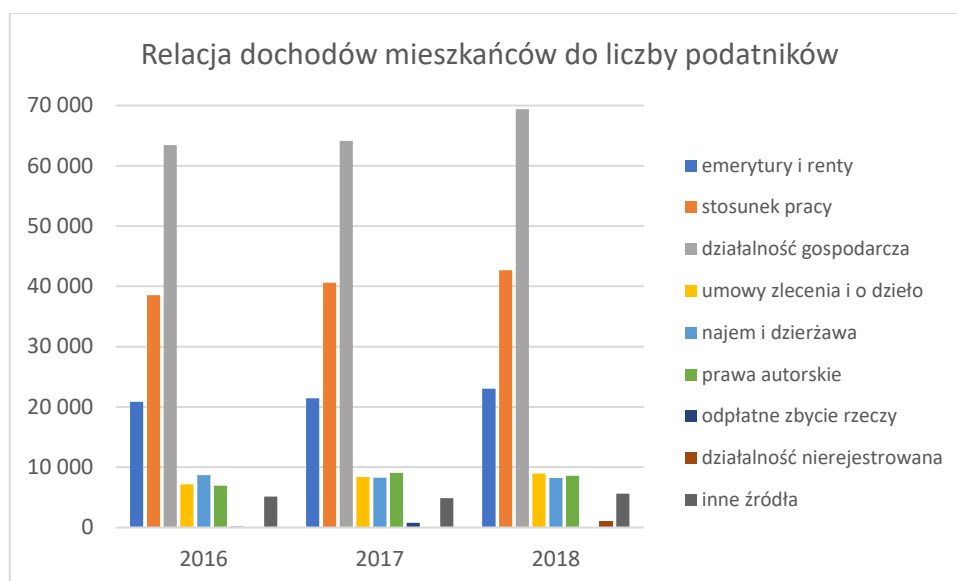
Najwyższy udział w łącznej kwocie dochodów mają podatnicy osiągający dochody ze stosunku pracy (262 730 349,52 zł, wzrost o 12,9%). Prowadzenie działalności gospodarczej dało dochody w wysokości 97 611 331,69 zł (wzrost o 20,2%), a emerytury i renty 104 319 894,44 zł (wzrost o 16,4%).

Tabela 34 Źródła dochodów

	2016	2017	2018
Kwota dochodów z tytułu stosunku pracy	232 727 066,27	248 854 851,35	262 730 349,52
Kwota dochodów z tytułu emerytury i renty	89 605 535,01	94 065 978,13	104 319 894,44
Kwota dochodów z działalności gospodarczej	81 177 112,12	84 665 197,91	97 611 331,69
Kwota dochodów z tytułu umów zlecenia i dzieło	12 420 509,05	14 374 281,64	15 030 751,98
Kwota dochodów z tytułu najmu i dzierżawy	633 388,93	578 425,80	501 315,07
Kwota dochodów z tytułu praw autorskich	956 118,32	1 143 553,79	909 584,05
Kwota dochodów z tytułu odpłatnego zbycia rzeczy	260,75	6 187,04	73,2
Kwota dochodów z działalności nierejestrowanej	0	0	11 151,87
Kwota dochodów z innych źródeł	5 294 503,53	4 858 919,81	5 636 145,76

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z www.monitor.miasta.pl

Wykres 56 Relacja dochodów mieszkańców do liczby podatników

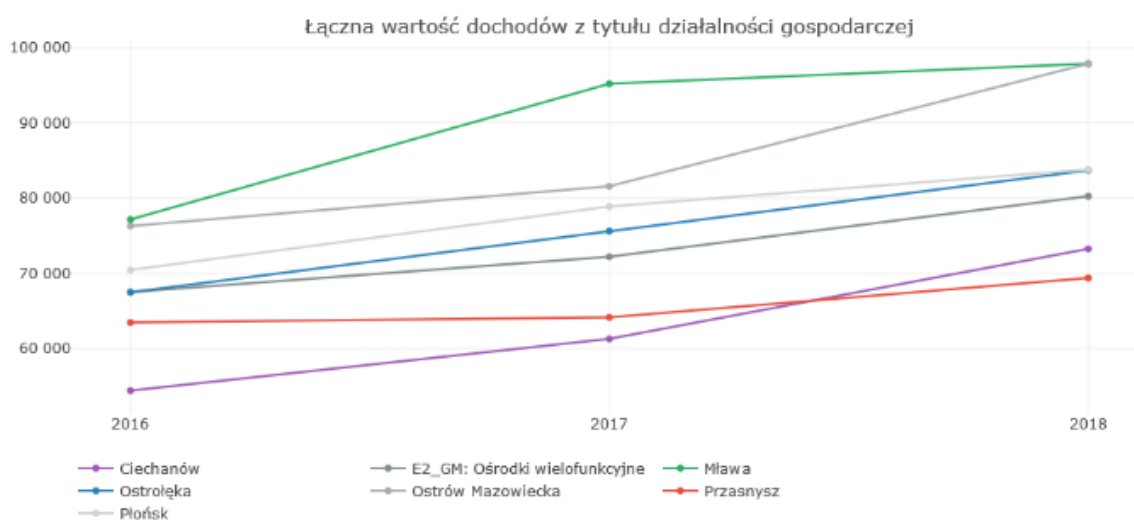
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z www.monitor.miasta.pl

Relatywnie najwyższe dochody osiągają osoby prowadzące działalność gospodarczą, a następnie podatnicy uzyskujący dochody ze stosunku pracy.

■ Główne źródła dochodów mieszkańców

Łączna wartość dochodów z tytułu działalności gospodarczej utrzymuje się na dość stałym poziomie. W 2018 roku była najniższa w porównaniu z miastami z grupy porównawczej.

Wykres 57 łączna wartość dochodów z tytułu działalności gospodarczej

Źródło: www.monitor.miasta.pl

Liczba podatników utrzymujących się z działalności gospodarczej jest wyższa niż średnia w ośrodkach wielofunkcyjnych, ale niższa niż w miastach z grupy porównawczej, co potwierdza wcześniej przywołane dane uzyskane z GUS.

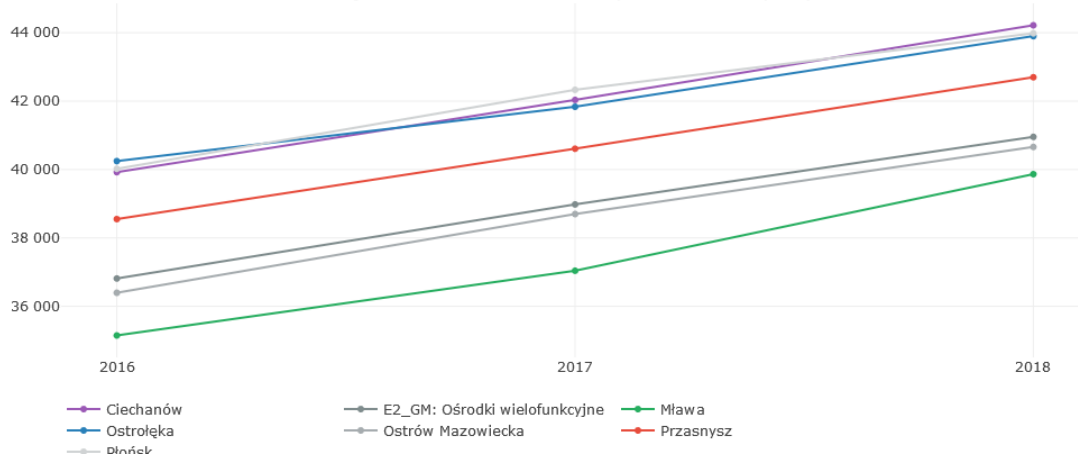
Wykres 58 Działalność gospodarcza- liczba podatników na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym
 Działalność gospodarcza - liczba podatników na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym

Źródło: www.monitor.miasta.pl

Łączna wartość dochodów ze stosunku pracy była średnia w grupie porównawczej.

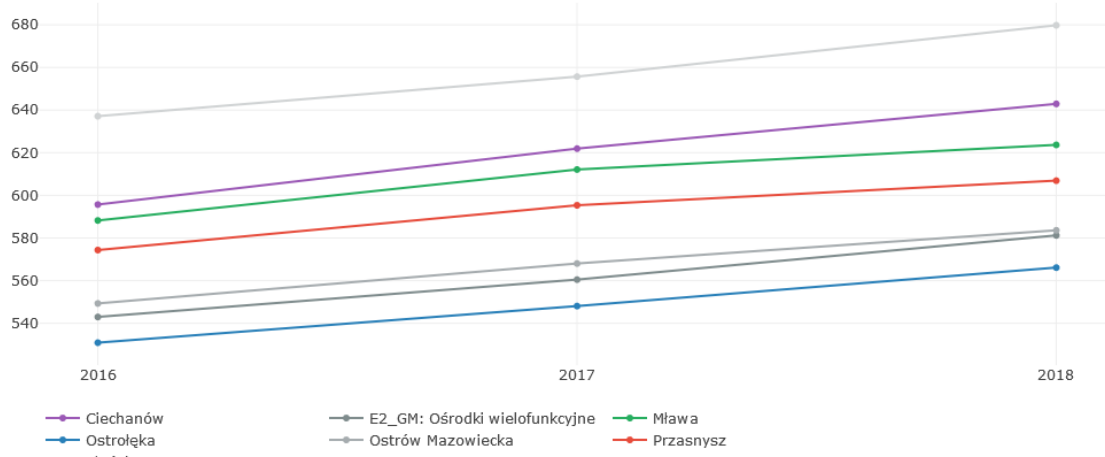
Wykres 59 Łączna wartość dochodów z tytułu stosunku pracy
 Łączna wartość dochodów z tytułu stosunku pracy

Źródło: www.monitor.miasta.pl

Liczba podatników utrzymujących się ze stosunku pracy również plasuje Przasnysz w średniej wśród miast z grupy porównawczej.

Wykres 60 Należności ze stosunku pracy- liczba podatników na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym
 Należności ze stosunku pracy - liczba podatników na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym

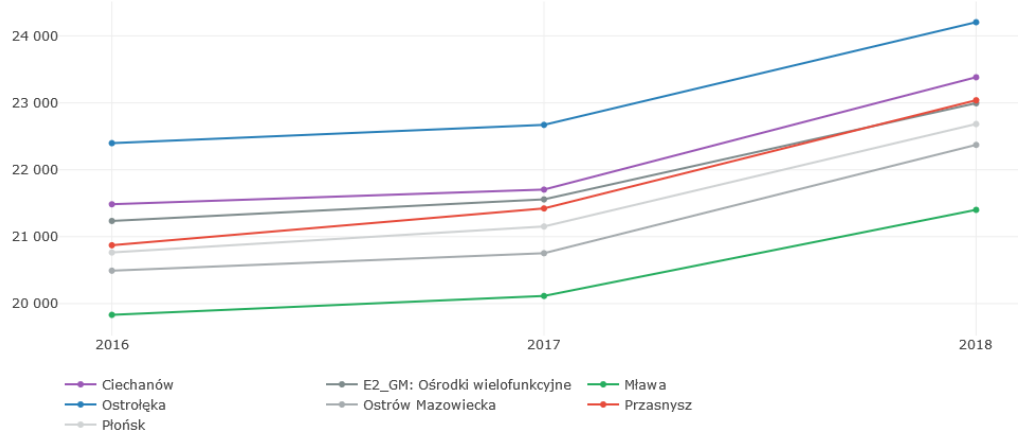
Źródło: www.monitor.miasta.pl

Łączna kwota dochodów z tytułu emerytury i renty była nieznacznie wyższa niż w średniej dla ośrodków wielofunkcyjnych, ale niższa niż Ostrołęce i Ciechanowie.

Wykres 61 Łączna wartość dochodów z tytułu emerytury i renty

Łączna wartość dochodów z tytułu emerytury i renty

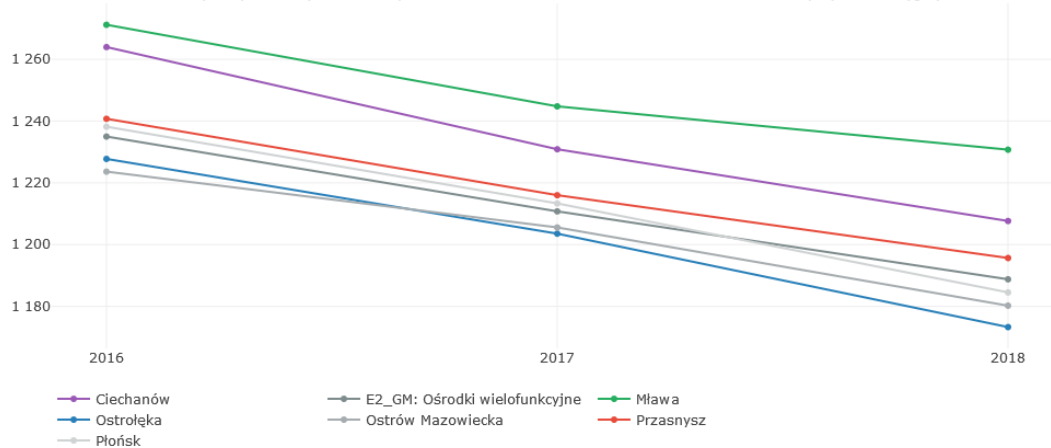

Źródło: www.monitor.miasta.pl

Liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu emerytury i renty jest niższa niż w Mławie i Ciechanowie.

Wykres 62 Emerytury i renty- liczba podatników na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym

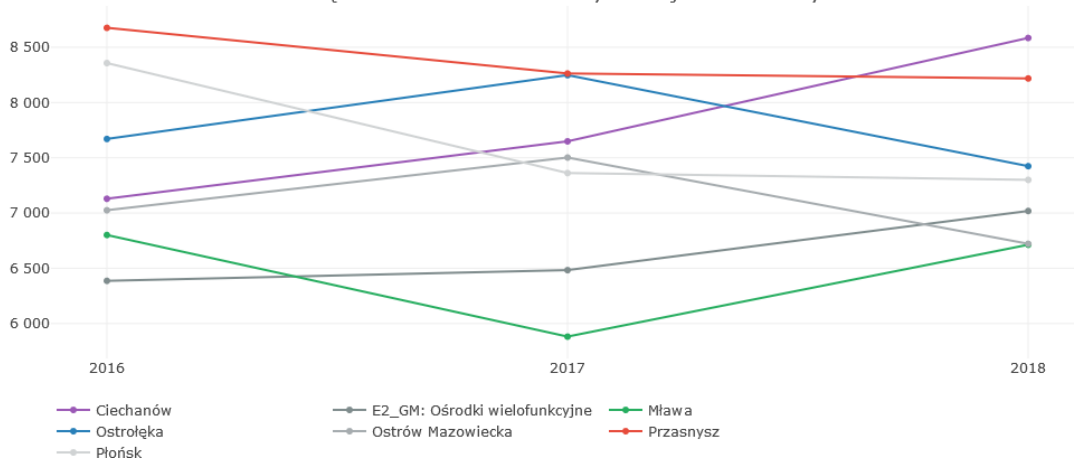
Emerytury i renty - liczba podatników na 1000 mieszkańców w wieku poprodukcyjnym

Źródło: www.monitor.miasta.pl

Wykres 63 Łączna wartość dochodów z tytułu najmu i dzierżawy

Łączna wartość dochodów z tytułu najmu i dzierżawy

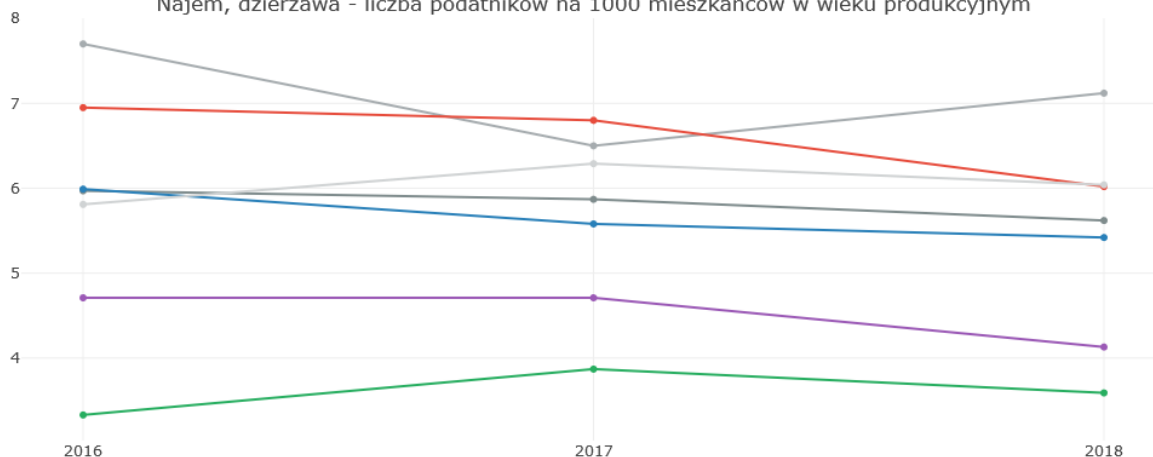

Źródło: www.monitor.miasta.pl

Wartość dochodów z najmu i dzierżawy spada, ale w latach 2016 i 2017 była najwyższa w grupie porównawczej.

Dochody w tym obszarze w 2018 roku osiągało 61 osób i średnio wynosiły one 13 973,68 zł. Może to wskazywać na duży udział dochodów z wynajmu mieszkań, a średnia ich wysokość potwierdza wysokie stawki najmu na lokalnym rynku. Jest to źródło dochodów powszechniejsze niż w miastach z grupy porównawczej.

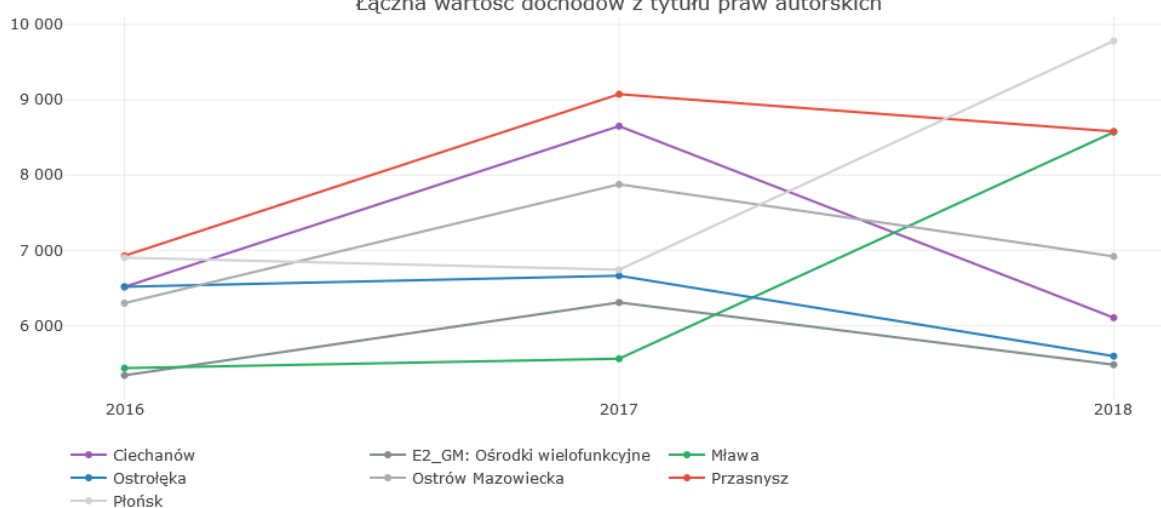
Wykres 64 Najem, dzierżawa- liczba podatników na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym
Najem, dzierżawa - liczba podatników na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym

Źródło: www.monitor.miasta.pl

Łączna wartość dochodów z praw autorskich w 2016 i 2017 roku były najwyższe w grupie porównawczej, podczas gdy z tego źródła utrzymywało się zaledwie ponad 100 osób (106 w 2018 roku). Po Mławie jest to najniższa w grupie porównawczej liczba podatników na 1000 mieszkańców utrzymujących się z tego źródła.

Wykres 65 Łączna wartość dochodów z tytułu praw autorskich
Łączna wartość dochodów z tytułu praw autorskich

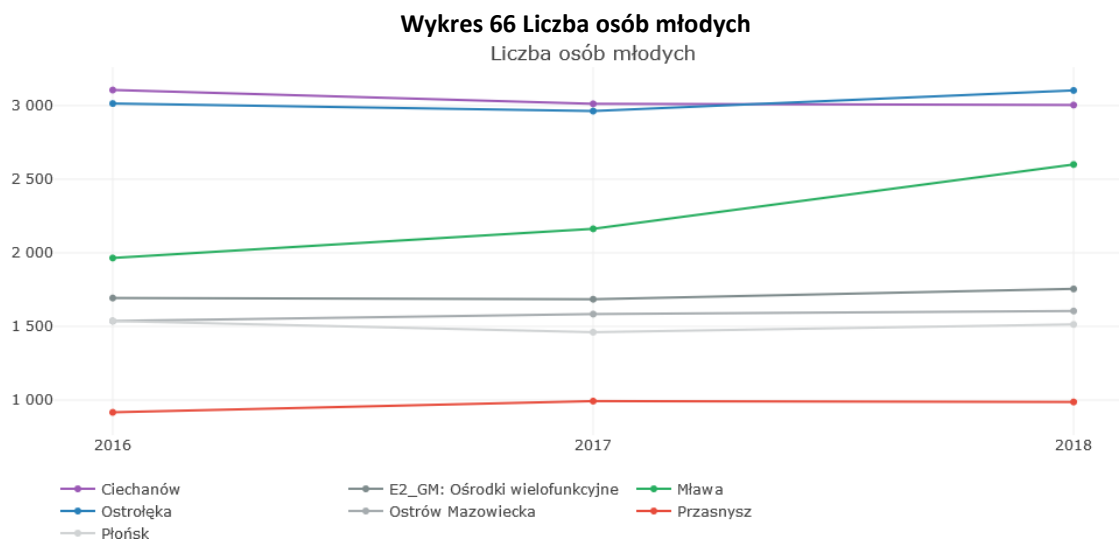

Źródło: www.monitor.miasta.pl

■ Główne źródła dochodów mieszkańców w grupach funkcyjnych

Osoby młode

Liczba osób młodych osiągających dochody jest najniższa w grupie porównawczej.

Są to głównie podatnicy uzyskujący dochody z tytułu stosunku pracy (555 osób). Ich dochody w relacji do pozostałych grup wiekowych są najniższe.

Tabela 35 Źródła dochodów osób młodych

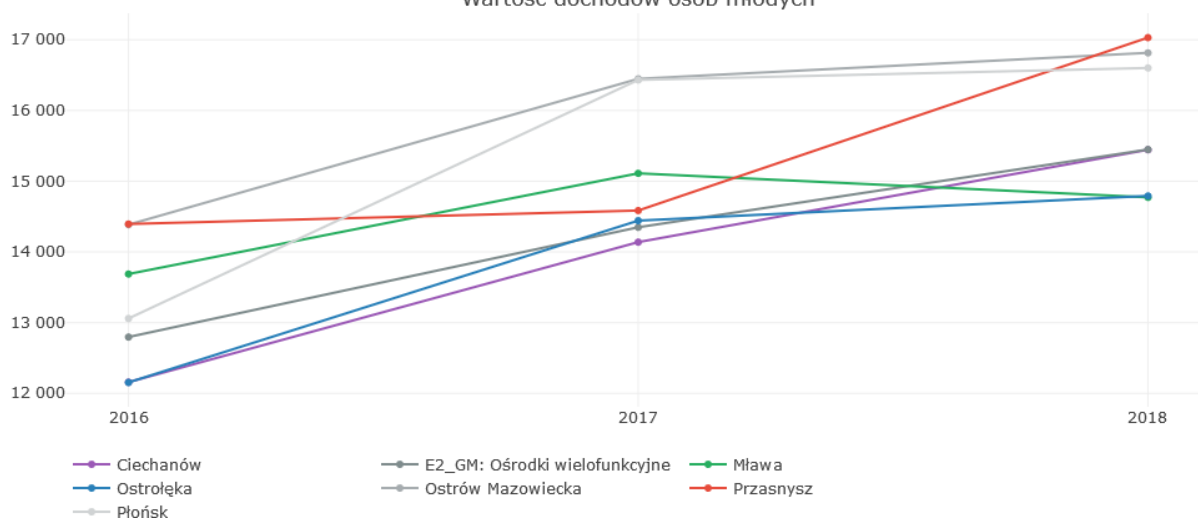
	2016	2017	2018
Liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu stosunku pracy	497	538	555
Kwota dochodów z tytułu stosunku pracy	9 279 751,50	10 459 816,00	12 053 833,59
Kwota zaliczki na podatek z tytułu stosunku pracy	636 638,00	733 748,00	845 336,00
Liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu działalności gospodarczej	32	41	38
Kwota dochodów z tytułu działalności gospodarczej	1 490 075,13	1 242 243,57	1 998 711,26
Kwota zaliczki na podatek z tytułu działalności gospodarczej	182 392,21	128 972,97	175 408,89
Liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu umów zlecenia i o dzieło	388	414	394
Kwota dochodów z tytułu umów zlecenia i o dzieło	2 430 372,66	2 781 068,36	2 755 988,35
Kwota zaliczki na podatek z tytułu umów zlecenia i o dzieło	356 354,00	402 949,00	412 266,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z www.monitor.miasta.pl

Wartość dochodów osób młodych w 2018 roku była najwyższa w grupie porównawczej i wyniosła 17 029,9.

Wykres 67 Wartość dochodów osób młodych

Wartość dochodów osób młodych

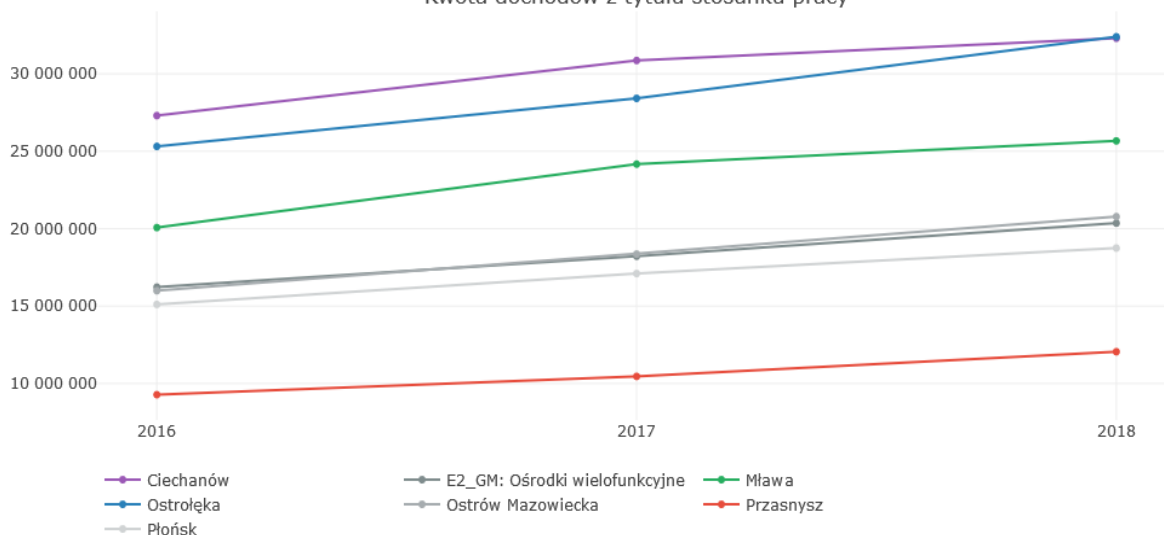
Źródło: www.monitor.miasta.pl

Dochody osób ze stosunku pracy są jednak najniższe w grupie porównawczej. Wskazuje to na bardzo niekorzystne warunki pracy dla osób najmłodszych, rozpoczynających karierę zawodową, co niewątpliwie jest czynnikiem przyczyniającym się depopulacji w tej grupie wiekowej. Podobnie najniższe w grupie porównawczej dochody osiągają osoby młode prowadzące działalność i uzyskujące dochody z tytułu umów zlecenia i o dzieło.

Wartość dochodów ogółem wskazuje, że istnieje inne bardziej dochodowe źródło, jednak ze względu na brak bardziej szczegółowych danych w monitorze miast nie jest możliwa jego identyfikacja.

Wykres 68 Kwota dochodów z tytułu stosunku pracy

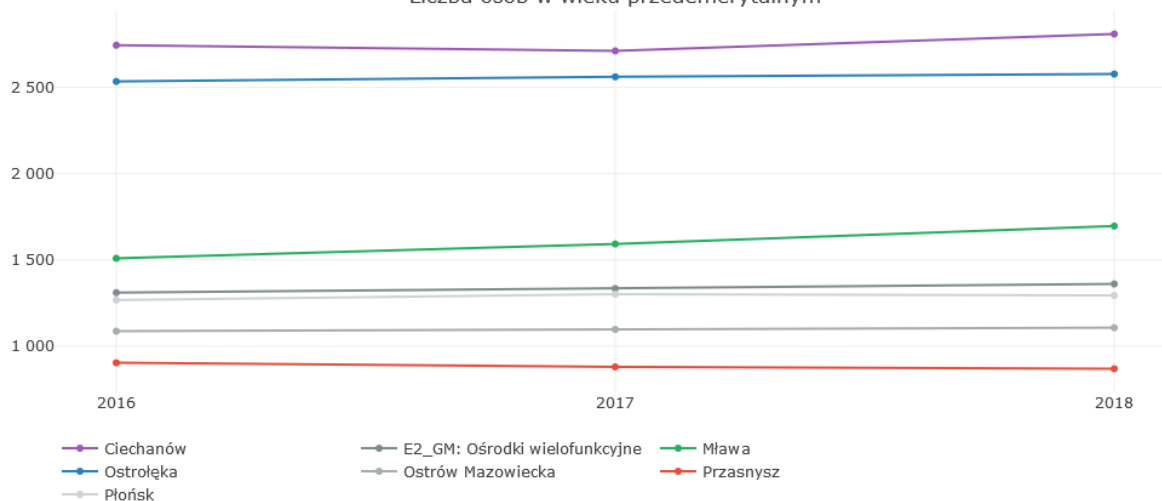
Kwota dochodów z tytułu stosunku pracy

Źródło: www.monitor.miasta.pl

Wykres 69 Osoby w wieku przedemerytalnym

Liczba osób w wieku przedemerytalnym

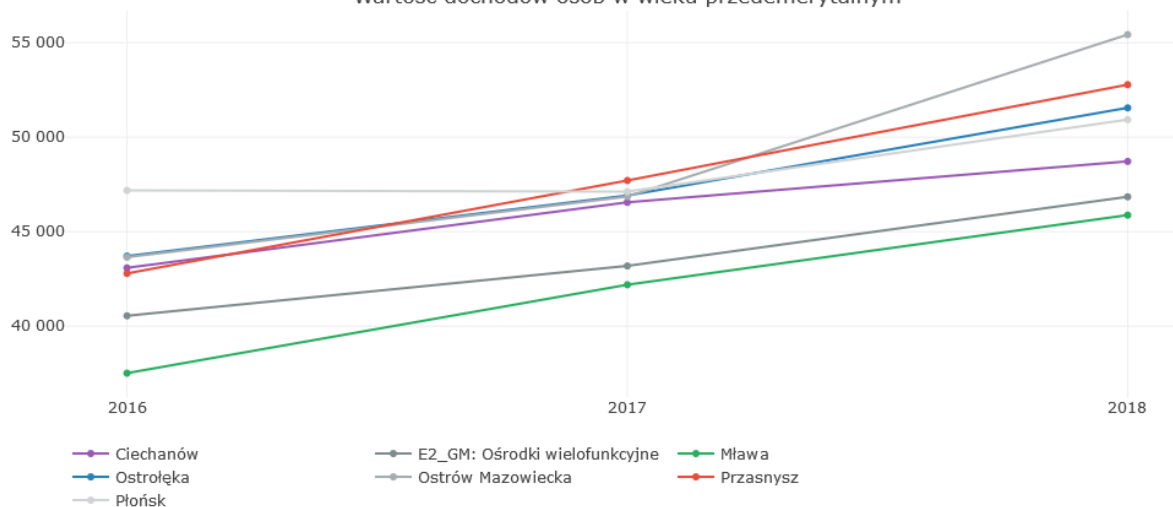

Źródło: www.monitor.miasta.pl

Wartość dochodów osób w wieku przedemerytalnym rośnie, w 2018 roku wyniosła 52 781,8 zł i była drugą z najwyższych wartości w grupie porównawczej.

Wykres 70 Wartość dochodów osób w wieku przedemerytalnym

Wartość dochodów osób w wieku przedemerytalnym

Źródło: www.monitor.miasta.pl

Osoby w wieku przedemerytalnym uzyskują dochody głównie ze stosunku pracy (617 osób). Ich dochody są relatywnie najwyższe w porównaniu z pozostałymi grupami wiekowymi i wynoszą średnio 44 436,7 zł na osobę. Najwyższe w tej grupie wiekowej dochody (średnio 136 299,6zł) uzyskują jednak osoby prowadzące działalność gospodarczą (110 osób). Wszystkie powyższe dane są wartościami najniższymi w grupie porównawczej.

Tabela 36 Źródła dochodów osób w wieku przedemerytalnym

	2016	2017	2018
Liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu stosunku pracy	631	622	617
Kwota dochodów z tytułu stosunku pracy	25 997 456,55	27 793 143,52	29 346 697,21
Kwota zaliczki na podatek z tytułu stosunku pracy	2 150 648,00	2 374 584,00	2 536 023,00
Liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu działalności gospodarczej	115	118	110
Kwota dochodów z tytułu działalności gospodarczej	11 412 877,55	12 728 841,84	14 992 955,44
Kwota zaliczki na podatek z tytułu działalności gospodarczej	1 625 445,56	1 913 188,93	2 041 908,93
Liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu umów zlecenia i o dzieło	158	140	142
Kwota dochodów z tytułu umów zlecenia i o dzieło	1 272 920,91	1 462 796,93	1 527 702,75
Kwota zaliczki na podatek z tytułu umów zlecenia i o dzieło	108 748,00	128 075,00	148 385,00

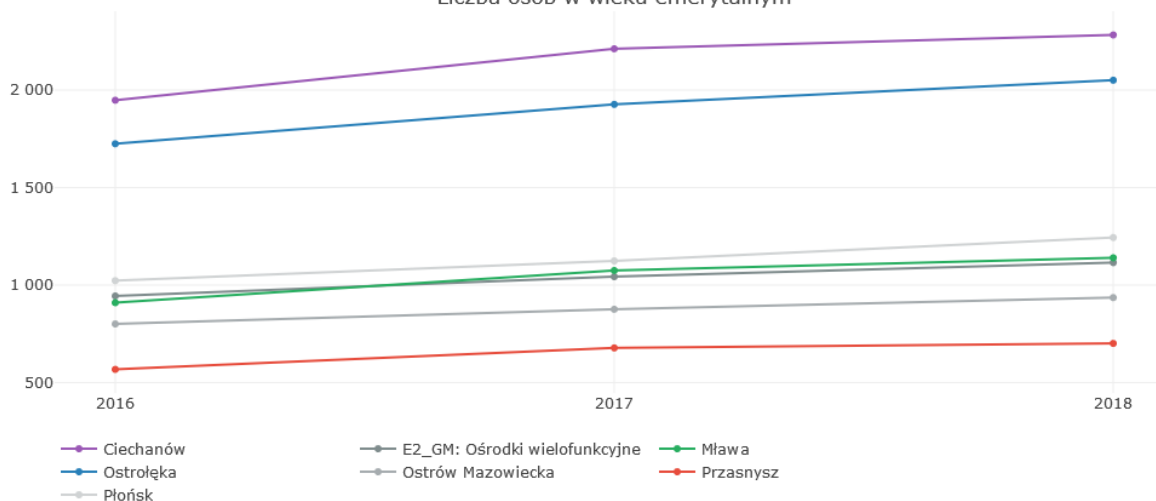
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z www.monitor.miasta.pl

Osoby w wieku emerytalnym

Osoby w wieku emerytalnym są nadal aktywne zawodowo. Spośród 3756 mieszkańców będących w wieku poprodukcyjnym⁸¹ 365 osób uzyskuje dochody z tytułu stosunku pracy, 197 osób z tytułów umów zlecenia i o dzieło, a 139 osób prowadzi działalność gospodarczą.

Wykres 71 Liczba osób w wieku emerytalnym

Liczba osób w wieku emerytalnym

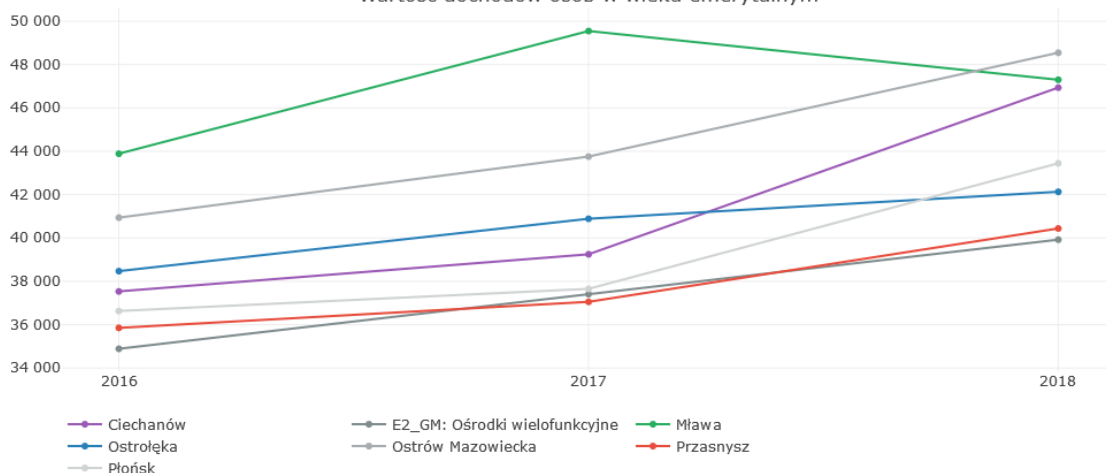
Źródło: www.monitor.miasta.pl

Wartość dochodów osób w wieku emerytalnym wyniosła w 2018 roku średnio 40 436,77zł na osobę i jest porównywalna ze średnią dla ośrodków wielofunkcyjnych, jednak najniższa w grupie porównawczej.

⁸¹ Dane ewidencji ludności UM z 2018 roku.

Wykres 72 Wartość dochodów osób w wieku emerytalnym

Wartość dochodów osób w wieku emerytalnym

Źródło: www.monitor.miasta.pl

Najwyższe dochody osiągają mieszkańcy utrzymujący się z działalności gospodarczej (średnio 86 612,02 zł) oraz uzyskujący dochody z tytułu stosunku pracy (średnio 38 356,01 zł). Są to jednak wartości najniższe w grupie porównawczej.

Tabela 37 Źródła dochodów osób w wieku emerytalnym

	2016	2017	2018
Liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu stosunku pracy	319	371	365
Kwota dochodów z tytułu stosunku pracy	11 908 917,01	13 756 226,42	13 999 944,22
Kwota zaliczki na podatek w ramach stosunku pracy	1 121 525,00	1 319 762,00	1 385 747,00
Liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu działalności gospodarczej	100	117	139
Kwota dochodów z tytułu działalności gospodarczej	7 324 013,33	9 503 975,74	12 039 070,98
Kwota zaliczki na podatek z tytułu działalności gospodarczej	1 028 916,01	1 302 172,00	2 071 133,81
Liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu umów zlecenia i o dzieło	149	190	197
Kwota dochodów z tytułu umów zlecenia i o dzieło	1 129 968,13	1 861 334,13	2 307 160,97
Kwota zaliczki na podatek z tytułu umów zlecenia i o dzieło	103 197,00	159 393,00	200 090,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z www.monitor.miasta.pl

Najważniejsze wnioski:

- Podatnicy uzyskują dochody głównie ze stosunku pracy oraz emerytury i renty
- Dochody mieszkańców rosną
- Najwyższe dochody osiągają podatnicy prowadzący działalność gospodarczą
- Wyższe niż w miastach z grupy porównawczej są dochody z najmu i dzierżawy oraz praw autorskich
- Najniższe dochody osiągają osoby młode do 26 r.ż., a najwyższe osoby w wieku przedemerytalnym
- Podatnicy w wieku emerytalnym są aktywni zawodowo, osiągają dochody głównie ze stosunku pracy

PODSUMOWANIE

Przasnysz jest miastem wielofunkcyjnym, stanowi zaplecze handlowe, usługowe i rynku pracy dla powiatu. Charakteryzuje się jednak bardzo niską atrakcyjnością inwestycyjną. Jest to spowodowane przede wszystkim peryferyjną lokalizacją, niewystarczającą dostępnością komunikacyjną i deficytem atrakcyjnych, uzbrojonych miejskich terenów inwestycyjnych. Wciąż istnieje bariera samorząd-przedsiębiorcy, brakuje kompleksowego systemu wsparcia przedsiębiorców w tym zachęt inwestycyjnych ze strony samorządu. Sytuację pogarszają liczne problemy na rynku pracy, brak instytucji otoczenia biznesu i sieci współpracy firm. Te wszystkie czynniki powodują, że sytuacja gospodarcza miasta, choć ulega poprawie jest znacznie gorsza niż w miastach sąsiednich i w grupie porównawczej. Potencjałem rozwojowym są istniejące w mieście podmioty, ich duże zróżnicowanie branżowe, a także silna branża transportowa. Możliwość stwarzają istnienie strefy gospodarczej w sąsiedztwie miasta i powstający poligon doświadczalno – wdrożeniowy Politechniki Warszawskiej. Potencjał stanowi też powołanie Rady Przedsiębiorczości Powiatu Przasnyskiego.

Głównym problemem na lokalnym rynku pracy jest brak wykwalifikowanych pracowników. Pracodawcom brakuje zarówno wykwalifikowanych kadr do wykonywania prostych prac, ale i osób wysokowyspecjalizowanych. Jest to wywołane w głównej mierze niedostosowaniem kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy oraz brakiem wsparcia dla młodych ludzi w zakresie budowania postaw przedsiębiorczych (kompetencji potrzebnych na rynku pracy) i wyboru zawodu. Brak właściwej kadry pracowniczej skutkuje mniejszą innowacyjnością lokalnych firm i ich wolniejszym tempem rozwoju (a tym samym nie są tworzone nowe miejsca pracy). Z kolei brak atrakcyjnych ofert pracy przyczynia się do migracji młodych ludzi do większych miast w poszukiwaniu dobrze płatnej i satysfakcjonującej pracy. Skutkuje to wyludnianiem się miasta i zmniejszeniem dochodów samorządu.

Rynek pracy stabilizują duzi pracodawcy, szczególnie wojsko, które planuje zwiększenie liczby etatów. Rozwijająca się branża lotnicza może być w przyszłości źródłem zatrudnienia dla młodych ludzi wykształconych lokalnie w profilu lotniczym. W kontekście zmian na rynku pracy i rosnącego zapotrzebowania na pracowników konieczna jest aktywizacja zawodowa osób w wieku emerytalnym i kobiet. Matkom należy zapewnić ofertę opieki nad dziećmi w żłobku i przedszkolu oraz wsparcie w zakresie odnajdywania się na rynku pracy. Istotnym problemem jest także wysoka liczba długotrwale bezrobotnych, którzy korzystają z pomocy społecznej. Realizacja innowacyjnych programów skierowanych do tej grupy mieszkańców daje nadzieje na jej trwałe zaktywizowanie zawodowe i zmianę postaw życiowych. Szczególnym wsparciem należy objąć młodych ludzi wchodzących na rynek pracy zapewniając im doradztwo i wsparcie na wysokim poziomie oraz dążyć do wdrożenia systemu atrakcyjnych praktyk i staży.

Sytuacja materialna mieszkańców jest zróżnicowana. Zauważalne są dość duże dysproporcje w zależności od analizowanej grupy wiekowej czy źródła dochodów. W bardzo złej sytuacji finansowej są osoby młode szczególnie utrzymujące się ze stosunku pracy. Przasnyskanie osiągają niższe dochody niż mieszkańcy sąsiednich miast.

Analiza sytuacji gospodarczej wskazuje, że obszar ten jest bardzo istotnym, jeśli nie najważniejszym, czynnikiem wpływającym na depopulację, szczególnie wśród osób młodych.

Mocne strony	Słabe strony
<p>Rozwinięta infrastruktura techniczna Wolne moce w zakresie zaopatrzenia w wodę, odbioru ścieków Silnie rozwinięty sektor transportowy Położenie przy drodze krajowej, na przecięciu dróg wojewódzkich, niedaleko od drogi ekspresowej Stabilizująca rynek pracy rola sektora publicznego Potencjał rozwojowy firmy KROSS Zróżnicowanie branżowe gospodarki Ugruntowana pozycja i różnorodność sektora usług Lokalni deweloperzy Strefa gospodarcza w sąsiedztwie miasta Stabilne, relatywnie niskie podatki Targowisko miejskie oferujące komfortowe warunki handlu Własna Spółka Komunalna (MZGKiM) Szkoła policealna kształcąca w zawodach medycznych, z dobrym system praktyk Dobre warunki pracy w Jednostce Wojskowej Malejąca liczba bezrobotnych</p>	<p>Bardzo niska atrakcyjność inwestycyjna Niska dostępność komunikacyjna, brak kolei, czas dotarcia do stolicy Słabo rozwinięta sieć ciepłownicza i gazowa Zbyt wolno rozwijająca się strefa gospodarcza Niska liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszk. Wysoki odsetek firm, które likwidują działalność po 2-3 latach Duża ilość firm prowadzona przez osoby w wieku przedemerytalnym lub emerytalnym Mała ilość firm z utrwaloną tradycją Brak branży związanej z przetwórstwem żywności Mała liczba innowacyjnych przedsiębiorstw Wysoka wrażliwość sektora handlowego Brak instytucji otoczenia biznesu Fragmentaryczna sieć powiązań lokalnych firm Brak wdrożonych programów rozwijających przedsiębiorczość (brak spójnej polityki przestrzennej, oferty inwestycyjnej, promocji gospodarczej, systemu ulg podatkowych) Niedostateczny poziom współpracy z powiatem Bariera samorząd-przedsiębiorcy Brak oferty doradczej, szkoleniowej, niewystarczający dostęp do informacji oraz źródeł finansowania dla początkujących firmy Niskie zaangażowanie przedsiębiorstw w inicjatywy społeczne Niskie kwalifikacje siły roboczej Profile kształcenia niedostosowane do potrzeb lokalnego rynku pracy (brak atrakcyjnych praktyk) Niski poziom kompetencji miękkich i praktycznej znajomości języków obcych siły roboczej Mała wiedza młodzieży o możliwościach rozwoju kariery Wynagrodzenia niższe niż w sąsiednich miastach Niedostateczna ilość atrakcyjnych ofert pracy Wysoki udział osób długotrwale bezrobotnych i młodych bezrobotnych bez doświadczenia Niekorzystna sytuacja materialna mieszkańców (zwłaszcza młodych)</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Rozwój strefy gospodarczej w Sierakowie Rozwój Jednostki Wojskowej Rozwój roli miasta jako ośrodka wielofunkcyjnego Nawiązanie relacji z biznesem i RPPP na rzecz rozwoju miasta Stworzenie wraz z przedsiębiorcami kompleksowego Rozwój sieci gazowej i światłowodowej Lokalne firmy ambasadorami Przasnysza Rozwój innowacyjności lokalnych firm Wsparcie osób zamierzających zakładać działalność gospodarczą planu rozwoju przedsiębiorczości Nowe formy wykorzystania targowiska miejskiego Aktywne wykorzystanie planowania przestrzennego jako narzędzia do pobudzania gospodarki Wzrost liczby osób aktywnych zawodowo Wdrożenie programu współpracy szkół i samorządu z przedsiębiorcami (klasy patronackie, praktyki, staże) Stworzenie systemu wsparcia młodych ludzi (doradztwo, szkolenia, wsparcie, badanie predyspozycji zawodowych) Lokalizacja dużego pracodawcy na lokalnym rynku Aktywizacja zawodowa osób w wieku emerytalnym, biernych zawodowo Rozwój nowych form pracy</p>	<p>Kryzys gospodarczy Konkurencyjna oferta inwestycyjna innych miast Niewystarczająca jakość usług (poszukiwanie oferty w innych miastach) Utrzymujący się trend zamykania firm po kilku latach Konkurencja dużych firm z obcym kapitałem zwłaszcza w handlu Brak chęci do sukcesji firm rodzinnych, zmniejszenie przywiązania lokalnych firm do miasta Brak aktywności samorządu w obszarze współpracy z biznesem Zmniejszający się udział kobiet w rynku pracy Rosnące koszty pracy Otwartość mieszkańców na migracje zarobkowe Dalszy odpływ przedsiębiorczych jednostek do większych miast Atrakcyjność warunków pracy w większych ośrodkach (rosnące dysproporcje w wynagrodzeniach w relacji do innych miast) Napływ pracowników spoza miasta Wzrost bierności zawodowej na skutek wdrożenia programów społecznych Brak wykwalifikowanej siły roboczej, która pozwalałaby na rozwój Pogorszenie się sytuacji materialnej mieszkańców Przasnysza w relacji do sąsiednich miast</p>

Najważniejsze problemy

Główne przyczyny	Główne problemy	Główne skutki
<ul style="list-style-type: none"> • Bardzo niska atrakcyjność inwestycyjna • Brak polityki gospodarczej miasta • Niskie kwalifikacje siły roboczej • Niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców • Nieatrakcyjna oferta osiedlania się dla pracowników spoza miasta • Peryferyjna lokalizacja 	<ul style="list-style-type: none"> • Pogarszające się warunki do rozwoju lokalnej gospodarki • Nieatrakcyjny rynek pracy 	<ul style="list-style-type: none"> • Ograniczenie możliwości rozwoju istniejących firm • Nieatrakcyjność miasta dla inwestorów (pracodawców) • Utrata rangi miasta powiatowego • Migracje zarobkowe • Sytuacja materialna mieszkańców gorsza niż w sąsiednich miastach • Depopulacja

Najważniejsze potencjały

Potencjały:	Priorytetowe formy wykorzystania:
Funkcjonowanie i możliwości zatrudnienia w Jednostce Wojskowej	Rozwijanie mundurowych kierunków kształcenia, współpraca
Lokalne firmy – marki	Współpraca, promocja gospodarcza
Duże zróżnicowanie branżowe gospodarki	Współpraca, promocja gospodarcza
Szkolnictwo na poziomie pomaturalnym i wyższym otwarte na tworzenie nowych kierunków kształcenia dostosowanych do potrzeb lokalnego rynku pracy	Propagowanie wiedzy o dostępnych możliwościach kształcenia wśród młodzieży, inicjowanie tworzenia nowych kierunków
Rozwijająca się branża lotnicza	Współpraca z Politechniką Warszawską, podniesienie jakości kształcenia w przedmiotach ścisłych, współpraca szkół podstawowych i średnich
Możliwość rozwijania zakresu i unowocześnienia oferty szkolnictwa zawodowego w powiązaniu z lokalną gospodarką	Budowanie kompetencji kluczowych od najmłodszych lat, wsparcie młodych ludzi w zakresie doradztwa zawodowego
Wzrost znaczenia miasta jako ośrodka obsługi dla sektora rolniczego	Współpraca z Izbą Rolniczą, organizacjami producenckimi i działającymi w otoczeniu rolnictwa, stymulowanie współpracy, oferta inwestycyjna dla nisko uciążliwego przetwórstwa produkcji rolnej, wsparcie małej i średniej przedsiębiorczości opartej na produktach rolnych
Funkcja miasta pielgrzymkowego	Popularyzacja Św. Stanisława Kostki i innych postaci związanych z miastem
Lokalizacja przy drodze krajowej nr 57	Rozwój funkcji obsługowej dla transportu towarowego i osób

Najważniejsze bariery rozwojowe

- Peryferyjna lokalizacja powiązana ze złą dostępnością komunikacyjną
- Niska atrakcyjność inwestycyjna
- Niskie kwalifikacje siły roboczej, brak współpracy szkół i przedsiębiorstw
- Kurcząca się zasoby siły roboczej
- Niewystarczające zasoby wiedzy w zakresie nowych technologii u potencjalnej kadry mierzone wynikami egzaminów maturalnych z informatyki

---

Najważniejsze wyzwania rozwojowe w powiązaniu z PRI

- Radykalne poprawienie atrakcyjności inwestycyjnej miasta we wszystkich jej wymiarach
- Nawiązanie trwałej i długofalowej współpracy z Powiatem Przasnyskim na rzecz dostosowania lokalnej edukacji do obecnych i przyszłych wyzwań rynku pracy (kontekst strefy gospodarczej, rozwój nowych kierunków w działalności przedsiębiorstw, unowocześnienie istniejących, robotyzacja)
- Systemowe wsparcie lokalnych przedsiębiorców szczególnie na początkowym etapie działalności i wspieranie innowacyjności
- Uaktywnienie samorządu w zakresie pobudzania rozwoju gospodarczego, oparcie planowania i aktywnej gospodarki nieruchomościami na przyjętych planach strategicznych
- Opracowanie i wdrożenie formuły skutecznej komunikacji i współpracy pomiędzy samorządem, a przedsiębiorcami oraz inicjowanie integracji i współpracy przedsiębiorców,
- Rozwój kapitału ludzkiego na potrzeby lokalnej gospodarki, z uwzględnieniem kontekstów lokalnych, a szczególnie zwiększenie poziomu przedsiębiorczości
- Przeciwdziałanie odpływowi migracyjnemu poprzez zapewnienie atrakcyjnych warunków do życia dla młodych pracowników wchodzących na rynek pracy (dostępność akceptowalnych cenowo mieszkań (wynajem/własność), wysoka jakość usług publicznych w tym opieka w żłobku, oferta spędzania czasu wolnego, możliwości rozwoju osobistego
- Pomoc młodym matkom w powrocie na rynek pracy po urodzeniu dzieci
- Tworzenie warunków do wzrostu zamożności mieszkańców

Demografia

Uwarunkowania demograficzne stanowią jeden z podstawowych aspektów rozwoju miast i ich bliższego oraz dalszego otoczenia. Potencjał ludnościowy poszczególnych jednostek, jest postrzegany jako jeden z głównych czynników rozwoju.

W wyniku zachodzących procesów urbanizacyjnych, nastąpiły i nadal trwają, głębokie zmiany w sferze gospodarczej, środowiskowej i społecznej. W sytuacji postępującego spadku dzietności, starzenia się społeczeństwa oraz rosnącej migracji zmienia się potencjał rozwojowy miast.

Przemiany zachodzące w miastach są warunkowane wieloma czynnikami, w tym wielkością oraz położeniem względem ośrodków regionalnych i subregionalnych. Nie należy ich jednak postrzegać w kategorii problemów lecz skutków wynikających z wielu zachodzących w mieście procesów. Potencjał demograficzny miasta decyduje o jego możliwościach rozwojowych, m.in. uwarunkowanych liczbą mieszkańców, oraz strukturą wieku i płci. Z tego względu został on poddany dość szczegółowej analizie.

Schemat analizy

Analizę demograficzną opracowano w oparciu o dane z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego oraz Ewidencji Ludności i Urzędu Stanu Cywilnego Urzędu Miasta Przasnysz.

Faktyczne wielkości urodzeń, migracji, zmiany liczby mieszkańców, struktura wiekowa populacji prezentowane przez GUS, nie pokrywają się w pełni z wiarygodnymi danymi Ewidencji ludności i Urzędu Stanu Cywilnego (zawarte małżeństwa). Z tego względu wszędzie tam, gdzie było to możliwe wykresy i tabele uzupełniono danymi pochodzącymi z Urzędu Miasta.

Porównania zjawisk i trendów demograficznych Przasnysza z innymi miastami wykonano przy pomocy narzędzi opartych o dane GUS: Monitora Rozwoju Lokalnego i Monitora Miast. Dla zapewnienia spójności danych z narzędziami posługiwano się głównie danymi GUS, jednak ze względu na niespójność tych danych na przestrzeni 21-letniego okresu, do analizy wykorzystano również dane z ewidencji ludności, wskazując źródło danych. Należy jednak podkreślić, że skutki w/w korekt wpływają na wielkości wskaźników, wykresy oraz wszelkie porównania. Brak informacji co do prawidłowości danych dotyczących innych miast z grupy porównawczej powoduje, że wnioskowanie oparte na porównaniach jest obciążone ryzykiem.

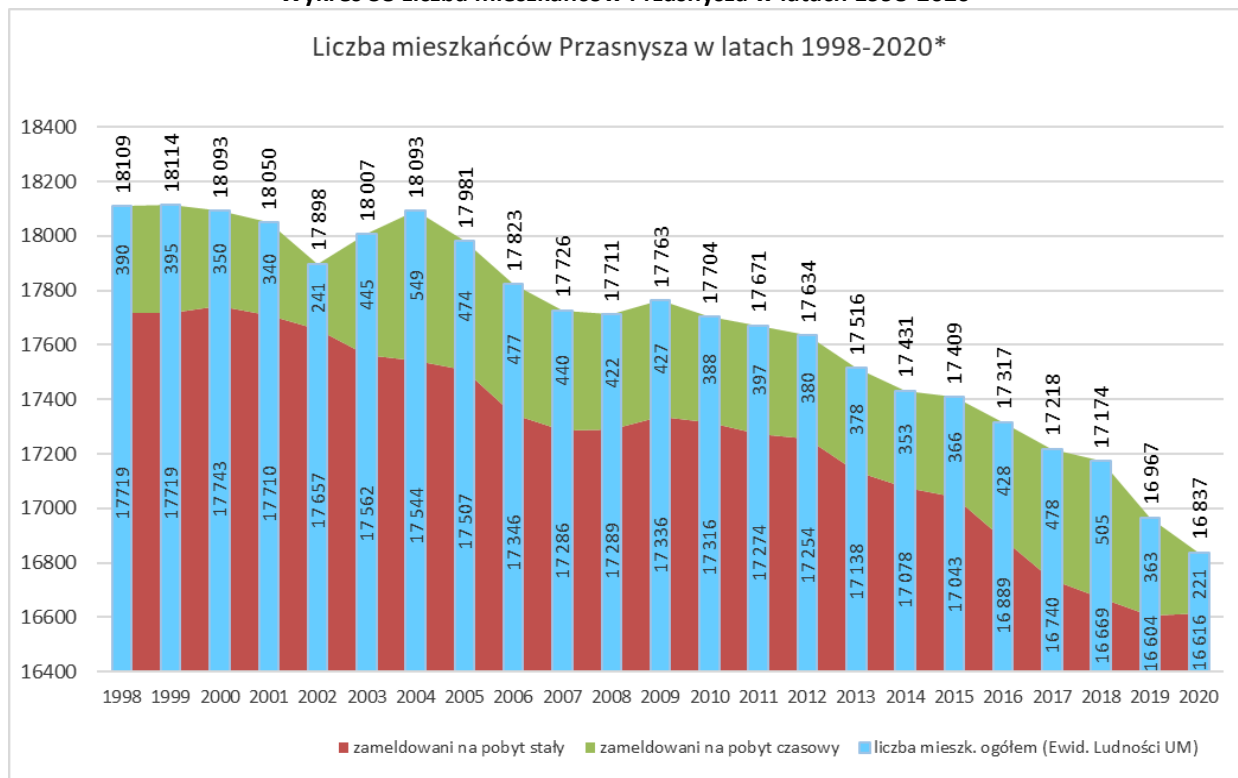
Analizą objęto okres od 1998 r. do 2018, 2019 lub I połowy 2020 r. zależnie od dostępności danych. W odniesieniu do kilku wskaźników lub danych uwzględniono w analizach krótsze okresy, np. od 2009 r. co było spowodowane m.in. niespójnością danych wywołaną korektami wprowadzanymi przez GUS po kolejnych Spisach Powszechnych.

Poza tradycyjnymi analizami danych i wskaźników demograficznych, uwzględniono również przestrzenne rozmieszczenie osób w wieku 60 (65+) na obszarze miasta (w podziale na osiedla), liczebność rodzin, liczbę dzieci w grupach wiekowych odpowiadających zapotrzebowaniu na usługi edukacyjne oraz wpływ zmian demograficznych na potencjał rynku pracy, a zatem i na perspektywy rozwoju gospodarczego miasta.

Liczba mieszkańców miasta i jej zmiany

Liczba mieszkańców Przasnysza na koniec 2019 r. wg danych Urzędu Miasta, wynosiła ogółem 16 967 osób zameldowanych na pobyt stały i czasowy. Osoby zameldowane na pobyt czasowy stanowią średnio 2,3% ogólnej liczby mieszkańców. Odsetek ten w ciągu ostatnich 15 lat wahał się w przedziale 2,1-2,9 %. Ludność miasta stanowiła na koniec 2019 r. 32,3% ogółu mieszkańców powiatu przasnyskiego. Odsetek ten od 2010 r. uległ jedynie nieznacznemu zmniejszeniu o 0,4 punktu procentowego. Świadczy to o bardzo zbliżonym tempie depopulacji zachodzącej zarówno na terenach wiejskich jak i obszarach miejskich powiatu.

Wykres 38 Liczba mieszkańców Przasnysza w latach 1998-2020

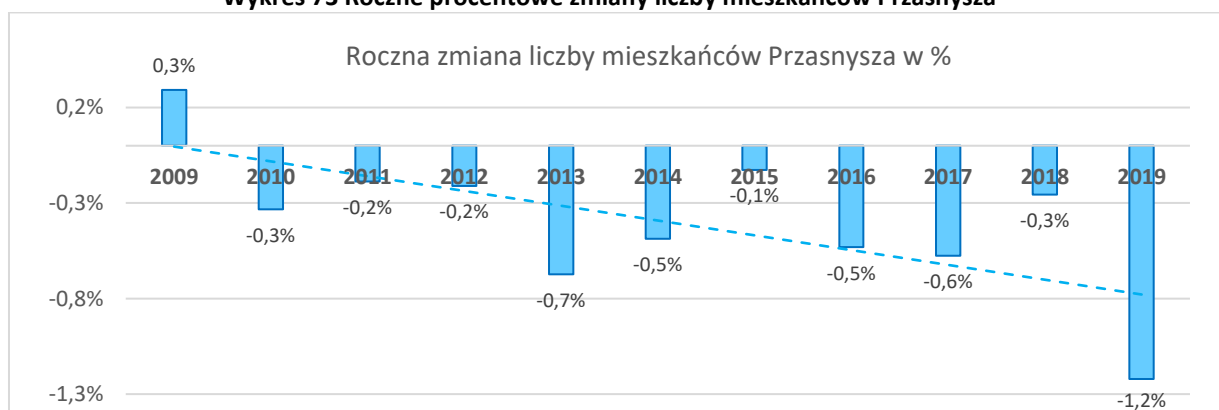

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ewidencji Ludności UM

Liczba mieszkańców Przasnysza pomiędzy 1998 i 2019 r. zmniejszyła się o 1 126 osób, tj. o 6,3%, przy czym w latach 2000-2009 ulegała wahaniom z niewielką tendencją spadkową, a od 2009 r. ulegała już tylko systematycznemu zmniejszeniu. Proces przebiegał w zróżnicowanym tempie - pomiędzy 2009, a 2012 r. spadek wyniósł 0,7%, a od 2012 r. do 2019 r. 3,8%, tzn. średnie tempo spadku liczby mieszkańców wzrosło dwu krotnie do ponad 0,5% rocznie, po czym w kolejnych latach tempo spadku jeszcze bardziej wzrosło, w ostatnim roku analizy (2019) wyniósł on 1,2%.

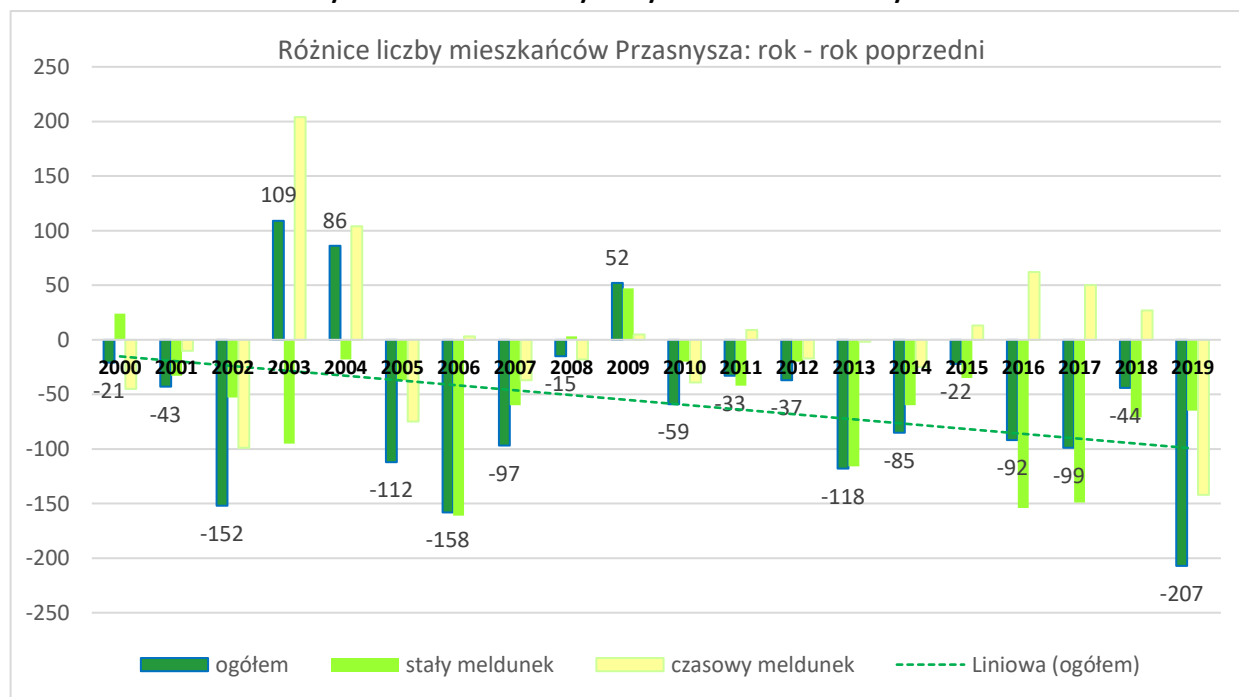
Wg danych Urzędu Miasta, liczba mieszkańców Przasnysza zmniejszyła się w I półroczu 2020 r. o kolejne 130 osób, do 16 837, tj. o 0,8%. Jeżeli w drugim półroczu zmiana liczby mieszkańców będzie podobna, to roczne tempo spadku będzie jeszcze większe niż w 2019 r. i największe na przestrzeni całego okresu objętego analizą. Oznacza to stałe nasilanie się procesu depopulacji. Zjawisko to jest skutkiem wpływu wielu czynników, które zostały przeanalizowane w innych częściach opracowania.

Wykres 73 Roczne procentowe zmiany liczby mieszkańców Przasnysza

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ewidencji Ludności UM

Wykres 74 Roczne zmiany liczby mieszkańców Przasnysza

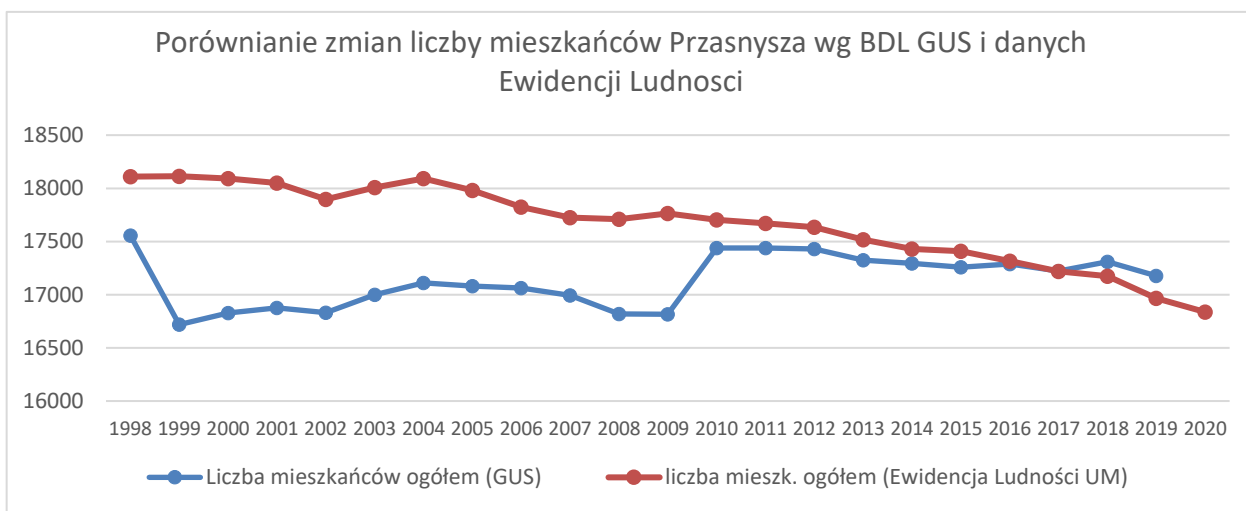
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ewidencji Ludności UM

Dane GUS w tym zakresie wskazują na względną stabilizację liczby mieszkańców miasta w ostatnich 5-6 latach i ogólny wzrost pomiędzy 2000 i 2019 rokiem, jednakże występuje tu znaczna niespójność danych, podważająca ich wiarygodność, szczególnie widoczna w 1999 r. i 2009 r. po korektach

odpowiednio o ok. 800 i 600 osób, przeprowadzonych w związku ze Spisami Powszechnymi z 2002 r. oraz 2011 r. Z tego względu w większości przypadków w analizach posługiwano się danymi z Ewidencji Ludności w Urzędzie Miasta, jako bardziej wiarygodnymi.

Wykres 75 Zmiany liczby mieszkańców Przasnysza wg danych GUS (BDL) i UM w Przasnyszu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ewidencji Ludności UM i BDL GUS

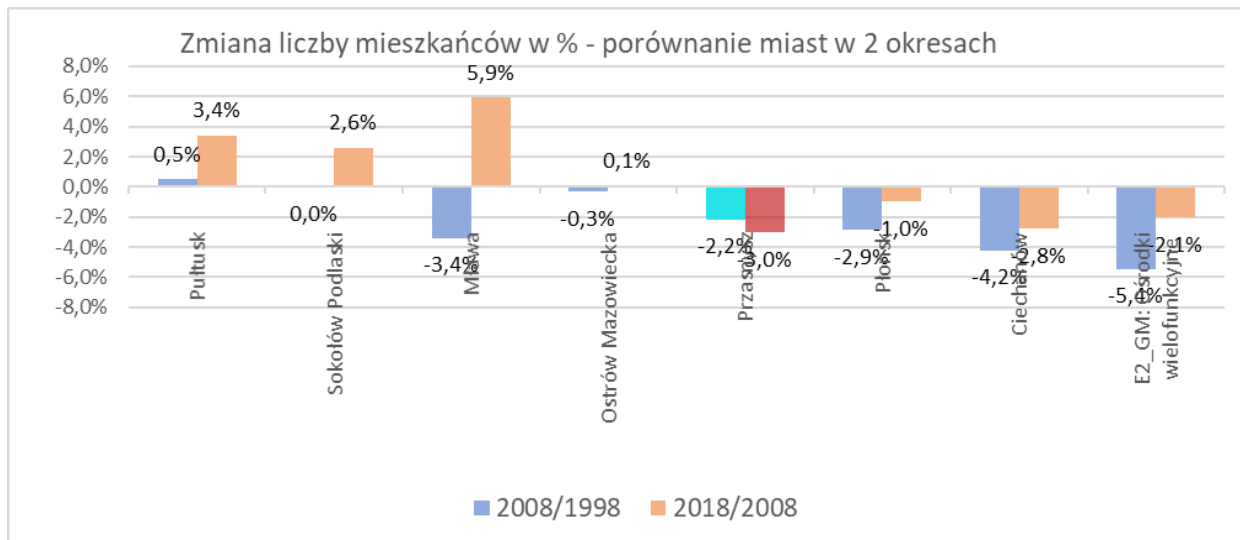
Porównania w MRL w zakresie zmiany liczby i struktury wieku mieszkańców nie odpowiadają stanowi faktycznemu dlatego nie zostały poddane analizie i porównaniu pod kątem dynamiki oraz wielkości zmian. Wg danych GUS przedstawionych w MRL, liczba mieszkańców Przasnysza od 2014 r. utrzymywała się na dość stabilnym poziomie, a w 2016 i 2018 r. rzekomo wzrastała. W rzeczywistości mieszkańców systematycznie ubywało. Rozbieżność pomiędzy danymi GUS (na których bazuje MRL), a stanem rzeczywistym (Ewidencja Ludności) sięgała 568 osób zameldowanych na pobyt stały w 2019 r., czyli ok. 3,4% populacji. W tych warunkach porównanie zmian liczby mieszkańców przy pomocy MRL i wnioskowanie w oparciu o błędne dane, prowadziłoby do błędnych wniosków sprzecznych z rzeczywistością. Nie ma więc żadnego uzasadnienia wykorzystywania danych statystyki publicznej w przypadkach gdy istotnie odbiegają od stanu faktycznego potwierdzonego danymi Urzędu Miasta.

Czyniąc jednak zadość wymaganiom Regulaminu Programu, poniżej przedstawiono porównanie miast z grupy porównawczej z danymi z Ewidencji Ludności UM, dotyczącymi zmiany liczby mieszkańców Przasnysza. Nie było możliwe ustalenie czy dane dotyczące innych miast odpowiadają stanowi faktycznemu. W relacji do innych miast z grupy porównawczej (zakładając podobny błąd związany z w/w korektami liczb mieszkańców), Przasnysz wraz z Płońskiem i Ciechanowem lokuje się w grupie miast tracących od 2% do 6,9% mieszkańców w ciągu ostatnich 21 lat, w przeciwieństwie do Mławy, Sokołowa Podlaskiego i Pułtuska, w których liczba mieszkańców wzrosła od 2,3% do 4%. Średnia zmiana w grupie ośrodków wielofunkcyjnych była jeszcze większa i wyniosła -7,4%. Zmniejszenie liczby mieszkańców Przasnysza do końca 2018 r. o ok. 5,2% (wg Ewidencji Ludności) należy zatem traktować jako dość znaczne w relacji do grupy porównawczej, gdyż gorszy wynik (-7,2%) odnotował jedynie Ciechanów oraz średnia dla ośrodków wielofunkcyjnych, z których większość ma jeszcze mniej korzystne uwarunkowania rozwoju niż Przasnysz. Podzielenie okresu analizy na dwa etapy pozwoliło jednakże zidentyfikować szczególnie negatywne zjawisko wyróżniające Przasnysz na tle innych miast z grupy porównawczej. Mianowicie o ile w innych miastach największe spadki liczby mieszkańców zachodziły w latach 1998-2008, a potem tempo spadków istotnie się zmniejszyło, albo następował nawet wzrost, o tyle w Przasnyszu największe spadki nastąpiły w latach 2008-2018, nasilając się w latach 2015-2018 oraz jeszcze bardziej w 2019 r. i w I półroczu 2020 r. Oznacza to, że w przeciwieństwie do innych miast, albo wpływ czynników hamujących depopulację w ostatnich latach był relatywnie słabszy, albo występują w Przasnyszu cały czas silne bodźce wzmagające spadek liczby mieszkańców. Na uwagę zasługuje fakt, że nawet w miastach położonych w bardzo podobnej

lub większej jak Przasnysz odległości od Warszawy lub ośrodków subregionalnych (Sokołów Podlaski, Mława), liczba mieszkańców w istotny sposób wzrastała w ostatnim dziesięcioleciu. Wskazuje to, że znaczna odległość porównywanych miast od centrum regionu nie zawsze obecnie niesie skutki w postaci zmniejszenia wielkości populacji i nie może być argumentem wyjaśniającym w pełni to zjawisko.

Wykres 76 Zmiana liczby mieszkańców w % - porównanie miast w 2 okresach

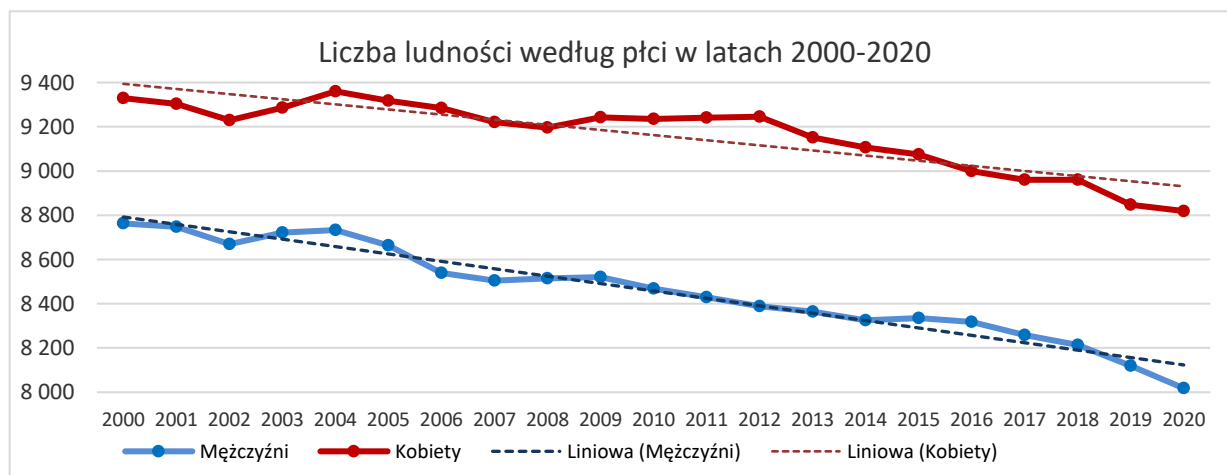
Źródło: Opracowanie własne na podstawie monitormiasta.pl oraz Ewidencji Ludności UM

Struktura mieszkańców według płci

Na koniec 2019 r. zamieszkiwało w Przasnyszu 8 848 kobiet i 8 119 mężczyzn. Udział procentowy kobiet w liczbie ludności ogółem w ciągu ostatnich 7 lat (od 2013 r.) waha się w wąskim przedziale 52,0-52,2 %. We wcześniejszych latach odsetek ten ulegał wahaniom w przedziale od 51,5% w 2001 r. do 52,4% w 2012 r.

Spadek liczby mężczyzn w mieście trwa od 2004 r. z minimalnymi wahaniem w latach 2008-2009 i 2015. W analizowanym okresie tempo spadku całkowitej liczby kobiet w mieście, jest nieco niższe niż mężczyzn. Większy też był spadek liczby mężczyzn w ujęciu bezwzględnym. Natomiast analiza ostatnich 7 lat wskazuje na większe tempo spadku liczby kobiet niż mężczyzn od 2012 r. Do końca 2019 r. ubyło w mieście 397 kobiet i 270 mężczyzn, tj. ubyło o 47% więcej kobiet. Według danych za I półrocze 2020 spadek liczby mężczyzn wyniósł 101 osób i był większy niż kobiet, których liczba zmniejszyła się o 29 osób.

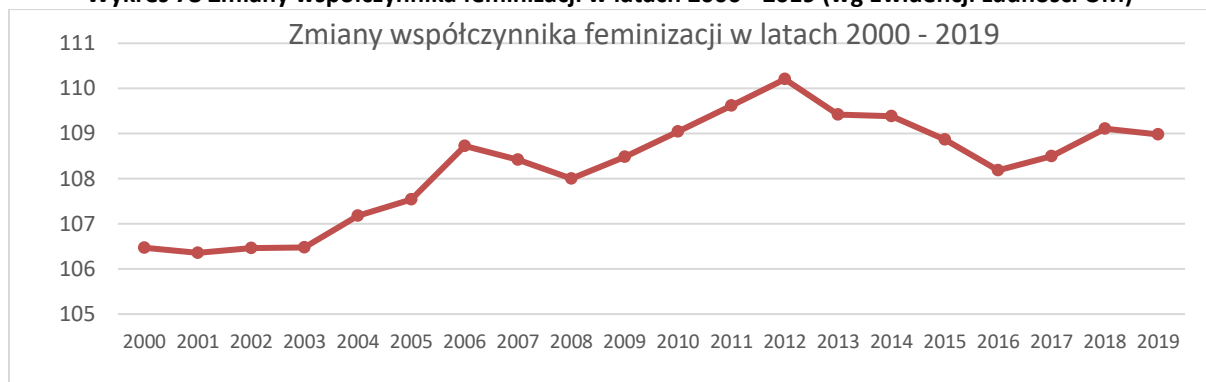
Wykres 77 Zmiany liczby kobiet i mężczyzn w latach 2000 – 2019 (wg UM)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ewidencji Ludności UM

Rzeczywisty wpływ zmiany liczby kobiet na procesy demograficzne w mieście, został określony m.in. poprzez analizę zmian współczynnika feminizacji, z uwzględnieniem przedziałów wiekowych. Analizę w przedziałach wiekowych przeprowadzono w okresie 2007-2019. Ogólna wielkość współczynnika feminizacji na przestrzeni lat 2000-2019 wahała się w przedziale 106-110, przy czym w ostatnim dziesięcioleciu wahania te przebiegały w węższym przedziale 108-110. Wskazuje to na rosnący udział kobiet w strukturze ludności miasta. Jednakże zmiany liczby kobiet w przeliczeniu na 100 mężczyzn w poszczególnych przedziałach wiekowych, wskazuje na istotne zróżnicowanie i obrazują występowanie poważnych problemów związanych z odpływem z miasta kobiet zwłaszcza w wieku produkcyjnym.

Wykres 78 Zmiany współczynnika feminizacji w latach 2000 - 2019 (wg Ewidencji Ludności UM)

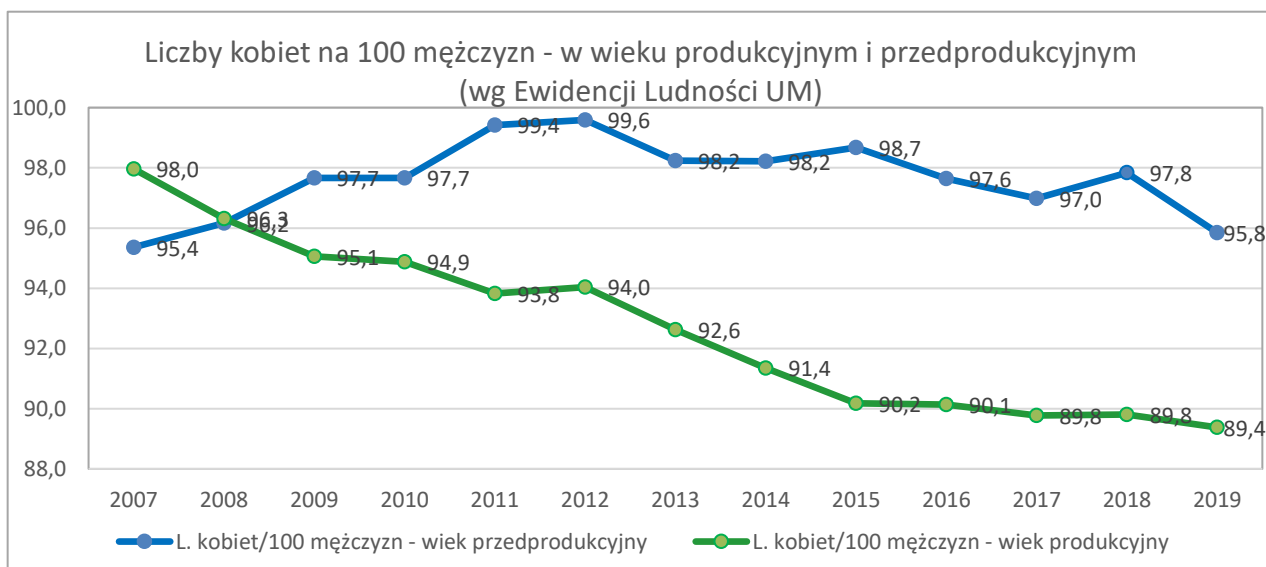

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ewidencji Ludności UM

W przedziale wiekowym odpowiadającym wiekowi przedprodukcyjnemu, liczba kobiet w przeliczeniu na 100 mężczyzn do roku 2012 wzrastała w przedziale od 95,4 do 99,6, zaś w kolejnych latach systematycznie zmniejszała się do poziomu 95,8 w 2019 r., przy czym największe tempo spadku miało miejsce w latach 2015-2019.

W grupie osób w wieku produkcyjnym w ciągu ostatnich 12 lat nastąpiło zmniejszenie liczby kobiet w przeliczeniu na 100 mężczyzn z ok. 98 do 89,4, tj. o ok. 9%. Oznacza to wystąpienie poważnej nierównowagi, która jest szczególnie dostrzegana w przedziale wiekowym 18-35 lat, a więc w wieku produkcyjnym mobilnym. Jest to związane z nasiloną migracją kobiet, która była w ostatnich dziesięciu latach wyższa niż migracja mężczyzn.

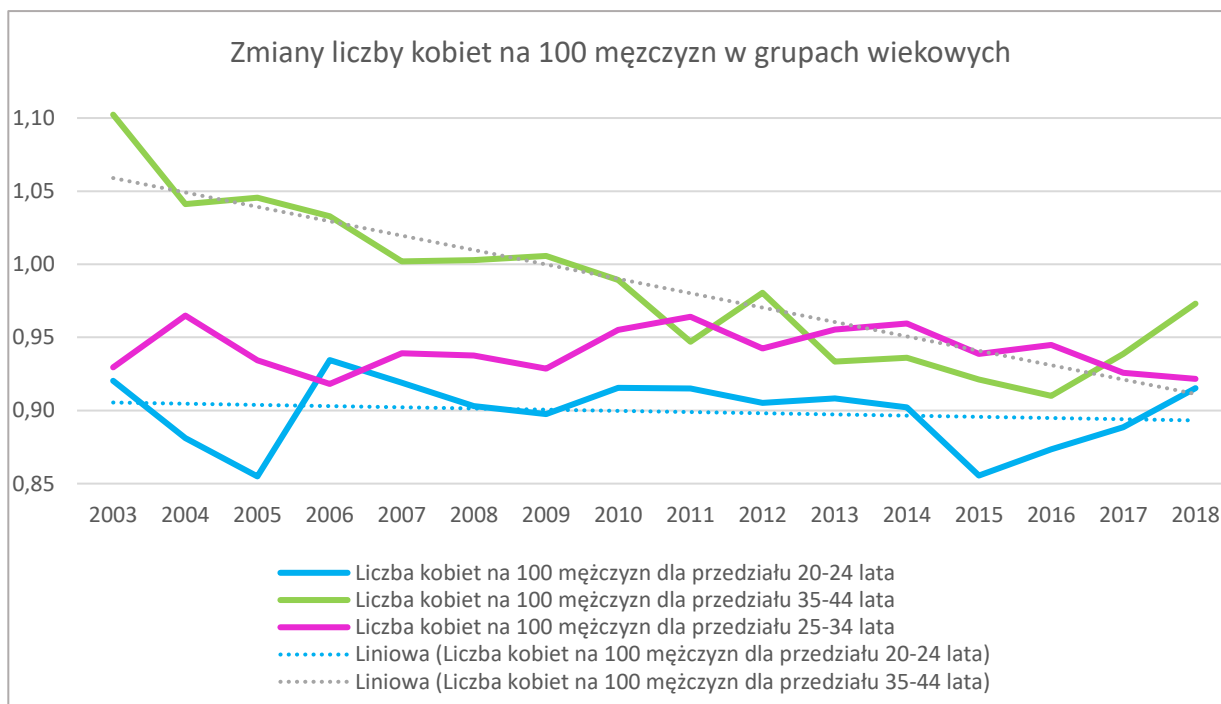
Wykres 79 Zmiany liczby kobiet w przeliczeniu na 100 mężczyzn w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym w latach 2007 – 2019 (wg Ewidencji Ludności UM)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ewidencji Ludności UM

Analiza współczynnika feminizacji w grupach wiekowych wieku produkcyjnego wskazuje na większą dynamikę zmian w grupie osób 35-44 lata. Zagięcie wykresów w ostatnich 2-3 latach w dwóch grupach wiekowych (35-44 oraz 20-24) prawdopodobnie odzwierciedla nasilony ubytek mężczyzn (najpewniej wywołany migracją), z kolei w przedziale wieku 25-34 lat przeważa migracja kobiet, co przekłada się na dalsze zmniejszanie liczby kobiet w przeliczeniu na 100 mężczyzn. Dane BDL nie odzwierciedlają w pełni stanu faktycznego, gdyż wykazywany w nich poziom migracji jest istotnie niższy od danych wg Ewidencji Ludności, zatem skala negatywnych zjawisk jest głębsza.

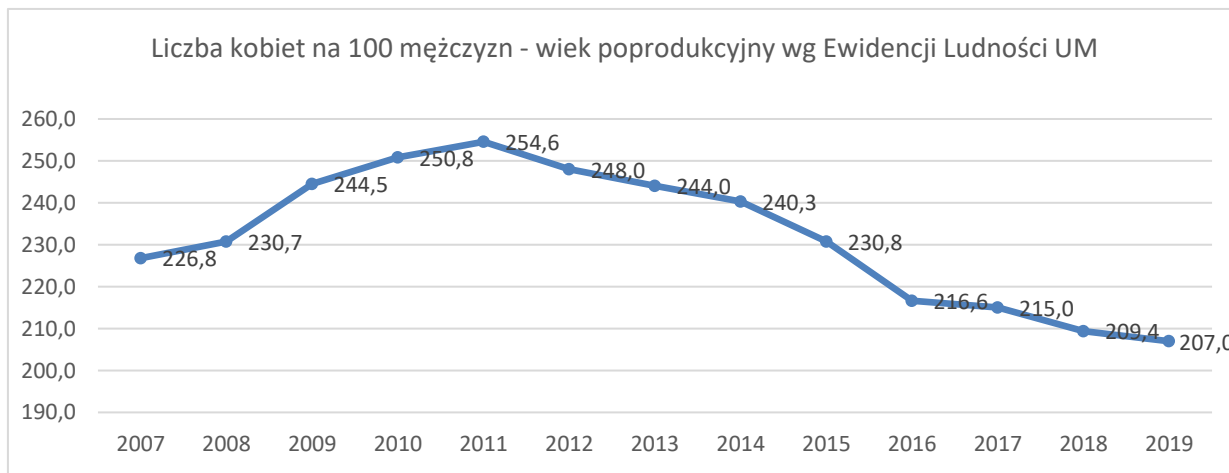
Wykres 80 Zmiany liczby kobiet w przeliczeniu na 100 mężczyzn w kilku przedziałach wiekowych wieku produkcyjnego w latach 2003 – 2018 (wg GUS)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Z kolei wśród osób w wieku poprodukcyjnym, ze względu na rosnący czas trwania życia mężczyzn ale i prawdopodobnie procesy migracyjne, doszło do istotnego obniżenia wskaźnika liczby kobiet na 100 mężczyzn, co jest w tym przypadku zjawiskiem pozytywnym.

Wykres 81 Zmiana liczby kobiet w przeliczeniu na 100 mężczyzn w wieku poprodukcyjnym w latach 2007 – 2019 (wg Ewidencji Ludności UM)

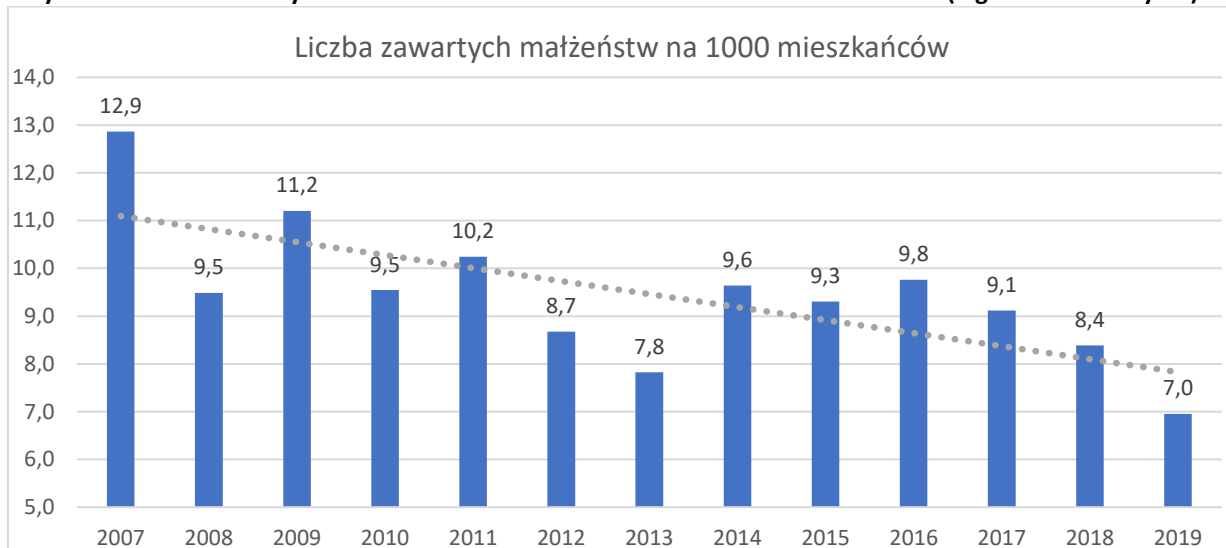

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ewidencji Ludności UM

Małżeństwa, rozwody

Wskaźnik liczby zawartych w mieście małżeństw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, potwierdza długotrwały trend spadkowy, wskazujący ok. 40% zmniejszenie liczby zawieranych małżeństw od 2007 do 2019 roku.

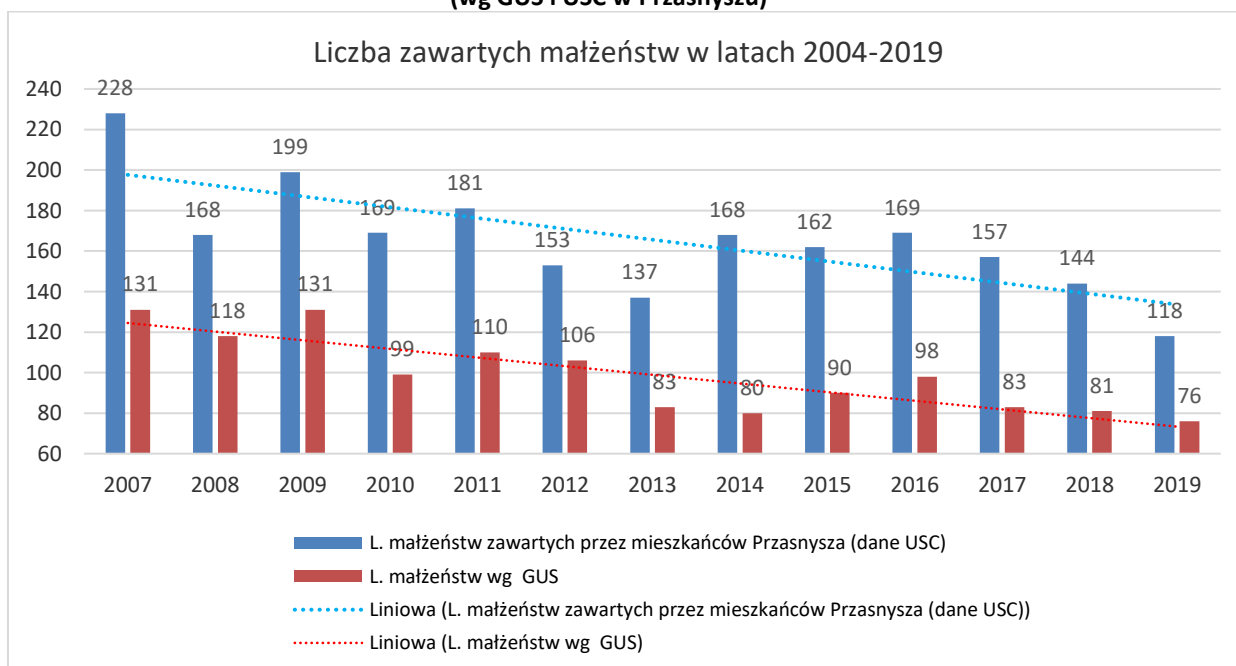
Wykres 82 Liczba zawartych małżeństw na 1000 mieszkańców w latach 2007 – 2019 (wg USC w Przasnyszu)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Stanu Cywilnego w Przasnyszu

Liczba zawieranych małżeństw wg danych USC i GUS różni się ze względu na podawanie przez GUS danych wg liczby mężczyzn zamieszkałych w Przasnyszu zawierających małżeństwo. Nie odzwierciedla to realnej sytuacji z punktu widzenia np. potrzeb mieszkaniowych młodych rodzin, czy przewidywanej liczby dzieci w przedszkolach i żłobkach.

Wykres 83 Liczba zawartych małżeństw na 1000 mieszkańców w latach 2007 – 2019 (wg GUS i USC w Przasnyszu)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Stanu Cywilnego w Przasnyszu i BDL GUS

Szybki spadek liczby małżeństw w ostatnich latach wynika zarówno z wygaśnięcia „echa” wyżu demograficznego lat osiemdziesiątych ubiegłego wieku jak i zmian społecznych oraz kulturowych, dodatkowo napędzanych przyspieszającą migracją młodych mieszkańców. Można przyjąć, że część małżeństw nie została zawarta w mieście, lecz w większych ośrodkach, właśnie dlatego, że duża część osób w wieku 25-35 lat (najczęstszy wiek zawierania małżeństw – średni wiek małżonków w 2019 r. wg danych USC w Przasnyszu wynosił 32,3 lat) podjęła decyzję o przeniesieniu się do bardziej dla nich atrakcyjnych miast. Skutkiem znacznego spadku liczby małżeństw w ostatnim okresie, będzie niewątpliwie zmniejszenie liczby urodzeń w kolejnych latach, co pogłębi negatywny wpływ migracji na ogólną liczbę mieszkańców miasta.

W porównaniu do pięciu miast z grupy porównawczej w regionie, Przasnysz w 2018 r. lokował się na niskiej pozycji ze wskaźnikiem 4,7 zawartych małżeństw/1000 mieszkańców (liczonych wg metodyki GUS). Był to równocześnie wynik bardzo zbliżony do średniej dla ośrodków wielofunkcyjnych. Najwyższe wartości wskaźnika osiągał Maków Maz. (5,5), Sokołów Podlaski (5,2) oraz Mława (4,9).

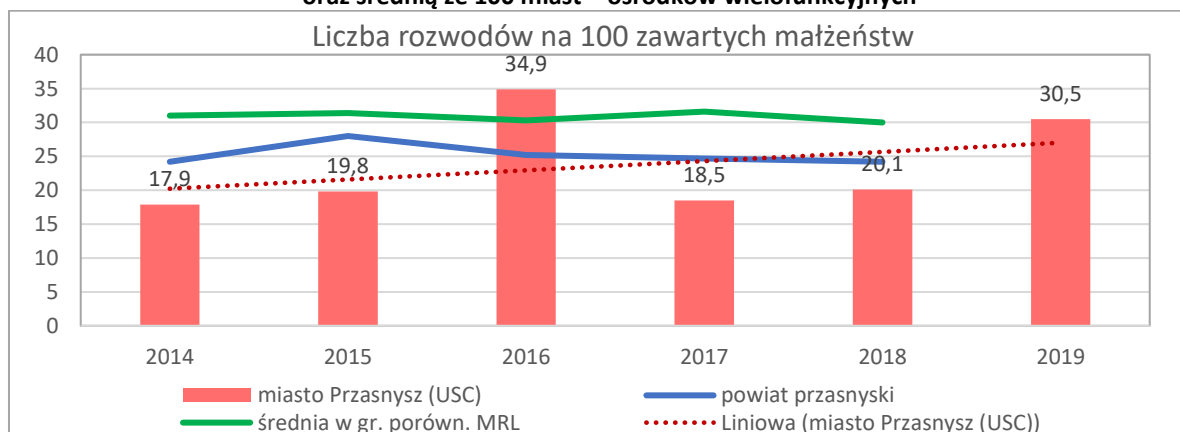
Wykres 84 Liczba zawartych małżeństw/1000 mieszkańców – porównanie ze średnią ze 100 miast – ośrodków wielofunkcyjnych w latach 2014-2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MRL

Liczba rozwodów na 100 zawartych małżeństw w Przasnyszu była w ostatnich 5 latach przeciętnie o 12% niższa niż w powiecie przasnyskim oraz w grupie porównawczej. Średnia z 5 lat dla miasta wynosiła 23,6 rozwodu na 100 zawartych małżeństw, podczas gdy 5-letnie średnie wyniosły: w powiecie 25,3 zaś w grupie porównawczej 30,9 (dane powiatowe). W 2019 r. miał miejsce wzrost wskaźnika rozwodów w mieście aż o 52%.

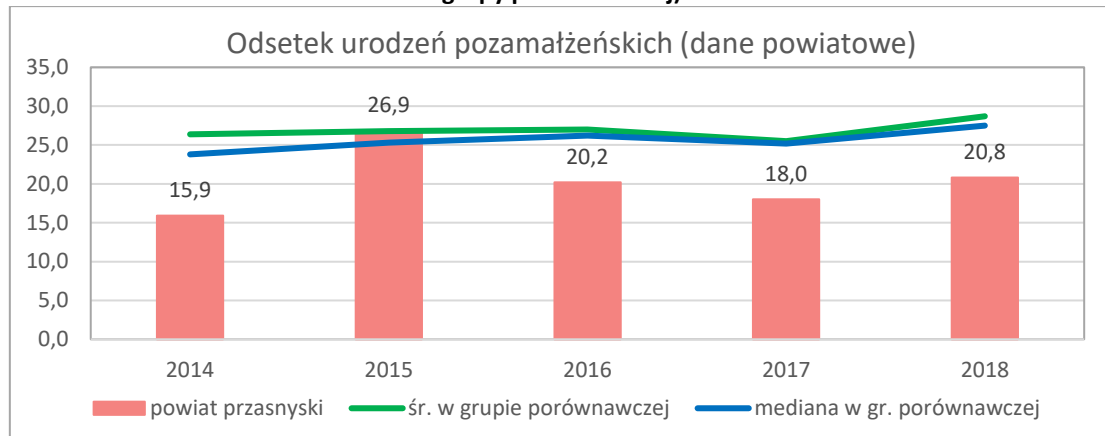
Wykres 85 Liczba rozwodów na 100 zawartych małżeństw – porównanie ze średnią z powiatu przasnyskiego oraz średnią ze 100 miast – ośrodków wielofunkcyjnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Stanu Cywilnego w Przasnyszu i MRL

Odsetek urodzeń pozamałżeńskich jest względnie niski, podobny do Sokołowa Podl. i Węgrowsa z wartościami ok. 20-21%. Jest to wartość niższa niż średnia dla miast z grupy porównawczej, powiatu przasnyskiego i kraju (26,4%, w tym w miastach ok. 30%).

Wykres 86 Odsetek urodzeń pozamałżeńskich (dane dla powiatu przasnyskiego oraz średnia i mediana z grupy porównawczej)

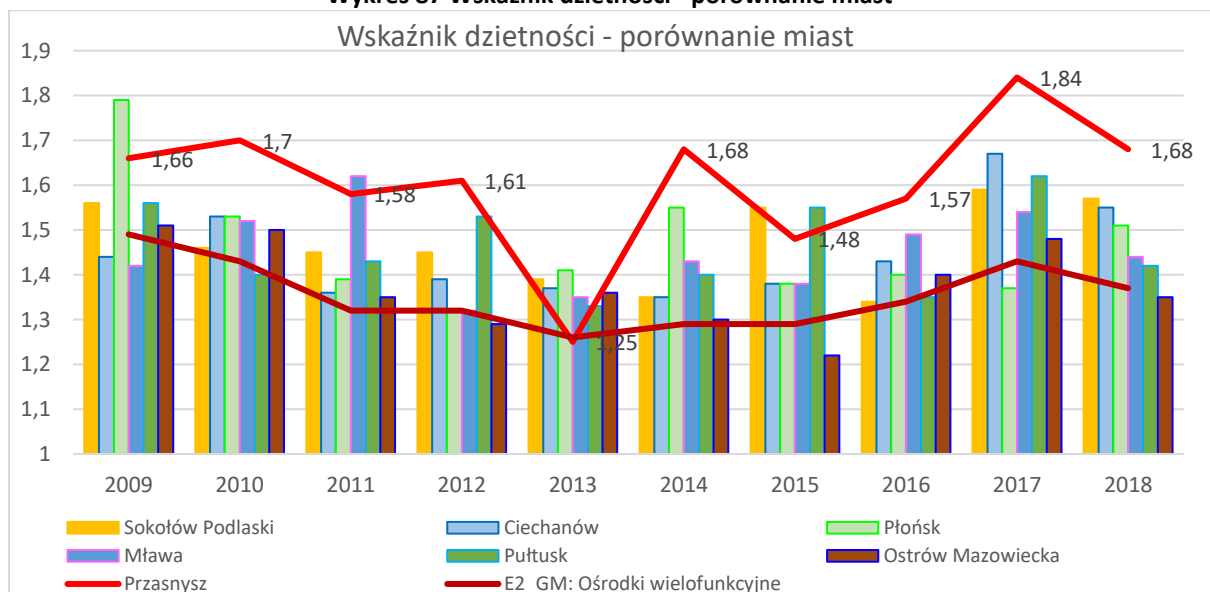
Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL

Wyniki dotyczące liczby małżeństw, rozwodów oraz urodzeń pozamałżeńskich, można interpretować jako wskazujące na wyższe niż przeciętnie przywiązanie społeczności miasta do wartości konserwatywnych. W praktyce może się to również przejawiać w mniejszej liczbie powszechnych obecnie problemów społecznych związanych z dezintegracją więzi rodzinnych.

Współczynnik dzietności

Przasnysz wyróżnia się względnie wysokim współczynnikiem dzietności. Jego wartość wahała się w latach 2009-2018 w przedziale 1,25 – 1,84, przy czym maksimum wystąpiło w 2017 r. W 2018 r. przeciętny współczynnik dzietności w mieście wynosił 1,68, w Polsce 1,43 zaś w województwie mazowieckim 1,56. W większości pozostałych miast z grupy porównawczej, wskaźnik ten osiągał przeważnie niższe wartości niż w Przasnyszu (za wyjątkiem 2013 r.). Niestety systematyczne zmniejszanie się liczby kobiet w wieku rozrodczym powoduje, że względnie wysokie wartości wskaźnika dzietności nie przekładają się na wysoki wskaźnik przyrostu naturalnego w mieście.

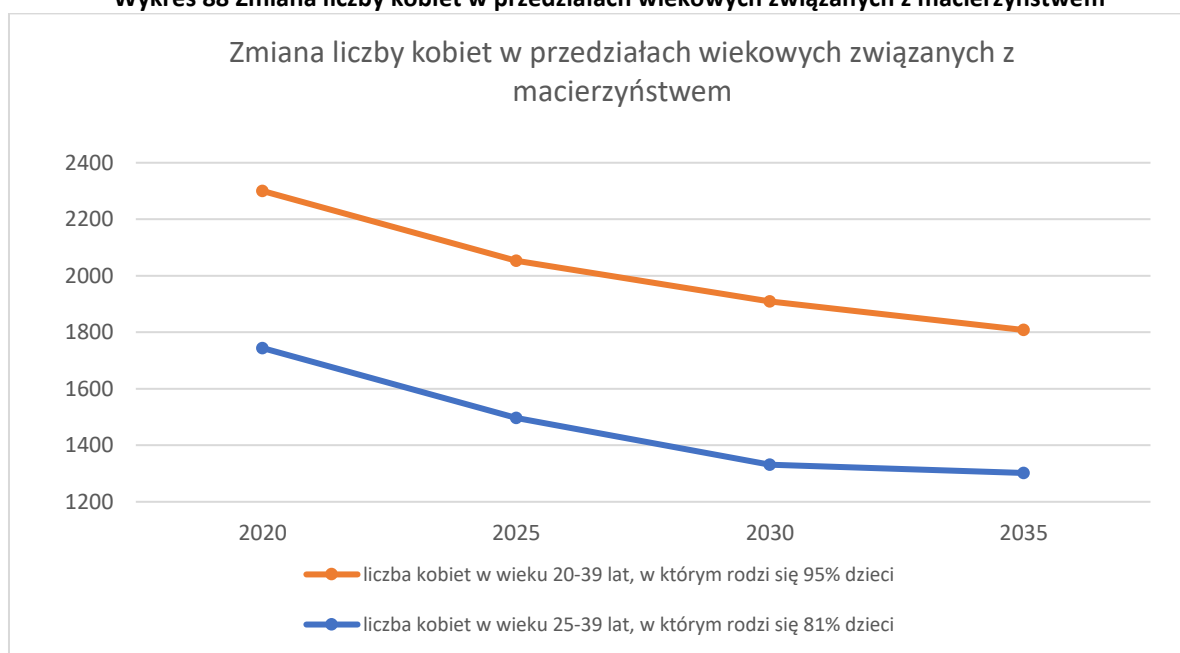
Wykres 87 Wskaźnik dzietności - porównanie miast

Źródło: Opracowanie własne na podstawie monitormiasta.pl

Niezależnie od względnie wysokiego współczynnika dzietności w Przasnyszu, prognoza zmian potencjału demograficznego miasta, jest niekorzystna także ze względu na zmniejszenie liczby kobiet. Wg danych (ogólnopolskich) GUS z 2019 r. 81% dzieci rodzą kobiety w przedziale wiekowym 25-39 lat, zaś 95% dzieci rodzą kobiety w przedziale wiekowym 20-39 lat. Analiza liczebności kobiet w mieście w tych przedziałach wskazuje, że (przy założeniu zerowego salda migracji i zerowej śmiertelności) w obu przedziałach wiekowych wystąpi znaczące zmniejszenie liczby kobiet w porównaniu ze stanem obecnym. Do 2030 roku w przedziale 25-39 lat spadek wyniesie 24%, a w przedziale 20-39 lat spadek będzie wynosił 17%. W ciągu kolejnych 5 lat liczba kobiet ulegnie dalszemu obniżeniu odpowiednio o 4% i 1%. Nawet przy zachowaniu dotychczasowego poziomu dzietności, będzie to czynnik pogłębiający prognozowany dla Przasnysza ujemny przyrost naturalny.

Wykres 88 Zmiana liczby kobiet w przedziałach wiekowych związanych z macierzyństwem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ewidencji Ludności UM i BDL GUS

*Przy założeniu zerowego salda migracji

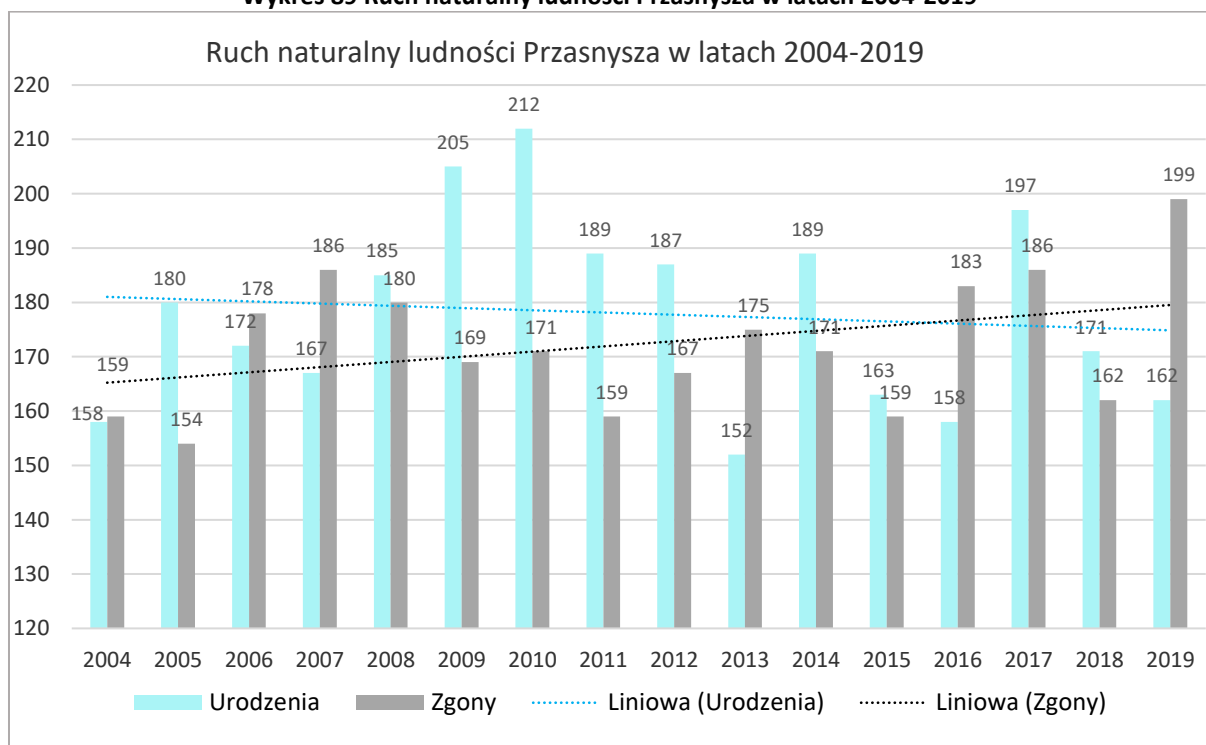
Przyrost naturalny

W analizowanym okresie 15 letnim (2004-2019), w ciągu 10 lat, liczba urodzeń przeważała nad liczbą zgonów. Saldo przyrostu naturalnego było silnie dodatnie w latach 2005 oraz 2009-2012 i 2014. Względnie wysokie wartości były jedynie nieco przesuniętym w czasie echem wyżu demograficznego początku lat osiemdziesiątych ubiegłego wieku, który de facto był echem bardzo silnego wyżu powojennego. To spowodowało, że wartości salda w kolejnych latach były co prawda dodatnie, lecz ich wartości były coraz niższe. W 2019 r. saldo to spadło poniżej zera aż do -2,2%. Biorąc pod uwagę zarówno uwarunkowania demograficzne, społeczne jak i gospodarcze należy spodziewać się w kolejnych latach pogłębienia ujemnego salda przyrostu naturalnego.

Na przyrost naturalny wpływa obecnie w coraz większym stopniu wzrastająca liczba zgonów osób urodzonych w okresie tuż po II wojnie światowej. Zatem ujemną wartość salda przyrostu, bardzo trudno jest skompensować zwiększoną liczbą urodzeń, nawet stymulowanych Programem Rodzina 500+ i innymi zachętami. Problem polega jednak na tym, że pomimo narastającej fali odejść osób starszych, dochodzi do szybkiej przebudowy struktury wiekowej i do szybkiego starzenia się społeczeństwa w mieście. Jedynym skutecznym sposobem na zahamowanie niekorzystnych zmian, jest stymulowanie napływu młodych osób i rodzin do Przasnysza.

Wykres 89 Ruch naturalny ludności Przasnysza w latach 2004-2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Stanu Cywilnego w Przasnyszu

Wg Monitora Rozwoju Lokalnego Przasnysz lokuje się w środku stawki miast z grupy porównawczej jeśli chodzi o 3-letnią średnią salda przyrostu naturalnego. Dane GUS (a zatem i MRL) niestety znacząco odbiegają od danych UM (różnice przekraczające 150%) i rzeczywista sytuacja jest zdecydowanie mniej korzystna. Z tego względu w dalszej części analiz posługiwano się danymi USC w Przasnyszu, a prezentacja wykresów z Monitora Rozwoju Lokalnego została ograniczona do danych, w których nie występują znaczące dysproporcje.

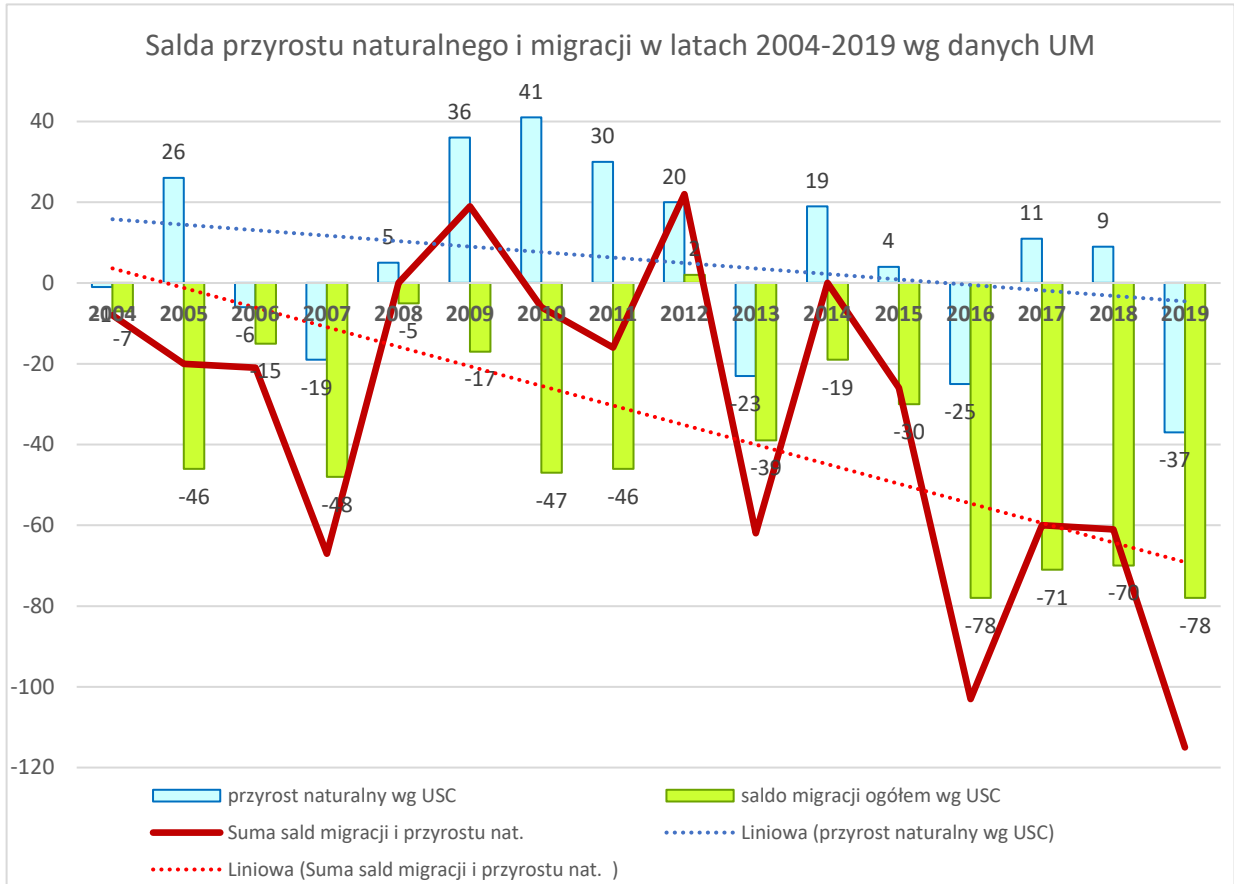
Migracje

Kluczowym czynnikiem wpływającym na zmianę liczby mieszkańców Przasnysza na przestrzeni ostatnich 16 lat są migracje. Jedynie w latach 2009 i 2012 skumulowane saldo migracji i przyrostu naturalnego było dodatnie. W pozostałych latach ujemne saldo migracji przeważało nad dodatnim saldem przyrostu naturalnego. W typologii Webba, Przasnysz klasyfikuje się do jednostek typu H, a w najbliższych latach zacznie zaliczać się do jednostek typu F, charakteryzujących się ujemnym przyrostem naturalnym oraz nie mniejszym (w wartościach bezwzględnych) ujemnym saldem migracji. Będzie to oznaczało głęboki regres demograficzny miasta.

Ujemne saldo migracji osiągało w latach 2016-2019 najniższe wartości w całym analizowanym okresie, w 2019 r. dodatkowo przy silnie ujemnym saldzie przyrostu naturalnego. W rezultacie skumulowana wartość sald pozostaje ujemna i nachylenie linii trendu potwierdza trwałą niekorzystną sytuację i rosnące tempo zmniejszania się liczby mieszkańców miasta.

Średnie roczne saldo migracji wynosiło -40,2 w latach 2009 – 2018 wg danych GUS. Faktyczne saldo było jeszcze wyższe - wg danych Ewidencji Ludności UM wynosiło ono -45,4 i jest szczególnie wysokie w latach 2016-2018.

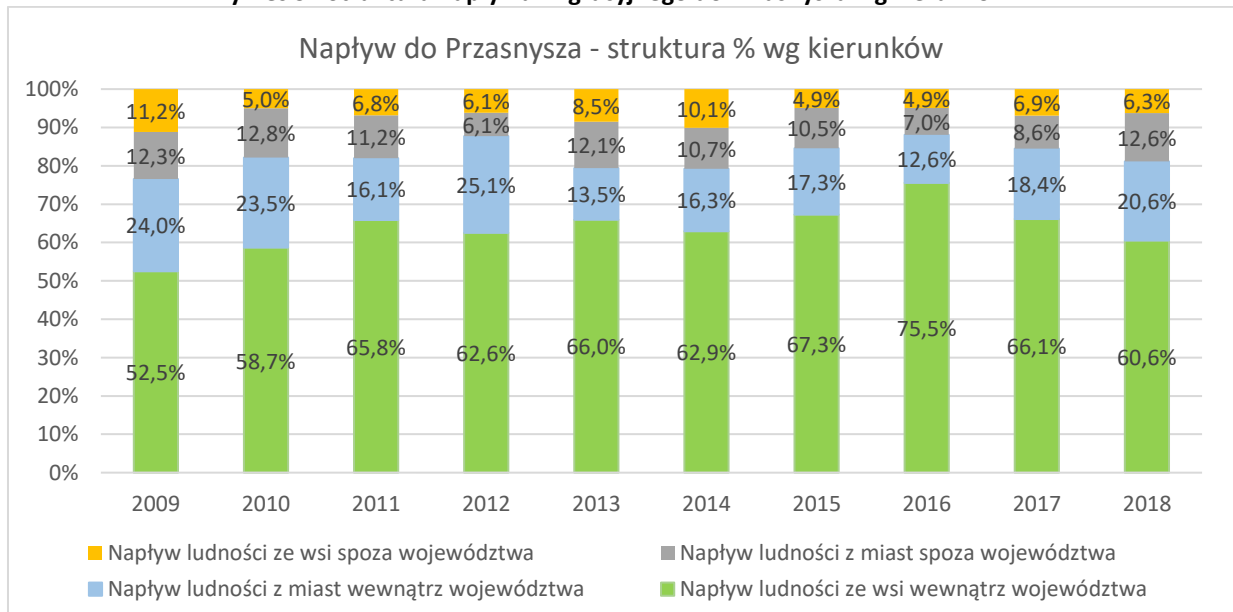
Wykres 90 Salda przyrostu naturalnego i migracji w latach 2004-2019 wg danych UM

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ewidencji Ludności UM i Urzędu Stanu Cywilnego w Przasnyszu

W strukturze napływających do Przasnysza, ok. 60-70% stanowią mieszkańcy wsi, w znacznej części z terenu powiatu przasnyskiego. Napływ spoza województwa mazowieckiego stanowi 25-30%. Ogółem napływ do Przasnysza w ostatnich 15 latach zawsze był niższy niż odpływ. Miasto traci zatem systematycznie mieszkańców.

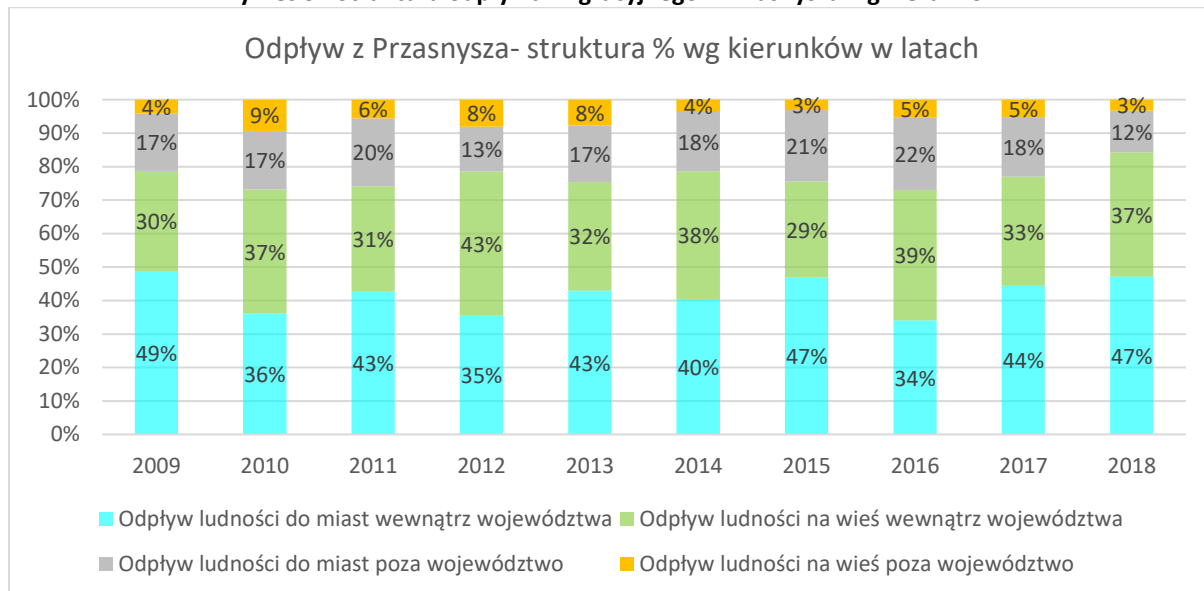
Wykres 91 Struktura napływu migracyjnego do Przasnysza wg kierunków

Źródło: Opracowanie własne na podstawie monitormiasta.pl

Analiza struktury migracji z Przasnysza wskazuje, że największy bo ostatnio prawie 50% odpływ ma miejsce do ośrodków miejskich województwa mazowieckiego (w tym w ok. 21% do Warszawy, co potwierdza analiza migracji przeprowadzona w UM za lata 2018 i 2019). Odpływ na wieś może wiązać się częściowo ze zjawiskiem suburbanizacji – ok. 25% migracji na wieś w granicach województwa, ma miejsce na teren innych miejscowości powiatu przasnyskiego.

Wykres 92 Struktura odpływu migracyjnego z Przasnysza wg kierunków

Źródło: Opracowanie własne na podstawie monitormiasta.pl

Analiza struktury wiekowej osób migrujących z Przasnysza wskazuje, że oprócz niskiego wskaźnika dzietności i zmniejszającej się liczby kobiet w wyniku wcześniejszych procesów demograficznych, migracje są istotną przyczyną obniżenia salda przyrostu naturalnego.

Przeciętny wiek kobiet migrujących z Przasnysza do Warszawy (wg danych Ewidencji Ludności z 2019 r.) wynosił 28 lat, w przypadku mężczyzn było to 26,9 roku. Z kolei przeciętny wiek osób migrujących do Przasnysza wynosił 29,2 lat. Kobiety migrowały z miasta w wieku 30-31 lat, zaś mężczyźni 26-28 lat.

Struktura wiekowa osób migrujących wskazuje, że miasto najliczniej opuszczają osoby w wieku 25-34 lat, a więc wieku w którym ludzie obecnie najczęściej zakładają rodziny i rodzą się im pierwsze dzieci. Wg GUS osoby w tej grupie wiekowej w latach 2009 – 2018 stanowiły 56,7% migrujących z miasta. W rzeczywistości było ich jeszcze więcej, gdyż dane Ewidencji Ludności wskazują o 10% większą migrację niż GUS. Drugą co do liczebności grupą migrującą z Przasnysza, są osoby w wieku 35-49 lat. Stanowiły one ponad 24% ogółu migrujących. Oznacza to, że miasto traci od dłuższego czasu demograficzny potencjał do rozwoju i utrata tego potencjału przybiera na sile. Kolejne 26% migrujących to młodzież opuszczająca miasto najczęściej zapewne w związku z nauką oraz dzieci opuszczające miasto wraz z rodzicami.

Tabela 38 Salda migracji w Przasnyszu w latach 2009-2018 w przedziałach wiekowych

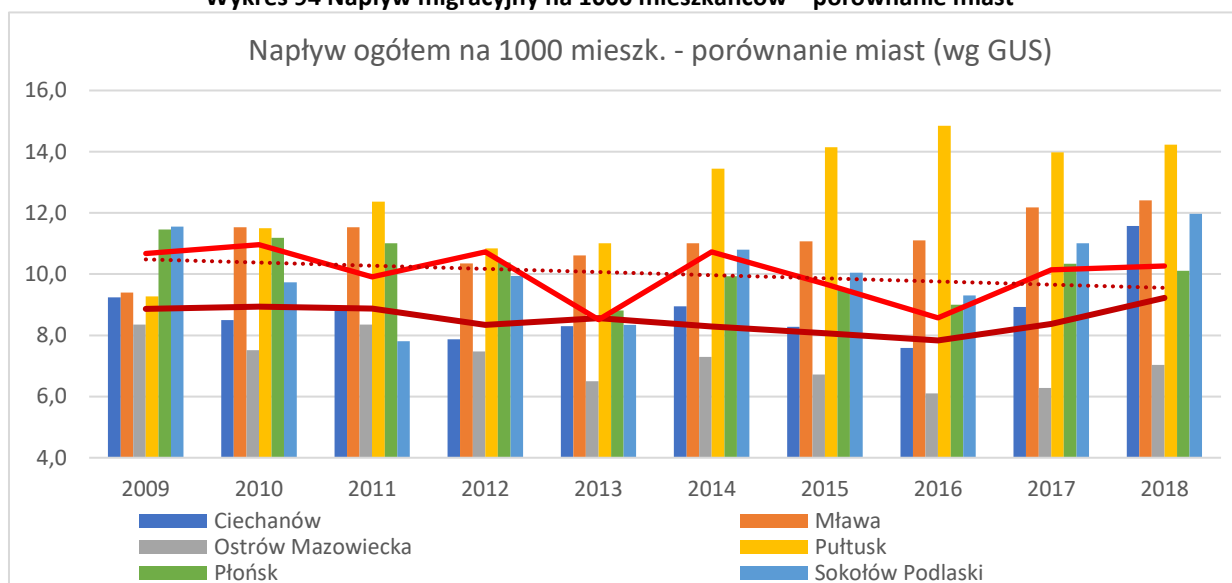
Przedziały wiekowe	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	suma	% migracji
0-14	-3	-3	2	-5	-7	-14	-5	8	-20	-1	-48	-11,9%
15-24	-10	-10	2	-8	-10	1	0	-3	-7	-12	-57	-14,2%
25-34	-37	-20	-43	2	-30	1	-33	-29	-13	-26	-228	-56,7%
35-49	2	-17	-3	-6	-8	-16	-10	-3	-24	-13	-98	-24,4%
50 lat i więcej	11	-6	6	10	-11	-9	18	-15	8	17	29	7,2%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie monitormiasta.pl

Porównanie sald migracji w ostatnich 10 latach, dla których dostępne są dane GUS, wskazuje że Przasnysz znajduje się w grupie miast charakteryzujących się dość wysokim napływem, lecz jednocześnie odpływ z miasta jest jeszcze wyższy. Zachodzi więc dość intensywna wymiana mieszkańców. Ma to na pewno wpływ na procesy integracyjne i wyjaśnia niską aktywność społeczną nowo przybyłych.

Wśród miast z grupy porównawczej, wysokim i rosnącym napływem wyróżniają się Pułtusk i Mława oraz w ostatnich latach Ciechanów i Sokołów Podlaski. Trzy pierwsze miasta położone są w niewielkiej odległości od Przasnysza i mogą stanowić istotną konkurencję w pozyskaniu osób migrujących z terenów wiejskich w subregionie. Dzięki rosnącemu potencjałowi demograficznemu, miasta te umacniają również swoją pozycję ekonomiczną. Wyraźnie niższy napływ w przeliczeniu na 1000 mieszkańców występuje jedynie w Ostrowi Mazowieckiej.

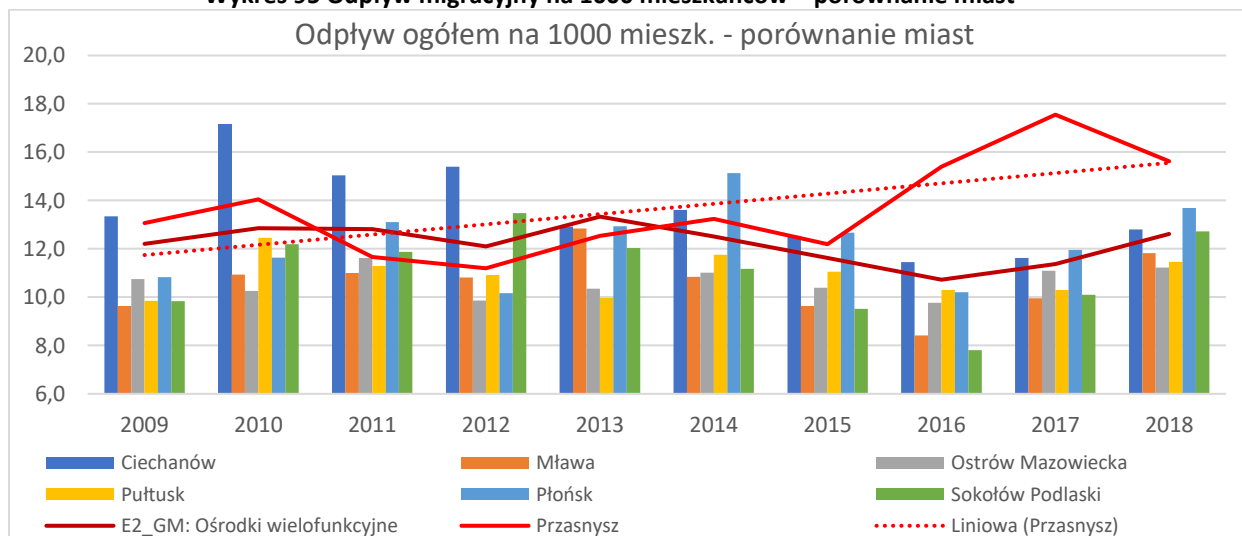
Wykres 94 Napływ migracyjny na 1000 mieszkańców – porównanie miast

Źródło: Opracowanie własne na podstawie monitormiasta.pl

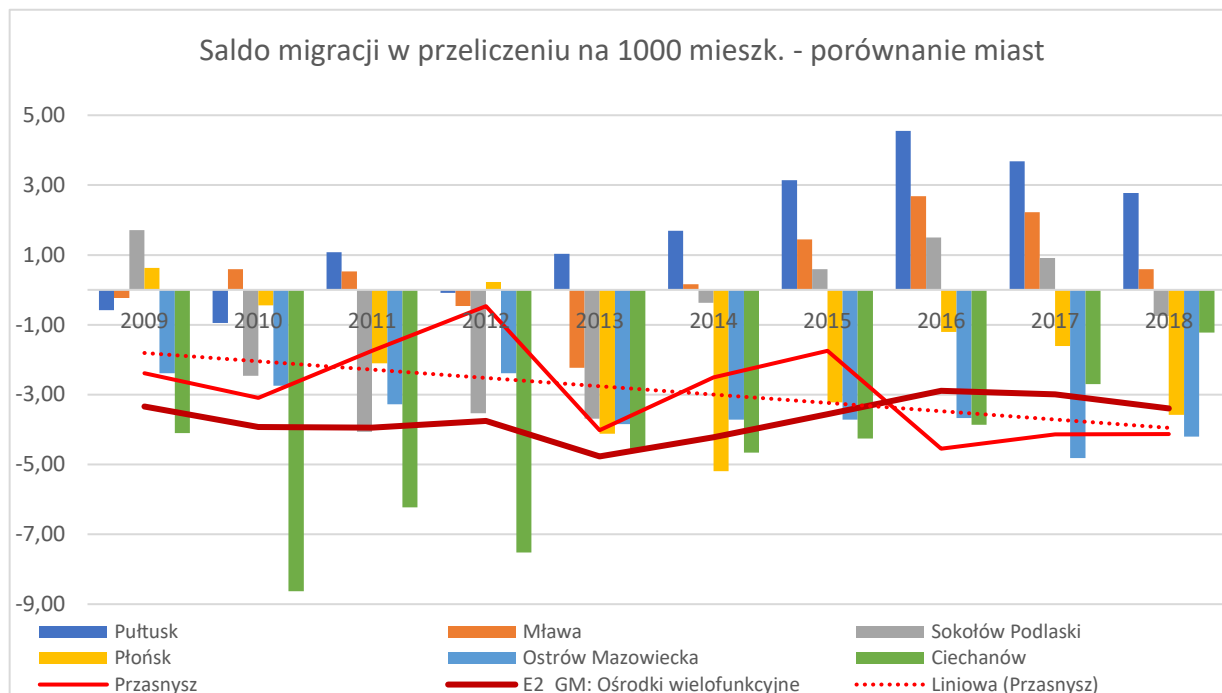
Analiza odpływu w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wskazuje na wyraźny trend rosnący. W pozostałych miastach odpływ maleje (Ciechanów, Sokołów Podl.) lub utrzymuje się na zbliżonym poziomie. W związku z tym, że dane GUS częściowo nie pokrywały się ze stanem faktycznym, dla Przasnysza użyte zostały dane z Ewidencji Ludności.

Wykres 95 Odpływ migracyjny na 1000 mieszkańców – porównanie miast

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ewidencji Ludności UM i monitormiasta.pl

Wykres 96 Saldo migracji na 1000 mieszkańców – porównanie miast

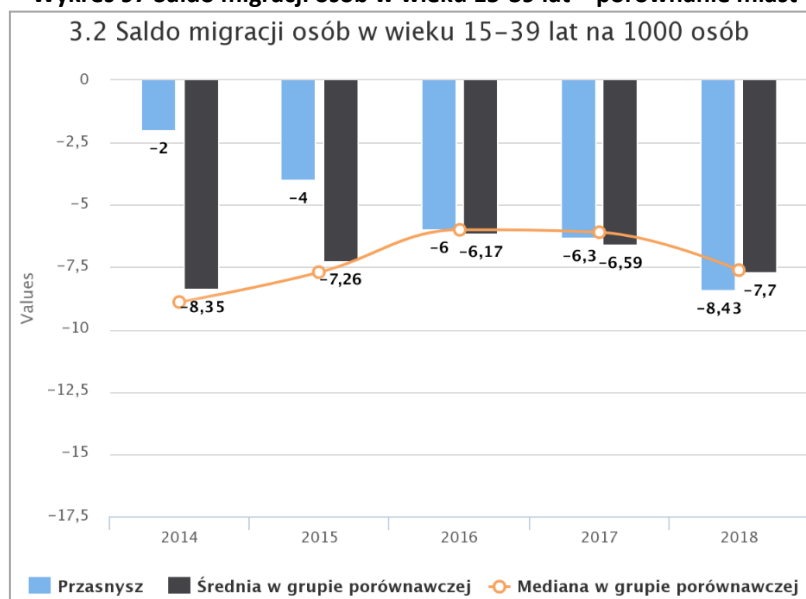

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ewidencji Ludności UM i monitormiasta.pl

Ujemne saldo migracji w przeliczeniu na 1000 mieszkańców jest w Przasnyszu zbliżone do Ostrowi Mazowieckiej i nieco większe niż średnia dla ośrodków wielofunkcyjnych. Wyraźnie zaznacza się trend wskazujący na pogorszenie sytuacji. Spośród miast bezpośrednio konkurujących z Przasnyszem, sytuacja Ciechanowa ulega systematycznej poprawie, zaś Pułtusk i Mława odnotowują stale dodatnie saldo migracji. Świadczy to o występowaniu w Przasnyszu czynników lub problemów, których nie doświadczają położone w pobliżu miasta, skłaniających młodych mieszkańców do migracji.

Porównanie salda migracji osób w przedziale wieku 15-39 lat potwierdza niekorzystną sytuację Przasnysza. W ostatnich latach saldo jest ujemne i większe (w wartości bezwzględnej) od średniej i mediany z grupy porównawczej 100 miast. Również w porównaniu z pięcioma miastami z regionu, jedynie Węgrów charakteryzuje się gorszym saldem migracji.

Wykres 97 Saldo migracji osób w wieku 15-39 lat – porównanie miast

Źródło: MRL

Saldo migracji dla całej populacji, w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, analizowane w grupie porównawczej oraz średniej dla ośrodków wielofunkcyjnych, jedynie w dwóch miastach było dodatnie w 2018 r. W grupie miast charakteryzujących się ujemną wartością salda migracji, Przasnysz lokował się w środku przedziału i jedynie salda dla średniej z ośrodków wielofunkcyjnych, a także Ostrowi Maz. i Ciechanowa były bardziej ujemne.

Tabela 39 Porównanie średniego natężenia migracji w poszczególnych przedziałach wiekowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców miast

Miasta	Przedziały wiekowe migrujących osób				
	0-14	15-24	25-34	35-49	50 i więcej
Przasnysz	-0,22	-0,26	-1,03	-0,44	0,13
Ośrodki wielofunkcyjne	-0,31	-0,43	-1,75	-1,04	-0,41
Ciechanów	-0,80	-0,60	-1,91	-1,29	-0,10
Mława	0,37	0,35	-0,45	0,01	0,14
Ostrow Mazowiecka	-0,49	-0,65	-1,93	-0,89	-0,41
Pułtusk	0,44	0,39	-0,24	0,34	1,22
Płońsk	0,03	-0,33	-0,39	-0,58	-0,12
Sokołów Podlaski	0,20	0,00	-0,95	-0,29	-0,11

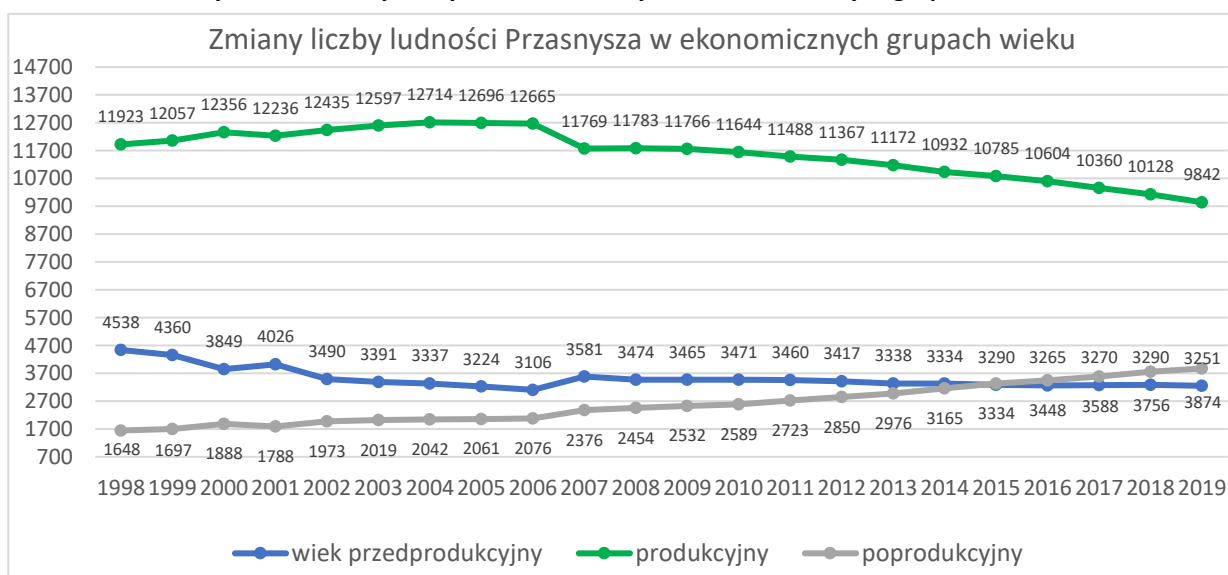
Źródło: Opracowanie własne na podstawie monitormiasta.pl

Wieloletnie oddziaływanie obu czynników: migracyjnego i naturalnego nie tylko zmniejsza liczbę ludności na danym obszarze, lecz także stopniowo zniekształca strukturę demograficzną populacji, w szczególności strukturę wieku.

Struktura mieszkańców wg ekonomicznych grup wieku i jej zmiany, prognozy

Analizą objęto okres od 2007 do 2019 roku. Wcześniejsze dane Ewidencji Ludności UM wykazywały poważną deformację wywołaną zmianą metodyki liczenia osób w wieku przed- i produkcyjnym, zaś dane GUS w znacznej mierze odbiegały i częściowo nadal odbiegają od wartości rzeczywistych. Analiza ekonomicznych grup wieku wskazuje, że w poszczególnych grupach niekorzystne zjawiska rozpoczynały się w różnym czasie. W grupie osób w wieku poprodukcyjnym następował systematyczny wzrost (o 53% od 2009 r.), co wynika z przebiegu zjawisk demograficznych w połowie ubiegłego wieku, jak i wydłużenia czasu trwania życia. Następuje również systematyczny spadek liczby osób w wieku produkcyjnym (o 17% tylko od 2009 r.) i przedprodukcyjnym (o 6%).

Wykres 98 Zmiany liczby ludności Przasnysza w ekonomicznych grupach wieku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ewidencji Ludności UM

*Deformacja wykresów w 2007 r. została spowodowana zmianami w sposobie liczenia mieszkańców w poszczególnych grupach funkcjonalnych

Współczynniki obciążenia demograficznego

Wskaźniki obciążenia demograficznego uległy w ciągu ostatnich dwóch dekad niekorzystnym zmianom:

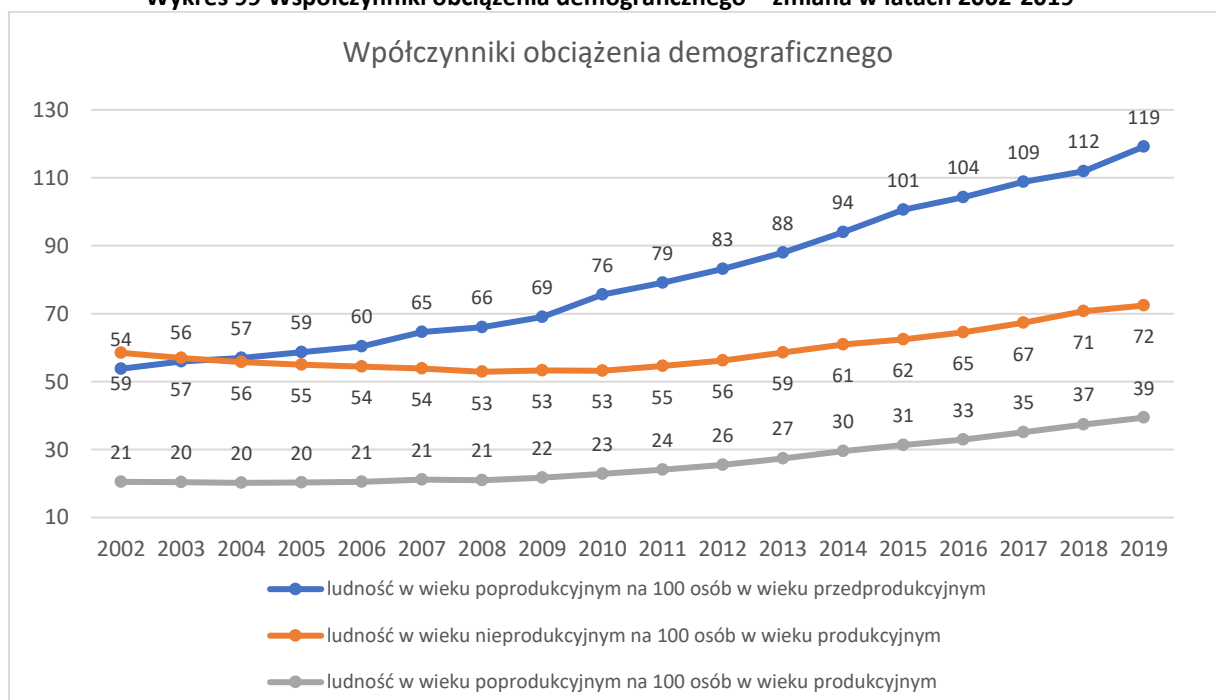
- współczynnik określający liczbę osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym wzrósł tylko od 2008 r. o 86% i osiągnął na koniec 2019 r. wartość 39,4, po uwzględnieniu danych za I półrocze 2020 r. współczynnik ten wynosi 40,8,
- współczynnik określający liczbę osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym wzrósł od 2002 r. o 122%, zaś od 2008 r. o 80% i osiągnął na koniec 2019 r. wartość 119,2, po uwzględnieniu danych za I półrocze 2020 r. współczynnik ten wynosi 124,6,
- współczynnik określający liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym wzrósł tylko od 2008 r. o 36% i osiągnął na koniec 2019 r. wartość 72,4.

Porównanie danych z końca 2019 r. z danymi na koniec I połowy 2020 r. pokazuje nasilenie niekorzystnych trendów w sytuacji demograficznej miasta.

Niekorzystna jest również sytuacja w Przasnyszu pod względem udziału liczby osób w wieku poprodukcyjnym do liczby osób ogółem. Współczynnik ten sukcesywnie wzrasta od 2009 r.

Na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym przypadają w 2002 r. ok. 54 osoby, po 9 latach w 2010 r. 76 osób, tzn. współczynnik wzrósł o 41%. Po kolejnych 9 latach w 2019 r. wynosił on już 119 osób w wieku poprodukcyjnym, po wzroście o kolejne 57%. Wskaźnik ten jest wskaźnikiem wyprzedzającym informującym o skali problemów w zakresie zastępowalności pokoleń. Zmiany tego wskaźnika są najbardziej niekorzystne, informując o poważnych perturbacjach w perspektywie kilkunastu lat.

Wykres 99 Współczynniki obciążenia demograficznego – zmiana w latach 2002-2019

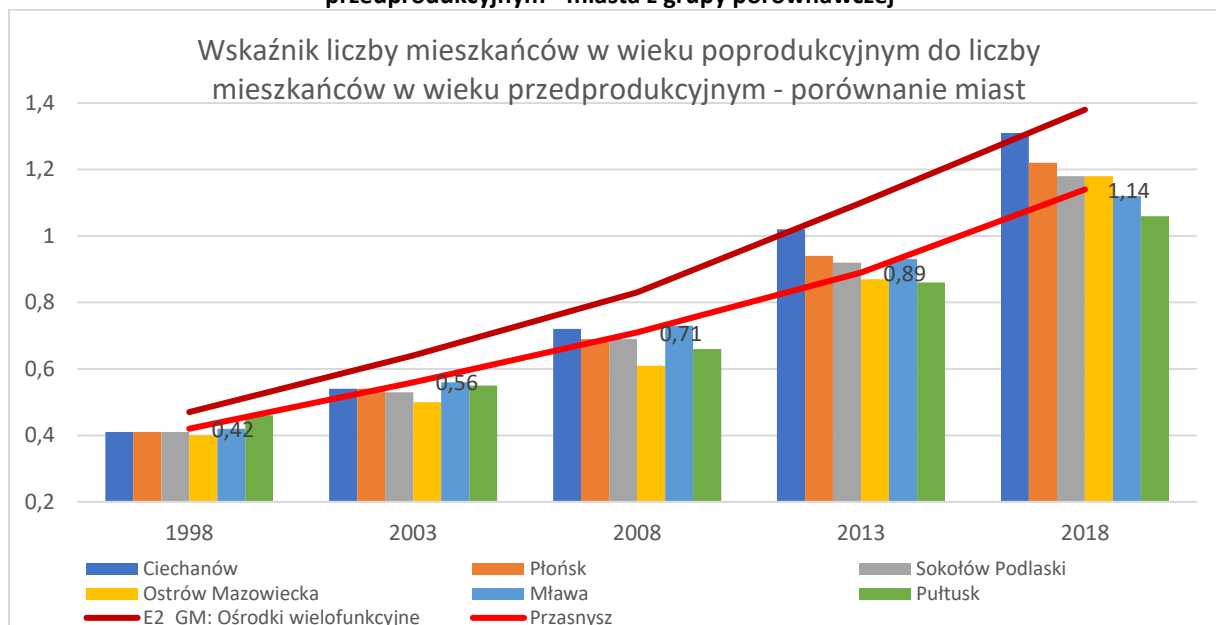
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ewidencji Ludności UM

Porównanie wskaźnika liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym do liczby mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym potwierdza umiarkowanie korzystną sytuację Przasnysza na tle miast z grupy porównawczej. Wskaźnik w 2018 r. był niższy o 16% niż średnia w grupie porównawczej. Na tle miast wyodrębnionych z tej grupy, wyraźnie wyróżnia się Ciechanów, którego społeczność starzeje się najszybciej. Pozostałe miasta tj. Ostrów Mazowiecka, Sokołów Podlaski oraz Płońsk różnią się od

Przasnysza o 4-7% na niekorzyść, zaś wskaźnik dla Mławy jest prawie identyczny. Od tej grupy o ok. 7% korzystniejszą wartość wskaźnika miał tylko Pułtusk. Warto podkreślić, że wyjściowa pozycja miast w 1998 r. była bardzo podobna, a Pułtуска nawet o kilka procent gorsza, jednak na obecny korzystny wynik Pułtuska wpłynął wieloletni napływ nowych mieszkańców.

Wykres 100 Wskaźnik liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym do liczby mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym - miasta z grupy porównawczej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ewidencji Ludności UM i monitormiasta.pl

Porównanie Przasnysza z miastami z grupy porównawczej wskazuje na szczególnie niekorzystną sytuację pod względem relacji liczby osób w wieku nieprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym. Zarówno dynamika jak i najgorsza wartość wskaźnika odzwierciedlają niekorzystne procesy demograficzne w mieście.

Wartość współczynnika starości demograficznej (relacja liczby osób w wieku 65 lat i więcej do ogólnej liczby ludności) na koniec 2019 r. osiągnęła wartość 20% wg danych Ewidencji Ludności. Ten sam współczynnik liczony według danych GUS wyniósł 18,2%, występuje zatem istotna różnica wskazująca na konieczność weryfikowania danych dostarczanych przez GUS. Z tego powodu do ostatecznego wnioskowania wykorzystano dane z Ewidencji Ludności UM. MRL i Monitor Miast posłużyły jedynie do porównań z innymi miastami, ze względu na brak innych danych niż z GUS.

Zgodnie ze skalą ONZ Przasnysz znajduje się w grupie jednostek o zaawansowanej starości (wskaźnik starości powyżej 10%). Proces starzenia się społeczeństwa jest głównym zagrożeniem dla rozwoju miasta w przypadku, jeśli nie zostanie zrównoważony napływem egzogenicznego potencjału demograficznego.

Współczynnik Wsparcia Międzypokoleniowego jest istotną miarą starzenia się ludności, wskazujący ile osób w wieku 85 lat i więcej, przypada na 100 osób w wieku 50–64 lat.

W Przasnyszu wartość tego wskaźnika dynamicznie wzrastała (o 100%) na przestrzeni lat 2009-2014, zaś w kolejnych latach zwiększała się systematycznie ale tylko o 10%. Należy spodziewać się spadku wartości wskaźnika przez kilka najbliższych lat, a następnie coraz bardziej dynamicznych wzrostów, co będzie skutkiem zmian liczebności urodzeń kolejnych roczników w obu przedziałach wiekowych oraz zjawisk migracyjnych jakie zachodziły w Przasnyszu w minionych okresach.

Obowiązek opieki nad najstarszymi osobami spada na najbliższych, stąd ważne znaczenie ma określenie relacji między pokoleniami. Wraz ze zmniejszaniem się dzietności wartość tego współczynnika będzie zwiększać się, co stwarza wyzwania dla polityki społecznej w sferze zapewnienia odpowiednich świadczeń dla osób w wieku sędziwym.

Wykres 101 Współczynnik Wsparcia Międzypokoleniowego

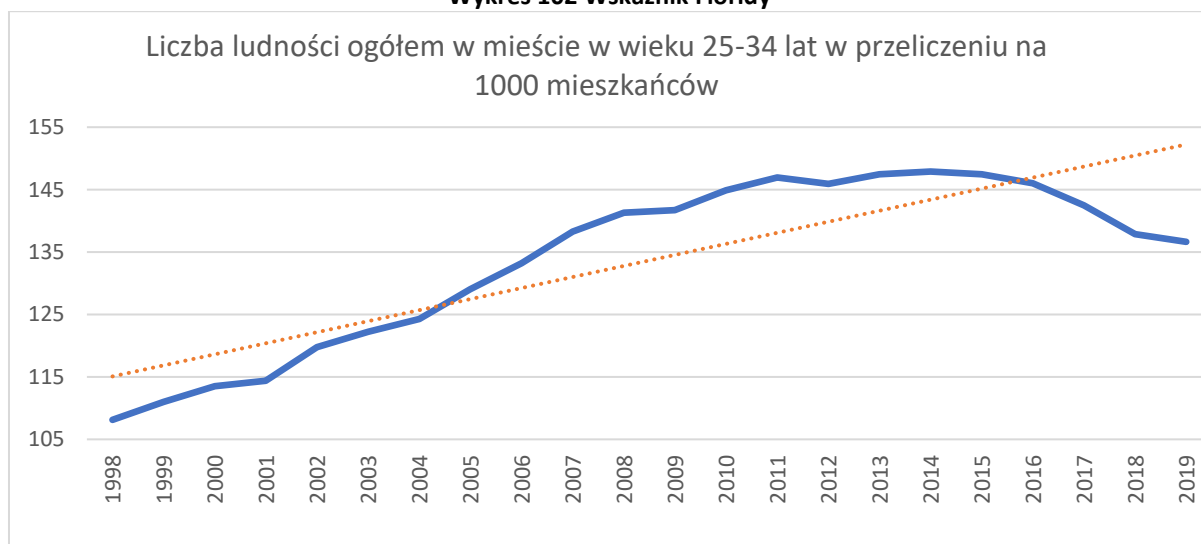
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Analiza demograficzna wybranych grup wiekowych

Osoby w wieku 25-34 lata

Liczba ludności w wieku 25-34 lat ogółem w mieście w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (tzw. Wskaźnik Floridy) odzwierciedla w znacznym stopniu potencjał demograficzny miasta. Wskaźnik ten wzrastał do 2011 r., osiągając maksimum na poziomie ok. 147, po czym po kilku latach stabilizacji, odnotowuje szybki spadek - do poziomu 136,6 w 2019 roku. Brakuje przesłanek do wnioskowania, że obecny trend może ulec odwróceniu w najbliższym czasie. Jest to bezpośrednio związane z rosnącym tempem migracji młodych osób z miasta. Dodatkowym czynnikiem wpływającym na dalszy spadek wskaźnika, mają dotychczasowe procesy demograficzne – spadek liczby urodzeń w latach 1985-2005.

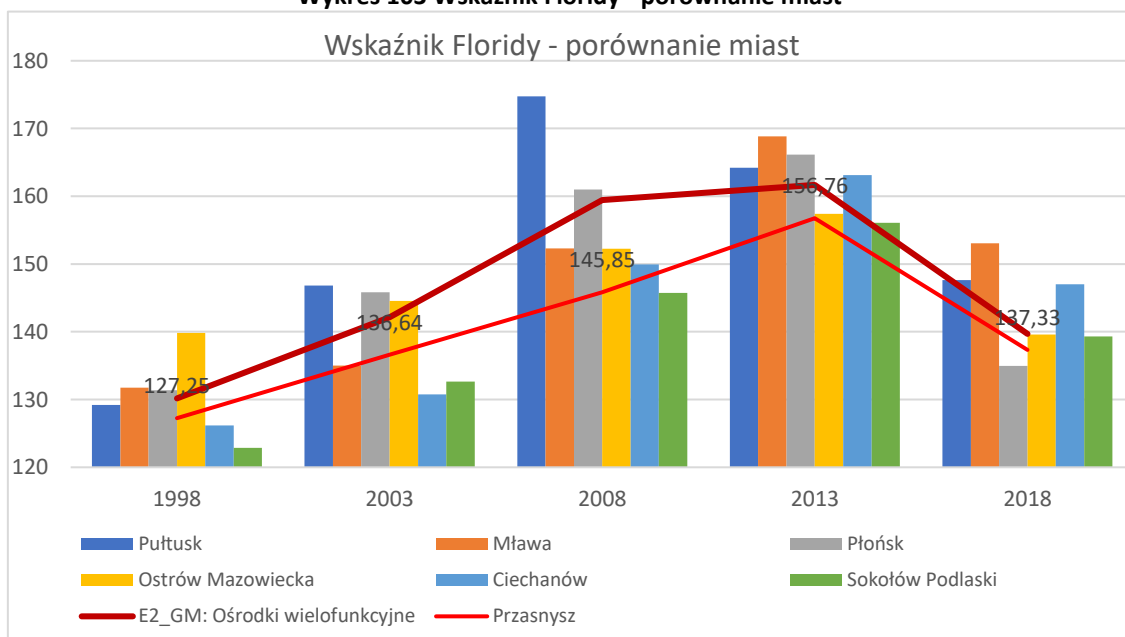
Wykres 102 Wskaźnik Floridy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Wskaźnik Floridy w innych miastach z grupy porównawczej w większości przypadków przyjmuje korzystniejsze wartości w całym okresie analizy. Wyjątek stanowiły Ciechanów i Sokołów Podl. w 1998 i 2003 r. oraz Płońsk w 2018 r.

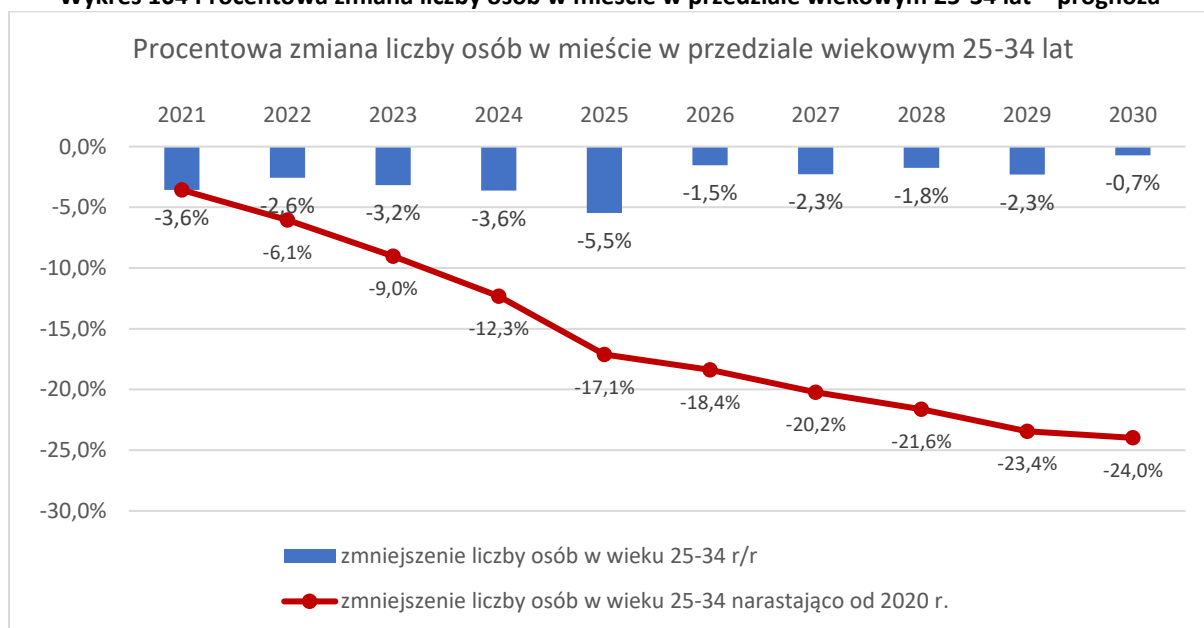
Wykres 103 Wskaźnik Floridy - porównanie miast

Źródło: Opracowanie własne na podstawie monitormiasta.pl

Na podstawie danych Ewidencji Ludności z 2019 r., opracowano procentowe zmiany prognozowanej liczby osób w przedziale wiekowym 25-34 lata w ciągu najbliższych 10 lat (przy założeniu zerowego salda migracji). Fakt, że w tej grupie wiekowej ma miejsce nasilona migracja oznacza, że faktyczne spadki będą głębsze. Biorąc pod uwagę że średnia zmiana procentowa liczby mieszkańców miasta dotychczas oscylowała wokół -1%, a zmniejszenie liczby osób w wieku 25-34 lat zmniejsza się w tempie ok. -3%, wartość wskaźnika Floridy będzie malała w tempie co najmniej 2% rocznie. Zatem wskaźnik Floridy za 8-10 lat będzie przyjmował wartości poniżej 110. Oznacza to dalsze bardzo poważne osłabienie potencjału demograficznego miasta.

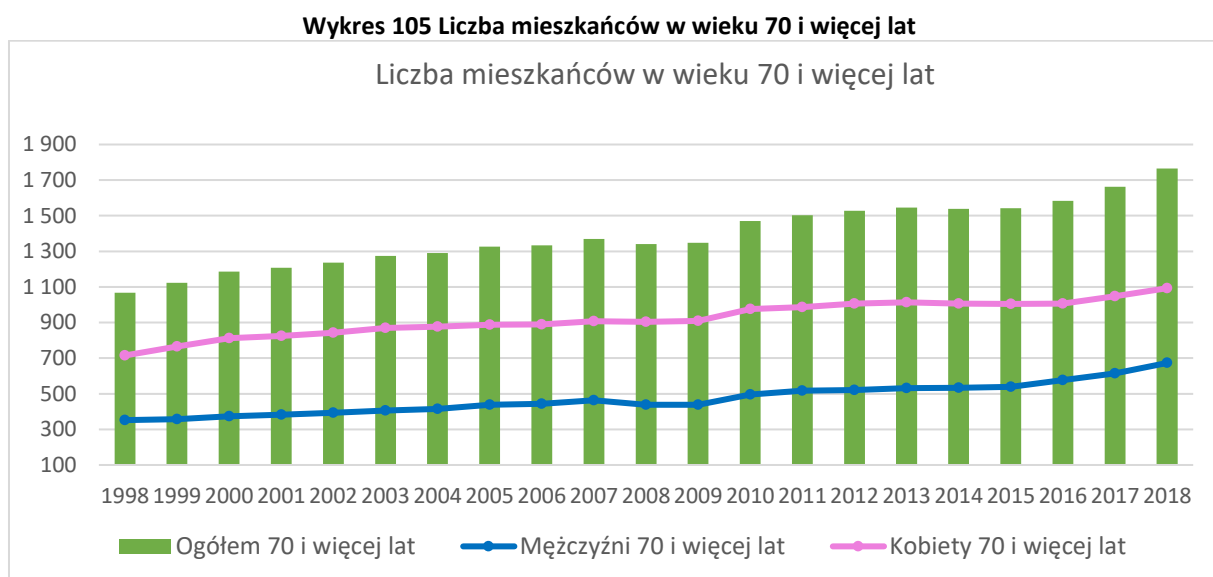
Wykres 104 Procentowa zmiana liczby osób w mieście w przedziale wiekowym 25-34 lat – prognoza

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Osoby w wieku powyżej 70 lat

Liczba osób w wieku 70+ systematycznie rośnie (o 20% od 2010 r.), przy czym dynamiczniej wzrasta liczba mężczyzn. Ze względu na skutki wyżu demograficznego lat 50 oraz wydłużenie czasu trwania życia, przyrost ten będzie szybszy w kolejnych latach.

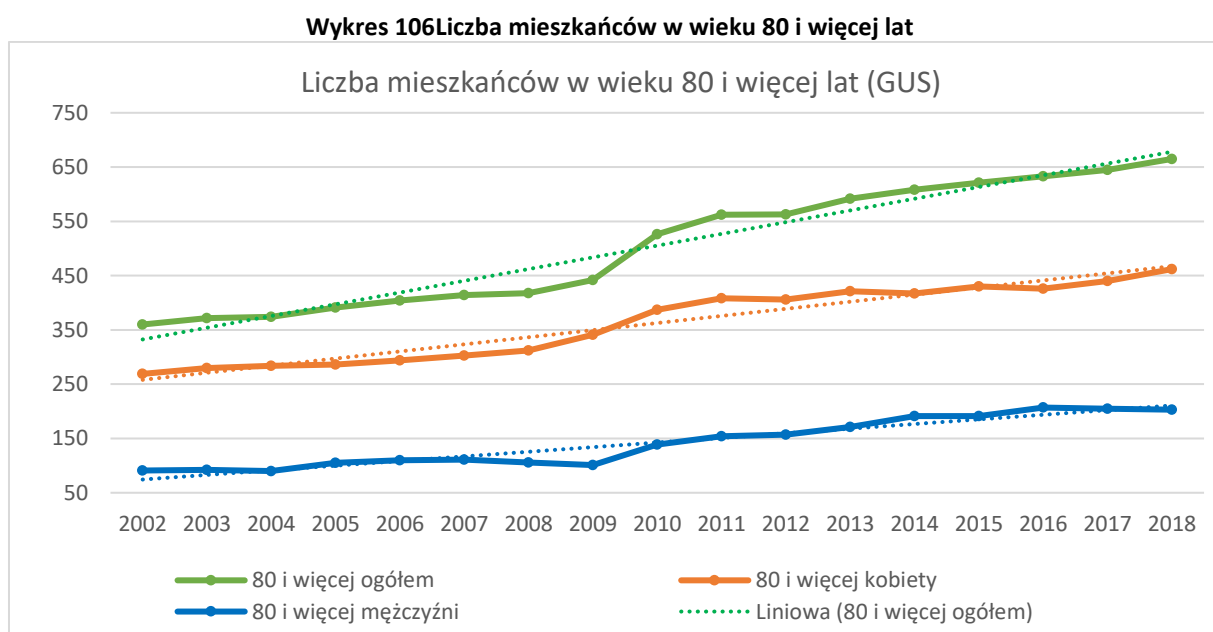

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Osoby w wieku powyżej 80 lat

Liczba mieszkańców w wieku 80 i więcej lat wzrasta systematycznie od 2002 roku, przy czym tempo wzrostu liczby kobiet zwiększa się od 2016 r. (skokowa zmiana w 2009/2010 r. jest wynikiem korekty po Spisie Powszechnym z 2011 r.).

Liczba mężczyzn w tym samym przedziale wiekowym do 2009 r. stabilizowała się na tym samym poziomie, a od 2010 r. wzrastała w tempie niższym niż liczba kobiet. W ostatnich latach zaznacza się zwiększenie tempa przyrostu liczby kobiet i ta tendencja utrzyma się na kilkanaście kolejnych lat. Jest to związane z wyżym demograficznym lat pięćdziesiątych ubiegłego wieku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Przestrzenne rozmieszczenie osób w wieku poprodukcyjnym na terenie miasta

Dane Ewidencji Ludności z lat 2009-2014 oraz oszacowanie na rok 2019 jednoznacznie wskazują, że przyspieszona koncentracja osób w wieku poprodukcyjnym, ma miejsce szczególnie w centralnej części miasta na osiedlach nr 2, 3 i 6. W okresie od 2014 do 2019 r. udział osób w wieku poprodukcyjnym w strukturze mieszkańców miasta wzrósł z 164,9 do 228,3 na 1000 mieszkańców, tzn. średnio o 38,4%. Z taką koncentracją mieszkańców w starszym wieku wiążą się określone skutki, potrzeby i problemy społeczne, ale także występowanie potencjału osób aktywnych pomimo podeszłego wieku, który warto zagospodarować.

Tabela 40 Liczba ludności

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Średnia	Oszacowanie 2019
Osiedle 1	125,9	127,7	133,0	139,3	143,3	149,4	136,4	182,9
Osiedle 2	229,8	236,5	232,1	230,3	230,2	227,0	231,0	250,1
Osiedle 3	127,1	137,2	144,7	162,4	168,2	180,9	153,4	265,6
Osiedle 4	156,6	147,7	144,4	138,5	134,0	140,0	143,5	197,0
Osiedle 5	87,5	90,2	95,5	100,5	106,3	115,3	99,2	176,5
Osiedle 6	137,5	145,6	156,3	169,1	183,2	200,0	165,3	330,4
Miasto	131,2	135,2	141,0	147,9	154,7	164,9	145,8	228,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Przasnysz na lata 2016-2020

Mapa XXX Schemat miasta w podziale na osiedla

Źródło: Gminny Program Rewitalizacji Miasta Przasnysz na lata 2016-2020

Liczebność rodzin

Poniżej zamieszczono dane dotyczące liczby dzieci w rodzinach korzystających ze świadczeń wychowawczych (500+) w Przasnyszu. Prawie 52 % to rodziny z jednym dzieckiem, kolejne 35,6% to rodziny z dwojgiem dzieci. W sumie jedynie ok. 12,8% rodzin to rodziny wielodzietne. Wskazuje to na niski potencjał demograficzny społeczności miasta.

Tabela 41 Liczebność rodzin wg liczby dzieci korzystających w Przasnyszu ze świadczeń w Programie Rodzina 500+

Liczba dzieci	1 dziecko	2 dzieci	3 dzieci	4 dzieci	5 dzieci	6 dzieci	7 dzieci	8 dzieci
% rodzin	51,7%	35,6%	9,5%	2,1%	0,8%	0,3%	0,04%	0,04%

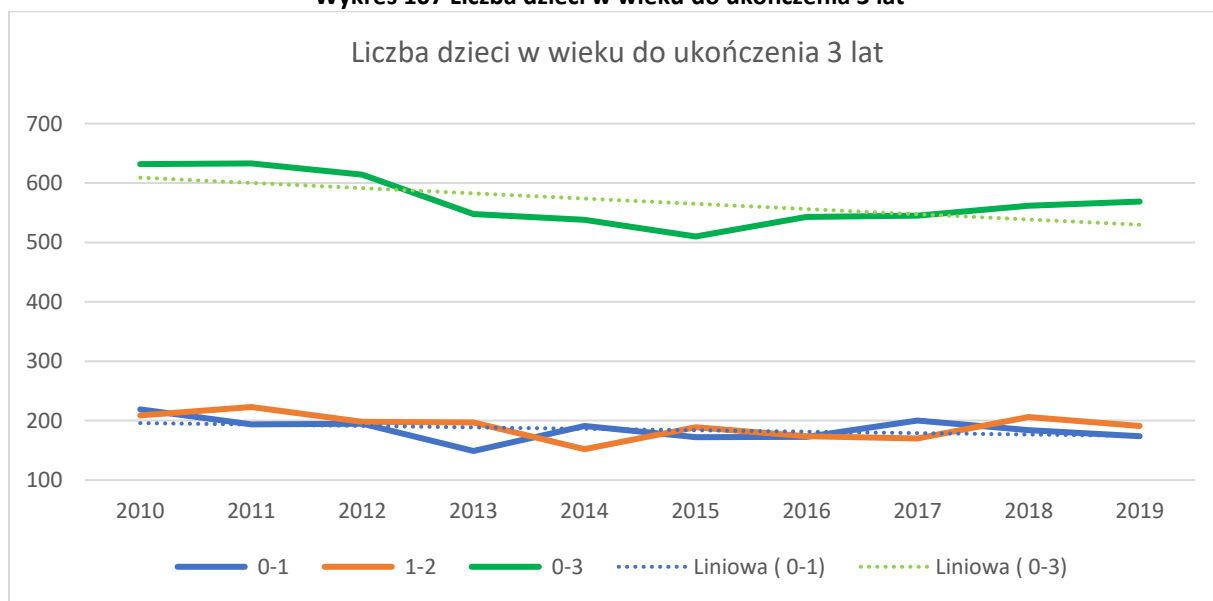
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych urzędu

Analizy demograficzne powiązane ze zmieniającym się zapotrzebowaniem na usługi publiczne

Liczba dzieci w wieku 0-3 lat (powiązanie z zapotrzebowaniem m.in. na miejsca w żłobku)

Liczba dzieci do ukończenia 3 roku życia wynosiła 569 na koniec 2019 r. i wzrastała od 2015 r. W kolejnych latach będzie następował stopniowy spadek liczebności w tej grupie wiekowej, ze względu na zmniejszanie liczebności kolejnych roczników kobiet w wieku rozrodczym oraz zjawiska migracyjne. Efekt Programu Rodzina 500+ nie będzie zauważalny, liczba urodzeń zmniejsza się już od 2018 r.

Wykres 107 Liczba dzieci w wieku do ukończenia 3 lat

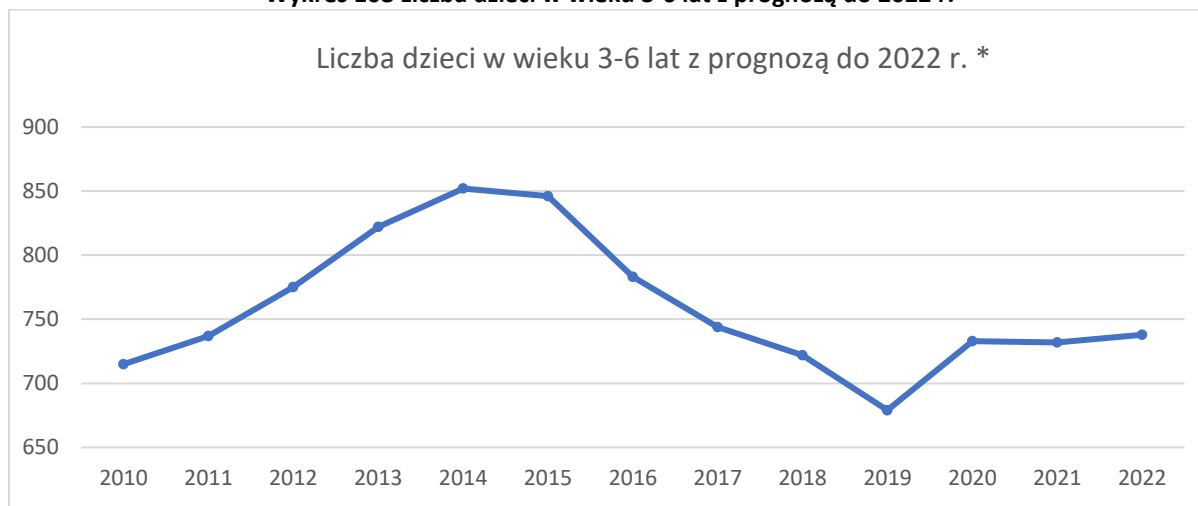

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Ewidencji Ludności UM i BDL GUS

Liczba dzieci w wieku przedszkolnym (powiązanie z zapotrzebowaniem m.in. na miejsca w przedszkolach)

Liczba dzieci w wieku przedszkolnym zmniejszała się od 2015 r. by na przełomie 2018/2019 r. rozpocząć wzrost, który potrwa aż do 2022 r., a więc do wyczerpania potencjału wzrostowego wskazanego na poprzednim wykresie. Kierunek i tempo zmian może być zaburzone przez skutki migracji.

Wykres 108 Liczba dzieci w wieku 3-6 lat z prognozą do 2022 r.

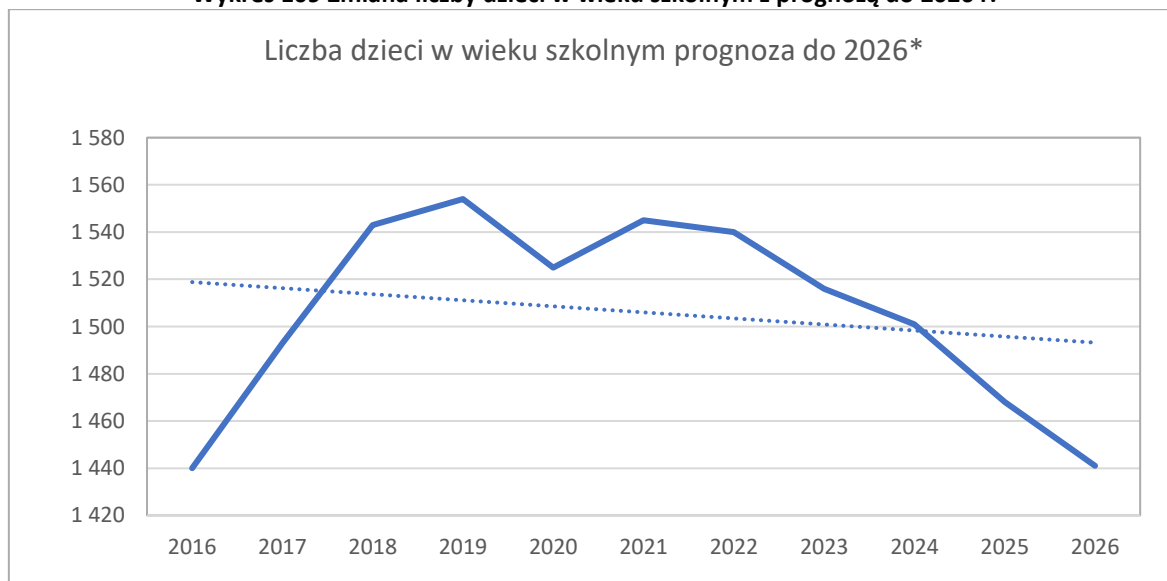
*Przy założeniu zerowego salda migracji w w/w grupie wiekowej w okresie prognozy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

■ **Liczba dzieci i młodzieży w wieku szkolnym (powiązanie z zapotrzebowaniem m.in. na miejsca w szkołach podstawowych i średnich, zajęcia pozalekcyjne, ofertę kulturalną)**

Liczba dzieci i młodzieży w mieście w wieku odpowiadającym edukacji w szkole podstawowej, ulegnie zmniejszeniu o 7,3% w ciągu najbliższych 6 lat, przy założeniu zerowego salda migracji. W warunkach rzeczywistych należy spodziewać się ujemnego salda migracji, co spowoduje większą skalę spadku. Do szkół na terenie miasta uczęszczają również dzieci z pobliskich miejscowości położonych na terenie sąsiednich gmin (średnio 21% uczniów). Należy jednak brać pod uwagę podobne tendencje demograficzne występujące w tych gminach, co przełoży się na spadek ogólnej liczby dzieci w szkołach podstawowych, jeżeli nie zostaną podjęte działania przeciwdziałające ogólnej depopulacji w mieście.

Wykres 109 Zmiana liczby dzieci w wieku szkolnym z prognozą do 2026 r.

*Przy założeniu zerowego salda migracji w w/w grupie wiekowej w okresie prognozy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

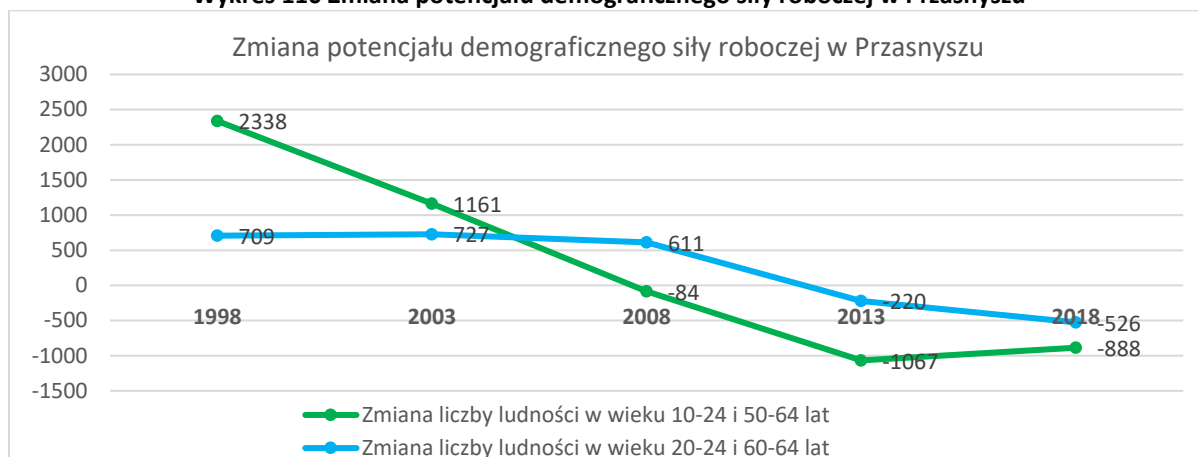

■ Potencjał demograficzny dla rynku pracy

Zmiana potencjału siły roboczej została oceniona i zilustrowana dwoma sposobami:

- poprzez obliczenie różnicy pomiędzy liczbą osób w wieku 20-24 lata, wchodzących obecnie na rynek pracy, a liczbą osób w wieku 60-64 lata, które potencjalnie z rynku pracy ubywają (w rzeczywistości jest to odłożone w czasie),
- poprzez obliczenie różnicy pomiędzy liczbą osób w wieku 10-24 lata, które będą wchodziły w okresie 10 lat na rynek pracy, a liczbą osób w wieku 50-64 lata, które potencjalnie z rynku pracy w tym czasie będą ubywały.

Wykres 110 Zmiana potencjału demograficznego siły roboczej w Przasnyszu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie monitormiasta.pl

Jak wynika z wykresu, około 2011 r. osoby zamieszkałe w Przasnyszu, schodzące (potencjalnie) z rynku pracy, przestały być w pełni zastępowane, gdyż liczba wchodzących na rynek pracy mieszkańców miasta w tym czasie była już niższa. Przesunięcie w czasie momentu wejścia na rynek pracy związane ze zdobywaniem wykształcenia, na pewno pogłębia występujący narastający deficyt. Inny aspekt, który należy uwzględnić, to fakt, że wykresy zostały zbudowane w oparciu o dane GUS, podczas gdy w rzeczywistości deficyt jest na pewno głębszy.

Z kolei analiza zmian potencjału demograficznego w szerszym horyzoncie – tj. zastąpienia osób z przedziału wiekowego 50-64 przez osoby z przedziału 10-24 wskazuje, że deficyt zaczął występować już w 2008 r., lecz wg danych GUS, utrzymywał się na stabilnym poziomie. Lokalny rynek pracy jest zasilany przez pracowników spoza miasta. Z tego względu wykazywany deficyt nie był zauważany. Rezerwy siły roboczej nie są jednak na tyle głębokie, żeby skompensować w dłuższym horyzoncie skutki niekorzystnych procesów demograficznych także w otoczeniu miasta – odpływ osób młodych (których będzie coraz mniej) wchodzących na rynek pracy oraz coraz szybszy przyrost osób w wieku poprodukcyjnym.

Innym aspektem oceny potencjału dla rynku pracy, jest grupa osób w wieku emerytalnym, które chcą i są w stanie pozostać aktywne zawodowo w różnym wymiarze i na różnych zasadach. W ostatnich latach liczba tych osób ulega systematycznemu zwiększeniu.

■ Prognoza demograficzna dla Przasnysza i powiatu przasnyskiego

Zgodnie ze zaktualizowaną prognozą demograficzną GUS dla powiatu przasnyskiego, w latach 2020 do 2040, liczba mieszkańców powiatu zmniejszy się o 10%.

W okresie 2020-2025 prognoza zakłada zmniejszenie liczby mieszkańców powiatu o 2%. Biorąc pod uwagę, że mieszkańcy Przasnysza stanowili w 2019 r. 32% populacji powiatu, przy zachowaniu nadal tej proporcji, można byłoby zakładać, że proporcjonalnie liczba mieszkańców miasta zmniejszy się do 2025 r. o 334 osoby. Tymczasem już w I połowie 2020 r. liczba mieszkańców miasta uległa

zmniejszeniu o 130 osób. Oznacza to, że w Przasnyszu proces depopulacji będzie przebiegał znacznie szybciej niż zakłada to prognoza GUS, a zmiany struktury wiekowej będą bardziej niekorzystne. Zatem prognoza GUS ma charakter jedynie orientacyjny co do kierunku zmian, lecz nie ilustruje prawidłowo ich tempa i rozmiaru.

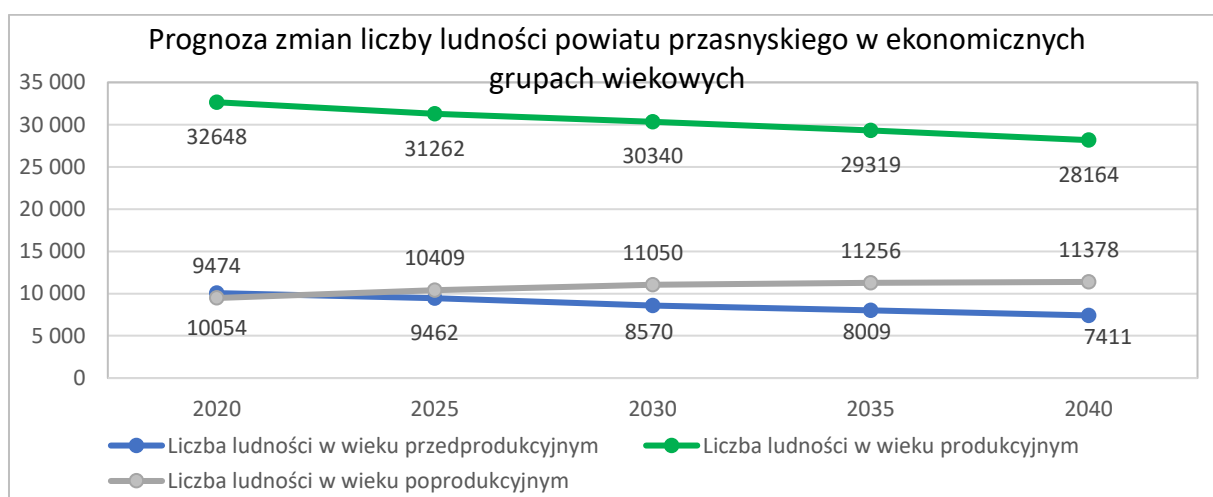
Tabela 42 Zmiany liczby mieszkańców powiatu przasnyskiego – prognoza GUS

	2020	2025	2030	2035	2040	Różnica 2040-2020	Zmiana 2040/2020
Ogółem liczba ludności	52176	51133	49960	48584	46953	-5223	-10,0%
Zmiana % w pięcioleciu		-2,0%	-2,3%	-2,8%	-3,4%		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie monitormiasta.pl

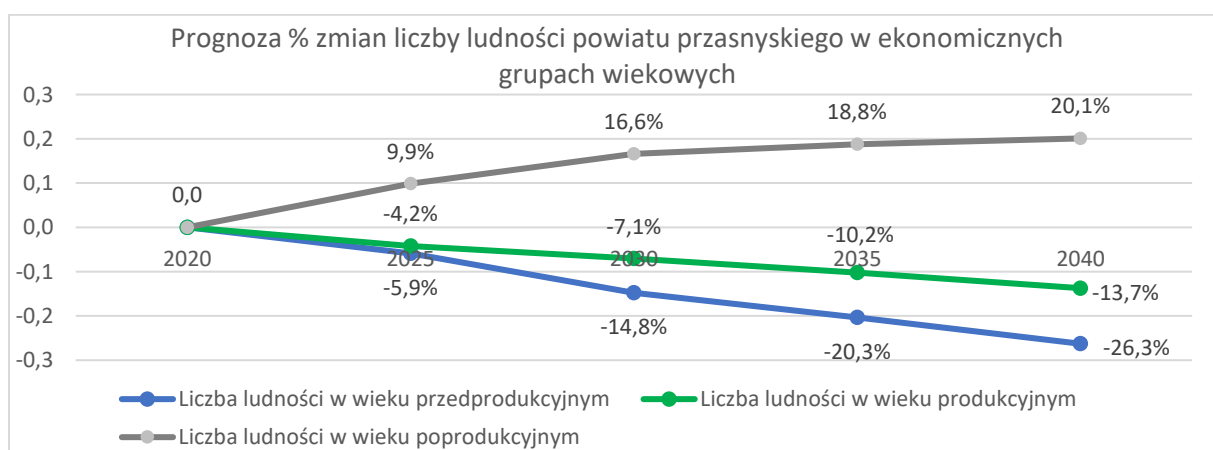
Spadek liczby mieszkańców w tym okresie ma dotyczyć liczby osób w wieku przedprodukcyjnym (o ponad 26%) i produkcyjnym (o 13,7%). Liczba osób w wieku poprodukcyjnym ma zwiększyć się o 20%. Nie można przyjąć założenia, że tempo zmian w mieście może być zbliżone, gdyż roczne zmiany liczby mieszkańców w ostatnich latach przekraczają 1%, a zmiana liczb osób w poszczególnych ekonomicznych grupach wieku, znacznie różniła się od prognozowanych na kolejne lata. Liczba osób w wieku produkcyjnym tylko w ciągu ostatnich 5 lat zmniejszyła się w mieście o 10%, liczba osób w wieku poprodukcyjnym wzrosła o 22%, zaś osób w wieku przedprodukcyjnym spadła o 2,5%.

Wykres 111 Prognoza zmian liczby ludności powiatu przasnyskiego w ekonomicznych grupach wiekowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie monitormiasta.pl

Wykres 112 Prognoza % zmian liczby ludności powiatu przasnyskiego w ekonomicznych grupach wiekowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie monitormiasta.pl

PODSUMOWANIE

Liczba mieszkańców Przasnysza spada, w ostatnich latach coraz dynamiczniej. Zmienia się struktura wieku, płci, saldo przyrostu naturalnego i migracji. W strukturze wiekowej zmniejsza się udział grup mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, a większa udział grupy w wieku poprodukcyjnym. Wzrastają również wskaźniki obciążenia demograficznego. Procesów tych nie zahamowała zwiększona na krótko liczba urodzeń, będąca efektem tzw. „echa demograficznego”. Na zmiany demograficzne w Przasnyszu, coraz większy bezpośredni i pośredni wpływ mają procesy migracji. Emigracja, obejmując głównie osoby w wieku rozrodczym, przyczynia się również do spadku wskaźnika urodzeń i przyspieszenia procesu starzenia się społeczeństwa. W perspektywie kilku - kilkunastu lat, liczba zgonów będzie szybko wzrastać przy malejącej liczbie urodzeń, co spowoduje ujemny przyrost naturalny. Niekorzystne są też analizy dotyczące poszczególnych grup wiekowych mieszkańców wskazujące na znaczące zmiany popytu na usługi publiczne (szczególnie edukacyjne) w kolejnych latach.

Odwrócenie negatywnych tendencji demograficznych może nastąpić jedynie poprzez odwrócenie kierunku migracji, tzn. wzmożony napływ nowych mieszkańców do miasta. Kluczowe jest zwłaszcza stworzenie warunków, które spowodują że zmniejszy się znacznie migracja młodych kobiet z Przasnysza do większych ośrodków miejskich.

Pod względem sytuacji demograficznej, Przasnysz do 2018 r. wyróżniał się na tle grupy porównawczej MRL dodatnim przyrostem naturalnym, wyższą dzietnością oraz korzystnymi wskaźnikami zawieranych małżeństw i niższym wskaźnikiem rozwodów. Struktura wieku mieszkańców była nieco mniej korzystna niż średnia i mediana w grupie porównawczej, zaś wskaźniki migracji zdecydowanie mniej korzystne zarówno pod kątem wartości, jak i dynamiki. Dane z Ewidencji Ludności UM potwierdzają, że w 2019 r. nastąpiło dalsze pogorszenie wszystkich w/w wskaźników.

Najważniejsze problemy

- Rosnące tempo migracji z miasta, w większości osób w wieku produkcyjnym mobilnym i przedprodukcyjnym
- Tempo migracji młodych kobiet w wieloletnim jest istotnie wyższe niż mężczyzn co ma negatywny wpływ na przyrost naturalny
- Znaczna nierównowaga liczby kobiet i mężczyzn w wieku produkcyjnym mobilnym (wskaźnik liczby kobiet na 100 mężczyzn < 0,87) w tym w przedziale 25-34 lata wpływająca na liczbę urodzeń
- Brak mieszkań na wynajem na warunkach akceptowalnych dla osób i rodzin „na dorobku” oraz wysoka cena mieszkań deweloperskich napędzający migrację i pogłębiający kryzys demograficzny
- Rosnący deficyt rąk do pracy co stanowi wyzwanie dla pracodawców w najbliższych i kolejnych latach
- Zmniejszenie liczby mieszkańców i starzenie społeczeństwa stanowi wyzwanie dla samorządu ze względu na spadek dochodów własnych (niższe wpływy od mniejszej liczby osób, podatek PIT od emerytur jest znacznie niższy niż od wynagrodzeń z pracy)
- Silny wzrost (o 53% w ciągu 10 lat) liczby osób w wieku poprodukcyjnym – wyzwania związane z aktywizacją, integracją, opieką i utrzymaniem dobrego stanu zdrowia, w tym rosnącej liczby osób w wieku sędziwym (powyżej 80 lat)

W sytuacji utrwalającego się modelu rodziny z jednym lub dwojgiem dzieci oraz wobec przewidywanego ujemnego salda przyrostu naturalnego, jedynym sposobem zahamowania, a następnie odwrócenia trendów depopulacyjnych, jest stworzenie w Przasnyszu warunków i zachęt, które spowodują znacznie większy niż dotychczas napływ nowych mieszkańców do miasta i równocześnie ustabilizowanie odpływu na ok. 3 razy niższym niż obecny poziomie.

Najważniejsze wyzwania rozwojowe w powiązaniu z PRI

Wyzwania dotyczące wszechstronnego dostosowania miasta do potrzeb osób w wieku przedprodukcyjnym:

- Zapewnienie miejsc w żłobku, przedszkolach i szkołach
- Podnoszenie jakości usług i zwiększanie ich konkurencyjności wobec podmiotów prywatnych (konkurencja o dzieci)
- Racjonalizacja kosztów stałych funkcjonowania placówek oświatowych wobec zmniejszającej się liczby dzieci i subwencji oświatowej
- Zapewnienie atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego
- Pozyskanie uczniów spoza miasta
- Mieszkalnictwo

Wyzwania dotyczące zmniejszającej się liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym:

- Zapewnienie wysokiej jakości usług publicznych wobec wzrostu obciążenia fiskalnego oraz obciążenia opłatami za usługi komunalne itp., osób w wieku produkcyjnym ze względu na wzrost współczynnika obciążenia demograficznego
- Racjonalizacja kosztów związana ze spadkiem dochodów własnych miasta oraz zmniejszenie subwencji oświatowej co będzie prowadziło do wzrostu presji budżetowej (koszty utrzymania infrastruktury, niska efektywność finansowania), dalszego obniżenia nakładów inwestycyjnych, wzrostu cen usług komunalnych i obniżenia ich jakości i dostępności
- Ograniczenie suburbanizacji wobec zmniejszającej się liczby mieszkańców i rosnących kosztów uzbrojenia terenu
- Stworzenie atrakcyjnych warunków do zamieszkania dla osób młodych
- Przyciąganie mieszkańców z okolicznych miejscowości
- Zapewnienie wsparcia i oferty dla osób wchodzących na rynek pracy
- Zapewnienie usług publicznych konkurencyjnych wobec sąsiednich miast
- Stworzenie warunków, które spowodują że zmniejszy się znacznie migracja młodych kobiet z Przasnysza do większych ośrodków miejskich

Wyzwania dotyczące wszechstronnego dostosowania miasta do potrzeb starzejącego się społeczeństwa:

- Mieszkalnictwo
- Mobilność, w tym dostępność usług transportu publicznego
- Dostępność do usług, przestrzeni publicznej, w tym obiektów użyteczności publicznej
- Dostępność do informacji, w tym dostępność cyfrowa
- Uczestnictwo seniorów w życiu miasta
- Szacunek i integracja społeczna seniorów, tworzenie warunków do współpracy międzypokoleniowej
- Aktywność obywatelska i zawodowa

Najważniejsze potencjały miasta powiązane z demografią

- Systematyczny (ale malejący) napływ głównie młodych ludzi z terenów wiejskich położonych przeważnie w granicach woj. mazowieckiego i w mniejszym stopniu - warmińsko-mazurskiego
- Relatywnie wysoka dzietność kobiet
- Utrzymujące się przeważnie dodatnie w ostatnich 10 latach saldo przyrostu naturalnego
- Relatywnie niskie tempo starzenia się społeczności miasta (w porównaniu z grupą porównawczą)
- Wzrastająca liczba osób w wieku poprodukcyjnym aktywna na rynku pracy
- Duży udział miejsc pracy w sektorze publicznym może być czynnikiem przyciągającym młode osoby
- Mieszkania deweloperskie dostępne dla osób posiadających odpowiednie zasoby finansowe lub zdolność kredytową

Najważniejsze bariery rozwojowe, czynniki wpływające na zmianę liczby mieszkańców

- Miejsca pracy zapewniające zatrudnienie zgodne z aspiracjami życiowymi (poziom wynagrodzeń, warunki pracy, stabilność zatrudnienia i finansowa, możliwości rozwoju, branża, możliwość pogodzenia życia prywatnego z pracą)
- Oferta miasta składająca się na szeroko rozumianą jakość życia
- Dostępność mieszkań i koszty usług związanych z zamieszkiwaniem
- Jakość zarządzania zasobami mieszkaniowymi w budownictwie wielorodzinnym
- Relacje międzyludzkie, integracja społeczności, warunki do realizowania aktywności obywatelskiej
- Jakość zarządzania miastem
- Ceny produktów pierwszej potrzeby (ceny w mniejszych miastach relatywnie wysokie w porównaniu z wynagrodzeniami, które są niższe niż w większych miastach)
- Dostępność komunikacyjna miasta

Wymiar społeczny

Kluczowym zasobem każdej jednostki administracyjnej są mieszkańcy. Analiza sytuacji demograficznej, zmian zachodzących w liczbie mieszkańców, strukturze wiekowej, przyroście naturalnym oraz migracjach pozwala ocenić kondycję samorządu i stan jego rozwoju. Powinna też stanowić podstawę do planowania strategicznego.

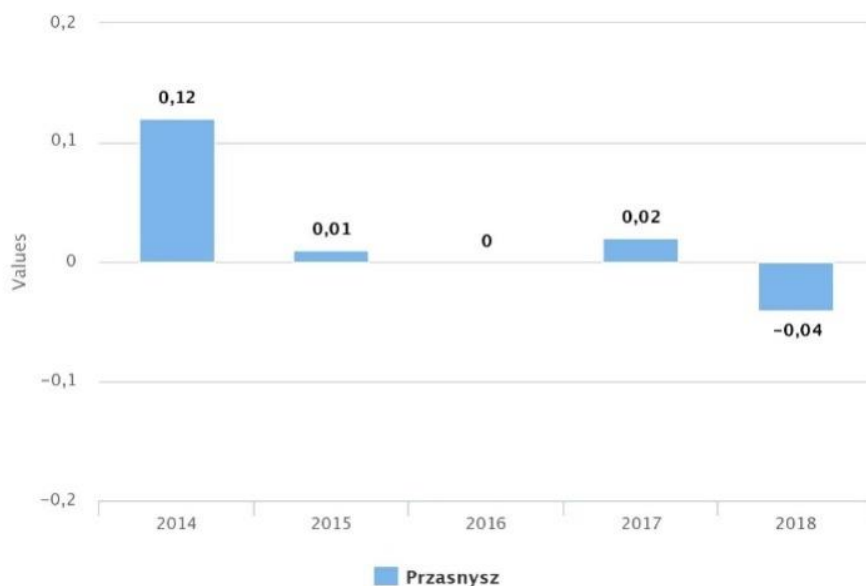
Sytuacja demograficzna w każdej jednostce terytorialnej wyznacza zapotrzebowanie na usługi publiczne świadczone przez samorząd. Oferta edukacyjna, kulturalna, sportowa czy pomoc społeczna są bardzo silnie uzależnione od zachodzących przemian w strukturze ludności. Nie mniej ważnymi czynnikami warunkującymi kondycję lokalnej społeczności są: sytuacja gospodarcza, lokalny rynek pracy, uwarunkowania środowiskowe i infrastrukturalne w tym mieszkaniowe, a także stopień zintegrowania i aktywność mieszkańców.

Wskaźnik rozwoju Przasnysza w wymiarze społecznym w Monitorze Rozwoju Lokalnego, wykazuje wartości dodatnie w latach: 2014, 2015 i 2017. W 2018 roku osiągnął wartość ujemną na poziomie -0,04 i był niższy niż w sąsiednich miastach. Wymiar społeczny w MRL obejmuje następujące obszary analizy:

- dostępność i jakość usług dla mieszkańców i przyjezdnych,
- dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych,
- zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny,
- poziom bezpieczeństwa,
- sytuacja demograficzna.

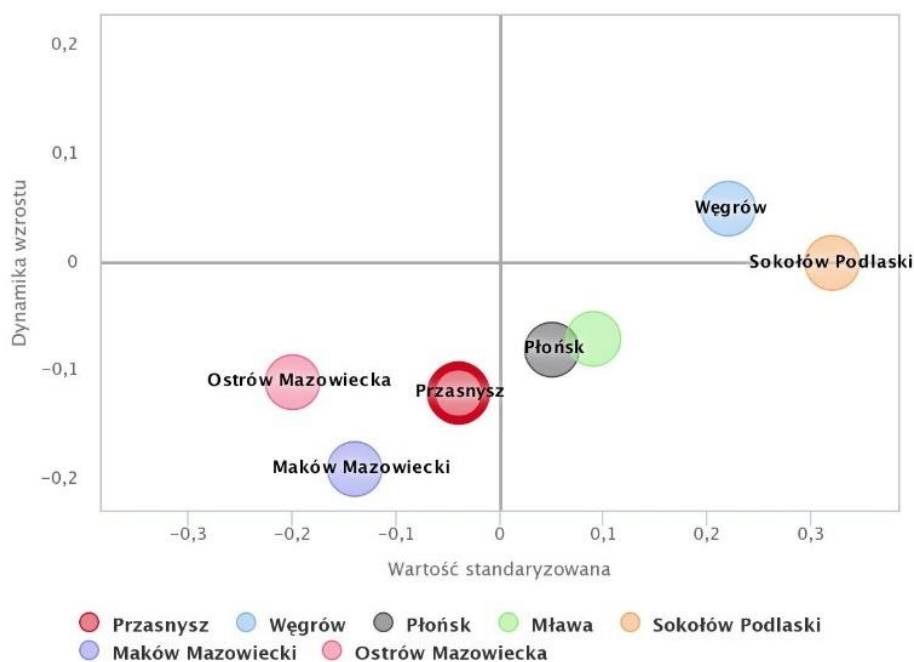
Wskaźniki w MRL w wymiarze społecznym różnią się zatem od powszechnie konstruowanych innych wskaźników służących ocenie poziomu rozwoju społecznego gmin, regionów i państw, w tym indeksu LHDI.

Wykres 113 Wskaźnik rozwoju wymiar społeczny
Wskaźnik Rozwoju – Wymiar społeczny

Źródło: MRL

Wykres 114 Wskaźnik rozwoju wymiar społeczny w 2018 r.

Źródło: MRL

Tabela 437 Wskaźnik rozwoju społecznego 2018 r.

Przasnysz	Mława	Ostrołęka	Maków Maz.	Ciechanów
-0,04	0,09	0,1	-0,14	0,22

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL

Przasnysz zlokalizowany jest w północnej części województwa, na terenie powiatu o charakterze rolniczymi charakteryzującym się niskim poziomem rozwoju społecznego.

Lokalny Wskaźnik Rozwoju Społecznego pokazuje niską pozycję powiatu przasnyskiego. W skali od 1 do 100 punktów wskaźnik LHDl wynosi 29,71 i plasuje powiat na 329 pozycji w kraju (232 w 2009 roku, 317 w 2008, 284 w 2007) na 379 powiatów i miast na prawach powiatu⁸². Wskaźnik dla województwa mazowieckiego wynosi 60,21, co jest wartością dwukrotnie wyższą niż dla powiatu, a powiaty sąsiednie mławski i ciechanowski osiągnęły wyższe pozycje.

Tabela 8 Lokalny Wskaźnik Rozwoju Społecznego

	Przasnyski	Mławski	Ostrołęcki	Makowski	Ciechanowski
Pozycja	329	319	361	359	171

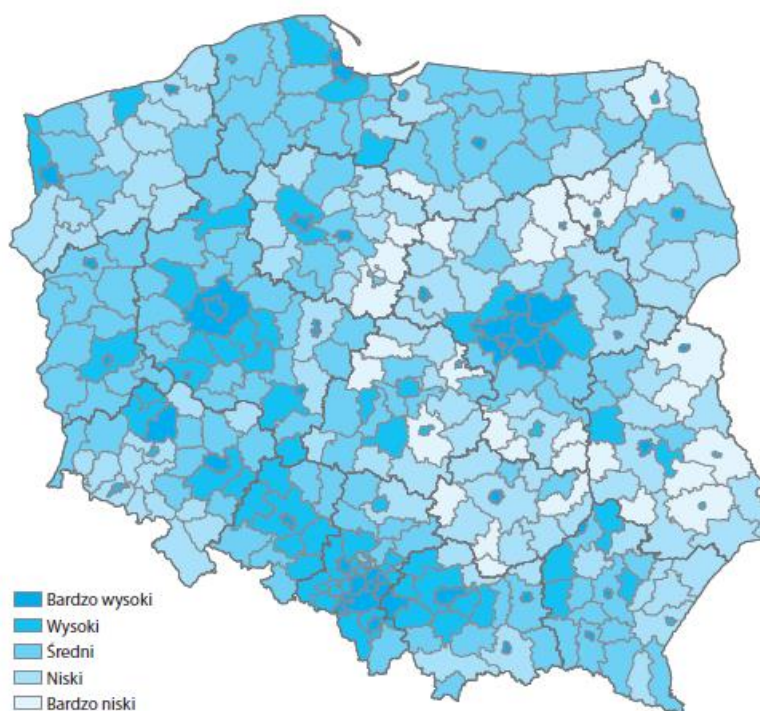
Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Krajowy Raport o Rozwoju Społecznym Polska 2012. Rozwój regionalny i lokalny”

Poniższa mapa prezentuje dysproporcje rozwojowe w obszarze społecznym na terenie kraju i potwierdza niższe wskaźniki w powiatach peryferyjnych województwa, w tym w powiecie przasnyskim. Analogiczny wskaźnik dla powiatu ciechanowskiego, lokuje się w przedziale średnim.

⁸²Źródło: P. Arak i in., Krajowy Raport o Rozwoju Społecznym Polska 2012. Rozwój regionalny i lokalny, Biuro Projektowe United Nations Development Programme w Polsce, Warszawa 2012.

Mapa 2 Wskaźnik LHDI w Polsce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Krajowy Raport o Rozwoju Społecznym Polska 2012. Rozwój regionalny i lokalny”

Innym miernikiem stopnia rozwoju społecznego jest wskaźnik pomiaru ubóstwa i wykluczenia społecznego opracowany przez Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej. Jednolity wskaźnik pomiaru ubóstwa tworzony jest w oparciu o trzy składowe: wymiar finansowy, wymiar warunków życia oraz wymiar sytuacji na rynku pracy.

Przasnysz znajduje się powyżej progu defaworyzacji, jednak zauważalne są w tym zakresie dysproporcje w sąsiednich gminach i powiatach⁸³.

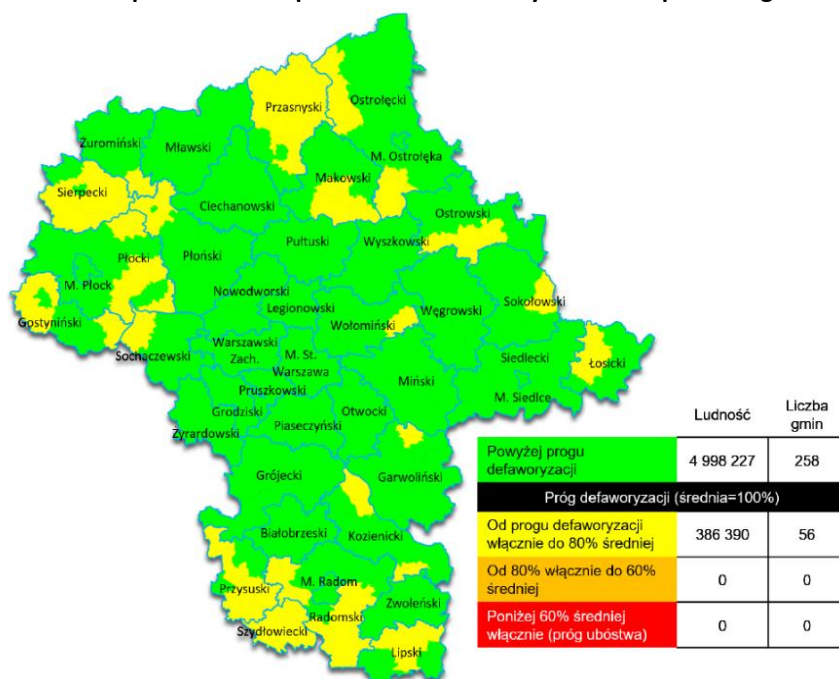
Tabela 45 Wskaźnik pomiaru ubóstwa i wykluczenia społecznego

	2014	2016	2018
Wymiar finansowy	-0,11	-0,03	0,49
Wymiar warunków życia	0,31	0,23	0,29
Wymiar sytuacji na rynku pracy	-0,18	-0,12	0,27
Wskaźnik	0,03	0,04	0,36

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Ocena zasobów pomocy społecznej 1/2017”

⁸³Biuletyn Obserwatorium Integracji Społecznej Ocena zasobów pomocy społecznej 1/2017 Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej, 2017.

Mapa 3 Wskaźnik pomiaru ubóstwa i wykluczenia społecznego

Źródło: Mazowiecki Barometr Ubóstwa i Wykluczenia Społecznego za 2018 r.

Edukacja

Przasnysz dysponuje dobrze rozwiniętymi materialnymi zasobami edukacyjnymi na wszystkich poziomach kształcenia. W mieście działają żłobki, przedszkola, szkoły podstawowe, ponadpodstawowe, szkoły policealne i uczelnia wyższa. W kompetencjach samorządu miejskiego leży prowadzenie żłobków, przedszkoli i szkół podstawowych.

Żłobki

Od 2018 roku w Przasnyszu funkcjonuje żłobek miejski, dodatkowo działa żłobek komercyjny. Placówka publiczna dysponuje zaledwie 35 miejscami, jednak liczba chętnych ponad dwukrotnie przekracza ilość dostępnych miejsc (6,23% miejsc z liczby dzieci w wieku 0-2 lata). Żłobek miejski mieści się w dwóch przedszkolach publicznych (po jednym oddziale w każdej placówce). Obecne warunki lokalowe nie pozwalają na zwiększenie liczby miejsc zgodnie z potrzebami mieszkańców, ani na rozszerzenie oferty o opiekę nad dziećmi z lekkimi niepełnosprawnościami czy dysfunkcjami. Instytucje opieki nad najmłodszymi dziećmi mają duże znaczenie dla aktywizacji zawodowej kobiet i ich powrotu na rynek pracy po urodzeniu dziecka, dlatego też miasto powinno kłaść szczególny nacisk na rozwijanie oferty żłobka. Rodzice podkreślają pilną konieczność zwiększenia liczby miejsc w żłobku w związku z rosnącym zapotrzebowaniem na tego typu usługi i wysokimi kosztami zatrudnienia opiekunki w stosunku do lokalnych wynagrodzeń⁸⁴. Zaniechanie rozwijania opieki nad najmłodszymi dziećmi przyczynić się może do rozwoju placówek komercyjnych lub większej bierności zawodowej matek.

Wychowanie przedszkolne

W Przasnyszu dostępna jest ponadprzeciętna oferta w zakresie opieki przedszkolnej. Miasto jest organem prowadzącym dla dwóch przedszkoli publicznych, a na rynku komercyjnym działa dziewięć placówek. W roku szkolnym 2019/2020 do przedszkoli publicznych uczęszczało 182 dzieci co stanowi 28,6% wszystkich przedszkolaków w mieście.

⁸⁴ Wnioski z wywiadów fokusowych.

Oferta przedszkolna w mieście jest na tyle atrakcyjna, że korzystają z niej nie tylko dzieci zamieszkałe w mieście, ale i dzieci spoza miasta (11,5% w publicznych, 31,8% w niepublicznych). Zauważalny jest systematyczny wzrost liczby przedszkoli niepublicznych i dzieci w tych placówkach. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym stale rośnie, w 2013 przekroczył 100% i jest wyższy niż w grupie porównawczej.

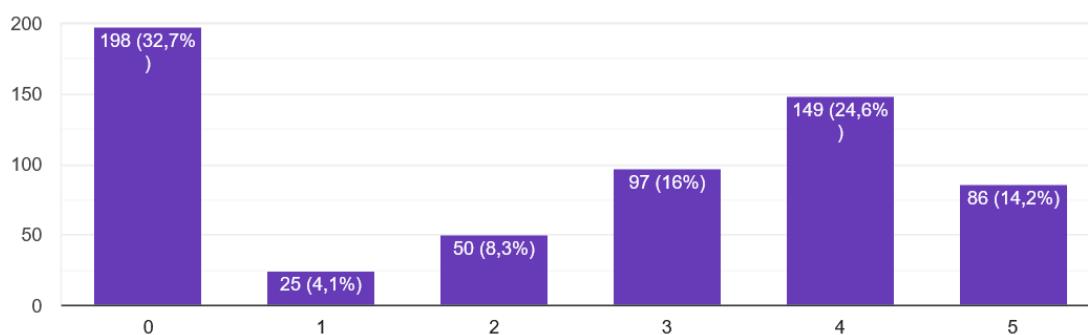
Tabela 9 Liczba miejsc w przedszkolach do liczby dzieci w wieku 3-6 lat w mieście (%)

Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
%	87,7	97,8	98,3	100,1	101,7	101,1	107,0	117,5	122,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Bogata oferta przedszkolna i duża liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym stanowią atut miasta. Dla dzieci jest bazą do osiągnięcia lepszych wyników w nauce w szkołach i postrzegana jest jako ważny czynnik sukcesu w dorosłym życiu. Jest też udogodnieniem dla rodziców funkcjonujących na lokalnym rynku pracy. Rodzice zgłaszają jednak potrzebę przywrócenia zerówek w przedszkolach⁸⁵. Liczebność placówek niepublicznych w mieście wiąże się jednak z koniecznością dotowania ich z budżetu miasta. Rosnące koszty utrzymania dziecka w przedszkolach publicznych (w tym w związku z utworzeniem oddziałów żłobka i przeniesieniem zerówek do szkół) zwiększają podstawę do wyliczenia dotacji dla placówek niepublicznych. Wyodrębnienie żłobka jako osobnej jednostki budżetowej jest zatem niezbędne także, aby przeciwdziałać zawyżaniu dotacji przekazywanych do przedszkoli niepublicznych. Infrastruktura obu przedszkoli publicznych jest przestarzała, warunki lokalowe i wyposażenie nie są tak atrakcyjne jak w placówkach prywatnych. Oba przedszkola świadczą jednak usługi edukacyjne na wysokim poziomie, co doceniają rodzice⁸⁶, są placówkami integracyjnymi wyposażonymi w sprzęt do integracji sensorycznej, multimedia oraz pomoce służące stymulowaniu zaburzonych funkcji u dzieci. Placówki publiczne mogą wyróżniać się bogatą ofertą edukacyjną i wychowawczą, rozszerzoną o profilaktykę zdrowotną w tym z zakresu wczesnego diagnozowania zaburzeń rozwojowych, czy dysfunkcji zdrowotnych. Dodatkowo obie placówki dysponują własnymi kuchniami, dużymi terenami zielonymi i placami zabaw. Żłobek i przedszkola miejskie są darmowe dla mieszkańców Przasnysza do 5 godzin. Dzieci, które pozostają pod opieką placówki dłużej ponoszą opłaty w wysokości 1 zł za godzinę.

Wykres 115 Dostępność i jakość działania żłobków i przedszkoli

Źródło: Wyniki internetowego badania ankietowego „Ocena jakości życia w Przasnyszu” przeprowadzonego wśród mieszkańców Przasnysza, średnia wskaźnika 3,54

⁸⁵ Wnioski z wywiadów fokusowych.

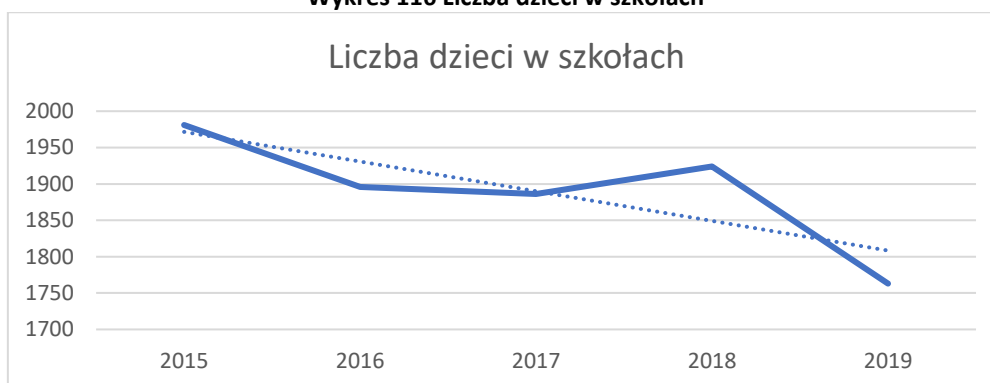
⁸⁶ Wnioski z wywiadów fokusowych.

■ Szkoły podstawowe

W Przasnyszu działają trzy szkoły podstawowe publiczne oraz szkoła niepubliczna, do której uczęszcza 4% wszystkich uczniów. Po reformie systemu edukacji w roku 2017/2018 dotychczasowe gimnazjum zostało przekształcone w ośmioletnią Szkołą Podstawową nr 3.

W roku szkolnym 2018/2019 do szkół podstawowych w Przasnyszu uczęszczało łącznie 1871 osób (zerówki i oddziały szkolne). Najwięcej dzieci uczy się w szkole nr 1, a najmniej w szkole nr 2. Od lat zauważalny jest systematyczny spadek liczby dzieci w szkołach. Pozytywnym zjawiskiem jest zwiększenie liczby dzieci spoza miasta (średnio 21% uczniów), jest to związane m.in. z likwidacją szkół na terenie gminy wiejskiej Przasnysz. Przejmowanie uczniów z ościennych gmin wiejskich, może nadal mieć miejsce zwłaszcza w przypadku gdy rodzice tych uczniów są zatrudnieni w Przasnyszu. Jest to szansa na spowolnienie spadku liczby uczniów w szkołach i na wzrost roli miasta na edukacyjnej mapie powiatu. Powinno temu towarzyszyć dostosowanie warunków funkcjonowania szkół uwzględniające np. przedłużoną opiekę świetlicową nad młodszymi uczniami, a nawet rozwiązanie kwestii dowozu uczniów. W rozdziale demografia przedstawiono prognozę zmian liczby dzieci w wieku szkolnym w mieście która mówi, że po wzroście w 2021 r., w ciągu 5 kolejnych lat nastąpi 7% spadek liczby uczniów pochodzących z Przasnysza (przy założonym zerowym saldzie migracji). Uwzględniając migrację na obecnym poziomie, będzie to spadek ponad 10%. Z tego względu przejście uczniów spoza miasta jest istotnym wyzwaniem i powinno mieć miejsce, pod warunkiem zoptymalizowania kosztów realizacji zadań oświatowych.

Wykres 116 Liczba dzieci w szkołach

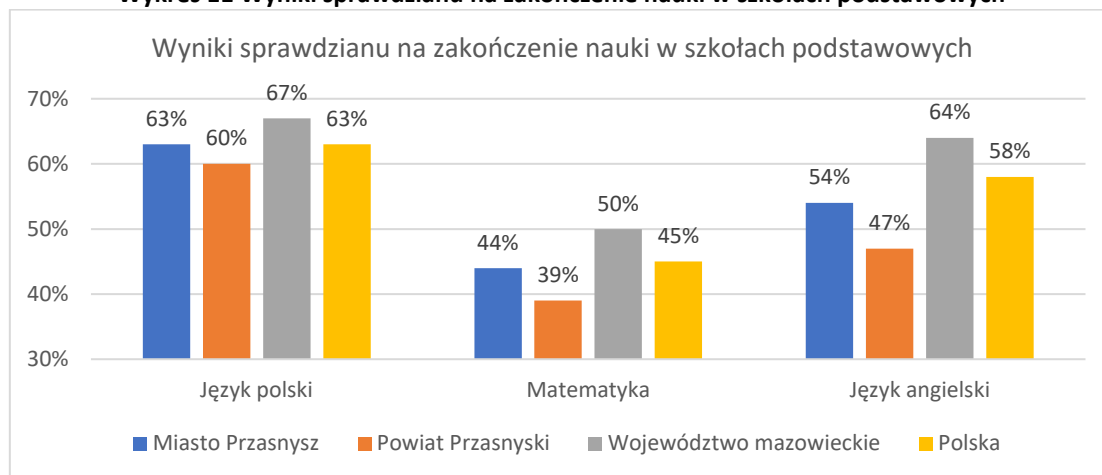
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych urzędu

Miejskie szkoły dysponują dobrymi warunkami lokalowymi, przeprowadzono inwestycje zarówno w bazę dydaktyczną jak i sportową (dwie hale sportowe i wyremontowana sala gimnastyczna). Szkoły dysponują też infrastrukturą rowerową, gdyż duża liczba dzieci dociera do szkół tym środkiem transportu. Utrzymanie placówek jest kosztowne, koszty stałe rosną, a subwencja oświatowa nie pokrywa wszystkich wydatków, szczególnie wobec zmniejszającej się liczby uczniów. Szkoła nr 1 jest placówką integracyjną dostosowaną do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami ruchowymi.

Jedną z miar jakości kształcenia są osiągnięcia uczniów poszczególnych placówek wyniki egzaminów. Muszą one być wykorzystywane w ocenie jakości pracy szkoły, ale należy pamiętać o tym, że cały proces edukacyjny musi być ukierunkowany na systematyczny rozwój ucznia i nie może być ograniczony czy podporządkowany jedynie egzaminowi. Niemniej jednak wyniki egzaminów zewnętrznych dają wskazówki na jakich obszarach działań edukacyjnych należy skupiać uwagę, dokonywać określonych korekt i modyfikacji mających na celu poprawę wyników nauczania.

Wyniki sprawdzianu na zakończenie nauki w szkole podstawowej w roku szkolnym 2018/2019 wskazują na wyniki wyższe niż w skali powiatu, ale niższe niż dla województwa. Niepokojące są różnice w wynikach sprawdzianów w szkołach przasnyskich w relacji do danych wojewódzkich szczególnie z matematyki i języka angielskiego.

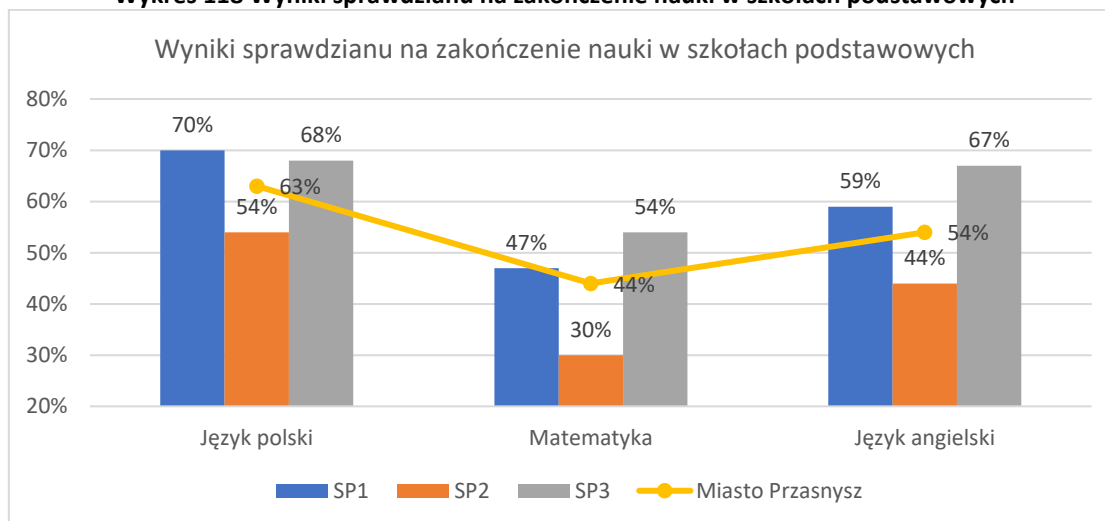
Wykres 11 Wyniki sprawdzianu na zakończenie nauki w szkołach podstawowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE

Analiza wyników w poszczególnych szkołach miejskich wskazuje na dysproporcje. Najwyższe wyniki z języka polskiego osiągnęli uczniowie szkoły nr 1, a matematyki i języka angielskiego szkoły nr 3. Najniższe wyniki osiągnęli uczniowie szkoły podstawowej nr 2, jednak jest to w pewnym stopniu uzależnione od obwodu szkolnego obejmującego swoim terenem obszar zdegradowany, zamieszkały przez większy odsetek rodzin dysfunkcyjnych. Praca z uczniami z tych rodzin powinna stanowić ważne zadanie dla szkół, aby zapewnić dzieciom równe szanse na zdobycie dobrego wykształcenia.

Wykres 118 Wyniki sprawdzianu na zakończenie nauki w szkołach podstawowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE

Są to wyniki, które plasują przasnyskie szkoły na dalekich pozycjach w województwie.

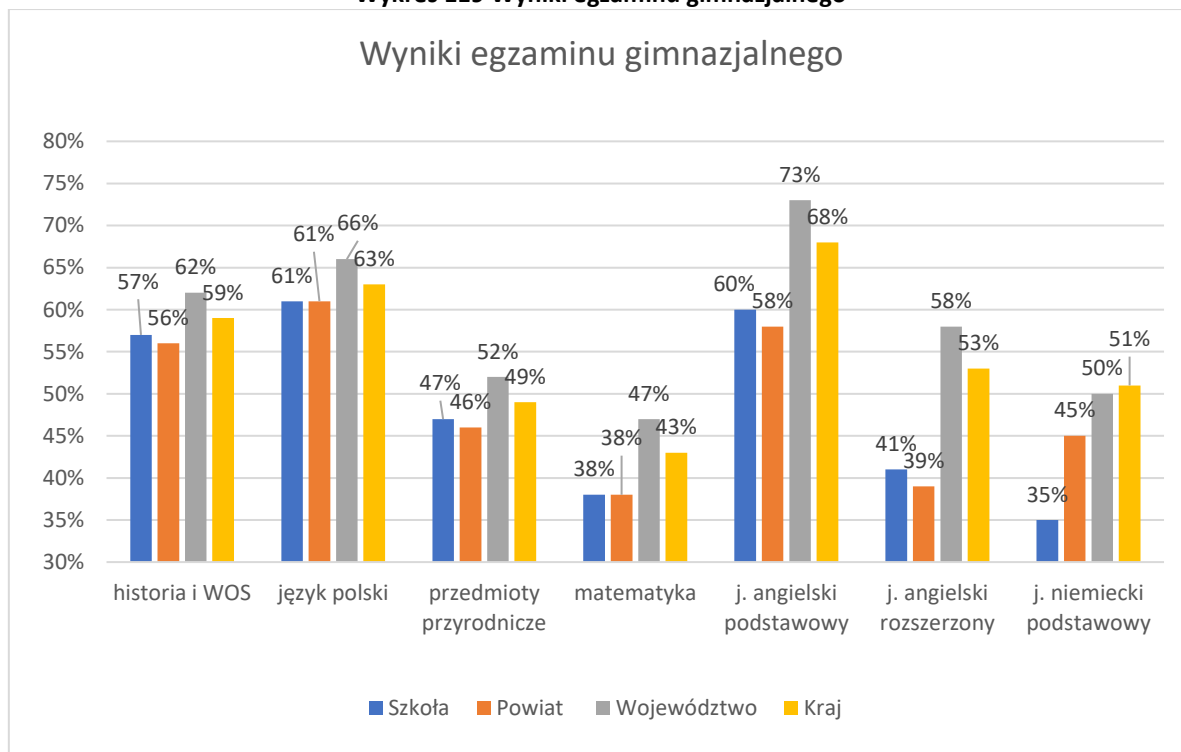
Tabela 4710 Pozycja szkół w wynikach ze sprawdzianu na zakończenie nauki w szkołach podstawowych

Nazwa placówki	Język polski		Matematyka		Język angielski	
	pozycja w powiecie na 24 szkoły	pozycja w województwie na 1635 szkół	pozycja w powiecie	pozycja w województwie	pozycja w powiecie	pozycja w województwie
Szkoła Podstawowa nr 1	1	517	5	720	3	712
Szkoła Podstawowa nr 2	19	1370	18	1466	12	1235
Szkoła Podstawowa nr 3	2	656	3	432	2	492

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE

Wyniki egzaminu gimnazjalnego, który był przeprowadzany w Szkole Podstawowej nr 3 (wcześniej Publicznym Gimnazjum) w 2019 r., wskazują na minimalnie wyższe wyniki szkoły niż w skali powiatu (poza matematyką i językiem niemieckim) oraz niższe niż dla województwa i kraju ze wszystkich przedmiotów. Wyniki z matematyki, przedmiotów przyrodniczych i języków obcych są znacznie niższe niż z języka polskiego, historii i WOS. Podobnie jak w przypadku sprawdzianu na zakończenie nauki w szkołach podstawowych wskazuje to na konieczność podejmowania działań podnoszących jakość kształcenia w obszarze nauk ścisłych i języków obcych. Wnioski ze spotkań, wywiadów fokusowych i debaty dowodzą, że istnieje także potrzeba prowadzenia w szkołach zajęć z zakresu poradnictwa zawodowego, tożsamości lokalnej, bezpieczeństwa ruchu drogowego i edukacji ekologicznej.

Wykres 119 Wyniki egzaminu gimnazjalnego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE

Są to wyniki, które plasują przasnyskie szkoły na dalekich pozycjach w województwie.

Tabela 48 Pozycja szkół w wynikach z egzaminu gimnazjalnego

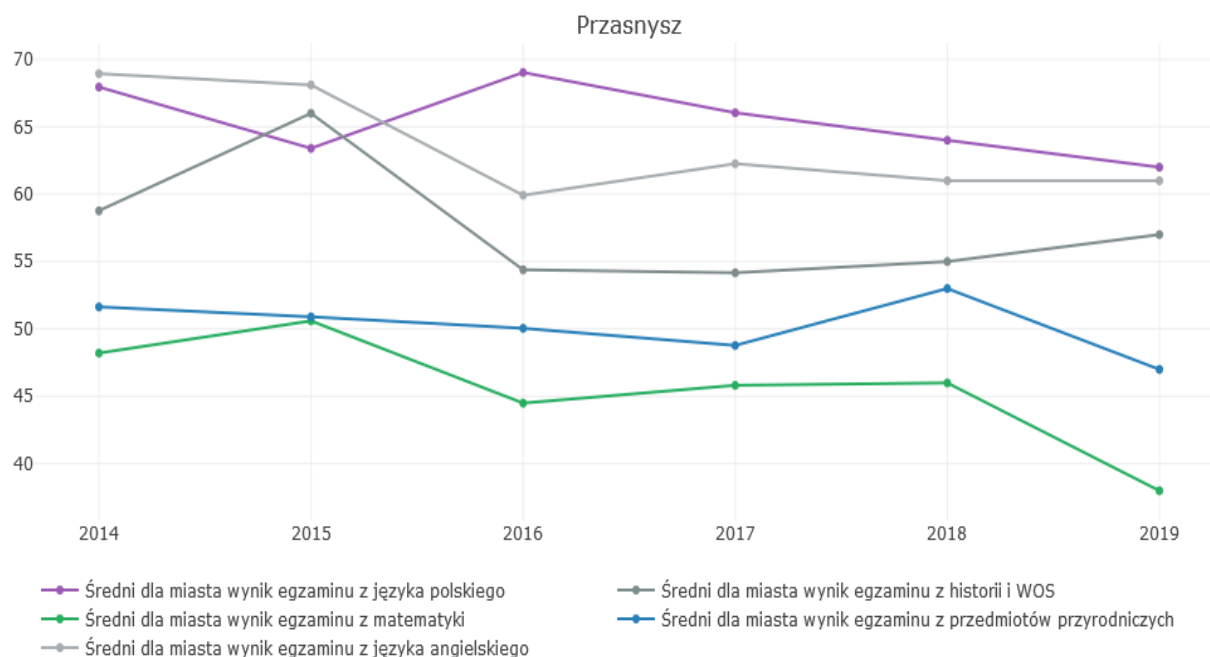
	Historia i WOS	Język polski	Przedmioty przyrodnicze	Matematyka	J. angielski podstawowy	J. angielski rozszerzony	J. niemiecki podstawowy
Pozycja w powiecie na 12 szkół	4	6	5	5	5	4	4
Pozycja w województwie na 939 szkół	520	593	620	534	630	625	312

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE

Wyniki w 2019 roku poza językiem angielskim oraz historią i WOS były niższe niż rok wcześniej.

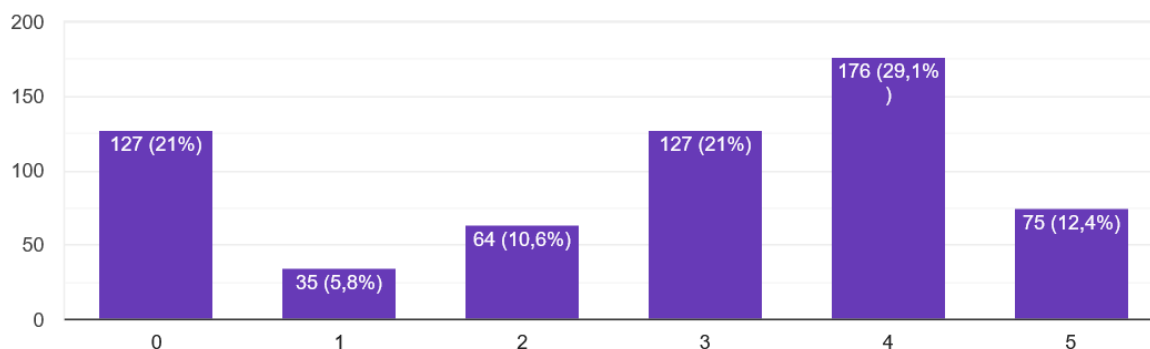

Wykres 120 Wyniki egzaminu gimnazjalnego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie monitormiast.pl

Wykres 121 Poziom kształcenia w szkołach podstawowych

Źródło: Wyniki internetowego badania ankietowego „Ocena jakości życia w Przasnyszu” przeprowadzonego wśród mieszkańców Przasnysza, średnia wskaźnika 3,4

Poza podstawą programową szkoły realizują zajęcia pozalekcyjne.

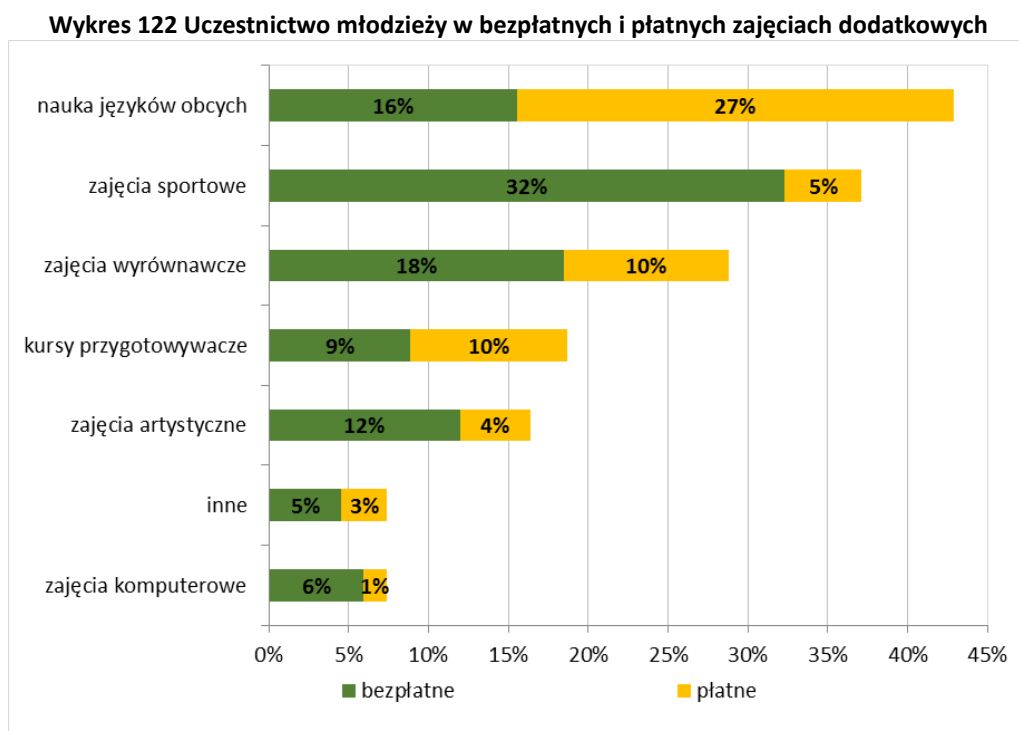
Ofertę zagospodarowania czasu wolnego uczniów szkół podstawowych przeanalizowano na podstawie informacji i sprawozdań jednostek organizacyjnych miasta, na podstawie wywiadów przeprowadzonych z dyrektorami tych jednostek oraz rodzicami dzieci korzystających z oferty zajęć pozalekcyjnych. Pozyskane informacje prowadzą do wniosku, że w szkołach podstawowych najliczniej w ofercie zajęć pozalekcyjnych reprezentowane są zajęcia rekreacyjno – sportowe. Korzysta z tej oferty ok. 35% uczniów. Należy w tym miejscu dodać, że zorganizowane zajęcia sportowe ma też dla dzieci i młodzieży w swojej stałej ofercie Ośrodek Sportu i Rekreacji. W regularnych zajęciach organizowanych w OSiR bierze udział ponad 200 uczniów. Pozalekcyjne zajęcia organizowane w szkołach kierowane są do wszystkich uczniów, w tym do uczniów ze specyficznymi trudnościami. Są to zajęcia rozwijające zainteresowania i umiejętności oraz wyrównujące szanse edukacyjne. Korzysta

z nich ok. 30% uczniów. W szkołach działają też drużyny harcerskie i zuchowe, które skupiają około 200 osób.

Uczestnictwo w zajęciach pozalekcyjnych młodzieży gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej przeanalizowano na podstawie wyników badań⁸⁷ przeprowadzonych w 2014 roku, w których udział wzięli uczniowie gimnazjum oraz szkół ponadgimnazjalnych.

Badania pokazują, że 65% z nich deklaruowało udział w zajęciach pozalekcyjnych co najmniej raz w tygodniu, 18% twierdziło, że robi to od jednego do trzech razy w miesiącu, a pozostałe 18% przyznawało, że w zajęciach uczestniczy rzadziej niż raz w miesiącu. Najwięcej uczniów korzystało z nauki języków obcych, zajęć sportowych i wyrównawczych.

Źródło: Raport końcowy z badania dotyczącego stanu edukacji w zakresie kompetencji społecznych i obywatelskich młodzieży

W ramach pozyskiwanych środków zewnętrznych szkoły realizują projekty z zakresu kompetencji kluczowych, językowych, społecznych, zajęć sportowych w tym nauki pływania. Badani: dzieci, młodzież i rodzice⁸⁸ wskazują na potrzebę organizowania atrakcyjnych zajęć pozalekcyjnych m.in. z robotyki, automatyki czy programowania, zajęć sportowych w różnorodnych dyscyplinach. Jak wskazują wyniki osiągnięte w sprawdzianach i egzaminach szczególnego rozwijania wymagają kompetencje matematyczne, przyrodnicze oraz znajomość języków obcych. Młodzież i rodzice podkreślają dobry poziom nauczania języka angielskiego, ale widzą potrzebę zwiększenia liczby zajęć i ich ukierunkowania na umiejętności praktyczne. Zwracają też uwagę na to, że świetlice szkolne nie powinny stanowić „przechowalni”, ale powinny być prowadzone zgodnie z programem, w sposób interesujący, inspirujący i rozwijający talenty, a także pozwalający na zaopiekowanie się dziećmi z deficytami czy problemami. Mieszkańcy wskazują⁸⁹, że szczególnie potrzebne jest stworzenie atrakcyjnej oferty bezpłatnych zajęć pozalekcyjnych dla młodzieży i dobrze komunikowanie jej dostępności. Młodzi ludzie po lekcjach się nudzą, a to przyczynia się do licznych problemów wychowawczych.

⁸⁷M. Stefańska, Raport końcowy z badania dotyczącego stanu edukacji w zakresie kompetencji społecznych i obywatelskich młodzieży, Fundacja Przasnyska, Przasnysz 2014.

⁸⁸ Wnioski z wywiadów fokusowych i debaty z młodzieżą.

⁸⁹ Wnioski z wywiadów fokusowych, debaty z młodzieżą.

Najważniejsze wnioski (w tym do PRI):

- *Żłobek publiczny nie dysponuje wystarczającą liczbą miejsc*
- *Baza lokalowa żłobka nie pozwala na jego rozwój*
- *Liczne przedszkola niepubliczne stanowią konkurencję dla placówek miejskich*
- *Wysokie wydatki z budżetu na dotacje dla przedszkoli niepublicznych*
- *Potrzeba uatrakcyjnienia oferty publicznych przedszkoli by mogły konkurować z placówkami na rynku komercyjnym*
- *Dobra infrastruktura edukacyjna i sportowa szkół podstawowych*
- *Wyniki nauczania wskazują na potrzebę podniesienia jakości kształcenia w szkołach podstawowych*
- *Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych*
- *Potrzeba szczególnej pracy z uczniami z problemami edukacyjnymi, zwłaszcza dziećmi z rodzin dysfunkcyjnych*
- *Potrzeba stałego monitorowania jakości kształcenia w szkołach podstawowych oraz przewidywania zapotrzebowania na usługi edukacyjne z uwzględnieniem prognoz demograficznych*
- *Potrzeba organizacji zajęć z zakresu tożsamości lokalnej, edukacji ekologicznej, bezpieczeństwa ruchu drogowego*
- *Potrzeba realizacji zajęć z poradnictwa zawodowego na wysokim poziomie: w zakresie kompetencji potrzebnych na rynku pracy, badania predyspozycji zawodowych*
- *Potrzeba profilaktyki zdrowotnej wśród dzieci szczególnie w żłobku i przedszkolach by diagnozować zaburzenia rozwojowe na jak najwcześniejszym etapie*
- *Potrzeba redukcji kosztów eksploatacyjnych infrastruktury edukacyjnej*

■ Szkoły ponadpodstawowe

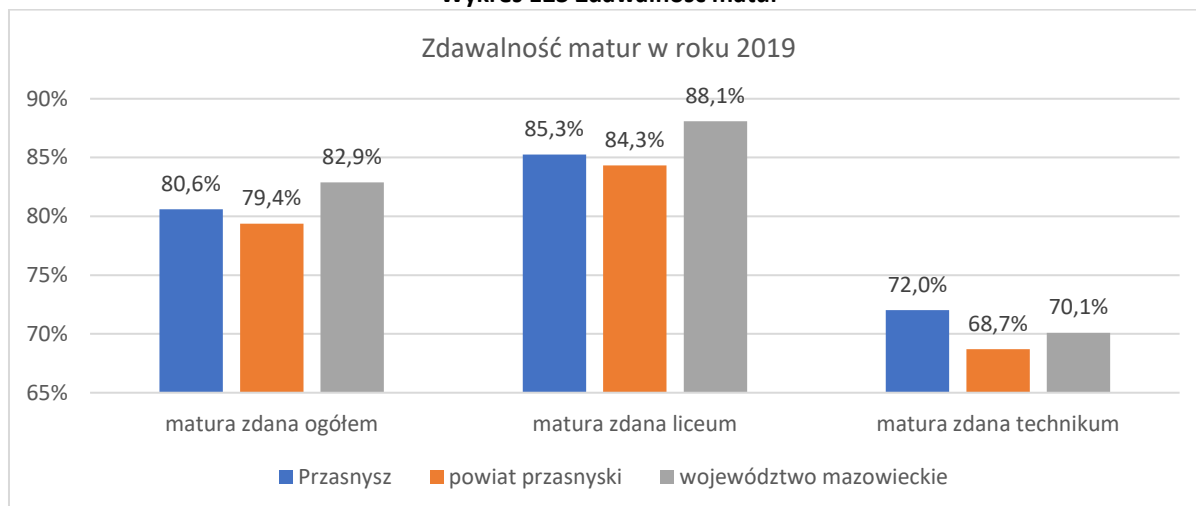
W mieście funkcjonują dwie szkoły ponadpodstawowe, dla których organem prowadzącym jest powiat przasnyski oraz dwie placówki niepubliczne. Zapewniają one usługi edukacyjne dla większości młodych mieszkańców powiatu.

Istotnym zagadnieniem w kontekście szkolnictwa ponadpodstawowego są jakość i profile kształcenia. Jak podkreślają przedsiębiorcy⁹⁰ lokalne szkoły kształcą w zawodach nieodpowiadających zapotrzebowaniu na rynku pracy. Utworzony kilka lat temu kierunek mundurowy cieszy się dużą popularnością wśród młodzieży. Od września 2020 uruchomiono kierunek mechanik lotniczy, który w kontekście współpracy z Politechniką Warszawską powinien być rozwijany. Sama branża lotnicza może stanowić w przyszłości ważną i atrakcyjną dla pracowników branżę gospodarki. Konieczne jest jednak podejmowanie działań, które będą u dzieci wzbudzały zainteresowanie lotnictwem oraz podnosiły poziom wiedzy z fizyki dzieci i młodzieży. W kontekście zapotrzebowania na rynku pracy, powinny być tworzone nowe profile kształcenia dostosowane do zmieniających się uwarunkowań lokalnego i regionalnego rynku pracy.

Jedną z miar jakości kształcenia w szkołach ponadpodstawowych są osiągnięcia uczniów w wyniku egzaminów maturalnych. Wyniki matur z roku 2019 wskazują na wyniki gorsze niż w roku poprzednim. Zdawalność ogólna i w liceach była wyższa niż w powiecie, a niższa niż średnia wojewódzka. Zdawalność matur w technikum jest wyższa od średniej powiatowej i wojewódzkiej w grupie techników, ale utrzymuje się na poziomie ok. 70%- rażąco niskim w porównaniu z liceum.

---

⁹⁰ Wnioski z RPPP.

Wykres 123 Zdawalność matur

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE

Średnie wyniki matur w Przasnyszu były wyższe w relacji do powiatu, ale niższe niż w województwie (średnio -11pp). Najwyższe dysproporcje występują w wynikach z języka niemieckiego zarówno na poziomie podstawowym jak i rozszerzonym.

Wykres 124 Średnie wyniki matur

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE

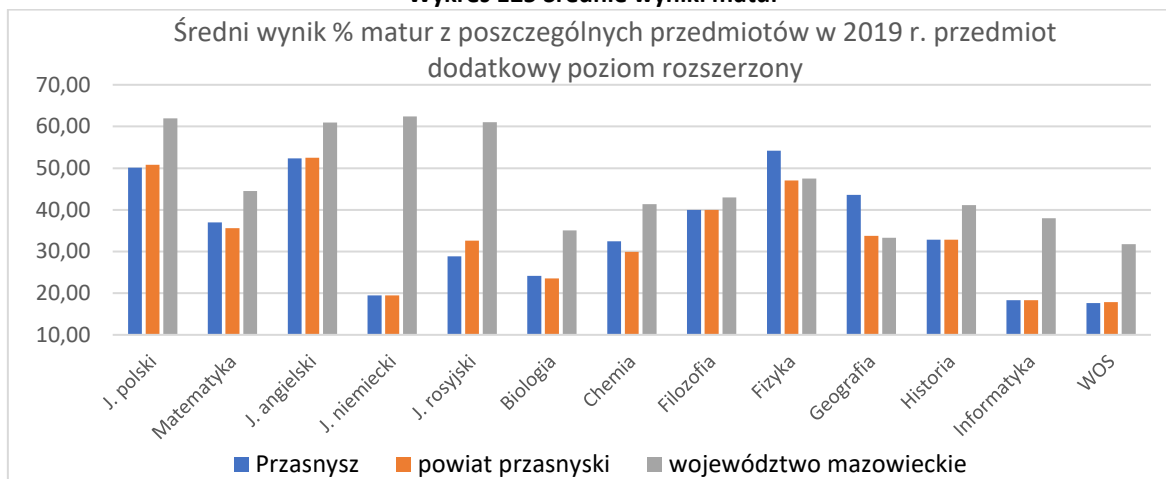
Wyniki matur z przedmiotów dodatkowych wskazują na największe dysproporcje w wynikach z języka niemieckiego (-43pp do średniej wojewódzkiej) i rosyjskiego (-31pp do średniej wojewódzkiej). Wyniki z języka angielskiego są niższe o -9pp do średniej wojewódzkiej. Wskazuje to na konieczność poprawy jakości nauczania języków obcych tym bardziej, że jest to umiejętność, którą młodzież chce doskonalić by zdobyć wymarzoną pracę⁹¹. Zarówno uczniowie⁹² jak i nauczyciele⁹³ wskazują, że w nauce języków obcych potrzebny jest większy nacisk na praktyczną znajomość języków. Wyniki z fizyki i geografii były wyższe niż powiatowe i wojewódzkie.

⁹¹ Wnioski z ankiety dla młodzieży.

⁹² Wnioski z debaty z młodzieżą.

⁹³ Wnioski ze spotkania z dyrektorami szkół.

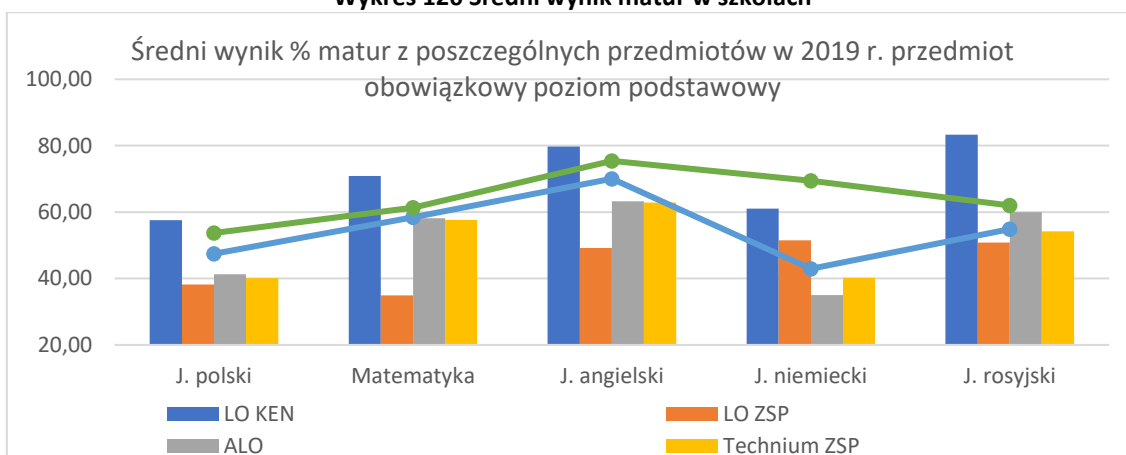
Wykres 125 Średnie wyniki matur

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE

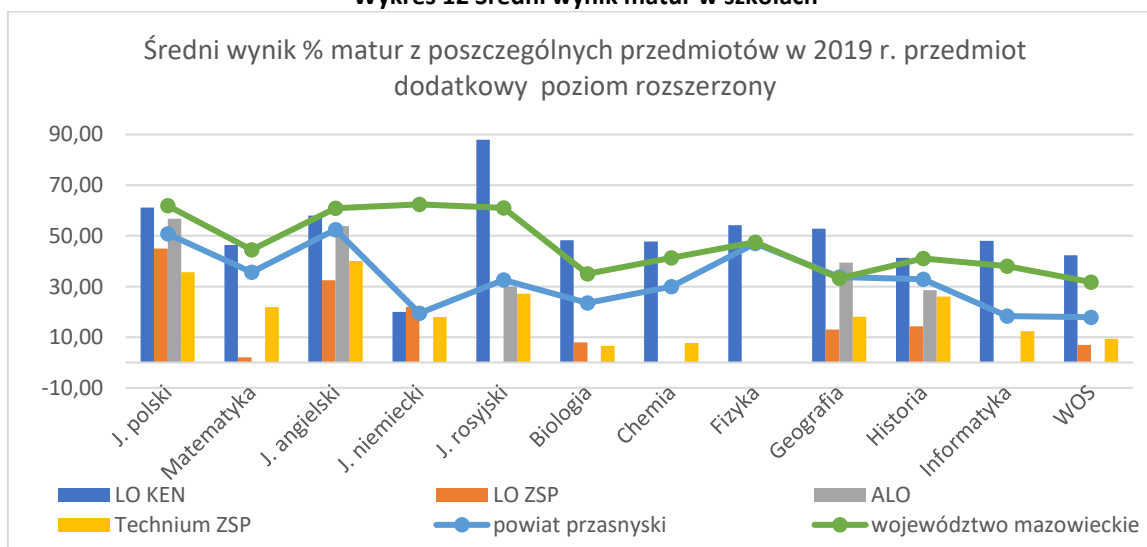
Analiza wyników matur w podziale na poszczególne placówki wskazuje na duże dysproporcje pomiędzy szkołami oraz poszczególnymi przedmiotami. Dla organów prowadzących powinno stać się to podstawą do szczegółowej analizy oferty edukacyjnej w poszczególnych placówkach.

Wykres 126 Średni wynik matur w szkołach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE

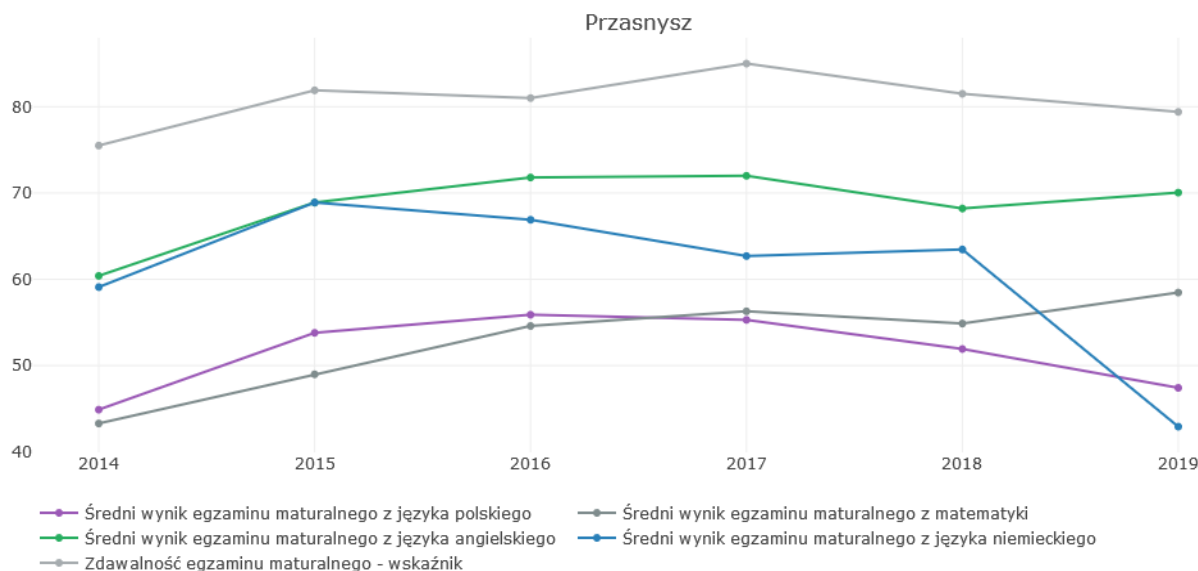
Wykres 12 Średni wynik matur w szkołach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE

Analiza danych z ostatnich lat wskazuje na coraz lepsze wyniki z języka angielskiego, a pogarszające się wyniki z języka niemieckiego.

Wykres 13 Średni wynik matur

Źródło: *monitormiast.pl*

Inną miarą jakości kształcenia w szkołach są rankingi szkół⁹⁴. Przasnyskie szkoły ponadpodstawowe od 2016 zajmują niskie pozycje w rankingu szkół pisma „Perspektywy” Liceum im. KEN znajduje się poza pierwszą pięćsetką, a Technikum przy ZSP poza trzysetką. Dużo wyższe pozycje w 2018 zajęły LO im. Zygmunta Krasińskiego w Ciechanowie (239), LO im. ks. M. K. Sarbiewskiego w Mławie (284), LO im. Marii Curie-Skłodowskiej w Makowie Maz. (497), Technikum nr 4 w Zespole Szkół nr 4 w Mławie (93), Technikum nr 3 im. Stanisława Staszica w Ciechanowie (147).

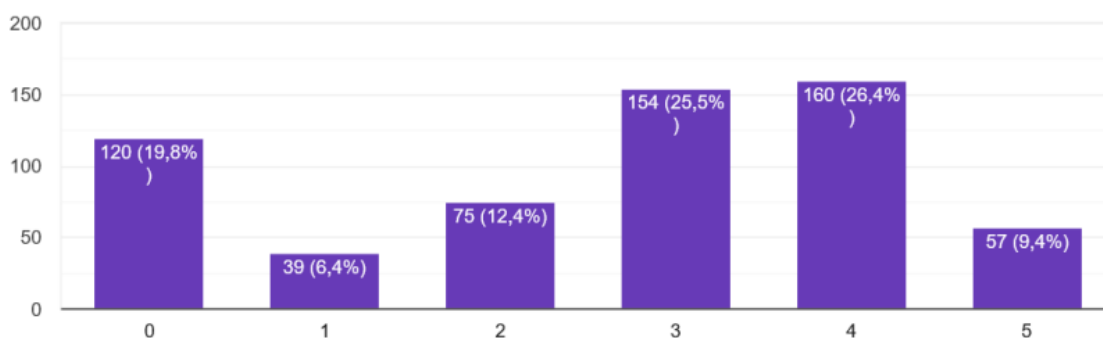
Z badań losów absolwentów Liceum Ogólnokształcącego im. KEN⁹⁵ (68,5% absolwentów) wynika, że w latach 2013-2016 naukę w uczelniach rozpoczęło 88,9% respondentów. Większość podjęło studia na uczelniach publicznych (54,2%). Największą popularnością wśród absolwentów cieszyły się uniwersytety (54,2% ankietowanych), z których 28,57% wybrało UWM w Olsztynie, następnie: SGGW 11,38%, WAT 6,21%, UW 5,79%, PWSZ w Ciechanowie 5,79%, UKSW 5,17%. Uczelnie techniczne i politechniki cieszyły się mniejszą popularnością, wybrało je 14,08% ankietowanych absolwentów, najwięcej uczniów wybrało Politechnikę Warszawską i Politechnikę Gdańską. Najczęściej wybierane miasta to: Warszawa ok. 46,5 %, Olsztyn ok. 34,5% i Gdańsk ok. 7,5%. Największą popularnością cieszyły się kierunki: budownictwo 11,33%, bezpieczeństwo narodowe i wewnętrzne 10,96%, ekonomia 9,14% i prawo 8,4%.

Bardzo niski odsetek absolwentów szkół wybiera kierunki techniczne na wyższych uczelniach co może wskazywać na niewystarczający poziom zainteresowania młodzieży naukami ścisłymi i zbyt niski poziom nauczania w tym zakresie.

⁹⁴ Rankingi pisma „Perspektywy”.

⁹⁵ Dane udostępnione przez Liceum Ogólnokształcące im. KEN.

Wykres 129 Poziom kształcenia w szkołach średnich

Źródło: Wyniki internetowego badania ankietowego „Ocena jakości życia w Przasnyszu” przeprowadzonego wśród mieszkańców Przasnysza, średnia wskaźnika 3,25

■ Szkoły policealne

W mieście funkcjonuje Zespół Medycznych Szkół Policealnych w Przasnyszu prowadzony przez samorząd województwa mazowieckiego oraz szkoła niepubliczna. Szkoły te oferują profile kształcenia w oparciu o zapotrzebowanie rynku, wykazują się otwartością i elastycznością w uruchamianiu nowych kierunków. Zespół Medycznych Szkół Policealnych we współpracy z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej tworzył nowe kierunki zgodne z zapotrzebowaniem rynku w zawodach medycznych.

■ Szkoły wyższe

W mieście istnieje Uczelnia Lingwistyczno - Techniczna w Przasnyszu, która kształci na poziomie I, II stopnia oraz prowadzi studia podyplomowe. Uczelnia rozpoczęła naukę w profilu lingwistycznym, z czasem utworzyła możliwość nauki w profilach technicznych, z których mogą korzystać mieszkańcy Przasnysza i okolic. Możliwość kształcenia na wszystkich poziomach w różnych profilach jest atutem miasta, jednak młodzież od lokalnej uczelni chętniej wybiera placówki w większych miastach⁹⁶.

■ Szkoły specjalistyczne

W Przasnyszu istnieje prowadzona przez Powiat Szkoła Muzyczna I stopnia kształcąca w specjalności: flet, klarnet, saksofon, waltornia (róg), trąbka, puzon, tuba, perkusja, skrzypce, wiolonczela, kontrabas, gitara, organy. Szkoła włącza się w wydarzenia kulturalne miasta.

Kształcenie dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami realizują Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym "JESTEM" w Przasnyszu, Niepubliczna Szkoła Podstawowa z Oddziałami Przedszkolnymi Realizująca Program Rehabilitacji „Nasza Szkoła” prowadzona przez Stowarzyszenie Po prostu rodzina na poziomie przedszkola i szkoły podstawowej oraz Specjalny Ośrodek Szkolno-wychowawczy, który kształci na poziomie szkoły podstawowej i ponadpodstawowej.

Najważniejsze wnioski (w tym do PRI):

- Młodzież ma zapewnioną możliwość kształcenia na wszystkich poziomach nauczania włącznie z uczelnią wyższą
- Potencjałem rozwojowym jest istnienie szkół policealnych i uczelni wyższej, które są otwarte na tworzenie nowych profili kształcenia i współpracę
- Wyniki matur i rankingi szkół wskazują na potrzebę szczególnej troski o jakość kształcenia zwłaszcza w zakresie przedmiotów ścisłych

⁹⁶ Wnioski z badania losów absolwentów, wnioski z debaty z młodzieżą.

- *Dotychczasowe profile kształcenia w szkołach ponadpodstawowych nie odpowiadają potrzebom rynku pracy*
- *Potrzeba stworzenia systemu współpracy samorząd-przedsiębiorcy w celu kreowania kierunków kształcenia dostosowanych do potrzeb rynku pracy oraz wprowadzenia systemu atrakcyjnych praktyk, klas patronackich*
- *Potrzeba stworzenia oferty doradztwa i szkoleń (badanie predyspozycji zawodowych, poradnictwo)*
- *Potrzeba nawiązania współpracy z Powiatem w zakresie kształtowania i rozwijania oferty edukacyjnej Przasnysza oraz dla zapewnienia współdziałania szkół średnich i podstawowych*

Kultura

Na terenie Przasnysza działalność w sferze kultury prowadzą trzy miejskie jednostki organizacyjne: Miejski Dom Kultury im. St. Ostoi-Kotkowskiego, Muzeum Historyczne oraz Miejska Biblioteka Publiczna im. Z. Nałkowskiej. Ofertę tą uzupełniają: filia Biblioteki Pedagogicznej w Ostrołęce i Klub Garnizonowy.

Miejski Dom Kultury

Miejski Dom Kultury zajmuje się upowszechnianiem kultury wśród mieszkańców. Jego działalność koncentruje się na trzech głównych kierunkach: artystycznym (zajęcia teatralne, warsztaty wokalne), edukacyjnym (nauka gry na instrumentach muzycznych, zajęcia logopedyczne dla dzieci ze śpiewem i glottodydaktyką oraz rytmiką), filmowym (seanse, przeglądy, maratony filmowe).

W MDK w 2019 roku działało 6 zespołów muzycznych, 5 grup teatralnych, grupa tańców historycznych, dwie grupy plastyczne oraz pracownia batiku „Mamut”. W Ognisku Muzycznym prowadzona jest nauka gry na pianinie, akordeonie, gitarze klasycznej i elektrycznej, keyboardzie i perkusji. W Miejskim Domu Kultury działa Kino za Rogiem oraz Klub Filmowy „Ale nakręcone”, a także kino objazdowe Plan na kino.

W zajęciach muzycznych, wokalnych, teatralnych, plastycznych w ciągu roku szkolnego uczestniczy średnio miesięcznie 221 uczniów.

Tabela 11 Ilość wydarzeń kulturalnych i liczba uczestników

	2015	2016	2017	2018	2019
Ilość wydarzeń kulturalnych	163	141	148	170	117
Liczba uczestników	16581	13930	14534	15000	12643

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych urzędu

Jak widać z zestawienia, liczba wydarzeń kulturalnych w MDK w 2019 r. była niższa aż o 28%, zaś liczba uczestników spadła o 23,8 %. Mieszkańcy wskazują na to, że oferta domu kultury jest stała od lat i najmniej atrakcyjna spośród trzech instytucji kształtujących kulturalne życie miasta. Oczekują większej inicjatywy ze strony placówki, tak by oferta kulturalna była jak najbardziej dostosowana do oczekiwań różnych mieszkańców⁹⁷. Dla porównania – liczba wydarzeń kulturalnych organizowanych przez Miejską Bibliotekę Publiczną w Przasnyszu i liczba uczestników wydarzeń, podwoiła się od 2016 do 2019 roku. Liczba wydarzeń organizowanych przez Muzeum Historyczne wzrosła w od 2015 r. do 2019 r. ponad dwukrotnie, a liczba ich uczestników zwiększyła się niemal czterokrotnie. Oznacza to, że mieszkańcy miasta są aktywni w sferze kultury, ale potrafią też dokonywać wyborów i ocenić jakość oferty poszczególnych placówek.

Obecne zaplecze lokalowe i sprzętowe MDK nie stanowią dobrych warunków do tworzenia oferty atrakcyjnej dla mieszkańców. Budynek wymaga gruntownego remontu oraz dostosowania do potrzeb

⁹⁷ Wnioski z wywiadów fokusowych, debaty z młodzieżą, spotkań.

osób z niepełnosprawnościami (rozpoczęcie remontu zaplanowano na 2021 rok). W dniu 10 lipca 2019 roku budynek sportu, w którym obecnie swoją siedzibę ma Miejski Dom Kultury decyzją Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków został wpisany do rejestru zabytków, co znacznie komplikuje prowadzenie planowanych prac remontowych i podnosi ich koszty.

■ Miejska Biblioteka Publiczna

Miejska Biblioteka Publiczna w Przasnyszu realizuje zadania biblioteki powiatowej. Na strukturę placówki składa się biblioteka główna, filia mieszcząca się na ul. Orlika oraz punkt biblioteczny w szpitalu.

Biblioteka dysponuje bogatym księgozbiorem, w roku 2019 na 100 mieszkańców przypadało 340 woluminów. Gromadzi księgozbiór dla wszystkich grup czytelników ze wszystkich dziedzin wiedzy w stopniu zapewniającym czytelnikom dostęp do szerokiego zakresu tematycznego. Biblioteka wzbogaca się o nowości wydawnicze m.in. z dofinansowaniem z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Wskaźnik zakupów książek na 100 mieszkańców miasta wyniósł w latach 2016-2018 średnio 12,43 woluminów (średni wskaźnik zakupu książek na 100 mieszkańców w latach 2012-2014 to 9,17 woluminów). Zasób poddawany jest też systematycznej selekcji egzemplarzy zniszczonych i zacytanych przez co wzrasta aktualność i atrakcyjność księgozbioru dla czytelników. Biblioteka dysponuje też czasopismami, audiobookami i filmami.

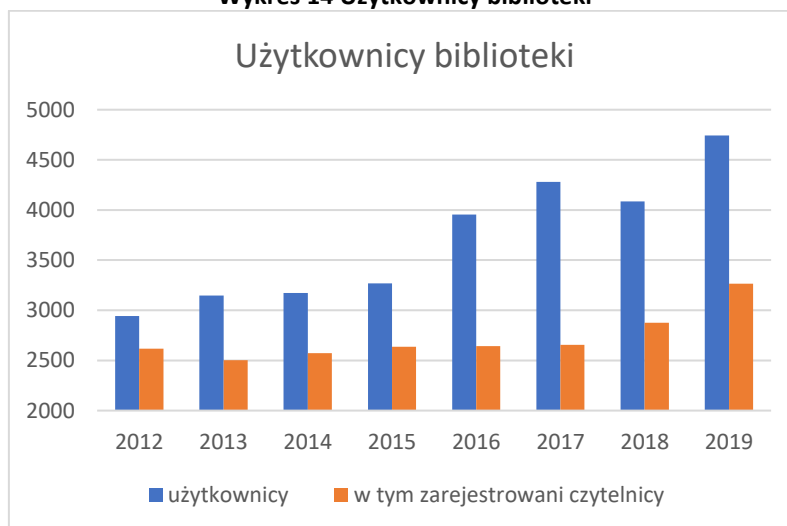
Tabela 50 Liczba woluminów i wypożyczeń na 1000 mieszkańców

	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba woluminów na 1000 mieszkańców	3760	3729	3483	3393	3405
Liczba wypożyczeń na 1000 mieszkańców	2382	2285	2642	2445	2417

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych urzędu

Systematycznie wzrasta liczba użytkowników i zarejestrowanych użytkowników biblioteki.

Wykres 14 Użytkownicy biblioteki

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych urzędu

Jak wskazuje strategia⁹⁸ w latach 2016-2018 najaktywniejszą grupą czytelników były osoby w wieku 25-44 oraz dzieci do lat 15.

Na przestrzeni ostatnich lat oferta kulturalna biblioteki wzbogaciła się o wiele nowych przedsięwzięć. Należą do nich cykliczne, całoroczne projekty realizowane w partnerstwie z innymi instytucjami

⁹⁸ Strategia Rozwoju Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Zofii Nałkowskiej na lata 2020-2024.

kultury, szkołami i organizacjami obejmujące takie działania jak: spotkania autorskie, koncerty, sztuki teatralne, wystawy, rajdy rowerowe, wycieczki, warsztaty dla wszystkich grup wiekowych (z zakresu programowania, nowych technologii, fotograficzne, plastyczne i inne), warsztaty rękodzieła i kluby dyskusyjne. Do tradycji weszła już organizacja Nocy w Bibliotece oraz impreza w ramach akcji Narodowe Czytanie. Ważną częścią działalności Biblioteki jest oferta skierowana do osób z niepełnosprawnościami (cykl zajęć dla dzieci „Bajkowa Biblioteka”, warsztaty z obsługi czytaka dla osób z niepełnosprawnością wzroku, punkt biblioteczny w szpitalu, oferta „Książka na telefon”) oraz działania dotyczące kształtowania właściwych postaw wobec tych osób: zajęcia z dziećmi, młodzieżą, festyny integracyjne. Wiele z powyższych wydarzeń było realizowane z dofinansowaniem ze środków zewnętrznych w tym przy współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi instytucjami publicznymi.

Tabela 51 Ilość wydarzeń kulturalnych i liczba uczestników

	2015	2016	2017	2018	2019
Ilość wydarzeń kulturalnych	110	123	298	220	242
Liczba uczestników wydarzeń	700	2531	4754	4980	5979

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych urzędu

Biblioteka jest też miejscem aktywności lokalnej: działa tu Społeczna Rada Biblioteczna, Dyskusyjny Klub Książki i Klub Rękodzieła.

W latach 2017-2018 biblioteka realizowała projekt „Rozszerzenie oferty kulturalnej w Przasnyszu poprzez inwestycję infrastrukturalną i doposażenie miejskich instytucji kultury”. Dzięki dotacji pozyskanej z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego wyremontowano budynek o bogatych tradycjach kulturalnych i przeznaczono go na potrzeby biblioteki. Obecnie placówka dysponuje w pełni dostępną nowoczesną infrastrukturą i wyposażeniem, które umożliwiają realizację szerokiej, ciekawej i różnorodnej oferty skierowanej do wszystkich grup wiekowych.

Biblioteka jako jedyna instytucja kultury działa w oparciu o strategię. Pierwszy dokument został przyjęty w 2015 roku. Kolejny został opracowany w sposób partycypacyjny i obejmuje rozwój placówki w horyzoncie czasowym 2020-2024. Biblioteka prowadziła też badania społeczności lokalnej⁹⁹, które miały na celu lepsze dostosowanie oferty do potrzeb mieszkańców. Wynika z nich, iż najwyższą oceną wśród wydarzeń kulturalnych (58% ocen bardzo dobrych) uzyskały spotkania autorskie. Uznanie zdobyły też koncerty (47% ocen bardzo dobrych) oraz wycieczki i rajdy (42% ocen bardzo dobrych). Wyjazdy teatralne oceniło na 5 - 31% ankietowych. Propozycje wzbogacenia wydarzeń kulturalnych dotyczyły: występów piosenkarzy, opery, koncertów muzycznych, występów chórów, projekcji filmów. Diagnoza potrzeb związanych z aktywnym uczestnictwem w ofercie kulturalno-edukacyjnej różnych grup wiekowych, zwłaszcza z obecnością ludzi młodych oraz seniorów w bibliotece i realizację kulturotwórczej roli biblioteki w środowisku lokalnym wskazały na:

- potrzebę wspólnych, ciekawych działań w grupie rówieśniczej,
- potrzebę zdobywania wiedzy i umiejętności w niestandardowy, atrakcyjny sposób z wykorzystaniem nowych technologii,
- potrzebę poszerzenia usług biblioteki związanych z udostępnianiem książek w nowej formie (e-booki, audiobooki) – promocja czytelników e-booków oraz fotela audio,
- potrzebę lepszego poznania najbliższej okolicy,
- potrzebę spotkań z ciekawymi ludźmi,
- potrzebę atrakcyjnych propozycji aktywizujących i integrujących społeczność lokalną.

Biblioteka za swoją innowacyjną działalność otrzymała liczne nagrody i wyróżnienia o charakterze ponadlokalnym: II miejsce w konkursie o Nagrodę Marszałka Województwa Mazowieckiego „Inspirująca Biblioteka Roku. Edycja 2017” za realizację projektu „Nakręcenie na historii”, tytuł

⁹⁹ Wnioski z badań społecznych prowadzonych przez Miejską Bibliotekę Publiczną.

„Najlepszej biblioteki w województwie mazowieckim” w Rankingu Bibliotek organizowanym przez Instytut Książki i dziennik „Rzeczpospolita”, Nagroda im. Kierbedziów w kategorii „Działalność na rzecz osób niepełnosprawnych” przyznana przez Bibliotekę Publiczną Miasta Stołecznego Warszawy. Bibliotekę Główną Województwa Mazowieckiego, Lider Zmian Nagroda Internautów – Człowiek w centrum uwagi, przyznana przez Mazowiecką Jednostkę Wdrażania Programów Unijnych. Nagrody i wyróżnienia przyznawane są też dyrektor placówki Małgorzacie Sobiesiak: tytuł „Mazowieckiego Bibliotekarza Roku” przyznany przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, I wyróżnienie w Konkursie Marszałka Województwa Mazowieckiego „Innowacyjny Menedżer Kultury”.

■ Muzeum Historyczne

Muzeum Historyczne w Przasnyszu gromadzi zabytki oraz udostępnia zbiory dotyczące Przasnysza i regionu, dokumentuje różnorodną działalność zasłużonych Przasnyszan, gromadzi dzieła sztuki, dokumentuje współczesność oraz prowadzi działalność wystawienniczą. W ofercie są dwie wystawy stałe: I wojna na ziemi przasnyskiej oraz multimedialna wystawa dedykowana dzieciom w wieku 5-12 lat „Złoty wiek Przasnysza” przystosowana dla osób niewidomych i słabowidzących. Cyklicznie organizowane są też wystawy czasowe. Zadania podstawowe instytucja uzupełnia o działalność wydawniczą, edukację i upowszechnianie kultury. Prowadzi lekcje i spotkania muzealne, wykłady, prelekcje, konkursy, promocje książek oraz koncerty.

Muzeum organizuje i współorganizuje też przedsięwzięcia nieszablonowe takie jak: escaperoom zorganizowany z okazji 450. rocznicy śmierci św. Stanisława Kostki, piknik matematyczny z planszową grą wielkoformatową, wydanie planszowej gry karcianej przedstawiającej postać świętego Stanisława Kostki. Instytucja na ww. działania efektywnie pozyskuje środki zewnętrzne.

Muzeum pełni ważną rolę kulturotwórczą w środowisku lokalnym. Jest organizatorem wielu ważnych wydarzeń kulturalnych i współorganizatorem imprez plenerowych organizowanych na przasnyskim rynku. Do tradycji miasta weszły takie duże imprezy jak „Orszak Trzech Króli”, „Przasnyski Jarmark Staropolski” „Festiwal Fabryka Światła”. Imprezy organizowane na rynku należy traktować jako zjawisko kulturowe, często o ponadlokalnym znaczeniu.

Tabela 52 Ilość wydarzeń kulturalnych i liczba uczestników

	2015	2016	2017	2018	2019
Ilość wydarzeń kulturalnych	22	28	36	40	49
Liczba uczestników	1248	1369	2707	2590	4754

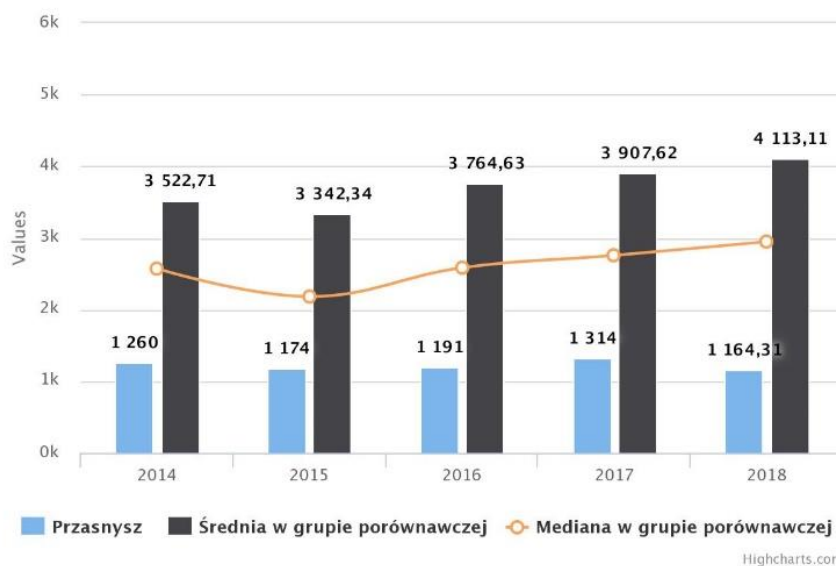
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych urzędu

Muzeum ma siedzibę w zabytkowym Ratuszu zlokalizowanym w sercu miasta, na przasnyskim rynku. Zarówno Ratusz jak i otoczenie rynku w latach 2010-2012 zostały poddane rewitalizacji. Muzeum dysponuje bardzo dobrymi warunkami lokalowymi dostosowanymi do potrzeb zwiedzających z niepełnosprawnością ruchową. Posiada trzy sale wystawowe oraz salę edukacyjną, pomieszczenia administracyjne i socjalne.

Rośnie ilość wydarzeń organizowanych przez instytucje kultury. W 2018 roku liczba uczestników wyniosła 1427,9 na 10 tys. mieszkańców, co jest wartością ponad trzykrotnie mniejszą niż w miastach z grupy porównawczej. Liczba odwiedzających w kategorii „Filharmonie, muzea, koncerty” na 1000 mieszkańców w 2018 roku wyniosła 1164,31 i była trzykrotnie niższa niż w grupie porównawczej.

Wykres 131 Liczba odwiedzających filharmonie, muzea, wystawy, koncerty na 1000 mieszkańców

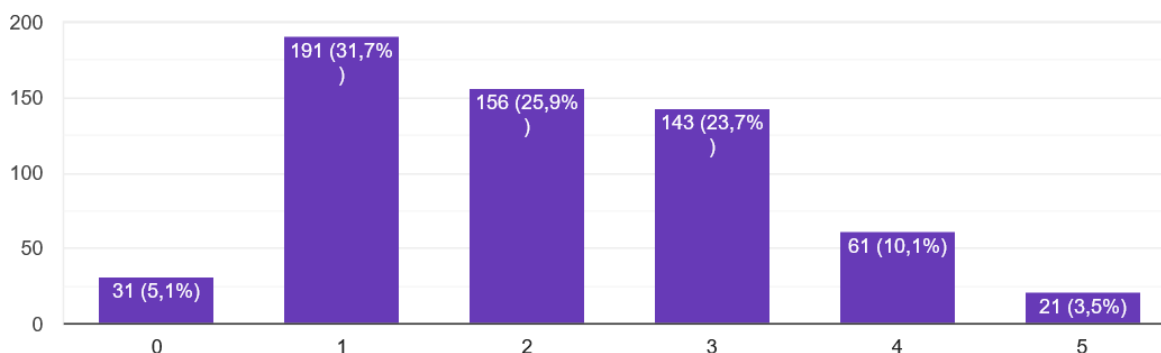
2.1 Liczba odwiedzających filharmonie, muzea, wystawy, koncerty na 1000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL

Jak wynika z badań prowadzonych przez bibliotekę grupami, które w najmniejszym stopniu korzystają z oferty kulturalnej są młodzież w wieku 13-19 lat (40% badanych nie korzysta z oferty edukacyjnej instytucji, 33% nie uczestniczy w wydarzeniach kulturalnych) oraz seniorzy (63% nie korzysta z oferty edukacyjnej, a 47% nie uczestniczy w wydarzeniach kulturalnych). Mały udział w wydarzeniach kulturalnych może wynikać z niskich kompetencji kulturowych rodziców, ale też niewystarczającego zaangażowania nauczycieli-mistrzów, którzy pomagaliby młodym ludziom odkrywać i rozwijać talenty. Brak wśród większości rodziców świadomości wagi edukacji kulturowej w całokształcie rozwoju ich dzieci wskazuje na istotną rolę innych instytucji. Bariery w uczestniczeniu w kulturze bywa też priorytetowe traktowanie nauki i chęć osiągnięcia jak najlepszych wyników w szkole¹⁰⁰.

Wykres 132 oferta kulturalna w mieście

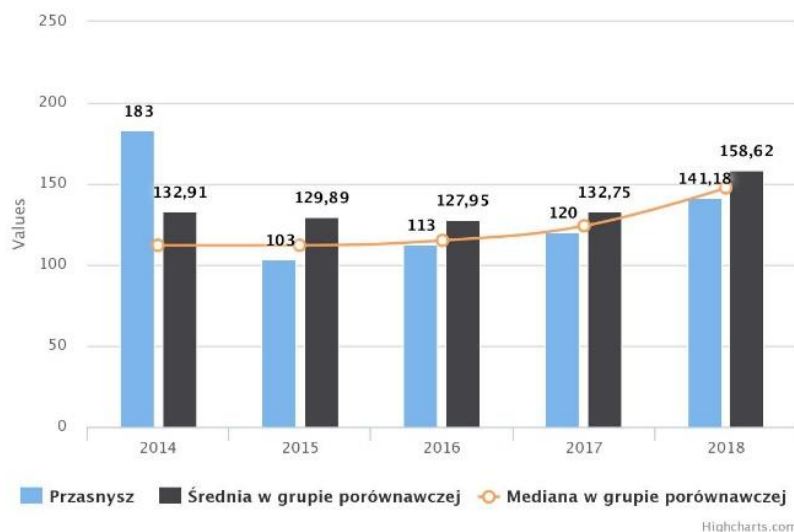
Źródło: Wyniki internetowego badania ankietowego „Ocena jakości życia w Przasnyszu” przeprowadzonego wśród mieszkańców Przasnysza, średnia wskaźnika 2,24

¹⁰⁰M. Kocikowski, dr M. Ochał, Kompetencje kulturowe rodziców a uczestnictwo w kulturze dzieci. Studium przypadku na przykładzie Przasnysza, Warszawa, 2017.

Wydatki z budżetu miasta na kulturę i dziedzictwo narodowe na jednego mieszkańca rosną, w 2018 roku wyniosły 141,18 zł i były niższe niż w grupie porównawczej. Wskaźnik ten w korelacji z wcześniejszymi danymi obrazuje, że przy relatywnie zbliżonych wydatkach na kulturę liczba uczestników wydarzeń w Przasnyszu jest drastycznie niska. Prowadzi to do wniosku, że bardzo niska frekwencja w relacji do innych miast, przynajmniej częściowo - wynika z niedostosowania oferty do potrzeb mieszkańców, złej promocji lub niskiej jakości i atrakcyjności tej oferty.

Wykres 133 Wydatki na kulturę i dziedzictwo narodowe przypadające na jednego mieszkańca

2.3 Wydatki na kulturę i dziedzictwo narodowe przypadające na 1 mieszkańca

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL

Ofertę instytucji kultury uzupełniają organizacje pozarządowe i grupy nieformalne, które organizują przedstawienia teatralne, spotkania literackie, koncerty i wiele innych. Wiele z ich działań miasto wspiera organizacyjnie i finansowo m.in. w ramach otwartych konkursów ofert.

Oferta spędzania czasu wolnego w mieście jest jednak niewystarczająca¹⁰¹. Potrzeba stworzenia atrakcyjnej oferty dla różnych grup wiekowych zgodnej z zapotrzebowaniem była zgłaszana zarówno podczas badań ankietowych wśród młodzieży, mieszkańców, wywiadów fokusowych jak i spotkań z interesariuszami.

Wobec zgromadzonych danych wskazane jest by stworzyć strategię kultury w mieście, która będzie opierała się na dokładnej diagnozie potrzeb i ustaleniu planu koordynującego działania trzech miejskich instytucji kultury w taki sposób by oferty instytucji się uzupełniały, a nie konkurowały. Kluczowe jest przekazanie inicjatywy związanej z kreowaniem oferty kulturalnej w ręce mieszkańców, zwłaszcza młodych – wspomnianych wyżej grup i organizacji, w których działają utalentowani ludzie z pasją i zmysłem organizatorskim. Zasadne jest też rozwijanie nowych form promocji wydarzeń oraz lepsze rozpowszechnianie informacji o aktualnych wydarzeniach m.in. poprzez stworzenie spójnego kalendarza imprez i udostępnienie go w aplikacji mieszkańca¹⁰².

Najważniejsze wnioski:

- W mieście działają trzy instytucje kultury o zasięgu ponadlokalnym, które efektywnie ze sobą współpracują, oferta dwóch z nich – muzeum i biblioteki, jest bardzo atrakcyjna, wykracza poza standardowe działania,
- Innowacyjne działania biblioteki, które można rozwijać w nowych obszarach,

¹⁰¹ Wnioski z wywiadów fokusowych, spotkań.

¹⁰² Wnioski z wywiadów fokusowych.

- *Ofertę instytucji należy rozwijać w oparciu o dziedzictwo historyczne kulturowe oraz zasoby i produkty miasta w obszarach tożsamości lokalnej i budowania więzi z miastem,*
- *Konieczne jest stworzenie warunków lokalowych dla MDK i zbudowanie w nim atrakcyjnej oferty kulturalnej dostosowanej do potrzeb mieszkańców,*
- *Brakuje ogólnodostępnej atrakcyjnej oferty dla wszystkich grup wiekowych, a szczególnie dla młodzieży i seniorów,*
- *Potrzeba lepszej promocji wydarzeń i rozpowszechniania informacji o nich również w sąsiednich gminach tak by uzyskać większą frekwencję,*
- *Potrzeba stworzenia strategii kultury w mieście by instytucje miały jasno określone cele, nie konkurowały ze sobą, ale się uzupełniały.*

■ **Dziedzictwo historyczne, kulturowe, tożsamość lokalna**

Przasnysz prawa miejskie uzyskał w 1427 roku. Jak głosi legenda o powstaniu miasta księżę mazowiecki Konrad I zabłądził podczas polowania. Zatrzymał się na noc u młynarza Przaśnika, który choć nie wiedział kim jest zabłąkany przyjął go bardzo gościnnie. Księżę Konrad w podzięk za pomoc nadał młynarzowi okoliczne ziemie, a rozwijającą się nad rzeką Węgieńką osadę nazwał Przasnyszem. Legenda o Przaśniku stanowi genius loci stała się inspiracją do stworzenia kolorowanki przasnyskiej dla dzieci oraz filmu z udziałem osób niepełnosprawnych pt. "Tworzymy własną legendę", które popularyzują podania o powstaniu miasta.

Korzystne położenie na pograniczu równiny kurpiowskiej i wysoczyzny ciechanowskiej przyczyniły się do rozkwitu miasta. W średniowieczu był on trzecim po Warszawie i Płocku ośrodkiem miejskim Mazowsza pod względem liczby mieszkańców. Działało tu wielu rzemieślników (piwowarów było czterokrotnie więcej niż w Warce), a sławę miastu przynosiły tutejsze jarmarki na woły. Dalsze losy miasta przynosiły kolejno czasy rozkwitu i zapaści spowodowanej klęskami żywiołowymi czy chorobami. Do rozwoju miasta istotnie przyczyniła się budowa koszar wojskowych w końcu XIX wieku.

W czasie I wojny światowej pod Przasnyszem toczyły się ciężkie walki pomiędzy wojskami rosyjskimi i niemieckimi. Miasto wielokrotnie przechodziło z rąk do rąk, a bitwy lipcowa i lutowa z 1915 r., zwana najciekawszą bitwą I wojny światowej, na stałe zapisały się w historii miasta. Wiedza o tych wydarzeniach popularyzowana jest przez przasnyskie muzeum, inscenizacje i inne wydarzenia organizowane są przez lokalną grupę rekonstrukcyjną.

Miasto posiada cenne materialne zasoby dziedzictwa kulturowego objęte ochroną konserwatorską. W obecnej strukturze przestrzennej miasta czytelne są pozostałości średniowiecznego układu urbanistycznego, który został wpisany do rejestru zabytków nieruchomości województwa mazowieckiego. Najcenniejszym zabytkiem, wpisanym na listę Kanonu Krajoznawczego Polski, jest wczesnobarokowy Zespół Klasztorny Bernardynów (obecnie Pasjonistów). Najstarszym późnogotyckim obiektem jest kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, z dzwonnica z XV w., która jest rzadkim na Mazowszu przykładem murowanej dzwonnicy gotyckiej całkowicie wolnostojącej. Na przasnyskim rynku usytuowany jest klasycystyczny Ratusz. Ponadto do rejestru zabytków wpisano Zespół sakralny: kościół św. Klary i św. Jakuba z otoczeniem oraz klasztor pp. Felicjanek ob. Klarysek - Kapucynek, Zespół koszarowy Jednostki Wojskowej, Park Miejski im. T. Kościuszki, Park dworski przy ul. Ruda, Przestrzenny układ komunikacyjny Mławskiej Kolei Dojazdowej z mostem kolejowym na Węgieńce oraz budynki Liceum Ogólnokształcącego, domu sportowego będącego obecnie siedzibą Miejskiego Domu Kultury, budynek mieszkalny (obecnie siedziba banku).

Przasnysz zwany jest „miastem świętych”. Z historią miasta ściśle wiąże się postać Św. Stanisława Kostki (patrona dzieci i młodzieży), który urodził się w pobliskim Rostkowie. W Przasnyskim kościele farnym został ochrzczony, tu pochowani są jego rodzice i bracia. Materialnym dziedzictwem rodziny Kostków jest też najcenniejszy zabytek - kościół i klasztor bernardynów ze słynącym łaskami obrazem

Niepokalanej Przewodniczki z Przasnysza. Święty Stanisław Kostka od 2014 roku jest Patronem Miasta i wiąże się z nim genius loci. Corocznie, we wrześniu, odbywa się ogólnopolska pielgrzymka dzieci i młodzieży z Przasnysza do Rostkowa. Z miastem wiążą się też losy błogostawionych ze Zgromadzenia Klarysek Kapucynek o. Honorata Koźmińskiego i s. Teresy Kowalskiej oraz pasjonisty o. Bernarda Kryszkiewicza. Przasnyskie muzeum popularyzuje wiedzę o postaciach poprzez wystawy, publikacje, gry i inne wydarzenia.

Z Przasnyszem jest też związana postać Stanisława Ostoja-Kotkowskiego znanego w Polsce i Australii malarza, rzeźbiarza, scenografa, prekursora wykorzystania efektów laserowych w sztukach plastycznych. Do twórczości artysty nawiązuje corocznie Festiwal Fabryka Światła organizowany wspólnie z Mazowieckim Instytutem Kultury.

Przasnysz nie posiada charakterystycznego lokalnego produktu, ale trwałe są w nim tradycje kulinarne północnego Mazowsza w tym kuchni kurpiowskiej. Receptury kulinarne na tradycyjne dania przekazywane i kultywowane są z pokolenia na pokolenie. Bogate są też tradycje piekarnicze i bartnicze.

Ważnym aspektem podkreślanym przez mieszkańców jest niska znajomość historii miasta szczególnie przez młodszych jego mieszkańców¹⁰³. Program nauczania w szkołach w niewystarczającym stopniu pozwala na przekazywanie wiedzy o historii lokalnej¹⁰⁴. Uczniowie¹⁰⁵ podkreślają, że mają znacznie większą wiedzę o miastach innych niż ich własne. Dotychczasowe działania realizowane przez miejskie instytucje kultury w dużej mierze bazowały na dziedzictwie historycznym i kulturowym, wciąż jednak istnieje potrzeba rozwijania tej oferty i przekazywania wiedzy w nowych, atrakcyjnych formach. Grupą mieszkańców, do których powinien zostać skierowany kompleksowy program budowania tożsamości lokalnej są szczególnie najmłodszy mieszkańcy oraz osoby meldujące się w Przasnyszu.

Miasto opiera się na rdzennych mieszkańcach i przybyszach z okolicznych wsi. Najstarsi przasnyszanie są silnie związani z miastem¹⁰⁶. Ponad 100 letnie istnienie jednostki wojskowej sprawiło, że przybywający na służbę żołnierze zakładali tu rodziny i osiedlali się na stałe. W mieście przebywa też prawie 40 zasymilowanych obcokrajowców¹⁰⁷. Nowi mieszkańcy integrują się z lokalną społecznością, warto jednak podejmować działania budujące w nich więź z miastem. Miejskami, które szczególnie przyciągają mieszkańców, z którymi wiąże się sentyment są rynek i park, który jest jedyną enklawą zieleni w centrum miasta. Przasnyszanie znają się wzajemnie, często jednoczą się w dążeniu do celu, mają jednak tendencję do podziałów. Są religijni i reprezentują dość konserwatywne poglądy, co przejawia się m.in. w tradycyjnym modelu rodziny i wynikach wyborów i wynikach wyborów¹⁰⁸. Więzy rodzinne oraz relacje z przyjaciółmi i znajomymi są głównymi czynnikami zachęcającymi młodzież do mieszkania w Przasnyszu¹⁰⁹. Przasnyszanie są też patriotami, wielu przodków obecnych mieszkańców ginęło za ojczyznę. Ważne wydarzenia patriotyczne są w mieście popularyzowane, a lokalni patrioci i miejsca pamięci otaczani są szczególnym szacunkiem. W wielu formach przejawia się też zaangażowanie społeczne choć wciąż jest ono zbyt małe jeśli chodzi o sprawy ważne dla miasta. Mieszkańcy osiągają indywidualne sukcesy zawodowe, sportowe, artystyczne, które miasto promuje. Liderzy lokalni i mieszkańcy zgodnie twierdzą, że głównym potencjałem miasta są ludzie, ich zaufanie i chęć do pomocy, bez czego wielu inicjatyw w mieście nie udałoby się zrealizować. Wielkość miasta sprawia, że mieszkańcy dobrze się znają. Warto jednak podejmować działania aktywizujące i integrujące. Dotychczasowe doświadczenia np. z organizacji dnia sąsiada pokazują, że stwarzanie warunków do lepszego poznania się mieszkańców pozwala nawiązywać i podtrzymywać rozluźniające

---

¹⁰³ Wnioski w wywiadów fokusowych, spotkań, debaty z młodzieżą.

¹⁰⁴ Wnioski ze spotkania z dyrektorami szkół.

¹⁰⁵ Wnioski z debaty z młodzieżą.

¹⁰⁶ Wnioski z wywiadów fokusowych.

¹⁰⁷ Dane z Ewidencji Ludności Urzędu Miasta Przasnysz.

¹⁰⁸ Dane PKW.

¹⁰⁹ Wnioski z ankiety dla młodzieży.

się na skutek zachodzących procesów społecznych więzi międzyludzkie. Potrzebna jest zatem organizacja imprez integrujących mieszkańców. Jest to też baza i potencjał do budowania w mieszkańcach potrzeby włączania się w życie miasta i współdecydowania o jego przyszłości.

Najważniejsze wnioski (w tym do PRI):

- *Przasnysz ma interesującą historię, wyróżnia się na tle małych miast województwa mazowieckiego*
- *Potencjał wykorzystania bogatych tradycji rzemieślniczych, I wojny światowej, postaci związanych z Przasnyszem do promocji miasta i zwiększenia ruchu turystycznego w mieście, także kreowanego w związku z pielgrzymkami do miejsca urodzenia Św. Stanisław Kostki*
- *Możliwość zbudowania atrakcyjnej oferty kulturalnej w oparciu o istniejące zasoby*
- *Potrzeba zwiększenia wiedzy mieszkańców o historii miasta*
- *Potrzeba organizacji programów budowania tożsamości lokalnej*
- *Potrzeba organizacji wydarzeń integrujących mieszkańców*

Sport i rekreacja

Instytucją powołaną do zapewniania stałej oferty zajęć sportowo-rekreacyjnych jest Ośrodek Sportu i Rekreacji. Miejska infrastruktura sportowo-rekreacyjna jest na dobrym poziomie, została znacząco rozbudowana w ostatnich latach. Na terenie OSiR znajduje się stadion piłkarski, boiska, korty, bieżnia oraz pawilon sportowo-rekreacyjny z siłownią, salą aerobową i wielofunkcyjną. Wszystkie szkoły posiadają sale i hale sportowe, a przedszkola place zabaw. Mieszkańcy nie mają jednak wiedzy, o tym, że mogą korzystać z obiektów w godzinach popołudniowych czy wieczornych¹¹⁰. W innych lokalizacjach na terenie miasta znajdują się boiska, place zabaw, plenerowe siłownie. Niestety, pomimo objęcia większości z nich monitoringiem wizyjnym, ulegają one częstym dewastacjom. Na obiektach ogólnodostępnych brakuje animatora - trenera, który zorganizowałby czas i miał nadzór nad sposobem korzystania z infrastruktury. Mieszkańcy bardzo dobrze oceniają miejską infrastrukturę sportową. Wskazują jednak na zbyt małą ilość atrakcyjnych terenów rekreacyjnych¹¹¹.

Ofertę miasta uzupełniają 3 hale sportowe i boisko Orlik wybudowane przez innych zarządców, placówki komercyjne oraz kluby i stowarzyszenia sportowe. Wkrótce zostanie otwarte kryte lodowisko budowane przez Powiat Przasnyski, które wzbogaci ofertę sportową miasta.

Miejskie obiekty sportowe cieszą się dużym zainteresowaniem i są przez mieszkańców często wykorzystywane na cele rekreacyjno - sportowe. Z obiektów zewnętrznych OSiR (boiska, korty, bieżnia lekkoatletyczna) czynnych przez cały tydzień korzysta średnio 3 715 osób tygodniowo. Z pawilonu sportowego (siłowni, sauna, sala do zajęć fitness) dostępnego od poniedziałku do soboty korzysta średnio w tygodniu około 700 osób. Infrastrukturę OSiR wykorzystują też szkoły na zajęcia lekcyjne i pozalekcyjne z wychowania fizycznego, kluby i stowarzyszenia sportowe oraz coraz częściej seniorzy.

Tabela 53 Młodzież i seniorzy korzystający z OSiR

	2015	2016	2017	2018	2019
Młodzież	150	185	230	215	245
Seniorzy	30	40	60	65	115

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych urzędu

Dobrze wyposażona infrastruktura nie jest jednak wykorzystywana w pełni możliwości, a mieszkańcy nie wiedzą, że mogą korzystać chociażby z hal sportowych w szkołach¹¹². Dostrzegają też deficyt

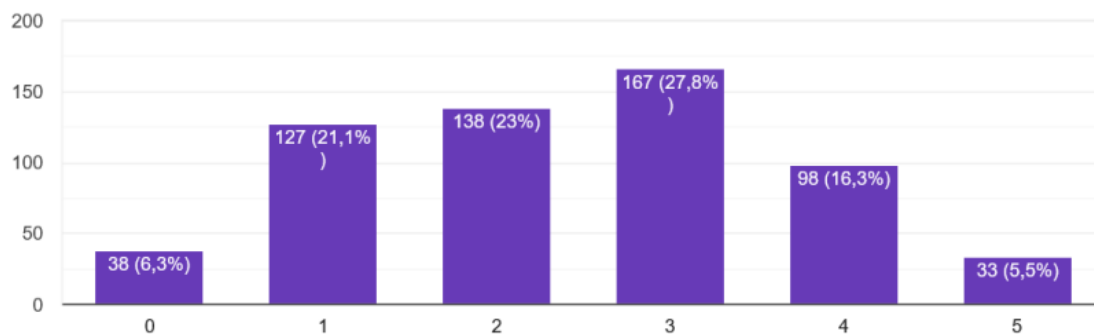
¹¹⁰ Wnioski z wywiadów fokusowych i spotkań.

¹¹¹ Wnioski z wywiadów fokusowych, debaty z młodzieżą, spotkań.

¹¹² Wnioski z wywiadów fokusowych.

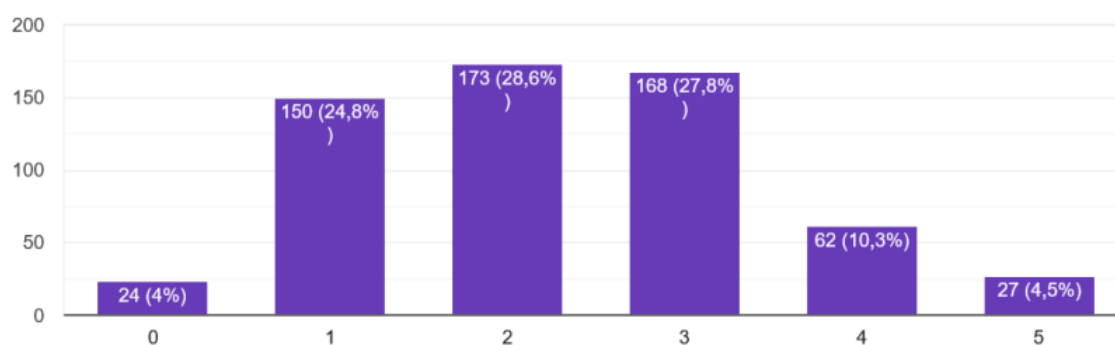
oferty sportowej dostosowanej do potrzeb młodzieży. Liczba członków klubów sportowych na 1000 mieszkańców w 2018 roku wyniosła 3,76 i była dziewięciokrotnie mniejsza niż w grupie porównawczej co wskazuje na to, że miasto i organizacje pozarządowe powinny w większym stopniu inicjować i organizować zajęcia sportowe np. przy wykorzystaniu istniejącej infrastruktury.

Wykres 134 warunki dla rekreacji i uprawiania sportów amatorskich

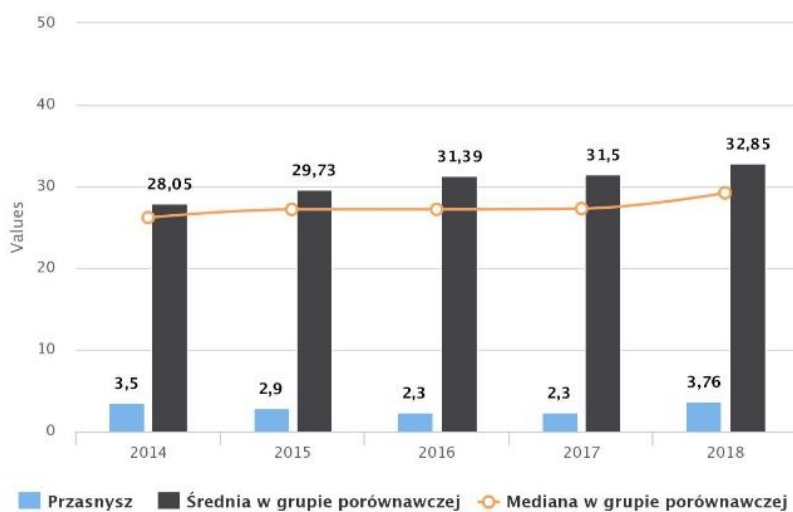
Źródło: Wyniki internetowego badania ankietowego „Ocena jakości życia w Przasnyszu” przeprowadzonego wśród mieszkańców Przasnysza, średnia wskaźnika 2,6

Wykres 135 Miejsca wypoczynku, place zabaw, miejsca spotkań

Źródło: Wyniki internetowego badania ankietowego „Ocena jakości życia w Przasnyszu” przeprowadzonego wśród mieszkańców Przasnysza, średnia wskaźnika 2,38

Wykres 136 Liczba członków klubów sportowych na 1000 mieszkańców
2.2 Liczba członków klubów sportowych na 1000 mieszkańców

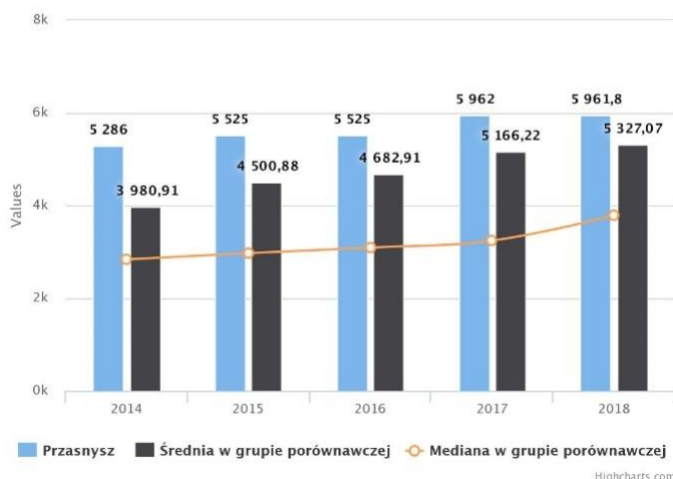

Źródło: MRL

Miasto systematycznie, w miarę możliwości technicznych i finansowych rozbudowuje sieć ścieżek i ciągów pieszo-rowerowych. Na koniec 2019 roku na terenie miasta było łącznie prawie 18 km ścieżek rowerowych (miejskich i innych zarządców). Jest to wskaźnik większy niż w grupie porównawczej, lecz trakty nie stanowią sieci, a deficyt ścieżek jest obserwowany szczególnie w najstarszej, centralnej części miasta. Długość ścieżek jest wciąż niewystarczająca w relacji do znacznej liczby cyklistów. Mieszkańcy zgłaszają potrzebę dalszego kompleksowego rozbudowywania ciągów do bezpiecznej jazdy rowerem, uzupełniania infrastruktury rowerowej i poprawy bezpieczeństwa rowerzystów poprzez działania infrastrukturalne i edukacyjne¹¹³.

Wykres 137 Ścieżki rowerowe na 10 tys. km² powierzchni gminy

4.1 Ścieżki rowerowe na 10 tys. km² pow. gminy

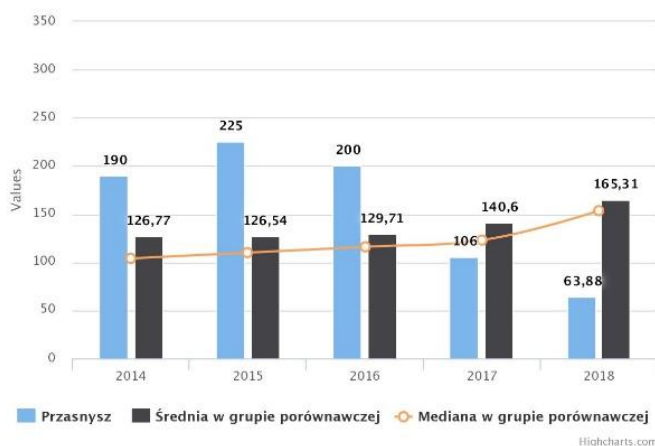
Źródło: MRL

Corocznie miasto pozyskuje też środki finansowe z Ministerstwa Sportu i Turystyki na zajęcia sportowe pozalekcyjne oraz naukę pływania dla uczniów szkół podstawowych, które urozmaicają ofertę sportową. Z tych bezpłatnych zajęć korzysta rocznie blisko 300 dzieci z przasnyskich szkół podstawowych.

Wydatki na kulturę fizyczną, sport i rekreację na jednego mieszkańca w 2018 roku były najniższe od czterech lat (63,88) i prawie trzykrotnie niższe niż w grupie porównawczej. W latach 2014-2016 oscylowały w okolicach 200 zł i były wyższe niż w grupie porównawczej co było związane z licznymi inwestycjami w infrastrukturę sportową.

Wykres 138 Wydatki na kulturę fizyczną, sport i rekreację przypadające na jednego mieszkańca

2.4 Wydatki na kulturę fizyczną, sport i rekreację przypadające na 1 mieszkańca

Źródło: MRL

¹¹³ Wnioski z wywiadów fokusowych.

Miasto wspiera też organizacyjnie i finansowo podejmowanie aktywności fizycznej przez mieszkańców w różnym wieku. Od 2008 roku przekazuje organizacjom pozarządowych środki na szkolenie sportowe dzieci i młodzieży, w tym niepełnosprawnych oraz na organizację imprez sportowych.

Najważniejsze wnioski:

- *Miasto ma dobrze wyposażoną infrastrukturę sportową, którą powinno efektywniej wykorzystywać*
- *Sieć ścieżek rowerowych wymaga rozbudowy w oparciu o konsekwentnie realizowaną koncepcję, we współpracy z zarządcami dróg,*
- *Miasto corocznie przeznacza środki na sport w tym w ramach zlecania tych zadań organizacjom pozarządowym*
- *Potrzeba organizacji czasu wolnego na istniejących obiektach sportowych poprzez funkcjonowanie na nich animatora*
- *Potrzebne jest zachęcenie szczególnie dzieci i młodzieży do aktywności i zdrowego trybu życia*

Pomoc społeczna

System pomocy społecznej

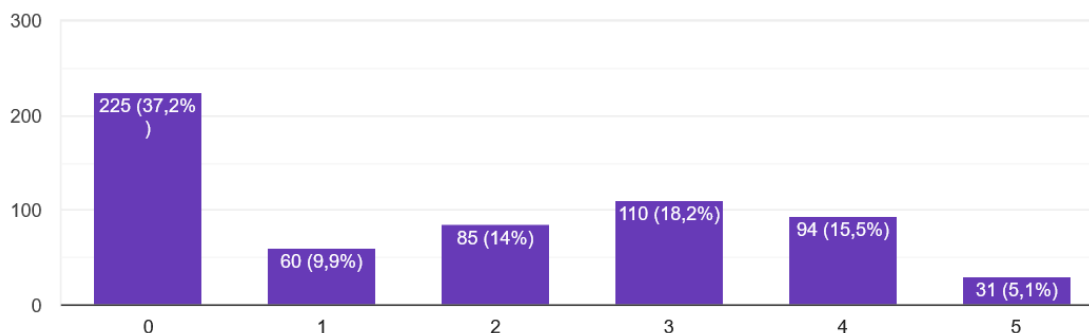
Zadania z zakresu pomocy społecznej realizuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Wśród szczegółowych zadań tej instytucji należy wymienić m.in. prowadzenie postępowań administracyjnych z zakresu pomocy społecznej oraz świadczeń rodzinnych, opiekuńczych i alimentacyjnych, wypłacanie różnego rodzaju świadczeń (zasiłków) na rzecz klientów ośrodka, poradnictwo specjalistyczne (m.in. z zakresu profilaktyki społecznej i przeciwdziałania przemocy), udzielanie pomocy psychologicznej, a także prowadzenie różnorodnych form terapii oraz warsztatów edukacyjnych. MOPS działa w oparciu o cele określone w dokumentach strategicznych Strategii Rozwoju Społeczno - Gospodarczego Miasta Przasnysz na lata 2016-2022, Programie wspierania rodziny w Mieście Przasnysz na lata 2018-2020, Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Miasta Przasnysza na lata 2016 – 2020.

Miasto charakteryzuje się dobrze rozwiniętą infrastrukturą społeczną, wykwalifikowanymi kadrami pomocy społecznej, które mają doświadczenie w realizacji wielu projektów społecznych. MOPS samodzielnie oraz w partnerstwie z organizacjami pozarządowymi realizuje liczne projekty z dofinansowaniem zewnętrznym. Od 2019 roku wprowadza nowy model pracy zakładający przede wszystkim rozdział zadań wykonywanych przez pracowników socjalnych poprzez wyodrębnienie trzech zespołów zadaniowych oraz nowego w strukturze organizacyjnej „pracownika pierwszego kontaktu”.

W MOPS od 2002 roku prężnie działa i rozwija się Centrum Wolontariatu, które koordynuje działalność wszystkich wolontariuszy na terenie miasta. W roku 2016 liczba zarejestrowanych wolontariuszy przekroczyła 1000 osób, a rocznie MOPS pracuje z około 140 - 200 wolontariuszami na podstawie zawartych porozumień wolontariackich. Istnieje jednak potrzeba rozwijania wolontariatu seniorów. Ośrodek rozwija różne formy pracy wolontariackiej i aktywnie promuje wolontariat dzięki czemu ogólnie mało aktywne społeczeństwo chętnie działa w obszarze pomocy społecznej. Corocznie organizowana jest gala wolontariatu, a wolontariusze o szczególnych osiągnięciach zdobywali nagrody na szczeblu regionalnym i krajowym. W odpowiedzi na liczne pytania z ośrodków z całego kraju wydano książkę „Praktyczny poradnik koordynatora wolontariatu na przykładzie doświadczeń Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Przasnyszu”.

Dotychczasowe działania ośrodka wielokrotnie wyprzedzały ustawowe działania w obszarze pomocy społecznej, miały charakter innowacyjny i modelowy, były nagradzane na szczeblu regionalnym i krajowym m.in. przez Związek Miast Polskich. Miasto Przasnysz w 2011 r. zostało laureatem Konkursu Samorządowy Lider Zarządzania Usługi Społeczne w dziedzinie pomoc społeczna w kategorii miasta małe i średnie za prowadzenie innowacyjnych, replikowalnych działań w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.

Wykres 139 dostępność i jakość działania pomocy społecznej

Źródło: Wyniki internetowego badania ankietowego „Ocena jakości życia w Przasnyszu” przeprowadzonego wśród mieszkańców Przasnysza, średnia wskaźnika 2,87

■ Osoby objęte pomocą społeczną

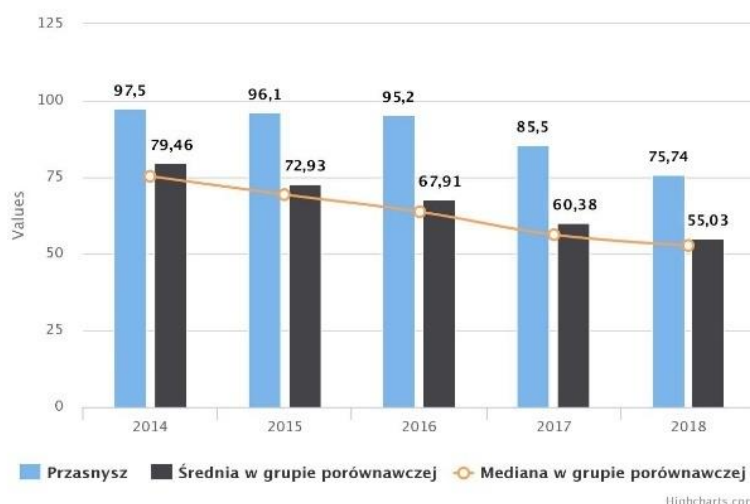
Klientami MOPS są osoby oraz rodziny znajdujące się w ciężkiej sytuacji życiowej bądź materialnej m.in. z powodu ubóstwa, sieroctwa, bezrobocia, niepełnosprawności, wielodzietności, bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, długotrwałej lub ciężkiej choroby, przemocy w rodzinie, alkoholizmu oraz narkomanii czy bezdomności.

Miarą kondycji społecznej miasta są dane dotyczące liczby osób korzystających z pomocy, wartość wypłacanych zasiłków oraz występowanie poszczególnych problemów społecznych.

Pomimo, że liczba osób korzystających z pomocy społecznej systematycznie maleje, to wciąż utrzymuje się wysokie zapotrzebowanie na wsparcie. W 2018 roku z pomocy korzystało 75,74 osób na 1000 mieszkańców. Jest to znacznie więcej niż w miastach z grupy porównawczej (55,03), Przasnysz zajmuje pod tym względem drugie miejsce w grupie porównawczej. Podobnie wyższa jest liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy. Korzystny, niższy niż w grupie, jest za to wskaźnik pomocy udzielanej w formie dodatków mieszkaniowych.

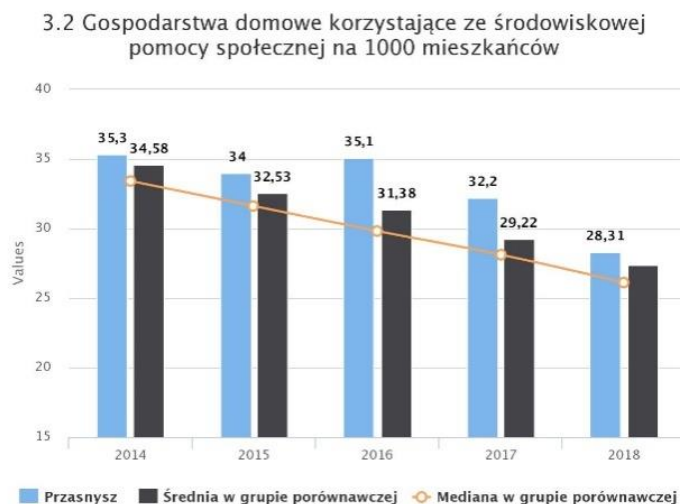
Wykres 140 Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców

3.1 Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców

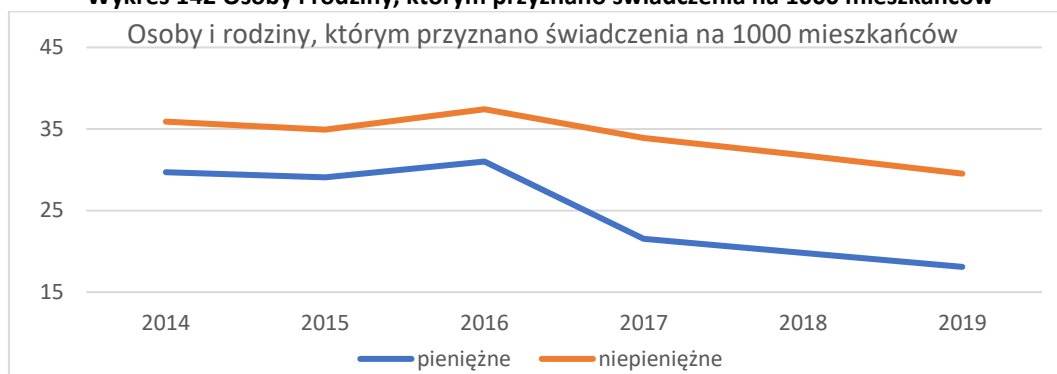
Źródło: MRL

Wykres 141 Gospodarstwa korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców

Źródło: MRL

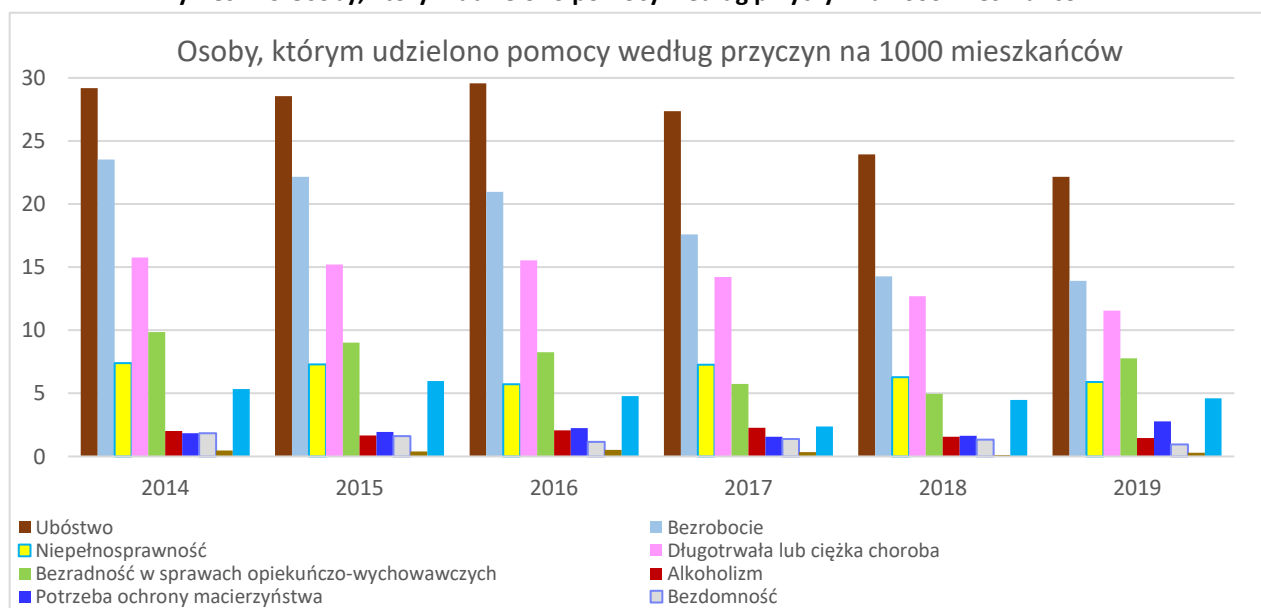
Wykres 142 Osoby i rodziny, którym przyznano świadczenia na 1000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych urzędu

MOPS w coraz większym zakresie zastępuje pomoc pieniężną świadczeniami o charakterze niepieniężnym.

Wykres 143 Osoby, którym udzielono pomocy według przyczyn na 1000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych urzędu

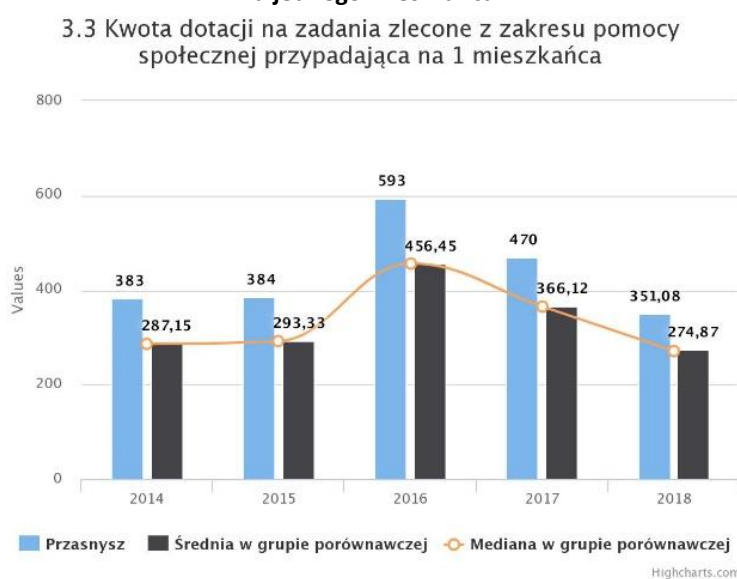
Głównymi powodami udzielania świadczeń są ubóstwo, bezrobocie i długotrwała lub ciężka choroba. Pozytywny jest spadek liczby korzystających dotkniętych ww. problemami, ale są to wartości, które świadczą o złej sytuacji społecznej dużej części lokalnej społeczności. Bardzo niepojący jest wzrost liczby osób objętych pomocą ze względu na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

MOPS wykonuje zadania zlecone z zakresu pomocy społecznej. Kwota dotacji na zadania zlecone na jednego mieszkańca w 2018 roku wyniosła 351,08 zł i była wyższa niż w grupie porównawczej. Odwrotna jest za to zależność w przypadku wydatków na zadania własne, która wyniosła 237,27.

W ramach programów socjalnych państwa w 2019 roku skorzystało:

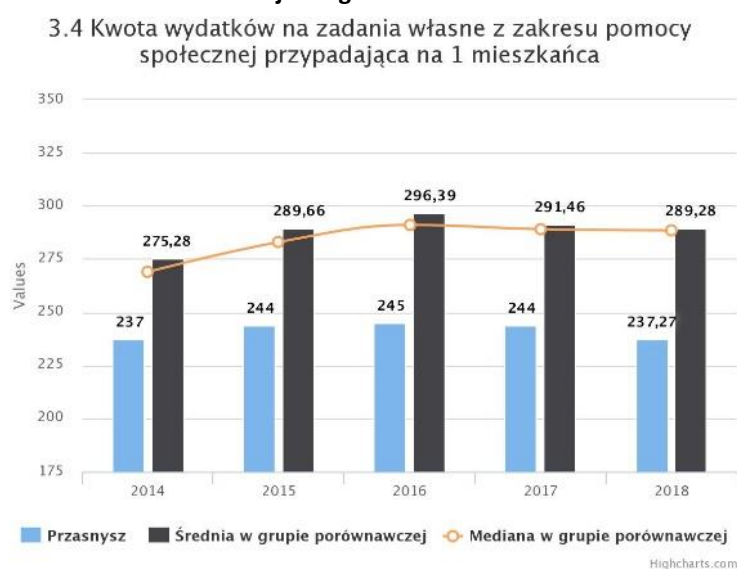
- 3239 dzieci w ramach Program Rodzina 500+
- 2156 dzieci w ramach programu „Dobry Start 300+

Wykres 144 Kwota dotacji na zadania zlecone z zakresu pomocy społecznej przypadająca na jednego mieszkańca

Źródło: MRL

Wykres 145 Kwota wydatków na zadania własne z zakresu pomocy społecznej przypadająca na jednego mieszkańca

Źródło: MRL

Najważniejsze wnioski (w tym do PRI):

- *Dobrze rozwinięty system pomocy społecznej*
- *Liczne działania modelowe i innowacyjne z zakresu pomocy społecznej możliwe do multiplikacji w innych miastach*
- *Wysoka liczba długotrwale korzystających z pomocy społecznej*
- *Wysoki udział korzystających z pomocy z powodu ubóstwa, bezrobocia oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby*
- *Ponadprzeciętna koncentracja problemów społecznych na obszarze zdegradowanym*
- *Rosnąca liczba rodzin niewydolnych wychowawczo*

■ Grupy zagrożone wykluczeniem społecznym

Wsparcie dla osób z niepełnosprawnościami

Osoby z niepełnosprawnościami stanowią 11,1% (1886 osób) populacji Przasnysza. Wśród nich 92% to osoby powyżej 16 r.ż. Osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności stanowią 31,7%, a ze stopniem umiarkowanym 45,3%.

Wśród dzieci największą grupą są osoby ze schorzeniami 11-I (inne schorzenia) oraz 12-C (całościowe zaburzenia rozwojowe), a wśród osób powyżej 16 r.ż. 05-R (upośledzenia narządu ruchu) i 07-S (choroby układu oddechowego i krążenia). Wysoki wskaźnik liczby osób dotkniętych upośledzeniami ruchu wskazuje na konieczność szczególnej troski władz miasta w zakresie tworzenia dostępnych przestrzeni, likwidację barier architektonicznych i tworzenie oferty. Udział osób z niepełnosprawnościami w podziale na grupy wiekowe prezentują poniższe wykresy.

01-U – upośledzenie umysłowe, nazywane dziś raczej niepełnosprawnością intelektualną. (...)

02-P – choroby psychiczne (...)

03-L – zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu (...)

04-O – choroby narządu wzroku (...)

05-R – upośledzenie narządu ruchu (...)

06-E – epilepsja w postaci nawracających napadów padaczkowych spowodowanych różnymi czynnikami etiologicznymi lub wyraźnymi następstwami psychoneurologicznymi.

07-S – choroby układu oddechowego i krążenia (...)

08-T – choroby układu pokarmowego (...)

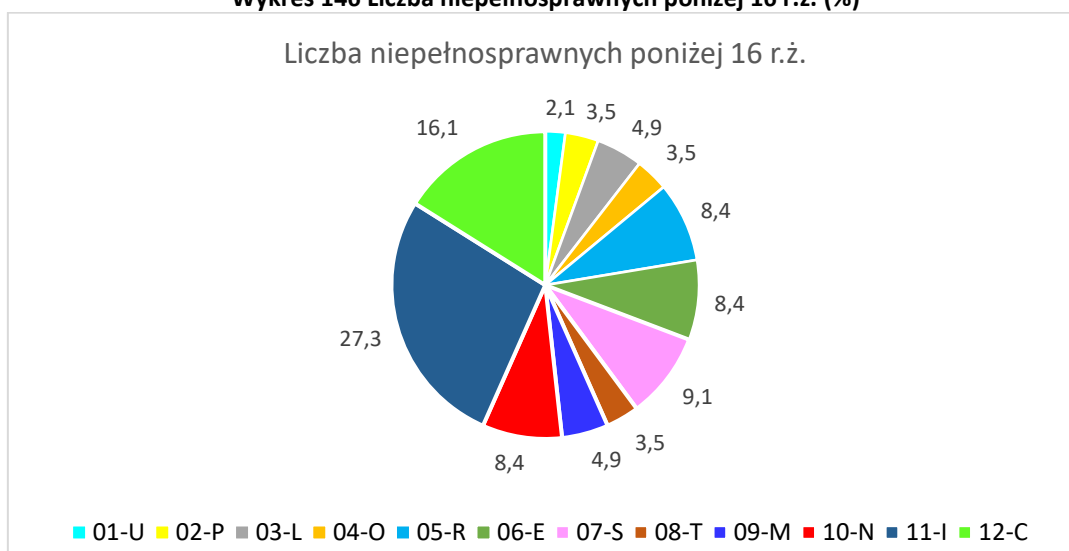
09-M – choroby układu moczowo-płciowego (...)

10-N – choroby neurologiczne (...)

11-I – inne schorzenia (...)

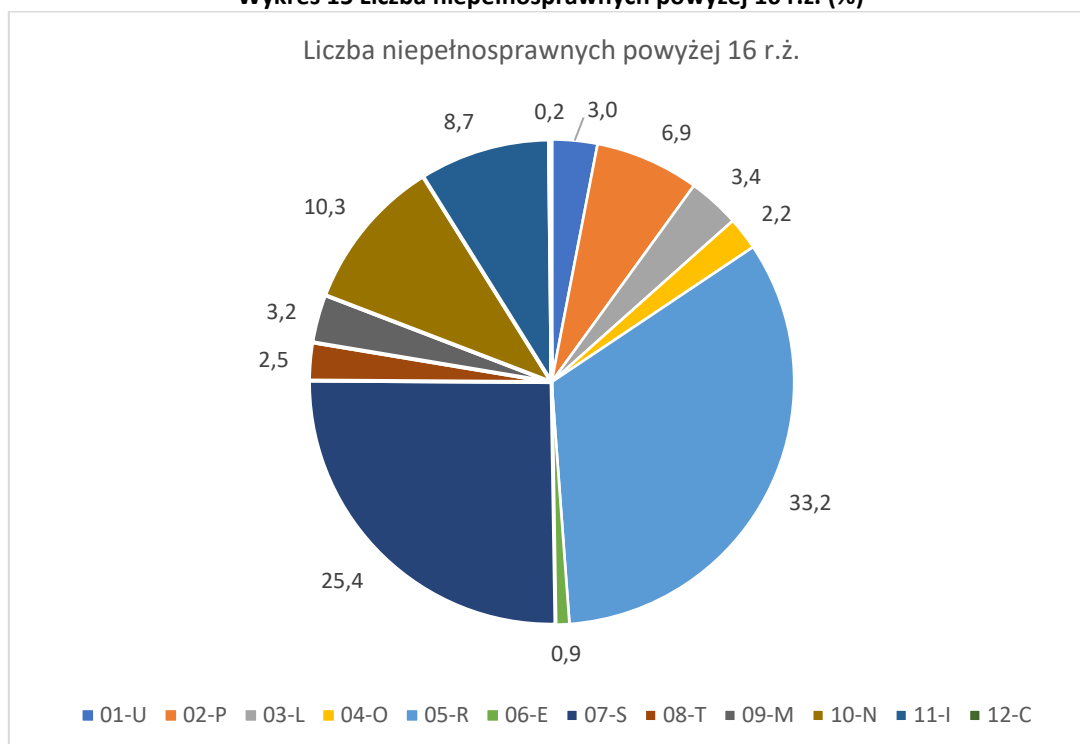
12-C – całościowe zaburzenia rozwojowe, powstałe przed 16. rokiem życia, (...)

Wykres 146 Liczba niepełnosprawnych poniżej 16 r.ż. (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu Orzekania o Niepełnosprawności

Wykres 15 Liczba niepełnosprawnych powyżej 16 r.ż. (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu Orzekania o Niepełnosprawności

Ocena dostępności przestrzeni miejskiej dla osób starszych i niepełnosprawnych

Przasnysz nie jest miastem przyjaznym dla osób, które mają problem z poruszaniem się szczególnie na wózkach inwalidzkich. Występują też utrudnienia dla osób słabowidzących i niewidomych. Potwierdza to badanie dotyczące sytuacji osób niepełnosprawnych w Przasnyszu – bariery architektoniczne¹¹⁴. Nowobudowane obiekty są dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych zgodnie z obowiązującymi przepisami. Problem stanowi jednak starsza infrastruktura miejska: szczególnie domu kultury, szkoły nr 2 i komunalnych budynków mieszkalnych. Infrastruktura drogowa jest systematycznie dostosowywana do potrzeb osób z ograniczeniami ruchowymi czy rodziców z wózkami dziecięcymi. Budynek Urzędu Miasta wymaga likwidacji barier architektonicznych zdiagnozowanych podczas badania¹¹⁵. Konieczne jest właściwe oznakowanie miejsc parkingowych instytucji publicznych i punktów handlowo-usługowych. Na ulicach miejskich wyznaczono 53 miejsca dla osób niepełnosprawnych, a kolejne wyznaczane są w miarę prowadzonych inwestycji i zgłaszanych potrzeb. Ilość wydanych kart parkingowych (421)¹¹⁶ wskazuje na potrzebę lepszego zbadania potrzeb tej grupy osób szczególnie, że miejsca dla osób niepełnosprawnych zajmowane są przez osoby nieuprawnione. Pomimo akcji edukacyjnych prowadzonych wraz z harcerzami zjawisko to jest nadal zauważalne.

Jak wynika z badania ankietowego¹¹⁷ osoby z niepełnosprawnościami i starsze niezbyt wysoko, bo na nieco ponad „trójkę” oceniają przestrzeń miejską pod względem dostępności.

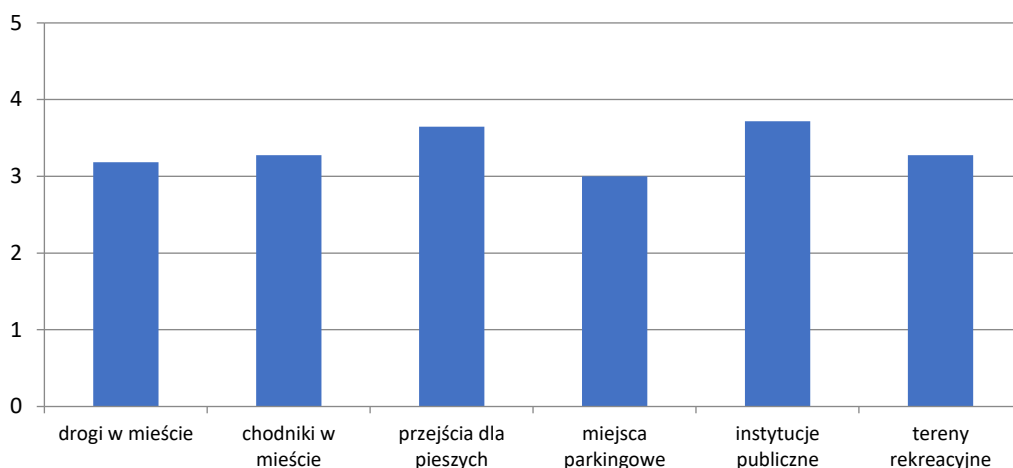
¹¹⁴ M. Stefańska, Raport końcowy z badania dotyczącego sytuacji osób niepełnosprawnych w Przasnyszu – bariery architektoniczne, Fundacja Przasnyska, Przasnysz 2015.

¹¹⁵ M. Stefańska, Raport końcowy z badania dotyczącego sytuacji osób niepełnosprawnych w Przasnyszu – bariery architektoniczne, Fundacja Przasnyska, Przasnysz 2015.

¹¹⁶ Dane uzyskane z Powiatowego Zespołu Orzekania o Niepełnosprawności.

¹¹⁷ Wnioski z badania ankietowego „Dostępny Przasnysz”.

Wykres 16 Ocena przestrzeni miejskiej pod względem dostępności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety „Dostępny Przasnysz”

Wsparcie osób z niepełnosprawnościami

Miasto posiada dobre zasoby instytucjonalne wspierające osoby z niepełnosprawnościami. Zapewnione są możliwości nauki od przedszkola do zakończenia edukacji. Oddziały integracyjne istnieją przy miejskich przedszkolach i szkole podstawowej. Trzy placówki dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi prowadzą powiat i dwie organizacje pozarządowe. W systemie tym brakuje jednak oferty dla dzieci najmłodszych, a miejski żłobek w obecnych warunkach lokalowych nie ma możliwości przyjęcia dzieci z niepełnosprawnościami.

Dla dzieci z deficytami umysłowymi i fizycznymi (np.: porażenie mózgowe, autyzm, obniżona sprawność intelektualna) MOPS prowadzi Ośrodek Rehabilitacji dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej. Odbywają się w nim zajęcia z pedagogiem, logopedą, psychologiem oraz rehabilitacją ruchową. Ośrodek ma siedzibę w budynku Urzędu Miasta, na trzecim piętrze, a jak wykazało badanie¹¹⁸ w budynku występują bariery architektoniczne. Dotarcie do ośrodka utrudniają niefunkcyjny podjazd, wejście do budynku, winda, która ulega awariom przez co zajęcia muszą być odwoływane. Wobec powyższego konieczne jest przeniesienie siedziby ośrodka do budynku bez barier architektonicznych.

Po uzyskaniu pełnoletności i wykształcenia osoby z niepełnosprawnościami nie mają instytucjonalnie zapewnionej możliwości podjęcia pracy. W Przasnyszu status zakładu pracy chronionej ma firma KROSS. Osoby te często pozostają jednak bez pracy, widnieją w rejestrach osób bezrobotnych (50 osób w 2019) i w systemie pomocy społecznej (100 osób w 2019 roku)¹¹⁹. Osoby z niepełnosprawnościami to głównie osoby długotrwale bezrobotne (64,0%), powyżej 50 r.ż. (56,0%) z niskim poziomem wykształcenia i krótkim stażem pracy. W grupie tej 70,0% stanowią mężczyźni¹²⁰.

Miasto podejmuje działania na rzecz integracji osób z niepełnosprawnościami. W partnerstwie z Fundacją Przasnyską zrealizowano dwa filmy integracyjne w tym legendę o powstaniu Przasnysza. Szkoła Podstawowa nr 1 z dofinansowaniem zewnętrznym zrealizowała projekt integracyjny z udziałem najmłodszych niepełnosprawnych. Liczne działania podejmuje też Miejska Biblioteka Publiczna, która w ramach realizowanych projektów organizuje warsztaty, pikniki, propaguje integrację, oswaja z niepełnosprawnością i uczy zasad savoir-vivre wobec osób z niepełnosprawnościami. Zwieńczeniem dotychczasowych działań było przyznanie bibliotece

¹¹⁸ M. Stefańska, Raport końcowy z badania dotyczącego sytuacji osób niepełnosprawnych w Przasnyszu – bariery architektoniczne, Fundacja Przasnyska, Przasnysz 2015.

¹¹⁹ Dane z MOPS.

¹²⁰ Dane pozyskane z Powiatowego Urzędu Pracy.

miejskiej w 2019 roku nagrody im. Kierbedziów w kategorii „Działalność na rzecz osób niepełnosprawnych”.

Inicjatywy na rzecz środowiska podejmują też Parafia pw. Chrystusa Zbawiciela i Parafialno-Uczniowski Klub Sportowy „Emmanuel”, który corocznie organizuje spartakiadę integracyjną, Polski Związek Niewidomych, Stowarzyszenie Jestem czy Przasnyska Fundacja Pomocy Osobom Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej „Światlik”.

Grupą szczególnie wymagającą wsparcia są osoby niepełnosprawne intelektualnie oraz chore psychicznie. Stanowią one 10% niepełnosprawnych z terenu miasta powyżej 16 r.ż.

Znajdują się one pod opieką kilku instytucji:

- Szpitala im. dr. Wojciecha Oczko w Przasnyszu prowadzącego oddział psychiatryczny oraz poradnię zdrowia psychicznego,
- Środowiskowego Dom Samopomocy dla pełnoletnich niepełnosprawnych intelektualnie prowadzącego zajęcia terapeutyczno-rehabilitacyjne mające na celu usamodzielnienie podopiecznych,
- Domu Pomocy Społecznej przeznaczonego dla osób dorosłych z różnym stopniem upośledzenia umysłowego świadczącego całodobowe usługi opiekuńcze,
- Warsztatów Terapii Zajęciowej dla podopiecznych DPS oraz innych osób niepełnosprawnych umysłowo, z indywidualną i grupową terapią,
- MOPS, który świadczy pomoc i wsparcie dla osób chorych psychicznie w formie specjalistycznych usług opiekuńczych.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Przasnyszu od 2018 roku we współpracy z Warszawską fundacją efKropka realizuje projekt „Razem do samodzielności”, który zakłada integrację społeczną osób po kryzysach psychicznych, zmniejszenie poziomu autostygmatyzacji wśród osób po kryzysach i wśród członków ich rodzin, zapoznanie z wiedzą na temat zdrowia psychicznego i przeciwdziałania stygmatyzacji i dyskryminacji.

Miasto Przasnysz nie dysponuje wystarczającą ofertą wsparcia, szczególnie wsparcia środowiskowego dla chorych psychicznie. Konieczność pomocy tej grupie mieszkańców jest nieodzowna dla lepszego, z mniejszą liczbą hospitalizacji, ich funkcjonowania. Z tej przyczyny wskazane jest utworzenie środowiskowego domu samopomocy dla osób chorych psychicznie oraz kontynuowanie spotkań grup wsparcia dla osób po kryzysach psychicznych oraz ich opiekunów. Aby jednak pomoc dla tej grupy mieszkańców była efektywna powinna wynikać ze szczegółowej diagnozy i kompleksowo opracowanego programu.

Grupą osób wymagających szczególnej pomocy są niepełnosprawni w wieku powyżej 60 lat. Osoby te często pozostają w domach, bez należytej opieki rodziny, odizolowane od kontaktów społecznych. Konieczne jest utworzenie dla nich dziennego domu pomocy społecznej zapewniającego podstawową rehabilitację i usługi medyczne, posiłki oraz różnego rodzaju terapię zajęciową.

Dla dopełnienia lokalnego systemu wsparcia dla niepełnosprawnych seniorów Miasto Przasnysz podjęło starania w celu wybudowania centrum opiekuńczo-mieszkalnego ze wsparciem rządowym. Centrum, w którym zlokalizowane będą miejsca całodobowego, czasowego pobytu będzie wsparciem dla opiekunów osób niepełnosprawnych, gdyż ich podopieczni będą tam mieli zapewnioną opiekę. Placówka przeznaczona będzie dla 20 niepełnosprawnych osób, nie wymagających umieszczenia w domu pomocy społecznej. Odciążą to rodziny od konieczności stałej opieki i będzie pełniło funkcję opieki wytchnieniowej.

Dla osób niepełnosprawnych oraz ich opiekunów wskazane jest powołanie Klubu Samopomocy skupiającego problemowe grupy wsparcia np. grupa dla opiekunów osób z chorobą Alzheimera czy grupa kobiet po mastektomii.

Najważniejsze wnioski:

- *Liczna grupa niepełnosprawnych ruchowo,*
- *Liczne bariery w tym architektoniczne w przestrzeni miejskiej,*
- *Dobry system opieki nad niepełnosprawnymi, ale bez oferty dla najmłodszych w żłobku, systemowego wsparcia osób z chorobami psychicznymi,*
- *Brak polityki względem osób niepełnosprawnych,*
- *Konieczna kontynuacja działań integracyjnych,*
- *Potrzeba działań z zakresu dostępności w wymiarach architektonicznym i informatycznym, cyfrowym i szkoleniowym*

Osoby starsze

Osoby w wieku poprodukcyjnym stanowią 23% mieszkańców. W grupie tej liczniejsze są kobiety. Na 100 mężczyzn w 2019 roku przypadało 207 kobiet. Na potrzeby diagnozy do Gminnego Programu Rewitalizacji¹²¹ określono średnią długość życia w mieście w 2014 roku wynoszącą 70,8 lat (najniższa była na osiedlach nr 1, 5 i 6). Szczegółowe analizy dotyczące tej grupy mieszkańców zawarto w części demograficznej. Prognozy demograficzne oraz wydłużające się przewidywalne trwanie życia wskazują, że grupa osób starszych będzie w przyszłości stanowiła istotny udział w całkowitej liczbie mieszkańców, a to stawia przed samorządem miejskim liczne wyzwania.

Osoby w wieku emerytalnym są nadal aktywne zawodowo¹²². W 2018 roku 365 osób uzyskiwało dochody z tytułu stosunku pracy, 139 osób prowadziło działalność gospodarczą, 197 osób świadczyło pracę w oparciu o umowę zlecenie lub umowę o dzieło. Bardziej szczegółowe analizy przedstawiono w wymiarze gospodarczym. Wśród bezrobotnych osoby powyżej 50 r.ż. stanowiły w 2019 roku 29,9% (172 osoby) i były to przede wszystkim osoby długotrwale bezrobotne (66,9%)¹²³.

Sytuacja osób starszych w mieście została szczegółowo zbadana w ramach dwóch projektów „Program wsparcia współpracy samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych” oraz „Seniorzy mają głos”^{124,125}.

W opinii mieszkańców wszystkich grup wiekowych Przasnysz jest miastem przyjaznym dla seniorów¹²⁶. Jest to jednocześnie grupa mieszkańców, która czuje największą więź i odpowiedzialność za miasto. Polityka miasta wobec osób starszych została uwzględniona w dokumentach strategicznych, brakuje jednak zintegrowanego dedykowanego systemu wsparcia dla osób starszych. Od 2015 roku w Przasnyszu działa Rada Seniorów (dokładniej opisana w dalszej części), która stanowi reprezentację środowiska osób starszych i jest miejskim organem konsultacyjno-doradczym. Od pięciu lat miasto przeznacza też środki dla organizacji pozarządowych na realizację zadań z zakresu działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym.

W Przasnyszu dostępne są różnorodne formy, które dają możliwość zaangażowania się osób starszych w życie miasta. Istnieje Uniwersytet Trzeciego Wieku przy Uczelni Lingwistyczno-Technicznej oraz koło UTW przy Towarzystwie Przyjaciół Ziemi Przasnyskiej. Seniorzy mają możliwość korzystania z zajęć językowych, informatycznych, tematycznych i gimnastycznych. Miasto w 2019 roku wyremontowało i udostępniło seniorom pomieszczenie do spotkań. Seniorzy mogą też korzystać z ogólnodostępnej oferty spędzania czasu wolnego organizowanego przez instytucje kultury.

¹²¹ Gminny Program Rewitalizacji Miasta Przasnysz na lata 2016-2020.

¹²² Monitormiast.pl.

¹²³ Dane uzyskane z PUP.

¹²⁴ M. Stefańska, Raport końcowy z badania dotyczącego sytuacji osób starszych w Przasnyszu, Fundacja Przasnyska, Przasnysz 2015.

¹²⁵ Sytuacja osób starszych w Przasnyszu. Raport z badania przeprowadzonego w ramach projektu „Seniorzy mają głos”.

¹²⁶ Wnioski z wywiadów fokusowych, spotkań, debaty dla młodzieży, ankiety dla młodzieży.

W Ośrodku Sportu i Rekreacji oraz szkole odbywają się cykliczne zajęcia gimnastyczne dla seniorów, a biblioteka prowadziła kurs komputerowy dla osób w wieku 50+. Oferta ta jest jednak wciąż niewystarczająca¹²⁷. Seniorzy działają także w organizacjach pozarządowych, które stanowią reprezentację ich środowiska: oddziale rejonowym Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów, kole emerytów przy Związku Nauczycielstwa Polskiego, Towarzystwie Przyjaciół Ziemi Przasnyskiej. Grono osób starszych działa też w grupach nieformalnych takich jak klub seniora, Towarzystwo Przyjaciół Harcerstwa czy teatrach amatorskich.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej wspiera osoby starsze, samotne, chore oferując usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania (około 40 osób rocznie). W ramach projektu „Profesjonalizacja usług asystenckich i opiekuńczych dla osób niesamodzielnych – nowe standardy kształcenia i opieki” zwiększyła się liczba miejsc świadczenia usług opiekuńczych o 21 osób. Niesamodzielnymi seniorzy objęci są bezpłatną usługą indywidualnie dostosowaną do stanu zdrowia poszerzoną o teleopiekę i wzmacnianie poczucie bezpieczeństwa. Dotychczasowe doświadczenia wskazują, że istnieje potrzeba stworzenia nowego modelu usług opiekuńczych poszerzonych o opiekę lekarską, pielęgniarstwa, psychologiczną, dietetyczną, który będzie stanowił kompleksową i wieloaspektową usługę na rzecz niesamodzielnych osób starszych. Seniorzy, którzy nie kwalifikują się do pomocy w formie usług opiekuńczych ze względu na lepszy stan zdrowia otrzymują wsparcie osób wykonujących prace społecznie użyteczne. Wsparcia udzielają też wolontariusze skupieni przy Centrum Wolontariatu MOPS. O ile wolontariat na rzecz osób starszych jest rozwinięty, o tyle seniorzy niechętnie podejmują sformalizowaną porozumieniem działalność wolontariacką.

Dla osób w podeszłym wieku, przewlekle somatycznie chorych całodobowe usługi opiekuńcze, opiekę zdrowotną i pielęgniarstwa rehabilitację ruchową świadczy Dom Pomocy Społecznej prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia św. Wincentego a Paulo (100 miejsc).

Mieszkańcy wskazują, że polityka senioralna jest ważnym wyzwaniem przed którym stoi samorząd miejski¹²⁸. Rosnąca liczba osób starszych wymaga szczególnego, dedykowanego tej grupie wsparcia. Rolę taką mogłoby pełnić Centrum Aktywności Senioralnej, w którym każdy senior przy pomocy asystenta (pracownika socjalnego), po rozpoznaniu jego potrzeb, otrzymałby wielostronną pomoc z zakresu wypełniania dokumentów, nauki obsługi komputera, telefonu komórkowego, kontaktów z bankiem, itd. W miejscu tym prowadzone byłyby również mediacje rodzinne, porady prawnika oraz terapia psychologiczna. Podjęte zostałyby również działania prowadzące do powołania senioralnego wolontariatu i współpracy międzypokoleniowej.

W kontekście postępującego starzenia się społeczeństwa poza działaniami aktywizującymi istotne jest dostosowywanie usług miasta do potrzeb tej grupy. Osób starszych często dotyka słabsza percepcja czy ograniczenia w poruszaniu się dlatego też miasto powinno wprowadzić rozwiązania informacyjne i cyfrowe oraz architektoniczne, które będą ułatwiać funkcjonowanie w mieście tej grupie wiekowej.

Najważniejsze wnioski:

- *Brak polityki miasta względem seniorów*
- *Seniorzy są mało aktywni, a poziom integracji środowiska niewystarczający*
- *Seniorzy działają w ramach kilku organizacji oraz grup nieformalnych*
- *Brakuje domu dziennej opieki nad seniorami i miejsca kompleksowego wsparcia*
- *Potrzeba dalszej specjalizacji w zakresie usług opiekuńczych i rozwijania usług opiekuńczych w nowych obszarach dostosowanych do potrzeb podopiecznych*
- *Rosnąca liczba osób starszych w strukturze wiekowej ludności, spowoduje wzrost zapotrzebowania na usługi kierowane do tej grupy w ciągu najbliższych lat*

¹²⁷ Wnioski z wywiadów fokusowych.

¹²⁸ Wnioski z wywiadów fokusowych.

Osoby ze środowisk zmarginalizowanych

Głównym powodem korzystania przez Przasnyszan z pomocy społecznej jest ubóstwo (48,5% objętych wsparciem MOPS). Od 2015 roku liczba osób objętych pomocą z tej przyczyny się zmniejsza, jednak nadal jest bardzo liczna. Jak wskazuje diagnoza GPR¹²⁹ niezmiennie, od wielu lat problem ten koncentruje się na obszarze zdegradowanym obejmującym osiedla nr 2 i 4. Na osiedlu nr 4 zlokalizowane są osiedla socjalne. Średni wskaźnik osób korzystających z pomocy na obszarze osiedla nr 4 za lata 2009-2014 stanowił 25,5% przy czym dla całego miasta wynosił 9,0%. Analogicznie średnia wartość zasiłków na osobę na tym osiedlu wynosiła 252 zł, a dla miasta 79 zł. Analiza innych problemów społecznych takich jak bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała choroba, niepełna rodzina, alkoholizm, wielodzietność i przemoc wskazują że na tym terenie powszechnie współwystępują one z ubóstwem. Obraz pogarszają dodatkowo wskaźniki przestępczości (14,1%), osób pobierających dodatki mieszkaniowe (3,8%), liczby oczekujących na mieszkania i poziom ich zadłużenia.

Osoby ze środowisk zmarginalizowanych długotrwanie korzystają z pomocy społecznej. Na osiedlu socjalnym zauważalny jest problem dziedziczenia biedy, a przede wszystkim dziedziczenia asocjalnych postaw. Kolejne pokolenia powielają model życia swoich rodziców korzystających z pomocy społecznej. Rosnącym problemem jest także niewydolność wychowawcza rodzin. MOPS w coraz mniejszym stopniu kieruje do tej grupy świadczenia pieniężne, a coraz bardziej kładzie nacisk na świadczenia pozafinansowe.

Pomoc kierowana jest do dzieci, młodzieży i dorosłych. Najmłodsi otrzymują wsparcie za pośrednictwem szkół gdzie m.in. korzystają z posiłków. Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia Św. Wincentego a Paulo ze środków miasta prowadzi świetlicę „Promyk Jutrzenki”. Dla około 50 dzieci odbywają się w niej zajęcia socjoterapeutyczne, profilaktyczno - wychowawcze, kształtujące umiejętności społeczne, rozwijające zainteresowania. Dzieci uzyskują pomoc w odrabianiu lekcji i trudnościach szkolnych, gorący posiłek oraz zorganizowane wyjazdy wakacyjne. Podobnej oferty nie ma w mieście dla młodzieży, a wobec licznych problemów wychowawczych i psychologicznych objawiających się m.in. uzależnieniami, problemami z prawem czy próbami samobójczymi (32 próby, w tym 17 śmiertelnych¹³⁰ w powiecie w 2019 roku na 5255 w całym kraju) istnieje konieczność stworzenia placówki, która wesprze młodzież w kształtowaniu właściwych postaw oraz zapewni atrakcyjną ofertę spędzania czasu wolnego.

Dla pozostałych grup w strukturze organizacyjnej MOPS działa ośrodek pomocy kryzysowej (terapia grupowa dla ofiar przemocy domowej, poradnictwo psychologiczne i pedagogiczne dla rodziców dzieci i młodzieży szkolnej, porady prawne - pomoc w sporządzaniu pism procesowych, terapia rodzin w kryzysie, program korekcyjno - edukacyjny dla sprawców przemocy).

Do grupy osób zamieszkujących osiedla socjalne MOPS kieruje też szereg nieszablonowych działań, zrealizował siedem projektów z zakresu aktywizacji społeczno-zawodowej bezrobotnych, przeciwdziałania przemocy „Przasnysz bez przemocy”, „Program Aktywności Lokalnej – Razem dla Szpitalnej”. Podjęto działania m. in. zmierzające do pobudzenia aktywności społecznej samych mieszkańców, a także zmiany wizerunku osiedla. Zrealizowano projekt „Łączy nas budżet partycypacyjny”, który zaowocował złożeniem dwóch wniosków do budżetu obywatelskiego popartych najwyższą liczbą głosów, a w następnym roku kolejnego zwycięskiego projektu. Lokatorzy jednego z bloków socjalnych podjęli się również we własnym zakresie malowania klatki schodowej. W efekcie różnorodnych działań zawiązała się grupa nieformalna „Zawodzie”, która w ramach Funduszu Inicjatyw Obywatelskich Mazowsze Lokalnie złożyła jeden z najlepszych w regionie projektów. Pozyskaną dotację przeznaczyła na warsztaty teatralne dla wszystkich grup wiekowych, scenografię, kostiumy i wystawienie sztuki „Brzydkie Kaczętko”. Kolejnymi działaniami był piknik integracyjny i realizowany cyklicznie dzień sąsiada.

¹²⁹ Gminny Program Rewitalizacji Miasta Przasnysz na lata 2016-2020.

¹³⁰ Dane Komendy Powiatowej Policji w Przasnyszu.

W 2020 roku we współpracy z Instytutem Pracy i Spraw Socjalnych MOPS rozpoczął realizację projektu pilotażowego „Potencjały – nowe formy kapitału społecznego w mieście Przasnysz”, w ramach którego zostanie opracowany, przetestowany i włączony do polityki innowacyjny model interwencji ukierunkowany na ograniczenie dynamiki wielowymiarowo rozumianego ubóstwa i wykluczenia społecznego. Głównym rezultatem projektu będzie poprawa skuteczności działań w zakresie wyrównywania szans życiowych dzieci i młodzieży na obszarach o uświadomionym kapitale społecznym w oparciu o opracowany innowacyjny model zmiany schematów poznawczych i zmniejszenia psychologicznych i społecznych kosztów związanych z dziedziczeniem ubóstwa. Jest to działanie modelowe, które po wdrożeniu w Przasnyszu może być multiplikowalne w innych miastach.

Najważniejsze wnioski (w tym do PRI):

- *Koncentracja problemów społecznych i ich dziedziczenie na osiedlach socjalnych*
- *Wysoka liczba długotrwale korzystających z pomocy społecznej na osiedlach socjalnych*
- *Rosnąca liczba rodzin niewydolnych wychowawczo*
- *Konieczne stworzenie świetlicy dla młodzieży z rodzin z problemami społecznymi*
- *Konieczność kontynuacji i rozwijania form pracy socjalnej zorientowanych na wzmocnienie aktywności i usamodzielnienie w tym działania z zakresu wsparcia rodzin niewydolnych wychowawczo oraz prowadzenie pracy środowiskowej w formie programów aktywności lokalnej na osiedlach zdegradowanych*
- *Konieczność budowy zintegrowanych systemów wsparcia dla środowisk zmarginalizowanych*

■ Problem uzależnień

Samorząd miejski wspiera osoby dotknięte problemami alkoholizmu i narkomanii przede wszystkim poprzez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej oraz Miejską Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej (Oddział Leczenia Uzależnień, Poradnia Leczenia Uzależnień, Oddział Psychiatryczny – pododdział detoksykacyjny) obejmuje osoby uzależnione i ich rodziny bezpłatną pomocą terapeutyczną. Corocznie jest to kilkadziesiąt osób poddanych terapii odwykowej (w systemie stacjonarnym i ambulatoryjnym) i kolejne kilkadziesiąt osób współuzależnionych. Pomocy udzielają też organizacje pozarządowe Stowarzyszenie Klubu Abstynentów „ORLIK” i Koło Parafialne Katolickiego Stowarzyszenia Pomocy Osobom Uzależnionym i ich Rodzinom „Filadelfia”, cztery grupy samopomocowe anonimowych alkoholików, jedna grupa Al-Anon oraz jedna grupa Dorosłych Dzieci Alkoholików.

Jak wskazuje przeprowadzona w 2015 r. diagnoza problemów społecznych w zakresie uzależnień na terenie Miasta Przasnysz¹³¹ badani dorośli mieszkańcy (95%) uważają, że spożywanie alkoholu przez osoby niepełnoletnie jest zjawiskiem pojawiającym się w mieście, w tym 27% często, 18% bardzo często. W dodatku ponad połowa badanych (57%) słyszała o przypadkach sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim na terenie miasta.

Prawdziwość tych opinii potwierdzają odpowiedzi przebadanych uczniów: 40% uczniów szkoły podstawowej, 75% młodzieży szkolnej twierdzi, że rówieśnicy piją alkohol. Do spożywania alkoholu przynajmniej się około co trzeci reprezentant młodzieży szkolnej. Ponadto 33% uczniów szkoły podstawowej, 56% młodzieży szkolnej potwierdza występowanie w mieście miejsc, w których dzieci i młodzież niepełnoletnia mogą nabyć alkohol bez problemu. Respondenci zauważyli także zależność między spożywaniem alkoholu przez młodych ludzi, a pojawiającymi się w ich życiu problemami – około co piąty uczeń szkoły podstawowej oraz 11% młodzieży szkolnej uznało, że rówieśnicy

¹³¹Diagnoza problemów społecznych w zakresie uzależnień na terenie Miasta Przasnysz, Przasnysz 2015.

spożywają alkohol, by zapomnieć o kłopotach. Tym bardziej zasadne jest utworzenie świetlicy dla młodzieży.

Diagnoza problemów związanych z narkomanią pokazała, że co piąty badany dorosły mieszkaniec uważa problem uzależnienia od narkotyków za bardzo ważne zagrożenie dla miasta. Do zażywania narkotyków bądź dopalaczy przyznało się 22% respondentów, a 42% przyznaje, iż zna kogoś kto zażywa narkotyki. Dostępność narkotyków na terenie miasta potwierdza 73% badanych i analogiczna ilość uważa, że młodzież jest narażona na kontakt z narkotykami. Uczniowie w większości nie przyznają się do sięgania po środki odurzające, jednakże 5% badanych uczniów szkoły podstawowej oraz 8% gimnazjalistów potwierdziło tego typu doświadczenia. Aż 34% badanych gimnazjalistów jest zdania, że ich rówieśnicy mają kontakt z substancjami psychoaktywnymi.

Miasto finansuje zajęcia profilaktyczne w szkołach, realizację programów profilaktycznych przez organizacje pozarządowe oraz różnorodne wydarzenia o charakterze profilaktycznym. Jest to jednak oferta niewystarczająca w stosunku do potrzeb. Szczególnej opieki wymagają w tym zakresie dzieci i młodzież. Konieczne jest zapewnienie młodym ludziom atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego dostosowanej do potrzeb tej grupy. Młodzież z problemami wychowawczymi, czy mającą problemy w nauce powinna zostać objęta programem kształtowania właściwych postaw z opieką psychologiczną, doradcy zawodowego, pomocą w nauce i wolontariatem międzypokoleniowym.

■ Aktywność społeczna

W rozwoju społeczno – gospodarczym każdej wspólnoty lokalnej ważne miejsce zajmuje aktywność społeczna mieszkańców, przejawiająca się w szczególności w podejmowaniu przez nich oddolnych inicjatyw na rzecz rozwoju lokalnego, a także poprawy jakości życia mieszkańców czy kultywowania i propagowania tradycji oraz dorobku kulturowego wspólnoty. Kluczową rolę w zakresie animowania lokalnych społeczności oraz pobudzania ich aktywności społecznej spełniają organizacje pozarządowe.

Organizacje pozarządowe

Sytuację trzeciego sektora przeanalizowano szczegółowo na bazie trzech badań^{132 133 134}. W Przasnyszu działa 60 organizacji pozarządowych. Zdecydowana większość (48) jest zarejestrowana w Krajowym Rejestrze Sądowym, poza tym działa 12 oddziałów rejonowych organizacji ogólnopolskich, 11 klubów sportowych, 3 stowarzyszenia zwykłe oraz grupy nieformalne.

Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. ludności wskazuje na większą ilość podmiotów w 2016 i 2017 roku co mogło być pozytywnym efektem wsparcia oferowanego trzeciemu sektorowi przez miasto. Zarówno współczynnik organizacji istniejących jak i nowo zarejestrowanych jest niższy niż w grupie porównawczej i w sąsiednich miastach.

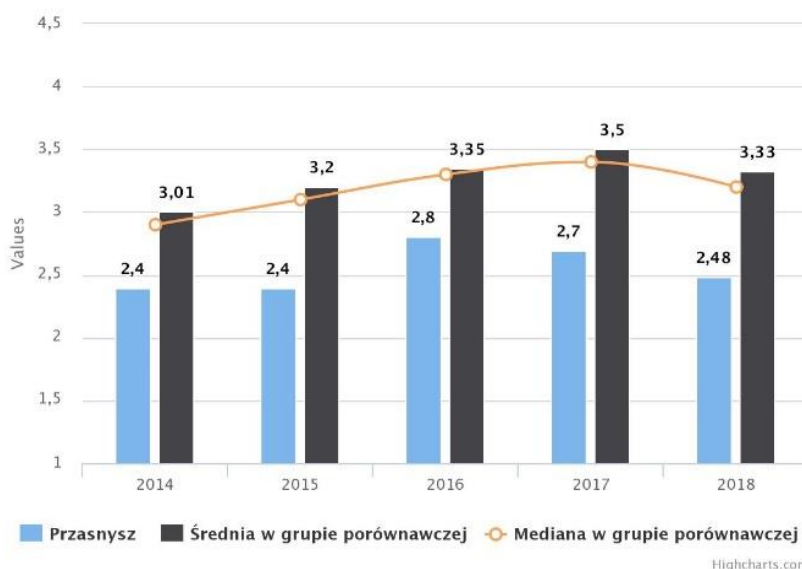
¹³² M. Stefańska, Raport końcowy z ewaluacji projektów, które otrzymały dotacje z Urzędu Miasta w 2014 roku, Fundacja Przasnyska, Przasnysz, 2014.

¹³³ M. Stefańska Raport końcowy z badania dotyczącego organizacji pozarządowych i grup nieformalnych działających na terenie Przasnysza oraz ich współpracy z Urzędem Miasta Przasnysz I etap, Fundacja Przasnyska, Przasnysz, 2014.

¹³⁴ M. Stefańska, Raport końcowy z badania dotyczącego organizacji pozarządowych i grup nieformalnych działających na terenie Przasnysza oraz ich współpracy z Urzędem Miasta Przasnysz II etap, Fundacja Przasnyska, Przasnysz, 2015.

Wykres 17 Organizacje społeczne na 1000 mieszkańców

1.2 Organizacje społeczne na 1000 mieszkańców

Źródło: MRL

Tabela 54 Organizacje społeczne na 1000 mieszkańców w 2018 r.

Przasnysz	Mława	Ostrołęka	Maków Maz.	Ciechanów
25	27	33	33	33

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Najwięcej podmiotów działa w obszarze sportu i rekreacji, kultury, oraz profilaktyki. Ponadto 1/6 organizacji związana jest z pomocą i działalnością charytatywną, tyle samo z historią i podtrzymywaniem tradycji, podobna liczba organizacji zajmuje się działaniami społecznymi. Wśród pozostałych znajdują się grupy samopomocowe oraz pojedyncze grupy, które działają w obszarze kultury, edukacji, środowiska i turystyki. W kontekście działań w obszarze środowiskowym ważne wydaje się aktywizowanie organizacji do działań, na które dostępne są środki zewnętrzne.

Organizacje w znacznej mierze nie radzą sobie z bieżącą działalnością, nie spełniają też swoich funkcji – także tych szczególnych, jak katalizowanie aktywności społecznej osób niezrzeszonych. Nie są w stanie efektywnie promować siebie i swoich działań. Istotnym problemem jest też wypalenie aktywistów i brak nowych osób w NGO. W organizacjach działają głównie osoby starsze, brakuje zaangażowania osób młodych, które w naturalny sposób mogłyby przejmować funkcję liderów lokalnych w trzecim sektorze. Niski jest też poziom zaangażowania kobiet w działalność społeczną¹³⁵, stanowią one niewielki odsetek w zarządach organizacji (prawie 3/4 NGO zarządzają mężczyźni). W organizacjach brakuje kultury dialogu, mają one niską skłonność do współpracy zarówno wewnątrz środowiska organizacji pozarządowych jak i w relacjach z otoczeniem (administracją publiczną, biznesem, mieszkańcami, mediami).

Na zniwelowanie powyższych problemów w dużym stopniu wpłynęła realizacja w latach 2014-2015 projektu pt. „Program wsparcia współpracy samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych w Przasnyszu” realizowana w partnerstwie przez Miasto Przasnysz i Fundację Przasnyską. W ramach licznych działań organizacje uzyskały kompleksowe wsparcie. Trwałym efektem jest istnienie Centrum Animacji i Wsparcia dla Społeczności Lokalnej, które łączy model centrum organizacji pozarządowych,

¹³⁵ M. Stefańska Raport końcowy z badania dotyczącego aktywności społecznej kobiet mieszkających w Przasnyszu, Fundacja Przasnyska, Przasnysz, 2014.

punktu poradnictwa obywatelskiego, inkubatora NGO. Nieodpłatnie udostępnia pomieszczenia, sprzęt biurowy i multimedialny do prowadzenia działalności społecznej przez aktywnych mieszkańców i ich organizacje. Centrum organizuje też wsparcie merytoryczne w postaci szkoleń i doradztwa, pomaga pozyskiwać dotacje, budować partnerstwa NGO-sów i instytucji. Cyklicznie, na comiesięcznych spotkaniach, w centrum spotykają się organizacje pozarządowe. Prowadzenie centrum od 2016 roku zlecane jest organizacjom pozarządowym w ramach otwartego konkursu ofert. Prowadzi je Federacja Ruch Organizacji na rzecz Społecznej Aktywności Lokalnej ROSA, która istnieje od 2015 roku.

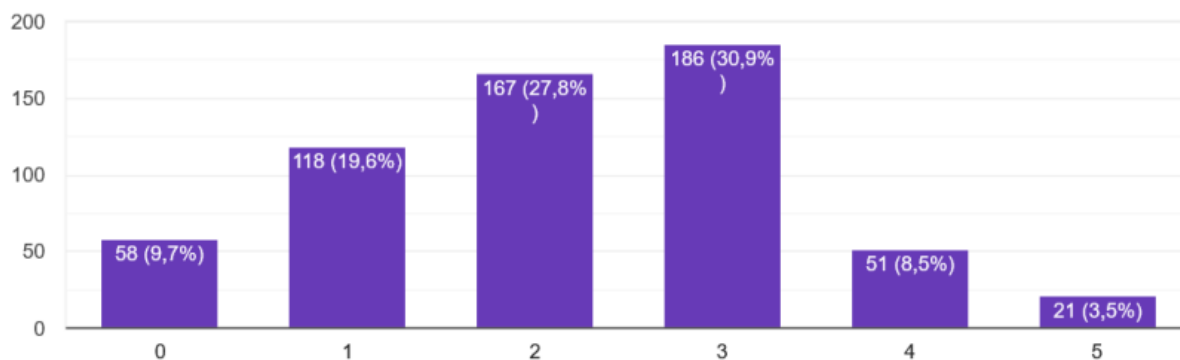
Centrum ma swoją siedzibę w budynku Miejskiego Domu Kultury, który musi opuścić ze względu na przewidziany remont budynku oraz docelowe przeznaczenie zajmowanej obecnie powierzchni na inne cele. Konieczne jest zapewnienie miejsca, w którym społecznicy mogliby działać.

Miasto zleca lub powierza organizacjom pozarządowym realizację zadań publicznych z zakresu kultury, sportu, działalności na rzecz osób niepełnosprawnych, osób w wieku emerytalnym, działalności na rzecz organizacji pozarządowych, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii. Udział wydatków na dotacje dla organizacji w wydatkach bieżących jest niższy niż w grupie porównawczej.

Miejskie jednostki organizacyjne również aktywnie współpracują z organizacjami w realizacji projektów w tym z dofinansowaniem zewnętrznym, organizacji imprez, akcji i innych wydarzeń.

Jak wskazują badania ¹³⁶ młodzież darzy lokalnych społeczników bardzo niskim zaufaniem (41,8% nie ma do nich zaufania), a najwięcej (32,8%) młodzieży nie wie czy praca w sektorze pozarządowym jest atrakcyjna. Mieszkańcy w najniższym stopniu uznają, że aktywizacja społeczności lokalnej jest ważnym kierunkiem rozwoju (zaledwie 37%)¹³⁷. Wskazuje na potrzebę budowania świadomości społeczeństwa i aktywizacji mieszkańców.

Wykres 150 Zintegrowanie społeczności lokalnej

Źródło: Wyniki internetowego badania ankietowego „Ocena jakości życia w Przasnyszu” przeprowadzonego wśród mieszkańców Przasnysza, średnia wskaźnika 2,43

Najważniejsze wnioski (w tym do PRI):

- Ugruntowany i przewidywalny system wspierania NGO przez samorząd (stałe konkursy co roku)
- Zbudowana baza współpracy organizacji przy Centrum Animacji i Wsparcia dla Społeczności Lokalnej

¹³⁶ Ankiety dla młodzieży.

¹³⁷ Ankieta dla mieszkańców.

- Organizacje pozarządowe są na wczesnym etapie rozwoju, istnieją braki kadrowe nie pozwalające na zastępowanie liderów i niski poziom zaangażowania kobiet
- Potrzeba dalszego wsparcia dla NGO w ramach CAWSL, w tym zapewnienie lokalu na działalność
- Potrzeba działalności NGO w nowych obszarach w tym w zakresie OPP i środowiskowym

Partycypacja społeczna

Władze miasta w sposobie zarządzania akcentują aktywną współpracę z mieszkańcami. W 2015 roku podjęta została uchwała o zasadach i trybie przeprowadzania konsultacji społecznych. Konsultacje społeczne obejmują nie tylko obowiązek przedstawiania projektów dokumentów istotnych dla mieszkańców, ale także wysłuchanie opinii na ich temat, analizę możliwości uwzględniania uwag i wniosków, ich ewentualne zmodyfikowanie i poinformowanie mieszkańców o ostatecznej decyzji.

Mieszkańcy podkreślają, że w życiu miasta najbardziej zaangażowani są jego dłużej mieszkający, którzy czują największą więź z miastem. Ludzie młodzi, rodzice małych dzieci lub Ci którzy wynajmują tu mieszkanie łączy znacznie słabsza więź przez co mniejsze są też chęci do aktywnego włączania się w życie miasta^{138 139}. Mieszkańcom zależy jednak na tym, by miasto się rozwijało, są gotowi bardziej zaangażować się we wspólne inicjatywy dla dobra miasta i mieszkańców.

Konsultacje społeczne organizowane przez miasto nie cieszyły się dotąd dużym zainteresowaniem. Zastosowanie różnych atrakcyjnych form włączania różnorodnych grup mieszkańców w ramach opracowania niniejszego dokumentu spowodowało większe zaangażowanie mieszkańców we współdecydowanie o mieście.

Tabela 55 Liczba osób biorących udział w konsultacjach społecznych

	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba osób	2224	1503	2073	30	1571

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych urzędu

Najbardziej zaawansowaną formą partycypacji społecznej jest wprowadzony w 2015 r. budżet obywatelski (partycypacyjny). W czterech edycjach mieszkańcy mieli do dyspozycji każdorazowo po 300 000 zł na projekty infrastrukturalne. Budżet zaktywizował lokalną społeczność jednak jak podkreśla część mieszkańców, wywołał on konflikty społeczne, bywał wykorzystywany do realizacji przedsięwzięć, które w opinii badanych osób nie zawsze są potrzebne i zasadne¹⁴⁰. Mieszkańcy wskazują, że zasady funkcjonowania tej formy partycypacji powinny zostać zmienione w taki sposób by łączyły mieszkańców we wspólnych działaniach, a nie dzieliły społeczność.

Tabela 56 Frekwencja w głosowaniu nad projektami w ramach budżetu partycypacyjnego

	2015	2016	2017	2019
Frekwencja	12,4%	8,3%	11,8%	9,2%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych urzędu

W mieście funkcjonują organy konsultacyjno-doradcze: Młodzieżowa Rada Miasta Przasnysz, Rada Seniorów Miasta Przasnysz oraz Przasnyska Rada Działalności Pożytku Publicznego, którym Urząd Miasta udziela wsparcia administracyjnego i doradczego.

¹³⁸ Wnioski z wywiadów fokusowych.

¹³⁹ M. Stefańska, Raport końcowy z badania dotyczącego stanu edukacji w zakresie kompetencji społecznych i obywatelskich młodzieży, Fundacja Przasnyska, Przasnysz, 2014.

¹⁴⁰ Wnioski z wywiadów fokusowych i spotkań.

Młodzieżowa Rada Miasta została powołana w 2012 roku. Liczy 15 członków i stanowi reprezentację młodzieży każdej ze szkół na terenie miasta oraz młodzieży z Przasnysza uczącej się poza miastem. Jej kadencja trwa rok. Rada Seniorów działa od 2016 roku. Liczy 11 członków - przedstawiciele osób starszych oraz przedstawiciele podmiotów działających na rzecz osób starszych. Jej kadencja trwa dwa lata. Przasnyska Rada Działalności Pożytku Publicznego została powołana w 2016 roku. Liczy 11 członków: przedstawiciele organizacji pozarządowych działających na terenie Przasnysza, po dwóch przedstawiciele Rady Miejskiej oraz Burmistrza. Jej kadencja trwa dwa lata.

Organy opiniują zamierzenia i programy miasta, działają na rzecz integracji reprezentowanego środowiska i organizują różnego rodzaju wydarzenia i akcje. Mieszkańcy podkreślają jednak zbyt małą aktywność organów i potrzebę ich aktywizacji^{141 142 143}. Wskazują też, że ciała doradcze powinny mieć większy realny wpływ na miasto, komunikacja z miastem powinna być sprawniejsza, a członkom organów należy zapewnić szkolenia z zakresu działania samorządu i kompetencji ciał konsultacyjno-doradczych.

Przy Miejskiej Bibliotece Publicznej od 2017 działa ciało doradcze - Społeczna Rada Biblioteczna, która na bieżąco opiniuje plany pracy i projekty realizowane przez bibliotekę. Współpraca z radą sprawia, że oferta placówki jest lepiej dostosowana do potrzeb mieszkańców, a potencjał instytucjonalny placówki zwiększa się.

Pomimo, że mieszkańcy niechętnie uczestniczą w zorganizowanych konsultacjach to chętnie korzystają z możliwości indywidualnych spotkań i rozmów z władzami miasta w różnych formach. Okazją do spotkań z wszystkimi mieszkańcami jest coroczna wizyta burmistrza w domach Przasnyszan.

Najważniejsze wnioski:

- *Konsultacje społeczne prowadzone są w ograniczonym stopniu, wynikają z obowiązków ustawowych*
- *Konsultacje są nieatrakcyjne dla mieszkańców*
- *Konieczne jest stworzenie i wdrożenie planu konsultacji społecznych w formie, która będzie atrakcyjna dla mieszkańców*
- *Budżet partycypacyjny jest prowadzony w sposób mało transparentny (sposób głosowania, wybór projektów budzi zastrzeżenia mieszkańców), brakuje „przygotowania” mieszkańców do całego procesu*
- *W mieście istnieją organy konsultacyjno – doradcze*
- *Konieczna jest aktywizacja organów konsultacyjno-doradczych w tym przez system szkoleń i wspólne uzgodnienie planów pracy*

Inne formy zaangażowania społecznego

Poziom zaangażowania obywateli w sprawy publiczne i poczucie wspólnoty terytorialnej odzwierciedla udział w wyborach. Analiza frekwencji wyborczej wśród przasnyszan w wyborach od 2010 roku do wszystkich organów wskazuje na rosnące zaangażowanie w ostatnich wyborach w relacji do wyborów wcześniejszych. Najwyższą frekwencję odnotowano w wyborach parlamentarnych, a następnie samorządowych. Najwyższy wzrost frekwencji wystąpił w ostatnich wyborach do parlamentu Europejskiego (o 19,67pp), a frekwencja w wyborach głowy państwa w 2015 i wyborach samorządowych w 2018 roku była wyższa niż frekwencja krajowa. Każdorazowo

¹⁴¹ Wnioski z wywiadów fokusowych, wnioski z debaty z młodzieżą.

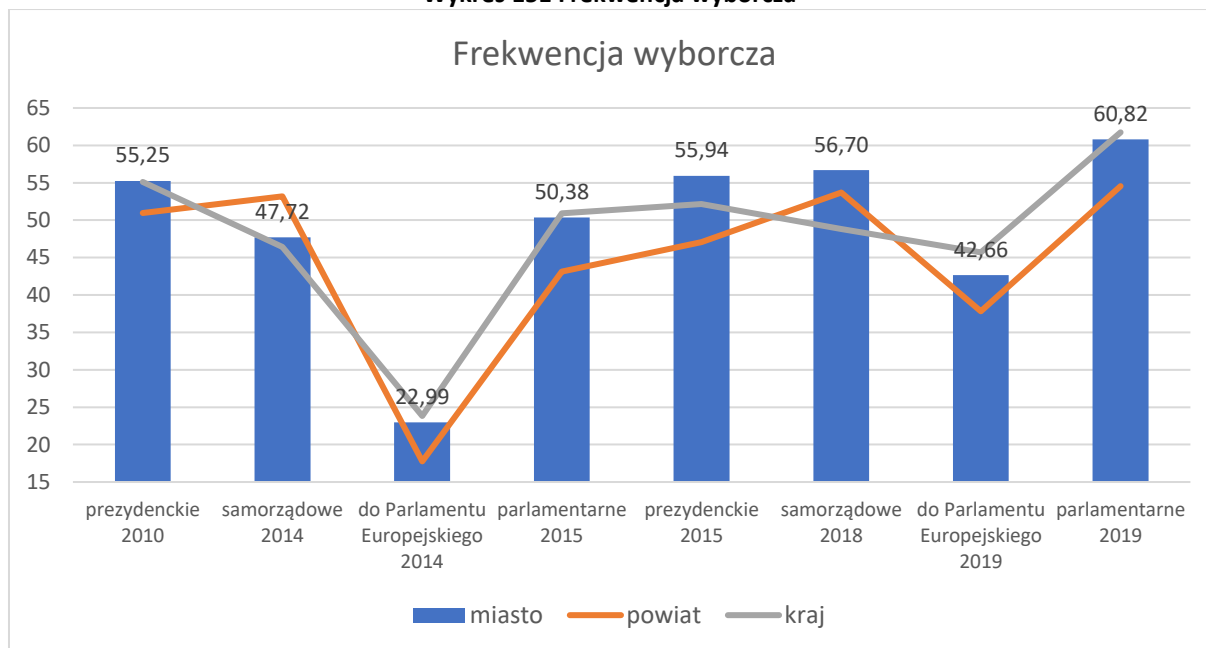
¹⁴² M. Stefańska, Raport końcowy z badania dotyczącego stanu edukacji w zakresie kompetencji społecznych i obywatelskich młodzieży, Fundacja Przasnyska, Przasnysz, 2014.

¹⁴³ Sytuacja osób starszych w Przasnyszu. Raport z badania przeprowadzonego w ramach projektu „Seniorzy mają głos.

frekwencja w mieście była wyższa niż w powiecie, a w wyborach samorządowych także w grupie porównawczej.

Wykres 151 Frekwencja wyborcza

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej

W mieście rozwija się działalność filantropijna, a praszynszanie chętnie wspierają finansowo i pozafinansowo osoby potrzebujące. Cyklicznie odbywają się akcje charytatywne (sportowe i kulturalne) połączone ze zbiórkami publicznymi. Corocznie miasto włącza się w organizację ogólnopolskiego finału Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy oraz liczne wydarzenia lokalne organizowane przez stowarzyszenia, fundacje czy grupy nieformalne.

Rośnie liczba podatników wspierająca organizacje pożytku publicznego i cele kultu religijnego, spada jednak wsparcie na cele krwiodawstwa¹⁴⁴.

Tabela 57 Wsparcie organizacji pożytku publicznego przez mieszkańców Przasnysza

	2016	2017	2018	2016	2017	2018
	Liczba podatników			Wartość wsparcia		
Wsparcie organizacji pożytku publicznego	45	53	84	29 723,00	64 390,15	48 587,58
Wsparcie na cele kultu religijnego	25	33	30	16 184,45	22 014,55	27 019,97
Wsparcie na cele krwiodawstwa	53	49	45	9 865,31	10 354,50	8 467,93
Wsparcie na darowizny wynikające z odrębnych ustaw	8	13	6	4 612,50	25 299,43	3 650,00
Wsparcie w ramach 1% na OPP	5493	5531	5615	192 087,08	210 027,17	233 908,78

Źródło: Opracowanie własne na podstawie monitormiast.pl

Rośnie liczba osób, które przy rozliczeniu rocznym wspierają potrzebujących poprzez przekazanie 1% podatku na rzecz organizacji pożytku publicznego. Jest to aktywność najmniej angażująca i ogranicza się jedynie do dokonania stosownego zapisu w formularzu podatkowym PIT bez obciążania finansów podatnika dlatego też należy aktywizować mieszkańców w tym zakresie. Od 2018 roku Burmistrz Przasnysza prowadzi akcję promującą ideę wspierania organizacji i mieszkańców potrzebujących

¹⁴⁴ monitormiast.pl.

pomocy poprzez przekazywanie 1% podatku, która powinna być kontynuowana. Podkreślić należy jednak, że większość tych mieszkańców objętych jest pomocą organizacji ogólnopolskich. Jak wskazują raporty Stowarzyszenia Klon Jawor¹⁴⁵ większość podatników przekazuje 1% na konkretną osobę potrzebującą wsparcia, a organizacja jest jedynie „pośrednikiem” w przekazaniu funduszy.

W rejestrze OPP na dzień 11 marca 2020 r.¹⁴⁶ nie widniała żadna z organizacji zarejestrowanych na terenie miasta podczas gdy to „właśnie rozwój lokalnych o.p.p. i ich zaangażowanie w kreację wspólnoty samorządowej pozwoliłyby na realne wykorzystanie idei 1% podatku jako elementu wspomagającego kreację społeczeństwa obywatelskiego, nie tylko w zakresie rozwoju jego elementów, takich jak sektor trzeci, lecz także poprzez pobudzanie wspólnoty do samokontroli. Samokontrola, z istoty której wynika aktywność i zaangażowanie, wydaje się tym instrumentem, który spowodowałby z jednej strony prawdziwą decyzyjność obywateli, w równym stopniu zainteresowanych racjonalnością wyboru o.p.p., której przekazują 1% podatku, a z drugiej – zaangażowanie w procesy kontroli wydatkowania ich pieniędzy”¹⁴⁷. Wskazane jest zatem by w ramach działań CAWSL wesprzeć organizację lokalną w uzyskaniu statusu organizacji pożytku publicznego i realizować nowe inicjatywy z terenu miasta

Najważniejsze wnioski:

- *Mieszkańcy są aktywni w wyborach*
- *Liczne akcje charytatywne*
- *Potrzeba kontynuacji działań promocyjnych związanych z przekazywaniem 1%,*
- *Potrzeba wsparcia dla organizacji pozarządowych by mogły uzyskać i utrzymać status OPP oraz wykorzystywać środki na potrzeby lokalnej społeczności*

■ Bezpieczeństwo

Bezpieczeństwo najczęściej definiuje się jako stan – osiągnięte poczucie bezpieczeństwa danego podmiotu i proces - zapewnienie poczucia bezpieczeństwa podmiotu. Bezpieczeństwo dotyczy osób, grup i wszystkich obywateli. Składa się na nie bezpieczeństwo osobiste, zdrowotne, ekonomiczne oraz ekologiczne.

Bezpieczeństwo publiczne

Instytucjonalnie o stan bezpieczeństwa na terenie miasta dbają przede wszystkim Komenda Powiatowa Policji w Przasnyszu oraz Komenda Powiatowa Straży Pożarnej, realizujące swoje kompetencje ustawowe.

Miasto uzupełnia działania powyższych instytucji poprzez podejmowanie szeregu działań mających na celu zwiększenie bezpieczeństwa osobistego użytkowników miasta. W 2019 roku powołano Centrum Monitoringu Wizyjnego Miasta Przasnysz, który jest wyposażony w 60 nowoczesnych kamer (w tym urządzenia przenośne), urządzenia rejestrujące i monitory. Centrum obsługują pracownicy przeszkoleni przez policję, którzy monitorują obraz z kamer oraz obsługują numer alarmowy miasta czynny poza godzinami pracy urzędu. W ramach opracowanych procedur przekazują zgłoszenia na policję oraz udostępniają materiał dowodowy do postępowań prowadzonych przez organy ścigania. Ponadto miasto wspiera policję poprzez dofinansowywanie wydatków inwestycyjnych i licznych działań profilaktycznych. Od wielu lat we współpracy z miastem organizowana jest profilaktyczna gra miejska, debaty społeczne dot. bezpieczeństwa i liczne akcje prewencyjne. Na terenie miasta swoją działalność w obszarze bezpieczeństwa ruchu drogowego prowadzi stowarzyszenie Auto Moto Klub „Rzemieślnik”, które realizuje przedsięwzięcia edukacyjne dla dzieci i młodzieży, prowadzi kampanie

¹⁴⁵ P. Adamiak, Zaangażowanie społeczne Polek i Polaków –raport z badania 2013, Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa 2014.

¹⁴⁶ <https://www.finanse.mf.gov.pl/pp/wyszukiwarki/wyszukiwarka-opp> dostęp 11.03.2020.

¹⁴⁷ G. Piechota, Motywacje Polaków przy wyborze organizacji pożytku publicznego (której przekazują 1% podatku) a budowanie lokalnej społeczności obywatelskiej, Zarządzenie Publiczne, Nr 3(13)/2010.

profilaktyczne z zakresu bezpieczeństwa kierowców i niechronionych uczestników ruchu drogowego. Mieszkańcy wskazują jednak na potrzebę rozszerzenia działań w tym zakresie¹⁴⁸. Grupą szczególnie wymagającą działań są dzieci, u których działania edukacyjne i profilaktyczne dają najlepsze skutki.

Miarą stanu bezpieczeństwa w mieście jest poczucie bezpieczeństwa. Badania prowadzone przez przasnyską policję wskazują, że mieszkańcy, w przeważającej większości, czują się bezpiecznie spacerując w swojej okolicy (89% w 2019 roku i 82% w 2017 roku). Rosnące poczucie bezpieczeństwa potwierdzają też wnioski ze spotkań, ankiet i wywiadów fokusowych. Warto jednak podkreślić, że najmniej bezpiecznie czują się w mieście osoby starsze. Niechętnie wychodzą z domu po zmroku w obawie przed agresywną młodzieżą spożywającą alkohol i zgłaszają potrzebę większej liczby patroli policji¹⁴⁹. Statystyki dotyczące przestępczości dostępne są w ujęciu powiatowym. Na potrzeby niniejszego dokumentu przeanalizowano dane dotyczące miasta udostępnione przez Komendę Powiatową Policji w Przasnyszu. Liczba przestępstw udostępniona przez KPP w Przasnyszu wskazuje na wysoki współczynnik liczby przestępstw na 10 tys. mieszkańców w 2019 roku.

Tabela 12 Liczba przestępstw na 10 tys. mieszkańców

	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba przestępstw (7 kategorii)*	49,4	58,9	90,6	57,6	77,8
Uszkodzenie mienia	7,5	9,2	16,3	19,2	18,3
Kradzieże cudzej rzeczy	17,2	23,7	45,3	19,8	34,2
Przemoc domowa	14,4	44,5	44,1	42,5	30,6
Liczba przestępstw nieletnich (7 kategorii)*:	10,3	1,7	2,9	1,7	4,7
Ilość czynów karalnych:	10,3	1,7	2,9	1,7	4,7
Ilość sprawców:	4,6	1,2	3,5	2,9	4,7
Liczba interwencji w szkołach	5,7	2,3	2,9	4,7	1,2
Kolizje drogowe	65,5	82,0	75,5	92,6	96,1
Wypadki drogowe	8,0	9,2	7,0	9,3	7,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Przasnyszu

Zauważalny jest znaczący odsetek kradzieży oraz kolizji drogowych w ostatnich dwóch latach. W 2019 roku w wypadkach drogowych na terenie powiatu odnotowano dziewięć ofiar śmiertelnych. Bezpieczeństwo komunikacyjne w mieście wymaga szczególnej uwagi i podjęcia różnorodnych działań przez policję, urząd, szkoły jak i organizacje pozarządowe działające w tym obszarze.

Nieustającym problemem jest wandalizm. Najczęstszymi sprawcami tego typu czynów są młodzi ludzie. Jest to związane z niewystarczająco atrakcyjną ofertą spędzania wolnego czasu oraz brakiem należytej uwagi i opieki nad grupą młodzieży z różnego rodzaju problemami.

Przasnyskie dzieci i młodzież bardzo powszechnie korzystają z Internetu, a stan ich wiedzy o związanych z tym niebezpieczeństwach jest niewystarczający¹⁵⁰. Wraz z rozwojem nowoczesnych mediów wśród młodzieży szkolnej pojawiło się zjawisko agresji i przemocy psychicznej, polegającej na nawiązywaniu komunikacji lub publikowaniu w sieci treści, mających na celu zastraszenie, zawstydzenie, napiętnowanie i manipulowanie. Ze zjawiskiem tym coraz częściej spotykają się uczniowie przasnyskich szkół. Początkowo miało ono charakter incydentalny, jednak z każdym rokiem nauczyciele obserwują wzrost natężenia i rozwój form cyberprzemocy wśród uczniów. Ma to odzwierciedlenie w wynikach badań ewaluacyjnych szkolnych programów wychowawczo-profilaktycznych, danych semestralnych analiz sytuacji wychowawczych szkół, przypadkach zgłoszeń spraw do sądu i organów ścigania. Sytuacje te dotyczą one zwłaszcza uczniów od 12 r. ż., ale coraz częściej zdarzają się w grupie uczniów klas młodszych. Szczególnie niepokojąca jest duża częstotliwość dokonywania kolejnych aktów tego typu przemocy, długi okres dręczenia, szybkie i

¹⁴⁸ Wnioski z wywiadów fokusowych.

¹⁴⁹ Wnioski z wywiadów fokusowych.

¹⁵⁰ Wnioski z wywiadów fokusowych i spotkań.

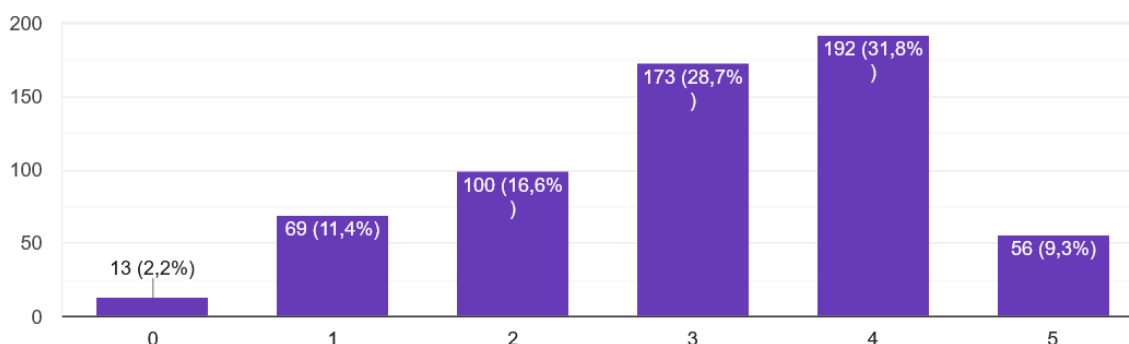
nieograniczone rozprzestrzenianie się w sieci oraz „niewidoczność” dla rodziców i nauczycieli. Wszystko to powoduje u młodych ludzi kumulację silnych negatywnych emocji i poczucie bezradności skutkujące poważnymi konsekwencjami dla zdrowia psychicznego w postaci załamania, depresji, ograniczeniem kontaktów z rówieśnikami, absencją szkolną, autoagresją i próbami samobójczymi. Niemniej niebezpieczne są też kontakty dzieci z dostępnymi w sieci treściami o charakterze pornograficznym i rasistowskim, które mają szkodliwy wpływ na rozwój i psychikę młodego człowieka. Nauczyciele i opiekunowie nie zawsze posiadają kompetencje cyfrowe oraz wystarczającą wiedzę w jaki sposób chronić najmłodszych przed niebezpieczeństwami. Konieczne jest zatem prowadzenie działań szkoleniowych zarówno dla dzieci jak i ich opiekunów.

W statystykach policyjnych zauważalne jest też zmniejszenie skali przemocy domowej w miejscu zamieszkania. Ilość realizowanych niebieskich kart na koniec 2019 roku wyniosła 78. Przeciwdziałanie przemocy realizowane jest na podstawie Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Miasta Przasnysza na lata 2016 – 2020.

Od 2005 roku z inicjatywy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Przasnyszu i Komendy Powiatowej Policji w Przasnyszu działa koalicja na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Skupia ona podmioty – instytucje, które w ramach swojej działalności zajmują się problematyką przemocy w rodzinie. Celem udzielanej pomocy jest stworzenie wsparcia i poprzez zapewnienie poczucia bezpieczeństwa podniesienie własnej wartości, kształtowanie postawy, akceptacji siebie i swojego życia do takiego stanu psychicznego, aby osoby te mogły funkcjonować samodzielnie. Forma, rodzaj udzielonej pomocy dostosowywane są do indywidualnych potrzeb. Nieodzownym elementem systemowego działania jest stałe edukowanie lokalnej społeczności w obszarze przeciwdziałania przemocy poprzez różne formy działań. „Przasnyska Koalicja na Rzecz Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie” znajduje się w bazie dobrych praktyk tworzonej przez Związek Gmin Wiejskich RP, Związek Miast Polskich i Związek Powiatów Polskich¹⁵¹.

Analiza wskaźników przestępczości wykonana w ramach diagnozy Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Przasnysz na lata 2016-2020 wskazuje na zróżnicowania i dysproporcje w tym obszarze na terenie miasta. Szczególnie niekorzystne wskaźniki dotyczące liczby przestępstw i przestępstw nieletnich obserwowane były na obszarze zdegradowanym obejmującym swoim terytorium centralną część miasta oraz osiedle bloków socjalnych¹⁵².

Wykres 152 Bezpieczeństwo mieszkańców w miejscach publicznych

Źródło: Wyniki internetowego badania ankietowego „Ocena jakości życia w Przasnyszu” przeprowadzonego wśród mieszkańców Przasnysza, średnia wskaźnika 3,11

¹⁵¹ Dobrepraktyki.pl dostęp 30.03.2020.

¹⁵² Gminny Program Rewitalizacji Miasta Przasnysz na lata 2016-2020.

Najważniejsze wnioski:

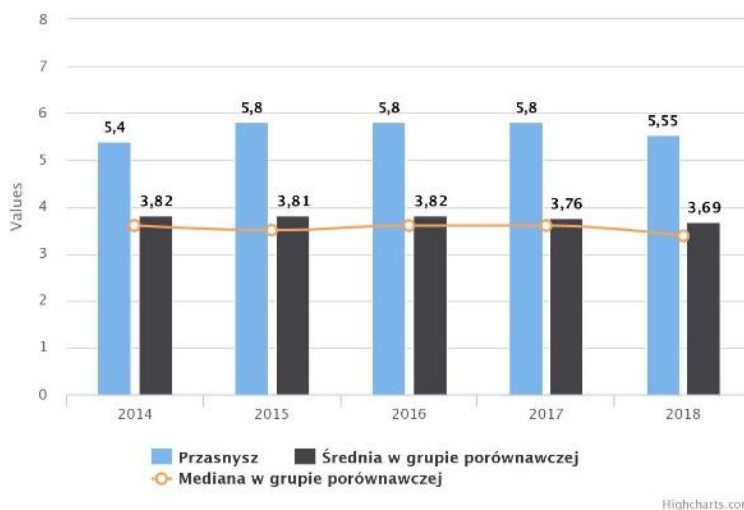
- Mieszkańcy czują się bezpiecznie w Przasnyszu
- Miasto posiada centrum monitoringu, które musi być systematycznie rozbudowywane o nowe obszary objęte nadzorem i może być wykorzystywane w technologiach SMART TOWN
- Potrzeba poprawy bezpieczeństwa komunikacyjnego w związku z dużą liczbą kolizji i wypadków drogowych
- Konieczna jest dalsza kontynuacja działań profilaktycznych, działań edukacyjnych z zakresu cyberbezpieczeństwa i bezpieczeństwa ruchu drogowego wśród dzieci
- Konieczne jest stworzenie świetlicy dla młodzieży ze środowisk zmarginalizowanych oraz wdrożenie innych form pracy z tą młodzieżą

Bezpieczeństwo zdrowotne

Mieszkańcy Przasnysza mają dostęp zarówno do opieki ambulatoryjnej (podstawowej opieki zdrowotnej i specjalistycznej) jak i stacjonarnej. W mieście funkcjonuje Szpital im. Wojciecha Oczko prowadzony przez Powiat. Dysponuje on 10 oddziałami, prawie 300 łóżkami, 16 poradniami. Przystosowany jest dla potrzeb osób niepełnosprawnych, świadczy szeroki zakres usług diagnostyczno - leczniczo - rehabilitacyjnych.

Liczba łóżek w szpitalach ogólnych na 1000 mieszkańców wynosi w Przasnyszu 5,55 i jest znacznie wyższa niż w grupie porównawczej 100 miast. Szpital gwarantuje świadczenie usług zarówno dla mieszkańców Przasnysza, jak również całego powiatu.

Wykres 18 Liczba łóżek w szpitalach ogólnych na 1000 mieszkańców
4.3 Liczba łóżek w szpitalach ogólnych na 1000 mieszkańców

Źródło: MRL

Liczba lekarzy na 1000 mieszkańców w 2018 roku była najniższa od 4 lat, osiągając wskaźnik 1,08, który był niższy niż w grupie porównawczej. Wyższa była za to liczba porad lekarskich (8696). Wydatki na ochronę zdrowia na 1000 mieszkańców w 2018 roku wyniosły 18 509 zł i były niższe niż w grupie porównawczej. Te dane wskazują, że potencjał materialny szpitala nie jest wykorzystany w pełni, tzn., że zwiększenie obsady lekarzy specjalistów i wysoko kwalifikowanego pozostałego personelu medycznego pozwoliłoby zwiększyć dostępność usług medycznych i wzmocnić pozycję szpitala w subregionie.

Na terenie miasta działa przyszpitalna przychodnia podstawowej opieki zdrowotnej oraz cztery niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej udzielające świadczeń w ramach Narodowego Funduszu Zdrowia. Na rynku komercyjnym dostępny jest też szeroki wachlarz usług medycznych w różnych specjalnościach.

W mieście działa 9 aptek. Na jedną aptekę w 2018 roku przypadało 1923 mieszkańców co wskazuje na ich lepszą dostępność niż średnia wojewódzka (3109)¹⁵³. Mieszkańcy mogą też korzystać z oferty kilku laboratoriów medycznych w tym z oferty bezpłatnych badań diagnostycznych w kierunku WZW bezpłatnych dla mieszkańców Przasnysza.

Pośrednią metodą oceny stanu zdrowia populacji jest analiza wskaźników długości życia, zachorowalności i umieralności¹⁵⁴. Dane te dostępne są dla powiatów i mogą obrazować stan zdrowia przasnyszan. Wskaźnik liczby zgonów osób powyżej 65 lat na 1000 ludności wyniósł 17,4 w 2018 roku i był wyższy niż w grupie porównawczej. Dane te wskazują, że 72,1% zgonów dotyczyło osób powyżej 65 roku życia. Wśród mężczyzn było to 60,1%, a u kobiet 86,9%. Najliczniejszą grupą ogółem były osoby między 80 a 89 r.ż. (29,8%), kolejno w wieku 70-79 lat (18,1%).

Główną przyczyną zgonów były choroby układu krążenia (38,0%) i nowotwory (24,2%). Zgony z powyższych przyczyn na 1000 mieszkańców są wyższe niż w grupie porównawczej. Liczba zgonów z powodu chorób układu krążenia na 100 tys. ludności systematycznie spada i w 2018 roku wyniosła 405,7, a z powodu nowotworów 257,8. Liczba zgonów z powodu chorób układu krążenia na 100 tys. mieszkańców była wyższa u kobiet (447,9) niż u mężczyzn (363,6). W grupie osób powyżej 65 r. ż. liczba mężczyzn była prawie trzykrotnie większa niż kobiet. W kontekście jakości powietrza szczególnie istotny jest odsetek zgonów związanych z chorobami układu krążenia (38%) i układu oddechowego (8,2%). W świetle powyższych danych zasadne jest podejmowanie działań profilaktycznych dla mieszkańców.

Kwestie dotyczące bezpieczeństwa ekonomicznego i ekologicznego zostały opisane szczegółowo w rozdziałach dotyczących wymiaru gospodarczego i środowiskowego.

Najważniejsze wnioski (w tym do PRI):

- *Szpital powiatowy zapewnia bezpieczeństwo zdrowotne, ma potencjał rozwoju o nowe usługi i specjalności (np. geriatry)*
- *Liczne przychodnie POZ i apteki*
- *Konieczna realizacja działań z zakresu profilaktyki zdrowotnej szczególnie pod kątem przyczyn umieralności*
- *Konieczna realizacja profilaktyki zdrowotnej wśród najmłodszych*

¹⁵³ Bank danych lokalnych GUS

¹⁵⁴ Bank danych lokalnych GUS

PODSUMOWANIE

Liczba mieszkańców miasta systematycznie spada. Analiza funkcjonalnych grup wieku, przyrostu naturalnego i salda migracji w ujęciu wieloletnim wskazuje, że niekorzystne przemiany demograficzne będą się pogłębiać. Stawia to przed miastem szereg wyzwań związanych z dostosowaniem usług publicznych do zmieniających się potrzeb.

Miasto posiada wysoką dostępność edukacji na wszystkich poziomach poza żłobkiem. System kształcenia wymaga jednak stałego doskonalenia i kształtowania od najmłodszych lat kompetencji potrzebnych na rynku pracy. Pozwoli to na rozwój lokalnego rynku pracy i podmiotów gospodarczych. Pomimo licznej grupy osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej, miasto ma zbudowany bardzo dobry system pomocy społecznej wdrażający innowacyjne i modelowe działania. Należy jednak uzupełnić go o kompleksowe polityki dotyczące osób starszych, niepełnosprawnych i zmarginalizowanych. W Przasnyszu działają trzy instytucje kultury o zasięgu ponadlokalnym. Ich oferta wymaga uatrakcyjnienia szczególnie dla młodzieży. Infrastruktura sportowa jest dobrze rozwinięta, a na jej bazie powinny być rozwijane różnorodne formy aktywności sportowej i rekreacyjnej, które będą budowały postawy dbania o zdrowy styl życia. Istnieje jednak potrzeba uatrakcyjnienia terenów rekreacyjnych i przeznaczenia nowych przestrzeni na ten cel. Poziom zaangażowania mieszkańców w sprawy ważne dla miasta jest wciąż zbyt mały. Pomimo wdrożonych narzędzi partycypacyjnych, konieczne jest dalsze ich doskonalenie i włączanie mieszkańców we współdecydowanie. W mieście działają liczne organizacje pozarządowe i grupy nieformalne. Są one jednak na wczesnym etapie rozwoju i należy zapewnić im wsparcie. Mieszkańcy czują się bezpiecznie w Przasnyszu, podkreślają, że jest to spokojne miejsce do życia. Należy jednak kontynuować działania profilaktyczne szczególnie wśród najmłodszych mieszkańców, w tym z zakresu bezpieczeństwa ruchu drogowego i cyberbezpieczeństwa, a młodzież z problemami objąć programem wsparcia. Dostęp do placówek ochrony zdrowia jest zapewniony, ale uzasadnione jest prowadzenie profilaktyki zdrowotnej pozwalającej na dłuższe i lepsze życie.

Wymiar społeczny pomimo wielu zdiagnozowanych problemów jest kluczowym potencjałem rozwojowym miasta. Należy jednak pamiętać o silnym powiązaniu sfery społecznej z gospodarczą (rynku pracy i sytuacją materialną mieszkańców).

Mocne strony	Słabe strony
<p>Pełne pokrycie potrzeb w przedszkolach i szkołach w tym dla dzieci spoza miasta</p> <p>Przedszkola miejskie z wykwalifikowaną kadram, oddziałami integracyjnymi, własnymi kuchniami i terenami zielonymi</p> <p>Rozbudowana sieć przedszkoli niepublicznych</p> <p>Żłobek publiczny i niepubliczny</p> <p>Dobra infrastruktura szkół publicznych i dobra baza sportowa</p> <p>Doświadczenie w realizacji projektów rozwijających kompetencje kluczowe z dofinansowaniem UE</p> <p>Szkoła policealna otwarta na tworzenie kierunków i współpracę</p> <p>Uczelnia ULT rozwijająca ofertę o nowe kierunki i usługi</p> <p>Szkoła muzyczna I stopnia</p> <p>Trzy szkoły dla dzieci z niepełnosprawnościami</p> <p>Oferta MBP (nowe inicjatywy, kadra, aktywność i skuteczność pozyskiwania środków zewnętrznych, rozwój oparty na strategii)</p> <p>Oferta Muzeum Historycznego (nowe inicjatywy, kadra, aktywność i skuteczność w pozyskiwaniu środków zewnętrznych)</p> <p>Pracownia Batiku przy MDK – marka ogólnopolska</p> <p>Wydarzenie kulturalne o zasięgu regionalnym Festiwal Fabryka Światła, Jarmark Staropolski</p> <p>Transmisje on line z uroczystości i wydarzeń miejskich</p> <p>Dobra infrastruktura sportowa, kryte lodowisko w budowie, mnogość dyscyplin w tym nieszablonych m.in.: e-sport, sporty lotnicze</p> <p>Niski odsetek długotrwale korzystających z pomocy społecznej</p> <p>Liczne modelowe i innowacyjne działania MOPS, specjalizacja w usługach opiekuńczych, koordynacja wolontariatu, dobra współpraca z instytucjami i organizacjami pozarządowymi, strategiczne partnerstwo z IPISS, zespół interdyscyplinarny, wdrożony system superwizji, projekty aktywizacji zawodowej</p> <p>Nowoczesna i dostępna infrastruktura MBP, MH</p> <p>Działania z zakresu dostępności realizowane przez MBP</p> <p>Ośrodek rehabilitacji dla dzieci MOPS</p> <p>Placówki integracyjne (przedszkola, szkoła podstawowa)</p> <p>Szczodrość mieszkańców, aktywność w organizowaniu akcji charytatywnych i profilaktycznych</p> <p>Budżet obywatelski</p> <p>Istnienie organów konsultacyjno - doradczych</p> <p>Istnienie Centrum Animacji i Wsparcia dla Społeczności Lokalnej</p> <p>Organizacje pozarządowe z potencjałem (ROSA, AMK Rzemieślnik)</p> <p>Program Akademia Młodego Samorządowca</p> <p>Wysoka aktywność wyborcza</p> <p>Wysokie poczucie bezpieczeństwa mieszkańców (system monitoringu wizyjnego, dobra współpraca z policją, system ostrzegania o zagrożeniach)</p> <p>Wysoki poziom dostępności łóżek szpitalnych, sieć POZ-ów, korzystny wskaźnik aptek na mieszkańca</p>	<p>Niekonkurencyjna oferta przedszkoli publicznych wobec licznych placówek prywatnych (stan infrastruktury, oferta edukacyjna)</p> <p>Liczba miejsc w żłobku publicznym nie pokrywa zapotrzebowania, brak oferty żłobka dla dzieci z niepełnosprawnościami</p> <p>Względnie niska jakość kształcenia mierzona wynikami egzaminów, brak indywidualizacji nauczania, liczne klasy, zróżnicowanie poziomu kształcenia poszczególnych przedmiotów, niewystarczający stopień praktycznej nauki języków obcych</p> <p>Deficyty w zarządzaniu poziomem edukacji, niewystarczająca praca nad jakością pracy szkół, brak koordynacji działań organizatorskich</p> <p>Brak współpracy firm i szkół, brak patronatów, nieatrakcyjny system praktyk, doradztwo zawodowe na bardzo niskim poziomie</p> <p>Niska aktywność w zakresie tworzenia nowych kierunków kształcenia</p> <p>Niska atrakcyjność ULT wśród młodzieży</p> <p>Infrastruktura MDK wymagająca pilnego remontu</p> <p>Niewykorzystane możliwości i oferta MDK</p> <p>Niski poziom wykorzystania obiektów sportowych</p> <p>Niewykorzystany potencjał „rowerowy” i współpracy z KROSS</p> <p>Brak sieci ścieżek rowerowych, brak współpracy z zarządcami dróg</p> <p>Brak podmiotów ekonomii społecznej</p> <p>Niska efektywność aktywizacji zawodowej (PUP, MOPS) w związku z rozbudowanym systemem świadczeń na rzecz rodziny</p> <p>Brak polityki senioralnej</p> <p>Brak kompleksowej oferty dla osób chorych psychicznie</p> <p>Brak współpracy międzypokoleniowej, niski stopień integracji seniorów i zaangażowania w wolontariat</p> <p>Brak NGO aktywnych w sferze pomocy społecznej</p> <p>Brak systemu opieki dla młodzieży z problemami</p> <p>Koncentracja problemów społecznych na obszarze rewitalizacji</p> <p>Liczne bariery architektoniczne, brak „kultury” dostępności</p> <p>Konsultacje społ. realizowane w zakresie obowiązkowym</p> <p>Niska aktywność organów konsultacyjno - doradczych</p> <p>Budżet obywatelski – formuła realizacji</p> <p>Luki kompetencyjne w zakresie zarządzania NGO, brak następców</p> <p>Niskie przywiązanie mieszkańców do miasta wśród najmłodszych</p> <p>Zagrożenia na DK 57 i drogach wojewódzkich</p> <p>Miejsca zagrożenia osobistego (chuligani, spożywanie alkoholu)</p> <p>Brak lekarzy specjalistów w NFZ, czas oczekiwania na usługi/porady lekarskie, brak programów profilaktycznych</p> <p>Brak trwałych partnerstw międzysamorządowych</p> <p>Spadek liczby ludności, starzenie się społeczeństwa, ujemne saldo migracji, ujemny przyrost naturalny, odpływ młodych mieszkańców</p> <p>Postrzeganie miasta przez osoby młode jako miasta nieprzyjaznego do życia</p>

Szanse	Zagrożenia
<p>Lepsze wykorzystanie bazy szkół, pozyskanie dzieci spoza miasta</p> <p>Stałe monitorowanie jakości kształcenia w szkołach,</p> <p>Prognozowanie zapotrzebowania na usługi publiczne</p> <p>Rozwój poradnictwa zawodowego</p> <p>Rozwinięcie oferty i współpracy szkół z biznesem</p> <p>Uruchomione kierunki: lotniczy i logistyczny</p> <p>Dalszy rozwój współpracy szkół z uczelniami</p> <p>Wykorzystanie potencjału marki batik i zespołów lokalnych</p> <p>Wykorzystanie dziedzictwa miasta i kultu św. St. Kostki</p> <p>Wspólna strategia kultury, koordynacja działań promocyjnych, wprowadzenie innowacyjnych działań kulturalnych</p> <p>Wykorzystanie rekreacyjne rzeki Węgierki i parków</p> <p>Możliwość urządzenia atrakcyjnych terenów rekreacyjnych</p> <p>Lepsze wykorzystanie istniejącej infrastruktury sportowej,</p> <p>Rozwój sportu w tym rowerowego, propagowanie zdrowego trybu życia, wychowanie poprzez sport, promocja sportów lotniczych</p> <p>Uwzględnienie rosnącej roli pomocy społecznej</p> <p>Zróźnicowanie wsparcia dla osób starszych z różnych grup wiekowych, działania umożliwiające aktywne starzenie się</p> <p>Kształtowanie postaw społecznych, współpracy sąsiedzkiej, międzypokoleniowej, integracja seniorów</p> <p>Profilaktyka w obszarze przestępczości nieletnich</p> <p>Dalsza specjalizacja MOPS i wdrażanie rozwiązań modelowych w nowych obszarach, działania innowacyjne,</p> <p>Zwiększenie integracji osób z niepełnosprawnościami</p> <p>Zwiększenie aktywności Rad Rodziców, rad parafialnych, grup nieformalnych, promocja 1%</p> <p>Zwiększenie aktywności, przełamywanie bierności i zniechęcenia mieszkańców szczególnie grup defaworyzowanych</p> <p>Rozwój systemu monitoringu wizyjnego</p> <p>Szkolenia z zakresu BRD, współpraca z AMK Rzemieślnik</p> <p>Rozszerzenie oferty szpitala o MR i CT</p>	<p>Rotacja kadry o wysokich kwalifikacjach (ok. 70% nauczycieli w wieku przedemerytalnym w przedszkolach publicznych)</p> <p>Spadek liczby dzieci w wieku szkolnym i wzrost kosztów jednostkowych utrzymania dziecka</p> <p>Zmniejszająca się liczba dzieci, odpływ młodzieży do sąsiednich miast</p> <p>Prywatna szkoła i przedszkola przejmujące dzieci</p> <p>System finansowania edukacji</p> <p>Niedostosowane do potrzeb rynku pracy kierunki kształcenia</p> <p>Zbyt wąski zakres oferty edukacyjnej szkoły policealnej</p> <p>Status zabytkowy budynku MDK, ograniczenia lokalowe MDK</p> <p>Konkurencyjna oferta kulturalna sąsiednich miast i podmiotów prywatnych</p> <p>Ryzyko ambiwalentnego podejścia do kwestii tożsamości lokalnej</p> <p>Wandalizm</p> <p>Deficyt pracowników pomocy społecznej</p> <p>Rosnąca liczba rodzin niewydolnych wychowawczo</p> <p>Wzrost roszczeniowości i bierności zawodowej mieszkańców</p> <p>Brak aktywności NGO do realizacji nowych pól współpracy, brak następców w NGO</p> <p>Patologizacja budżetu obywatelskiego</p> <p>Rosnące natężenie ruchu drogowego</p> <p>Cyberprzestępczość</p> <p>Postępujące niekorzystne procesy demograficzne</p>

Najważniejsze problemy

Główne przyczyny	Kluczowy problem	Główne skutki
<ul style="list-style-type: none"> Niewystarczająca jakość i dostępność usług publicznych Niedostatek mieszkań Warunki pracy na lokalnym rynku gorsze niż w sąsiednich miastach Niedostatek atrakcyjnych terenów zielonych i rekreacyjnych Niski poziom aktywności mieszkańców Nieatrakcyjna oferta spędzania czasu wolnego Wysoki udział mieszkańców korzystających z pomocy społecznej i koncentracja problemów społecznych na obszarze zdegradowanym Brak kompleksowych polityk miasta wspierających osoby starsze, niepełnosprawne, ze środowisk zmarginalizowanych 	<ul style="list-style-type: none"> Pogarszające się warunki życia 	<ul style="list-style-type: none"> Depopulacja Problemy społeczne Niski poziom uczestnictwa mieszkańców w życiu kulturalnym i społecznym miasta Sytuacja materialna mieszkańców gorsza niż w sąsiednich miastach

Najważniejsze potencjały

Potencjały:	Priorytetowe formy wykorzystania:
Mieszkańcy	Zwiększenie aktywności mieszkańców, rozwój miasta w oparciu o umacnianie tożsamości lokalnej
Dobra sieć placówek edukacyjnych umożliwiających edukację na wszystkich poziomach	Unowocześnienie i rozwijanie oferty, współpraca szkół różnych poziomów, współpraca z szeroko rozumianym otoczeniem
Dobra infrastruktura sportowa	Bardziej efektywne wykorzystanie infrastruktury, baza do prowadzenia zajęć sportowych,
Bardzo dobra oferta przedszkoli	Rozwijanie oferty edukacyjnej o nowe obszary
Dziedzictwo historyczne i kulturowe (nie wykorzystany potencjał)	Popularyzacja wiedzy, promocja miasta, pobudzenie turystyki pielgrzymkowej, wzmacnianie tożsamości
Innowacyjne i modelowe działania w zakresie pomocy społecznej	Dalsze doskonalenie usług i wdrażanie nowych rozwiązań, wykorzystanie do odpowiedzi na zmieniające się wyzwania (np. starzenie się społeczeństwa)

Najważniejsze bariery rozwojowe

- Niski poziom rozwoju społecznego miasta
- Niska aktywność mieszkańców
- Poczucie braku perspektyw (młodzież)
- Niski poziom kompetencji kulturowych
- Roszczeniowość i bierność mieszkańców
- Niski stopień zintegrowania mieszkańców ogranicza gotowość do współpracy
- Słabo przejawia się poczucie tożsamości, przywiązanie do miasta i lokalny patriotyzm

---

Najważniejsze wyzwania rozwojowe

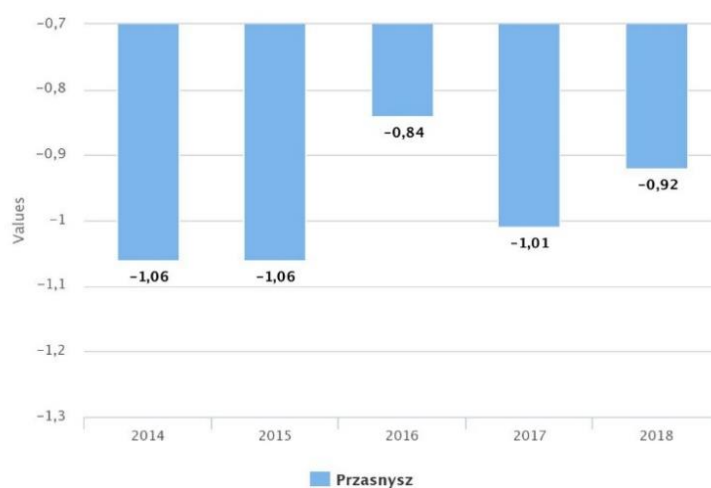
- Poprawa dostępności i jakości świadczonych usług publicznych, szczególnie edukacyjnych,
- Zmiana podejścia do zarządzania w edukacji, unowocześnienie oferty edukacyjnej
- Zmiana podejścia do zarządzania usługami kulturalnymi
- Dostosowanie oferty miasta do postępujących procesów demograficznych: starzenia się społeczeństwa
- Zatrzymanie depopulacji - uruchomienie mechanizmów prowadzących do zwiększenia przyrostu naturalnego i dodatniego salda migracji
- Stworzenie systemów wsparcia, integracji i aktywizacji dla osób starszych, z niepełnosprawnościami, zmarginalizowanych i zagrożonych wykluczeniem
- Kompleksowa poprawa dostępności miasta we wszystkich jej wymiarach
- Kształtowanie właściwych postaw społecznych nacechowanych aktywnością i otwartością na współpracę
- Współpraca międzypokoleniowa
- Rozwój inicjatyw samopomocowych
- Tworzenie jak najlepszych warunków do życia- aspekty: dostępności komunikacji publicznej, możliwość znalezienia zatrudnienia i prowadzenia działalności gospodarczej, dostępność i ceny mieszkań oraz oferta kulturalna

Wymiar przestrzenny

Każda jednostka administracyjna osadzona jest w przestrzeni, która w znaczącym stopniu warunkuje możliwości rozwoju. Powierzchnia miasta, jego uwarunkowania środowiskowe, struktura przestrzenna i funkcjonalna to elementy, które mogą umożliwiać lub blokować rozwój społeczno-gospodarczy. Samorząd jako organ posiadający władztwo planistyczne w dużym stopniu może wpływać na kreowanie ładu i estetyki miasta, stwarzać warunki do rozwoju określonych gałęzi gospodarki, budownictwa mieszkaniowego oraz przyjaznych i atrakcyjnych przestrzeni. Przemysłana i perspektywiczna gospodarka przestrzenią i nieruchomościami w ścisłym powiązaniu z lokalnymi uwarunkowaniami środowiskowymi, gospodarczymi i społecznymi może przyczynić się do wieloaspektowego rozwoju. To z kolei przyczynia się do tworzenia warunków do dobrego życia.

Wskaźnik syntetyczny w obszarze ładu i struktura przestrzenna w 2018 roku miał wartość -0,92 i lokował Przasnysz na dalekiej pozycji w odniesieniu do miast z grupy porównawczej.

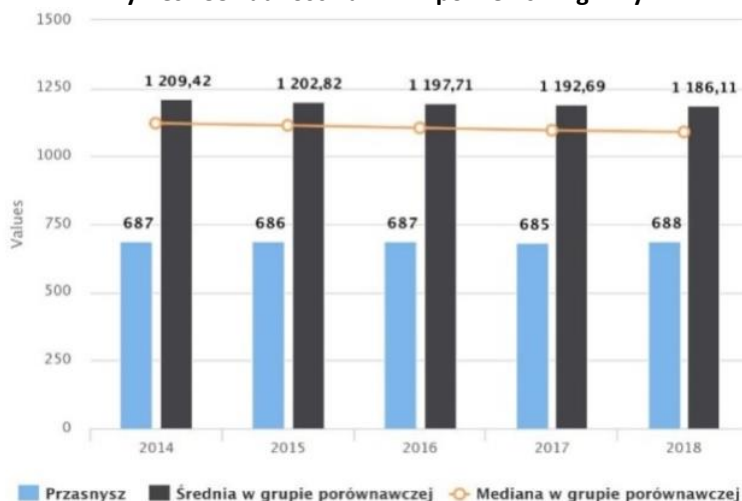
Wykres 154 Wskaźnik w obszarze ładu i struktura przestrzenna
Wskaźnik syntetyczny dla Obszaru nr 11

Źródło: MRL

Przasnysz zajmuje powierzchnię 2 516 ha. Na kilometr kwadratowy powierzchni przypada 688 mieszkańców, jest to wartość niższa niż w grupie porównawczej i najniższa w relacji do sąsiednich miast.

Wykres 155 Ludność na 1 km² powierzchni gminy

Źródło: MRL

Tabela 59 Ludność ma 1 km² powierzchni gminy w miastach w 2018 r.

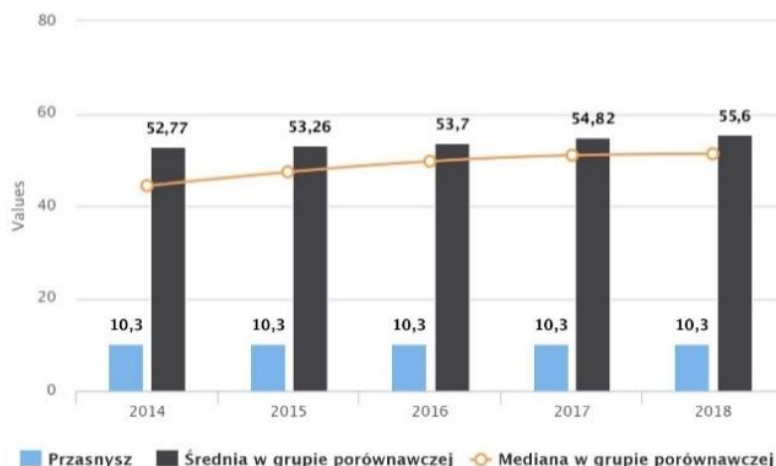
Przasnysz	Mława	Ostrołęka	Maków Maz.	Ciechanów
688	898	1562	952	1349

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL

Podstawowym dokumentem regulującym politykę planistyczną miasta jest Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego, uchwalone w 2016 roku, które jest spójne ze strategią i programem rewitalizacji. Studium dopuszcza powiększenie terenów budowlanych do 40% powierzchni miasta. Chłonność terenów osadniczych Przasnysza, wskazanych w studium do zabudowy, szacowana jest na niespełna 27 tys. mieszkańców, znacznie przekracza obecne potrzeby miasta i powoduje niekorzystne zjawisko rozpraszania zabudowy mieszkaniowej. Urbanizacja nowych terenów mieszkaniowych wymagała w ostatnich latach angażowania dużych środków budżetowych na wykup gruntów pod drogi i budowę infrastruktury technicznej. Skutkowało to zaniechaniem inwestycji i remontów w najstarszej, już zagospodarowanej części miasta. Analiza uwarunkowań formalno-prawnych wykazała, że obowiązujące studium jest aktualne, a ewentualna zmiana powinna w minimalnym stopniu korygować zasięg terenów wskazanych do zabudowy. Dokument należałoby uzupełnić o analizy ekonomiczną, społeczną, przyrodniczą oraz o bilans terenu uwzględniając następujące aspekty: retencję, duży deficyt terenów zielonych, wskazanie doliny rzeki Węgiejki w rejonie os. Błonie jako terenu zielonego, przywracanie rynkowi funkcji centralnego miejsca integrującego mieszkańców z rozwiniętą ofertą handlową, wskazanie nowych terenów pod budownictwo wielorodzinne. Powinno też zmierzać do wzmocnienia roli Przasnysza jako ośrodka powiatowego.

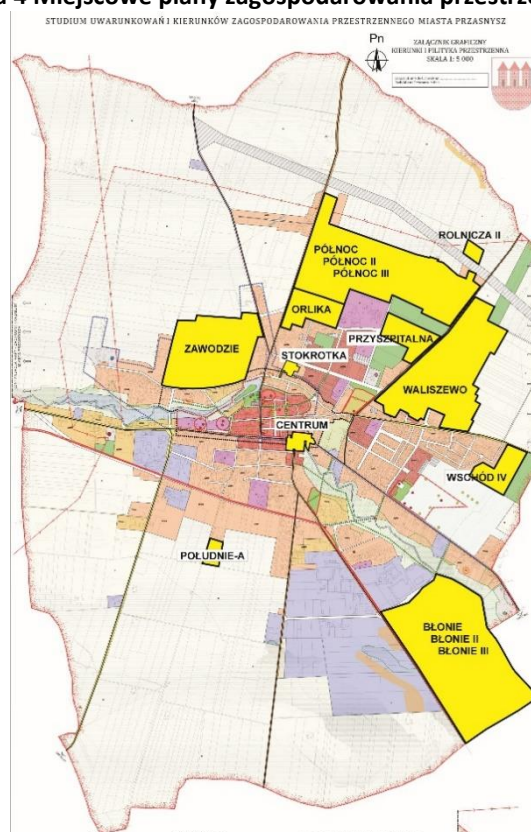
W Przasnyszu obowiązuje 16 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które pokrywają łącznie jedynie 12,1% powierzchni miasta (pięciokrotnie mniej niż średnia w grupie porównawczej i mniej niż w sąsiednich miastach). W większości plany te wskazują tereny przeznaczone pod budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne. Zostały one uchwalone w latach 2008-2019 w związku z wnioskami właścicieli gruntów o objęcie nieruchomości planami, z przeznaczeniem pod budownictwo mieszkaniowe. Z opracowanych analiz, wynika, że tak duża ilość terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne generuje ogromne koszty obciążające budżet miasta Przasnysza na wiele lat. Obecna ilość terenów pod budownictwo jednorodzinne przewyższa zapotrzebowanie na wiele lat. W związku z kolejnymi wnioskami o zmianę przeznaczenia terenów rolnych na cele mieszkaniowe konieczne jest przystąpienie do opracowania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego z zakazem zabudowy na terenach rolnych za wyjątkiem nowych siedlisk rolniczych.

Wykres 156 Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem (%)

Źródło: MRL

Mapa 4 Miejsce plany zagospodarowania przestrzennego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych urzędu

Tereny zabudowane stanowią 27% powierzchni miasta, pozostałe 73% powierzchni zajmują użytki rolne i pozostałe tereny otwarte.

Struktura przestrzenna terenów mieszkaniowych na obszarze miasta jest różnorodna. Według studium tereny z dominacją zabudowy wielorodzinnej mają zajmować maksymalnie 46,9 ha, zaś tereny z zabudową jednorodziną 498,8 ha. W strukturze miasta można wyróżnić:

- zabudowę śródmiejską mieszkaniowo – usługową z wyraźnym udziałem zabudowy starszej sprzed 1944 r.,
- zwarte osiedla i zespoły zabudowy wielorodzinnej z lat 50', 60' i 70' oraz 80', o architekturze i zagospodarowaniu charakterystycznym dla okresu swego powstania,
- zorganizowane przestrzennie osiedla i zespoły zabudowy jednorodzinnej, w części jeszcze w trakcie realizacji,
- skupiska zabudowy jednorodzinnej powstałe w wyniku narastania tej zabudowy, w tym pozostałości dawnych wsi z udziałem zagród,
- rozproszoną zabudowę jednorodziną i zagrodową,
- nową zabudowę wielorodzinną.

Obecny stan zagospodarowania tych terenów jest dość zróżnicowany. Rozwiązania architektoniczne i urbanistyczne są charakterystyczne dla okresu powstania poszczególnych zespołów zabudowy i osiedli. W osiedlach budownictwa wielorodzinnego, zrealizowanych w centrum miasta odczuwalny jest znaczący niedostatek miejsc postojowych dla samochodów. Część osiedli i zespołów mieszkaniowych, głównie zabudowy jednorodzinnej, pozostających w trakcie realizacji posiada braki w zagospodarowaniu w zakresie ulic dojazdowych, chodników, oświetlenia i uzbrojenia oraz ogólnodostępnych terenów zieleni. Największe niedostatki w tym zakresie odczuwa część zabudowy rozproszonej, gdzie ze względu na niską gęstość zabudowy koszty są największe.

W powierzchni miasta, szczególnie na terenach dużych osiedli mieszkaniowych zauważalny jest znaczny deficyt terenów zielonych i rekreacyjnych. Takie przestrzenie nie są przyjazne dla mieszkańców, a w czasie upałów są strefami obniżonego komfortu termicznego szczególnie dla małych dzieci i osób starszych. Brak terenów zielonych na osiedlach zabudowy jednorodzinnej nie daje możliwości neutralizacji zanieczyszczeń powietrza. W studium wyznaczono tereny zielone o powierzchni 100 hektarów jednak obecny udział powierzchni parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni gminy wynosi 0,8% i jest trzykrotnie mniejszy niż w miastach z grupy porównawczej¹⁵⁵. Tereny zielone tworzą trzy parki i skwery, ale sposób ich zagospodarowania nie spełnia oczekiwań mieszkańców¹⁵⁶. Szczególne potrzeby dotyczą Parku Miejskiego im. T. Kościuszki, który jest jedyną enklawą zieleni w centrum miasta. Zbiornik na rzece Węgieńce wymaga pogłębienia, wyspa umocnienia, a pozostały obszar zazielenienia i zagospodarowania w zakresie m.in. małej architektury. W przestrzeni miejskiej, w miarę możliwości, należy dążyć do tworzenia większej ilości terenów zielonych przyjaznych dla mieszkańców, parków skwerów oraz wysp zieleni.

Tereny przeznaczone pod działalność gospodarczą w studium wynoszą 155 ha, jednak na koniec 2019 roku zajętych było ponad 97 hektarów. W mieście istnieją więc rezerwy terenów na ten cel, są to jednak tereny prywatne. Systematyczna wyprzedaż majątku doprowadziła do osłabienia pozycji samorządu w zakresie kreowania polityki nieruchomości, a dalsza pasywność w tym zakresie może stanowić poważne zagrożenie dla rozwoju gospodarczego miasta. Samorząd, poza działką o powierzchni 1,46 ha po byłej targowicy zlokalizowaną w południowej części miasta, nie posiada żadnych atrakcyjnych gospodarczo nieruchomości, które mogłyby stać się ofertą dla inwestorów. Wyżej wymieniona działka ma potencjał gospodarczy, jednak dotąd nie został on wykorzystany jako atrakcyjny teren inwestycyjny. Konieczne jest opracowanie i wypromowanie nieruchomości jako oferty inwestycyjnej.

Główne zakłady produkcyjne zlokalizowane są w południowej tzw. przemysłowej części miasta. Pozostały obszar jest użytkowany rolniczo, a jego właściciele dążą do przeznaczenia go pod budownictwo jednorodzinne. Jest to jednak niezasadne wobec znacznych rezerw terenów przeznaczonych na ten cel w planach miejscowych, a mieszanie funkcji produkcyjno-usługowo-mieszkalnych długofalowo jest niekorzystne dla mieszkańców. Nowo powstające lodowisko w tym rejonie może stanowić istotny impuls rozwojowy tej części miasta. Teren ma dobre połączenia z drogami wyższej kategorii, a ulica Kolejowa ma bardzo dobry standard techniczny. Wobec powyższych faktów zasadne jest nabycie przez miasto nieruchomości w tej części miasta i stworzenie korzystnego systemu użytkowania wieczystego dla przedsiębiorców. Zakup gruntów, a w dalszej kolejności zmiana dokumentów planistycznych z przeznaczeniem na usługi przyczyniłaby się do rozwoju tego niewykorzystanego w pełni obszaru miasta, na komplementarny park usług i rekreacji.

Gospodarka nieruchomościami stanowi istotny element działalności władz lokalnych, który prowadzony w sposób przemyślany w określonej perspektywie czasowej skutkuje zwiększeniem potencjału rozwojowego gminy. Struktura własnościowa i wielkościowa gruntów wpływa bowiem na atrakcyjność inwestycyjną jednostki terytorialnej¹⁵⁷.

Najważniejsze wnioski:

- *Powierzchnia miasta pozwala na rozwój*
- *Miasto posiada obowiązujące studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz 16 planów miejscowych*

¹⁵⁵ MRL.

¹⁵⁶ Wnioski z wywiadów fokusowych, spotkań.

¹⁵⁷ M. Dej (red.), Rozwój gospodarczy. Raport o stanie polskich miast 2016, Instytut Rozwoju Miast, Kraków, 2016.

- Miasto ma duże rezerwy terenów przeznaczonych w planach miejscowych pod budownictwo jednorodzinne
- Południowa część miasta powinna być przeznaczona na cele gospodarcze, a tereny wzdłuż ulicy Kolejowej wykorzystane przez miasto do aktywnej gospodarki nieruchomościami i przyczynić się do wzrostu gospodarczego
- Miasto posiada nieruchomość, którą może wykorzystać jako działkę inwestycyjną
- Istnieje potrzeba uregulowania możliwości zabudowy na terenach rolnych i ograniczenia suburbanizacji poprzez podjęcie działań planistycznych

Infrastruktura mieszkaniowa

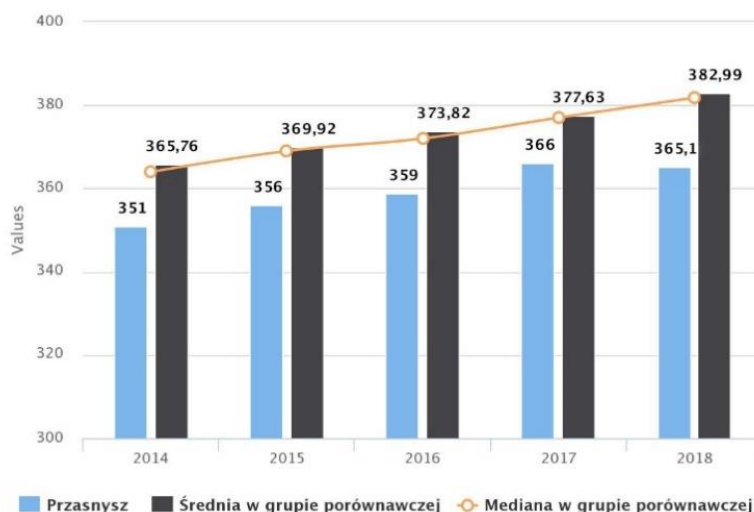
W Przasnyszu infrastruktura mieszkaniowa składa się z:

- zasobów komunalnych,
- zasobów spółdzielni mieszkaniowych,
- zasobów wspólnot mieszkaniowych z udziałem miasta,
- zasobów wspólnot mieszkaniowych prywatnych,
- zasobów Agencji Mienia Wojskowego,
- zasobów pozostałych podmiotów (zasoby zakładów pracy),
- zasobów prywatnych właścicieli domów jednorodzinnych.

Liczba mieszkań na 1000 ludności w Przasnyszu jest niższa niż w grupie porównawczej i najniższa w relacji do sąsiednich miast. Wskazuje to na bardzo niekorzystną sytuację miasta w obszarze mieszkalnictwa.

Wykres 157 Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców

1.1 Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców

Źródło: MRL

Tabela 60 Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców w 2018 r.

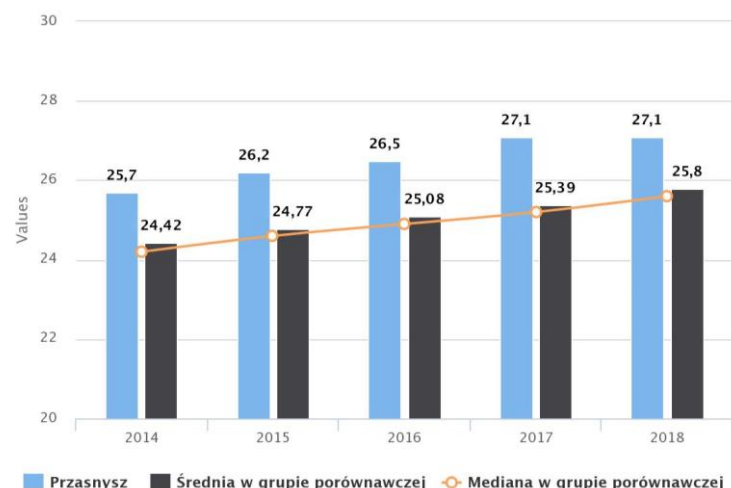
Przasnysz	Mława	Ostrołęka	Maków Maz.	Ciechanów
365,1	399,9	371,9	382,1	396,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Powierzchnia mieszkania na osobę jest za to większa niż w grupie porównawczej.

Wykres 158 Przeciętna powierzchnia mieszkania na jedną osobę

Źródło: MRL

Wyższa jest jednak powierzchnia mieszkania na osobę. Liczba budynków i mieszkań w Przasnyszu stale rośnie, a tym samym wzrasta ilość izb i powierzchnia użytkowa mieszkań. Wskazuje to na poprawiającą się sytuację, jest ona jednak wciąż daleka od oczekiwań mieszkańców.

Tabela 61 Wskaźniki dotyczące zasobu mieszkaniowego

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Budynki mieszkalne	2 129	2 199	2 229	2 255	2 273	2 305	2 327	2 353	2 369
Mieszkania	5 789	5 919	5 974	6 045	6 065	6 136	6 207	6 300	6 319
Izby	23 105	23 609	23 886	24 185	24 299	24 624	24 875	25 221	25 324
Powierzchnia użytkowa mieszkań m ²	417	428	434	441	444	452	457	466	468
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania m ²	72,1	72,4	72,8	73,0	73,3	73,7	73,7	74,0	74,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Mieszkania w Przasnyszu mają dobry standard w zakresie wyposażenia w instalacje. Ponad 99% z nich jest wyposażona w instalację wodociągową (98,6 w grupie porównawczej), 98,1% w ustęp (96,8 w gp) 97,5% w łazienkę (94,7 w gp), a 87,9% w centralne ogrzewanie (86,2 w gp). Są to wartości wyższe niż w grupie porównawczej.

Tabela 62 Liczba mieszkań wyposażonych w instalacje w % ogółu mieszkań

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Wodociąg	99,1	99,1	99,1	99,1	99,1	99,1	99,1	99,1	99,1
Łazienka	97,2	97,3	97,3	97,4	97,4	97,4	97,4	97,5	97,5
Centralne ogrzewanie	86,8	87,1	87,2	87,4	87,4	87,6	87,7	87,9	87,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Po wielu latach stagnacji na rynku mieszkaniowym w ostatnim dziesięcioleciu intensywnie rozwijało się budownictwo wielomieszkaniowe. W ostatniej dekadzie oddano do użytku ponad 400 mieszkań.

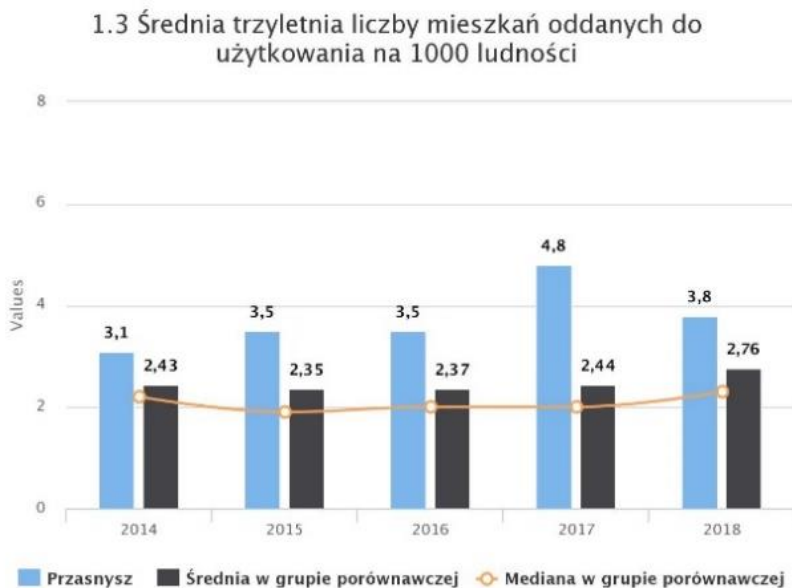
Tabela 6313 Ilość oddanych budynków i mieszkań

	2015	2016	2017	2018	2019	Razem
Ilość budynków	2	2*	1		2	7
Ilość mieszkań	41	64*	61		57	223

*1 budynek z 48 mieszkaniami socjalnymi

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych urzędu

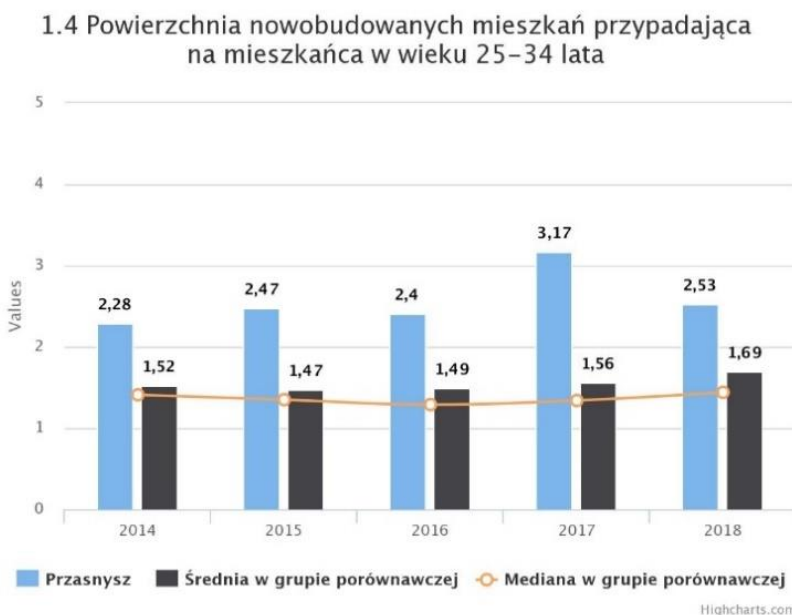
Wykres 159 Średnia trzyletnia liczby mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 ludności

Źródło: MRL

Powierzchnia nowobudowanych mieszkań przypadająca na mieszkańca w wieku 25-34 jest wyższa niż w grupie porównawczej i niewątpliwie wynika z ilości oddawanych do użytku mieszkań w ostatnich pięciu latach.

Wykres 160 Powierzchnia nowobudowanych mieszkań przypadająca na mieszkańca w wieku 25-34 lata

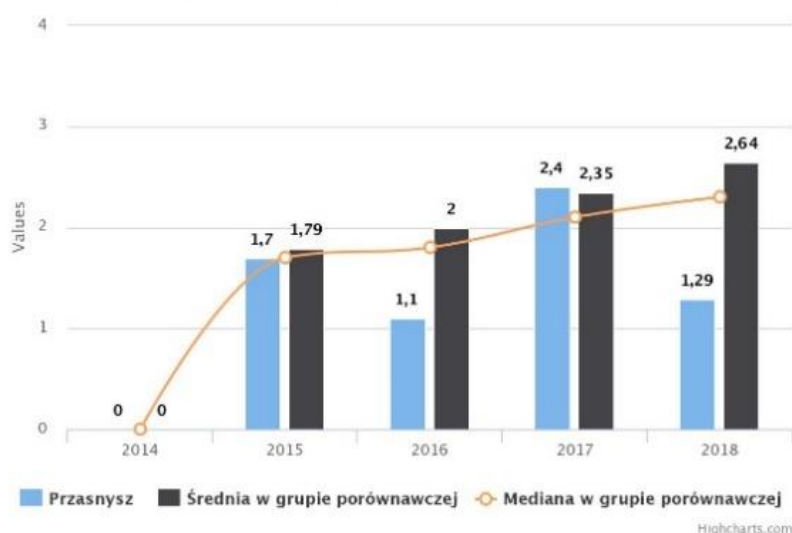

Źródło: MRL

Na rynku komercyjnym trwa budowa 4 budynków z 167 mieszkaniami, a w zaawansowanych planach jest kolejnych 7 budynków z 234 mieszkaniami. Należy się jednak spodziewać, że nawet taka ilość mieszkań nie zaspokoi dużego zapotrzebowania. Na rynku działają trzy lokalne firmy deweloperskie oraz firmy spoza Przasnysza. Stale zauważalne jest bardzo duże zapotrzebowanie na mieszkania szczególnie w nowym budownictwie. Z analizy wypisów i wyrysów z ewidencji gruntów z ostatnich pięciu lat wynika, że mieszkania na nowo budowanych osiedlach w 51% kupowały osoby spoza Przasnysza.

Wykres 16119 Liczba lokali mieszkalnych sprzedanych w ramach transakcji rynkowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

4.1 Liczba lokali mieszkalnych sprzedanych w ramach transakcji rynkowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców

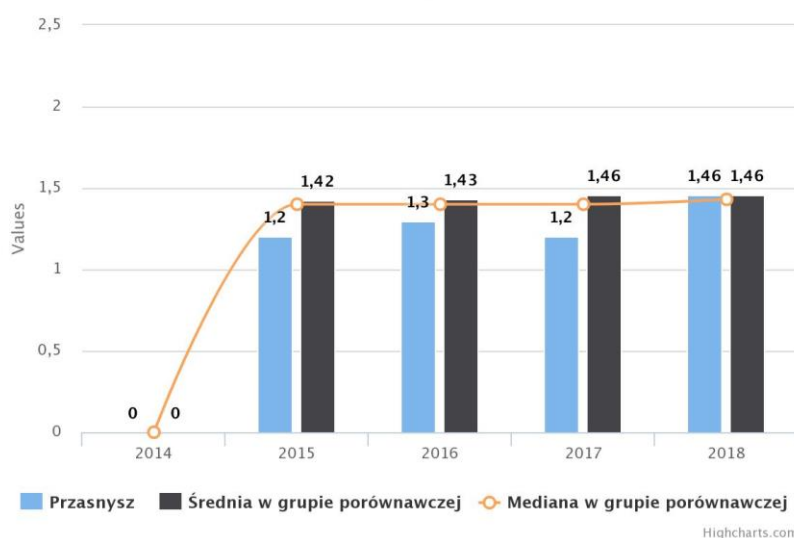

Źródło: MRL

Mieszkańcy podkreślają, że ceny zakupu mieszkań na rynku developerskim w Przasnyszu są znacznie wyższe niż w sąsiednich miastach. Mieszkania sprzedają się bardzo szybko, a lokal od tego samego dewelopera, w porównywalnym metrażu i standardzie w Przasnyszu jest droższy niż w Ciechanowie czy Mławie. Jak wynika z zebranych informacji¹⁵⁸ wiele osób zamiast kupna mieszkania wybiera budowę domu poza miastem lub kupuje mieszkanie w pobliskim Ciechanowie i codziennie dojeżdża do pracy w Przasnyszu. Przyczynia się to do wyludniania miasta i uszczuplenia bazy podatkowej. W tym kontekście konkurencja Ciechanowa czy gminy wiejskiej Przasnysz wydaje się stanowić bardzo istotne zagrożenie dla rozwoju miasta.

Wykres 162 Powierzchnia mieszkania jaką można kupić za przeciętne wynagrodzenie brutto

3.1 Powierzchnia mieszkania, jaką można kupić za przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto

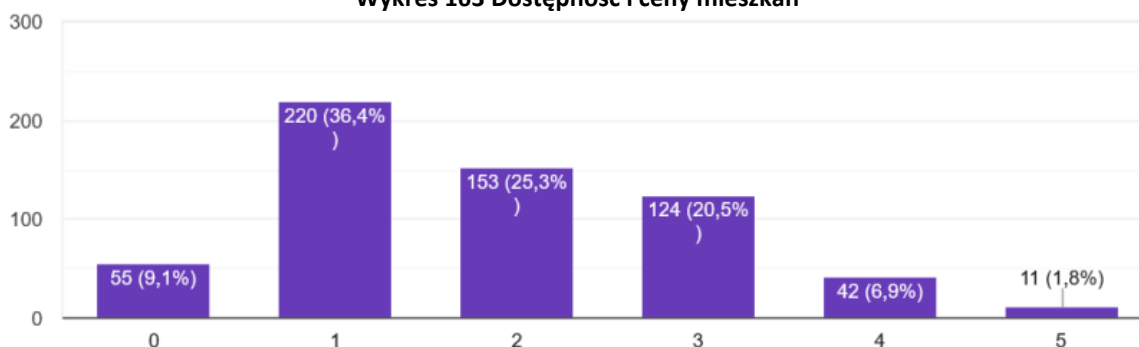

Źródło: MRL

¹⁵⁸ Wnioski z wywiadów fokusowych, spotkań i obserwacji pracowników urzędu zajmujących się planowaniem przestrzennym i gospodarką nieruchomościami.

Coraz powszechniejsze staje się też kupno mieszkania jako lokata kapitału. Koszt wynajmu mieszkania to miesięczny wydatek rzędu 1200 zł¹⁵⁹ i więcej, a wynajmujący określają coraz większe wymagania wobec licznych potencjalnych najemców. Takie miesięczne koszty wobec mediany wynagrodzeń stanowią poważne zagrożenie dla dalszego rozwoju przasnyskiego rynku pracy. Szczególnie osoby młode, rozpoczynające karierę zawodową, nie mają samodzielności mieszkaniowej. Konieczne jest więc stworzenie przystępnej cenowo oferty mieszkań dla młodych ludzi, którzy nie uzyskali jeszcze zdolności kredytowej na zakup mieszkania lub nie podjęli decyzji związanych z założeniem rodziny. Atrakcyjna, również pod względem cenowym, oferta mieszkaniowa stanowiłaby atut miasta zachęcający młodych ludzi do powrotu do rodzinnego miasta po ukończeniu studiów, a także byłaby zachętą dla specjalistów z innych miast by osiedlać się w Przasnyszu.

Wykres 163 Dostępność i ceny mieszkań

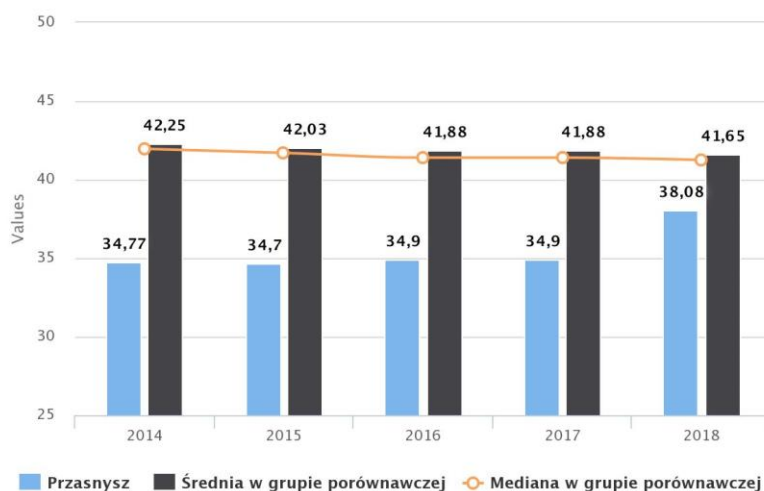

Źródło: Wyniki internetowego badania ankietowego „Ocena jakości życia w Przasnyszu” przeprowadzonego wśród mieszkańców Przasnysza, średnia wskaźnika 2,04

Miasto dysponuje zasobem mieszkaniowym, którym zarządza zgodnie z uchwalonym przez Radę Miejską wieloletnim programem opracowanym na lata 2017-2021. Według stanu na koniec 2019 roku zasób mieszkaniowy miasta stanowiły 344 lokale komunalne i socjalne (221 lokali gminnych, 109 lokali wspólnotowych, 14 lokali w budynkach powierzonych w zarząd) o łącznej powierzchni użytkowej 12 886,92 m². Przeciętna powierzchnia gminnych lokali mieszkalnych była niższa niż w grupie porównawczej, a powierzchnia lokali socjalnych od momentu oddania do użytku budynku socjalnego w 2016 roku jest wyższa niż w grupie.

Wykres 164 Przeciętna powierzchnia użytkowa lokali mieszkalnych będących w dyspozycji gminy

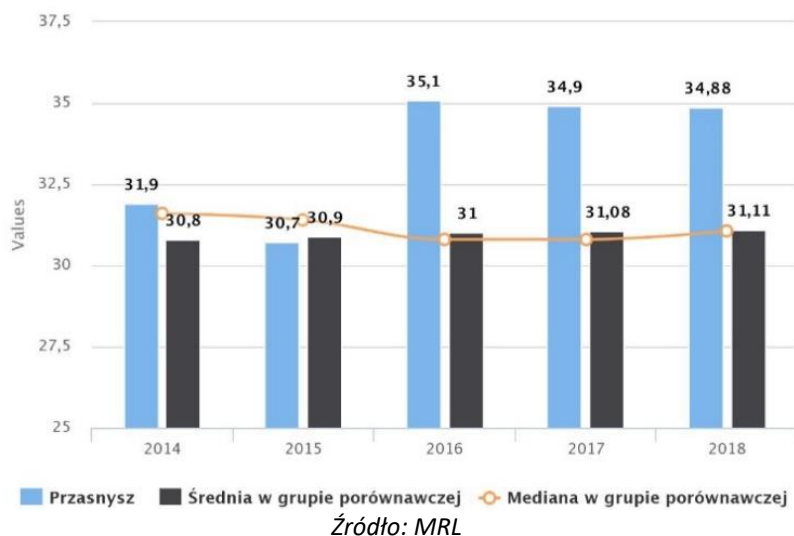
2.3 Przeciętna powierzchnia użytkowa lokali mieszkalnych będących w dyspozycji gminy

Źródło: MRL

¹⁵⁹ Wnioski ze spotkania, analiza ogłoszeń na lokalnych portalach.

Wykres 165 Przeciętna powierzchnia użytkowa lokali socjalnych będących w dyspozycji gminy
 2.4 Przeciętna powierzchnia użytkowa lokali socjalnych
 będących w dyspozycji gminy

Mieszkania komunalne przez wiele lat zbywano na rzecz dotychczasowych najemców (w latach 2014-2017 zbyto 60 lokali) jednak w roku 2019 uchwałą Rady Miejskiej zniesiono bonifikatę w związku z czym zatrzymany został proces pomniejszania zasobu mieszkaniowego miasta.

Lokale będące w zasobie mieszkaniowym miasta są na bieżąco remontowane. W ostatniej dekadzie na remonty wydatkowano z budżetu miasta kwotę ponad 1,3 mln. zł. W programie gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy opracowano analizę potrzeb oraz plan remontów i modernizacji wynikający ze stanu technicznego budynków i lokali. Wynika z niej, że dwa budynki są w bardzo złym stanie technicznym i wymagają podjęcia pilnych działań. Konieczne jest jednak opracowanie dokumentacji, na podstawie których będą realizowane inwestycje dotyczące obu nieruchomości. W 2012 i 2016 roku oddano do użytku nowe budynki socjalne z 72 mieszkaniami. Pomimo inwestycji na rynku mieszkaniowym zarówno komunalnym i jak i komercyjnym liczba oczekujących na mieszkania komunalne stale się powiększa.

Tabela 64 Liczba oczekujących na mieszkanie komunalne

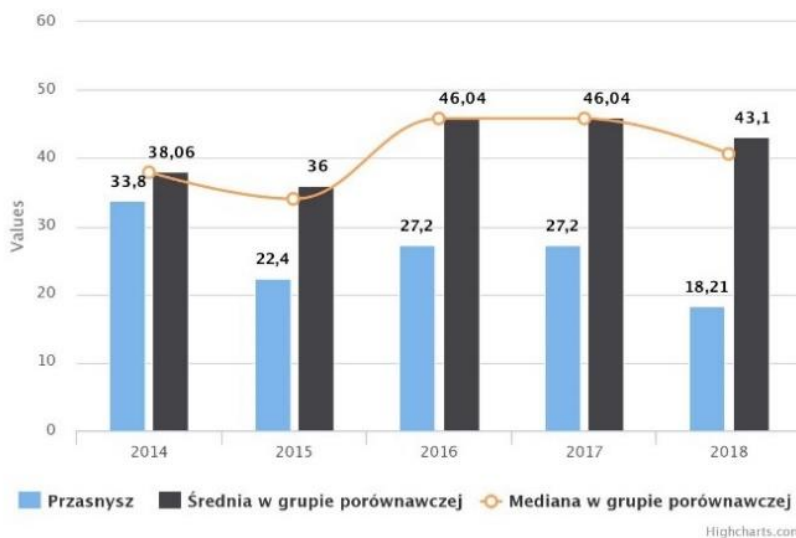
	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba oczekujących na mieszkanie komunalne	144	150	163	184	207

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych urzędu

W obszarze gospodarowania mieszkaniami istotnym problemem jest także polityka czynszowa, stawki nie zmieniane od lat, a także zaległości czynszowe. Na koniec 2018 roku 48,8% lokali było zadłużonych na kwotę ponad 392 tysięcy złotych. W głównej mierze zjawisko to dotyczy lokali socjalnych, w których ściągальność czynszów najmu stanowi bardzo duży problem. Powoduje to coroczny wzrost zadłużenia, (w relacji do roku 2015 zadłużenie wzrosło o ponad 177 tys. zł). Pomimo, że odsetek zadłużonych lokali mieszkalnych jest niższy niż w grupie porównawczej konieczne jest podjęcie działań zmierzających do redukcji poziomu zobowiązań i przeznaczanie egzekwowanych czynszów na cele polityki mieszkaniowej. Liczna grupa osób zamieszkujących lokale komunalne czy socjalne uzyskuje od miasta dodatki mieszkaniowe. Wysokość wypłacanych kwot dodatków mieszkaniowych od 2012 roku corocznie ulegała zmniejszeniu. W latach 2017-2018 była niższa niż w grupie porównawczej.

Wykres 166 Odsetek zadłużonych lokali będących w dyspozycji gminy (komunalne) %

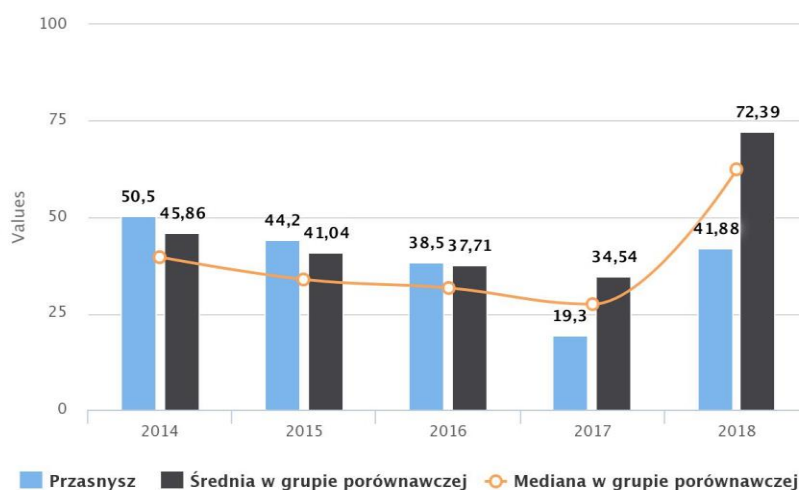
3.3 Odsetek zadłużonych lokali będących w dyspozycji gminy (komunalne) (%)

Źródło: MRL

Wykres 167 Kwota wypłaconych dodatków mieszkaniowych w przeliczeniu na jeden lokal mieszkalny w zasobach mieszkaniowych ogółem

3.2 Kwota wypłaconych dodatków mieszkaniowych w przeliczeniu na 1 lokal mieszkalny w zasobach mieszkaniowych ogółem

Źródło: MRL

Równocześnie z budownictwem wielomieszkaniowym rozwija się budownictwo jednorodzinne. Powstają nowe osiedla mieszkaniowe na obszarach objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego głównie na osiedlu Północ, Waliszewo, Błonie. Na terenach tych wciąż istnieje duża rezerwa terenów pod budownictwo jednorodzinne dlatego też bardzo niepokojącym zjawiskiem są wnioski mieszkańców o zmianę przeznaczenia peryferyjnych terenów rolnych o wysokiej klasie bonitacyjnej gleb na cele mieszkaniowe. Długofalowo niekorzystne jest także mieszanie funkcji mieszkaniowych, produkcyjnych i usługowych. Przyczynia się to do utraty funkcji przez centralną część miasta i rosnących kosztów uzbrojenia terenów peryferyjnych czyli finalnie do suburbanizacji.

Tabela 65 Ilość budynków jednorodzinnych oddanych do użytkowania

	2016	2017	2018	2019
Rozpoczęcie użytkowania budynków mieszkalnych (ilość)	28	36	25	18

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych urzędu

Liczba inwestycji realizowanych na podstawie decyzji o warunkach zabudowy jest wyższa niż w grupie porównawczej, co z pewnością jest związane z mniejszą powierzchnią miasta objętą planami miejscowymi w porównaniu do miast z grupy porównawczej.

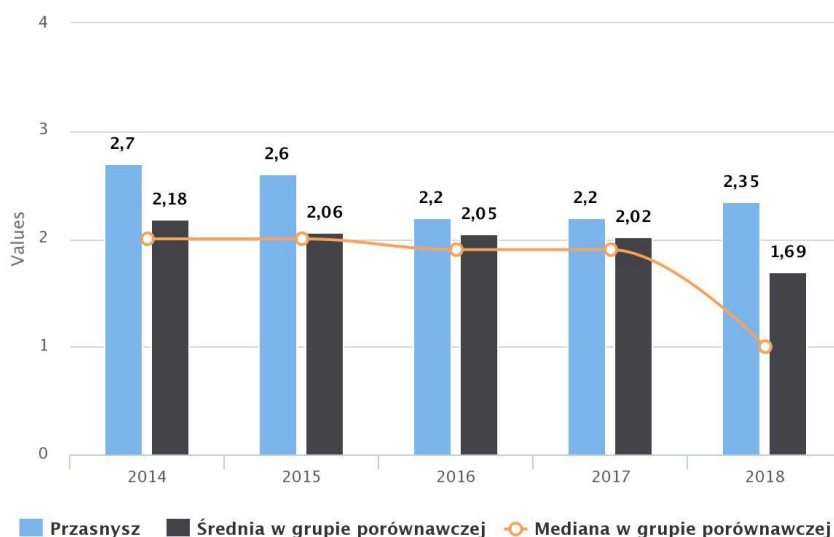
Tabela 66 Ilość wydanych decyzji o warunkach zabudowy

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ilość decyzji	40	41	33	40	48	45

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych urzędu

Wykres 16820 Liczba inwestycji realizowanych na podstawie WZ w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (średnia 3-letnia)

1.2 Liczba inwestycji realizowanych na podstawie WZ w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (średnia 3-letnia)

Najważniejsze wnioski (w tym do PRI):

- *Niewystarczająca ilość mieszkań, niesamodzielność mieszkaniowa rodzin, szczególnie osób wchodzących na rynek pracy*
- *Wysokie koszty zakupu i najmu mieszkań nieadekwatne do mediany wynagrodzeń mieszkańców*
- *Dobry standard mieszkań, powierzchnia, wysoki odsetek mieszkań wyposażonych w podstawowe instalacje*
- *Niedobór mieszkań na wynajem dla młodych osób wchodzących na rynek pracy*
- *Brak aktywnej polityki miejskiej w zakresie mieszkalnictwa: polityki czynszowej i niewystarczająca skuteczność egzekucji zadłużenia*
- *Dwa budynki będące w zasobie mieszkaniowym gminy są w bardzo złym stanie technicznym*

Infrastruktura techniczna

W energię elektryczną Przasnysz zaopatrywany jest z Krajowego Systemu Elektroenergetycznego i ma zapewnione bezpieczeństwo energetyczne. Przez miasto przebiega linia napowietrzna wysokiego napięcia (WN-110 kV), sieć średniego napięcia (SN-15 kV) oraz sieć niskiego napięcia. Aktualne

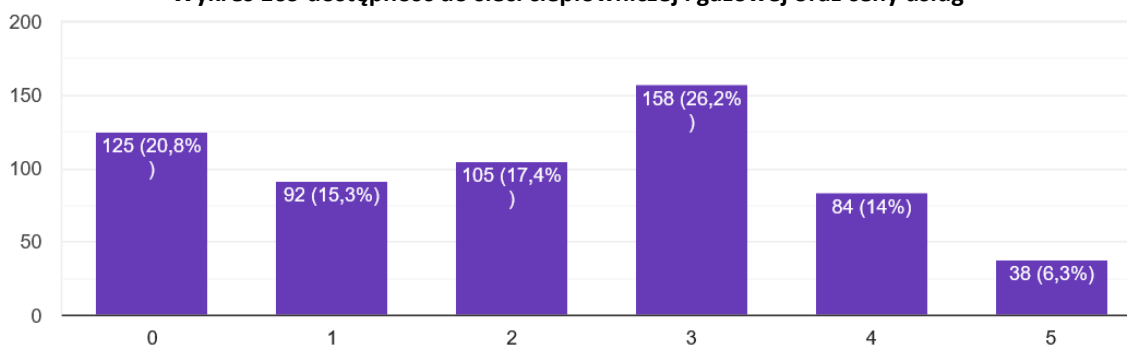

wykorzystanie mocy nie przekracza potrzeb, a rezerwy pozwalają na ok. dwukrotne zwiększenie zużycia prądu. Eksploatacją urządzeń elektroenergetycznych zajmuje się PGE Dystrybucja S.A. Oddział Warszawa Rejon Energetyczny Ostrołęka. Sieć jest w dobrym stanie technicznym, jest rozbudowywana w celu przyłączeń nowych odbiorców i sukcesywnie modernizowana.

Na terenie Przasnysza ciepłownię oraz sieć ciepłowniczą obsługuje Veolia Północ sp. z o.o. Kotły opalane są miałem węglowym, a łączna długość magistrali i przyłączy to 28 488 m. Ciepłownia zapewnia dostarczanie ciepła do 420 obiektów: użyteczności publicznej, przedsiębiorstw, budynków wielomieszkańczych (120) i domów jednorodzinnych (blisko 300 przyłączy). Obecne moce wykazują niewielką rezerwę. Mieszkańcy domów jednorodzinnych położonych w zasięgu ciepłociągu dość niechętnie przyłączają się do sieci ze względu na znaczne koszty ¹⁶⁰.

W 2018 roku Polska Spółka Gazownictwa wybudowała sieć gazową średniego ciśnienia o łącznej długości 11 493,73 m. Do końca 2019 roku zostały wykonane 43 przyłącza głównie do budynków jednorodzinnych. W realizacji jest kolejne 25 728 m sieci i przyłącza o łącznej długości 1 660 m. Sieć gazowa będzie się w najbliższych latach rozwijała. Na koniec 2019 roku do PSG wpłynęły 304 wnioski o przyłączenie do sieci ¹⁶¹.

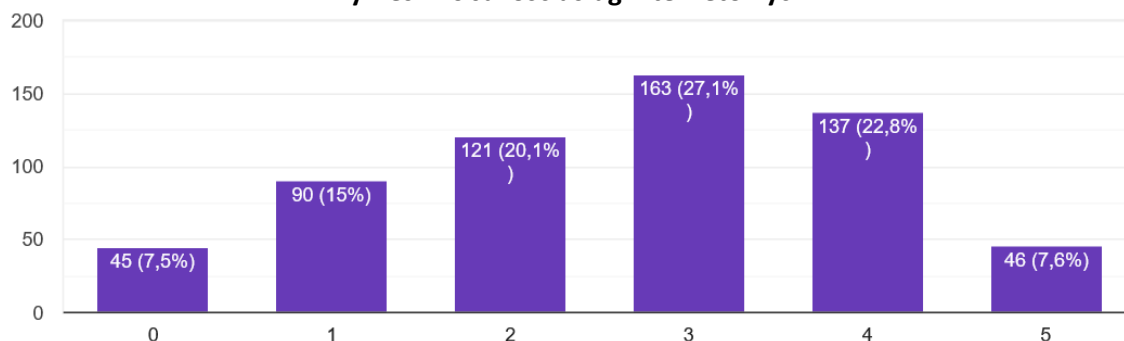
Wykres 169 dostępność do sieci ciepłowniczej i gazowej oraz ceny usług

Źródło: Wyniki internetowego badania ankietowego „Ocena jakości życia w Przasnyszu” przeprowadzonego wśród mieszkańców Przasnysza, średnia wskaźnika 2,73

Przasnysz wykazuje wyrównany poziom dostępu do Internetu pod względem usług operatorów komercyjnych: Orange, operatorzy alternatywni wykorzystujący infrastrukturę Orange, operatorzy radiowi oraz operatorzy sieci komórkowych. Światłowód stanowi jedynie niewielki odcinek sieci, co jest barierą rozwojową dla przedsiębiorców i osób pracujących zdalnie¹⁶². W mieście planowana jest rozbudowa sieci światłowodowej realizowana w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa.

Wykres 170 Jakość usług internetowych

Źródło: Wyniki internetowego badania ankietowego „Ocena jakości życia w Przasnyszu” przeprowadzonego wśród mieszkańców Przasnysza, średnia wskaźnika 2,87

¹⁶⁰ Dane uzyskane z Veolia.

¹⁶¹ Dane uzyskane z PSG.

¹⁶² Wnioski z ankiet dla przedsiębiorców, spotkań.

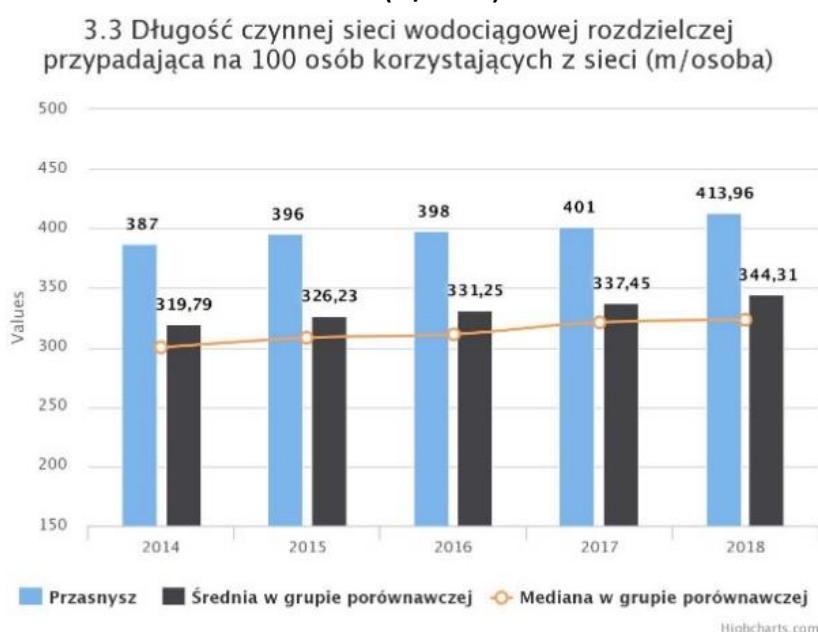
Miasto ma sprawnie funkcjonującą infrastrukturę wodno - kanalizacyjną, zarządzaną przez spółkę miejską, na którą składają się: własne ujęcia wody, stacja uzdatniania wody, oczyszczalnia ścieków oraz sieć wodociągowa i sieć kanalizacji sanitarnej. Całkowita długość sieci wodociągowej wynosi 72,05 km, a sieci kanalizacji sanitarnej 67,9 km. Na 100 osób korzystających z sieci przypada 413,9 m sieci i jest to wartość wyższa niż w grupie porównawczej. Rozpraszanie zabudowy i powstawanie osiedli mieszkaniowych na obrzeżach miasta powoduje wzrost kosztów rozbudowy i utrzymania sieci.

Tabela 67 Długość nowo wybudowanej sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Długość sieci (km)	4,22	3,74	2,42	2,12	2,39	4,12	3,27

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MZGKiM

Wykres 171 Długość czynnej sieci wodociągowej rozdzielczej przypadająca na 100 osób korzystających z sieci (m/osoba)

Źródło: MRL

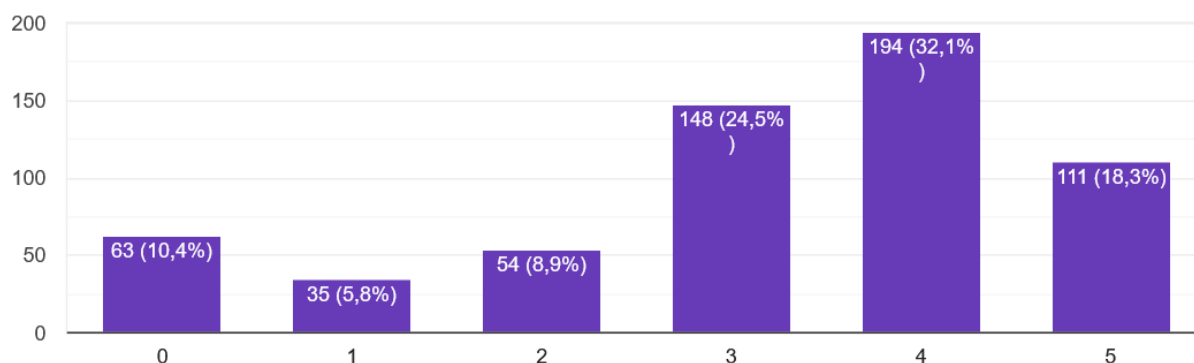
Wskaźnik osób korzystających ze zbiorczej kanalizacji sanitarnej jest niższy od wskaźnika korzystających z wodociągu. Wynika to z faktu, że na terenie miasta są nieruchomości, które mają możliwość podłączenia się do sieci kanalizacji sanitarnej, jednak do tej pory tego podłączenia nie wykonały oraz nieruchomości położone w pobliżu kolektora głównego, jednak bez wykonanych przyłączy.

Tabela 68 Korzystający z instalacji w % ogółu ludności

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Wodociąg	94,9	95,1	95,2	95,2	99,8	99,8	99,8	99,8	99,8
Kanalizacja	83,9	85,5	86,1	86,2	86,7	86,9	88,0	88,1	88,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Wykres 172 dostępność i funkcjonowanie infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej

Źródło: Wyniki internetowego badania ankietowego „Ocena jakości życia w Przasnyszu” przeprowadzonego wśród mieszkańców Przasnysza, średnia wskaźnika 3,54

Kanalizacją deszczową jest objęte 89,3 ha powierzchni miasta. Zarządza nią miasto oraz zarządcy dróg. Kanalizacja jest fragmentaryczna, obejmuje swoim zasięgiem najstarszą część miasta gdzie stan techniczny urządzeń jest zły oraz nowobudowane osiedla gdzie powstaje w ramach kompleksowych inwestycji drogowych. Konieczna jest rozbudowa sieci na osiedlu Wchód. Wody opadowe są odprowadzane do rzeki, w mieście nie istnieje system gromadzenia deszczówki, co w kontekście nasilającej się suszy stawia przed miastem nowe wyzwania. Istnieje potrzeba opracowania koncepcji retencjonowania i odprowadzenia wód deszczowych.

Najważniejsze wnioski:

- *Miasto posiada dobre uzbrojenie terenów w infrastrukturę techniczną*
- *Sieci ciepłownicza i gazowa powinny być rozbudowywane, tak by większa liczba mieszkańców mogła wykonać przyłącza i korzystać ze źródeł ogrzewania mniej wpływających na jakość powietrza*
- *Miasto ma sprawnie funkcjonującą infrastrukturę wodno – kanalizacyjną z dużymi rezerwami*
- *Infrastruktura telekomunikacyjna wymaga modernizacji na sieć światłowodową*
- *Konieczność opracowania koncepcji retencjonowania i odprowadzenia wód deszczowych*

Drogi

Infrastruktura komunikacyjna w mieście obsługuje ruch lokalny, połączenia z większymi ośrodkami miejskimi oraz ruch tranzytowy. Układ komunikacyjny w Przasnyszu tworzą:

- droga krajowa (nr 57) zapewniająca skomunikowanie Przasnysza z Warszawą i sąsiednim województwem Warmińsko – Mazurskim (trasa tranzytowa na Mazury),
- 2 drogi wojewódzkie (nr 544, 617) wiodące w kierunku północnym i północno - zachodnim, umożliwiające dojazd do głównych korytarzy transportowych (drogi ekspresowej nr 7 w Mławie i krajowej nr 60 w Ciechanowie),
- 4 odcinki dróg powiatowych, które uzupełniają podstawowy układ drogowy,
- 171 ulic miejskich o statusie publicznych dróg gminnych, które tworzą lokalną sieć połączeń drogowych na obszarze miasta i wyprowadzają ruch w kierunku połączeń zewnętrznych,
- drogi wewnętrzne miejskie i będące własnością spółdzielni mieszkaniowych.

Infrastruktura drogowa w mieście ma czterech zarządców.

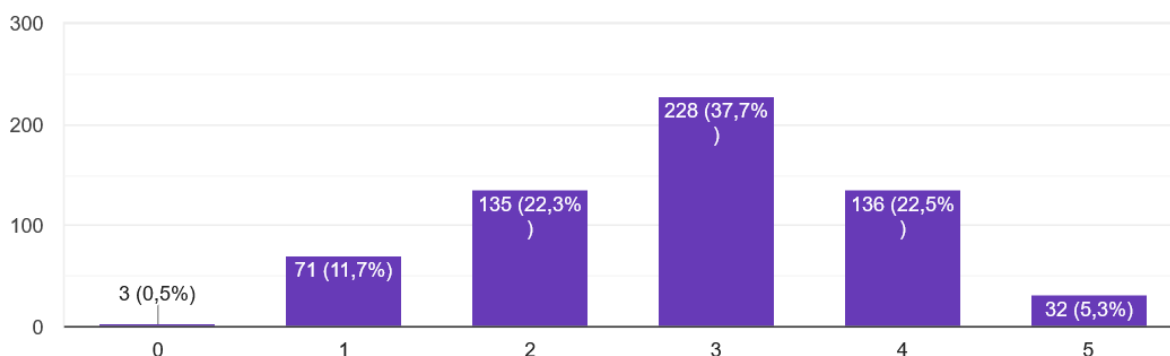
Łączna długość dróg na terenie miasta to 68 715 km w tym 24 052 km dróg innych zarządców. Drogi utwardzone stanowią ponad 76% całkowitej długości dróg miejskich. Ich stan techniczny jest

zadowolający (średnia ocena użytkowa dróg to 3,59 w skali pięciopunktowej ¹⁶³). Potrzeby remontowe występują na najstarszych i rozwijających się osiedlach. Zamierzenia inwestycyjne powinny być realizowane w oparciu o badania stanu technicznego poszczególnych ulic i natężenia ruchu oraz kompleksowy program rozwoju sieci drogowej

Drogi wyposażone są w przestarzałe i energochłonne oświetlenie. Konieczne jest wykonanie aktualnego audytu, który stałby się bazą do realizacji przedsięwzięć mających na celu modernizację całego systemu. Poprawa bezpieczeństwa użytkowników dróg poprzez ich nowoczesne oświetlenie wydaje się szczególnie istotna wobec znacznej liczby kolizji i wypadków drogowych w mieście. Infrastruktura drogowa, szczególnie starsza, wymaga likwidacji barier architektonicznych, które utrudniają funkcjonowanie w przestrzeni miejskiej osobom z niepełnosprawnościami, starszym czy rodzicom z wózkami dziecięcymi¹⁶⁴.

Drogi miejskie w 44,1% są wyposażone w chodniki, a 16,7% w ścieżki rowerowe i ciągi pieszo-rowerowe. Łączna długość ścieżek rowerowych na terenie miasta (wraz z drogami innych zarządców) to prawie 18 km, co jest wartością wyższą niż w grupie porównawczej. Wobec bardzo powszechnego poruszania się mieszkańców na rowerach (398 rowerów na dobę w 2015 roku¹⁶⁵) infrastruktura wymaga rozbudowy na podstawie kompleksowego planu spójnego z planem rozwoju sieci drogowej i zamierzeniami inwestycyjnymi zarządców dróg wyższych kategorii.

Wykres 173 Stan dróg i chodników

Źródło: Wyniki internetowego badania ankietowego „Ocena jakości życia w Przasnyszu” przeprowadzonego wśród mieszkańców Przasnysza, średnia wskaźnika 2,87

W związku z lokalizacją drogi krajowej oraz dróg wojewódzkich w mieście rośnie natężenie ruchu. Prognoza ruchu drogowego dla drogi krajowej nr 57 w Przasnyszu wykonana na potrzeby niniejszego opracowania wskazuje, że w roku 2020 przez miasto przejeżdża 1020 pojazdów na dobę. Jest to ruch większy o 1200 pojazdów w relacji do roku 2015, w którym został wykonany pomiar ruchu przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad.

Tabela 69 Prognozowany ruch pojazdów na drodze krajowej nr 57 w Przasnyszu w 2020 roku

Samochody osobowe	Samochody dostawcze	Samochody ciężarowe		Autobusy	Pojazdy ogółem
		Bez przyczep i naczep	Z przyczepami i naczepami		
8121	742	300	933	105	10201

Źródło: Analiza i prognoza ruchu drogowego w okresie 2016-2020 dla drogi krajowej nr 57 Bartoszyce – Przasnysz – Pułtusk na odcinku przejścia przez Przasnysz

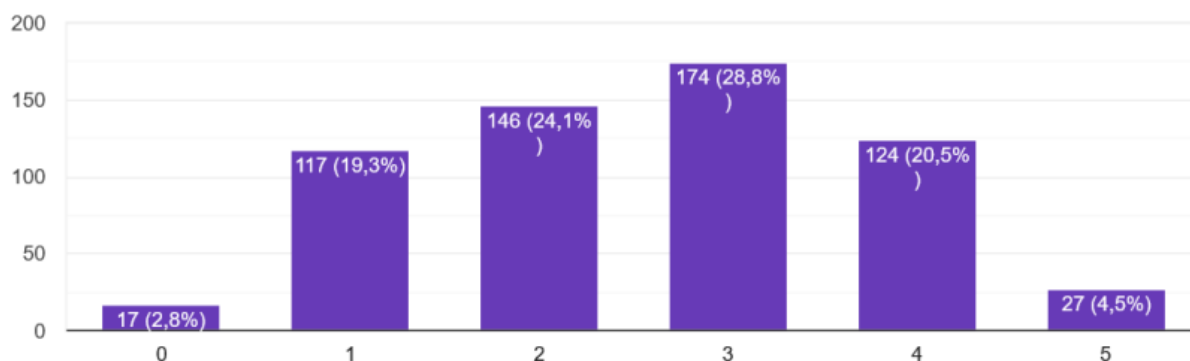
¹⁶³ Analiza wyników przeglądu dróg gminnych.

¹⁶⁴ Wnioski z ankiety „Dostępny Przasnysz”.

¹⁶⁵ Dane z generalnego pomiaru ruchu na drogach krajowych w województwie mazowieckim w 2015 roku, GDDKiA.

Przyczynia się to do powstawania smogu oraz emisji hałasu (szczegółowe dane w tym zakresie zawarto w diagnozie wymiaru środowiskowego).

Wykres 174 Uciążliwość związana z natężeniem ruchu pojazdów

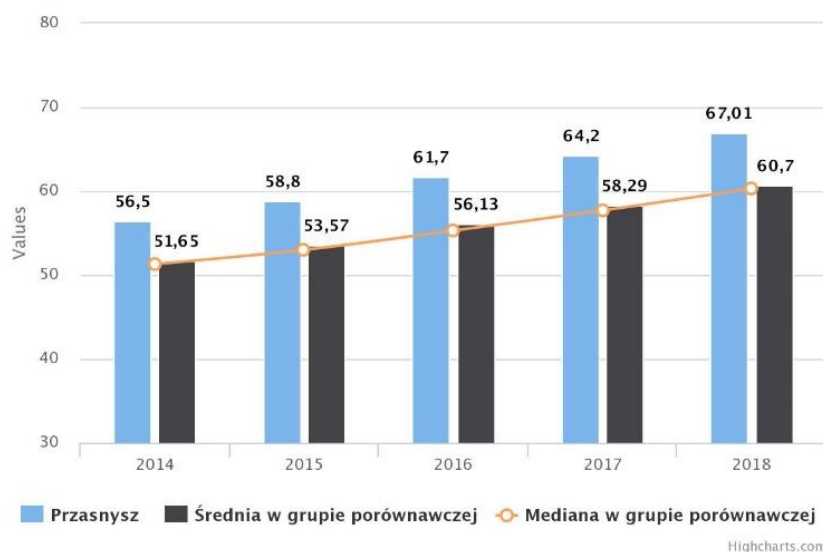
Źródło: Wyniki internetowego badania ankietowego „Ocena jakości życia w Przasnyszu” przeprowadzonego wśród mieszkańców Przasnysza, średnia wskaźnika 2,66

Potrzeba dotarcia do pracy czy szkoły powoduje, że mieszkańcy Przasnysza i okolicznych gmin dość powszechnie poruszają się samochodami. W 2018 roku w powiecie było zarejestrowanych 48 046 pojazdów i jest to aż o 16 453 pojazdy więcej niż przed dekadą¹⁶⁶.

Liczba pojazdów rośnie, zaledwie w 2019 roku w mieście zarejestrowano 1662 nowe pojazdy (33,8% pojazdów z terenu powiatu)¹⁶⁷. Samochody osobowe stanowiły 68,4% wszystkich nowo zarejestrowanych pojazdów. Liczba pojazdów na 100 mieszkańców jest wyższa niż w grupie porównawczej, co z pewnością ma związek z brakiem sprawnej komunikacji miejskiej i międzymiastowej.

Wykres 17521 Liczba samochodów osobowych na 100 mieszkańców (dane powiatowe)

3.1 Liczba samochodów osobowych na 100 mieszkańców (dane powiatowe)

Źródło: MRL

¹⁶⁶ Dane z Banku danych lokalnych GUS.

¹⁶⁷ Dane ze starostwa powiatowego.

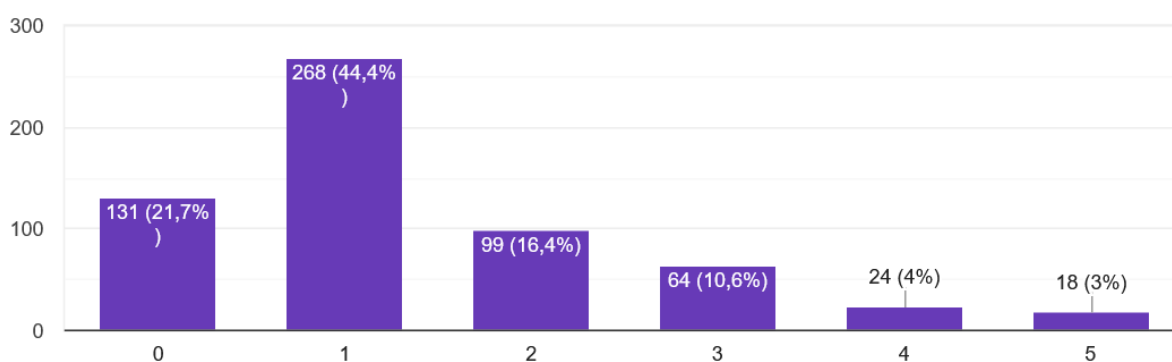
Rosnący ruch pojazdów powoduje, że samorząd miejski w zamierzeniach rozwojowych powinien przewidywać tworzenie połączeń drogowych będących alternatywą dla zatłoczonych dróg wyższej kategorii przebiegających przez miasto.

Wzrost liczby pojazdów przyczynia się do znaczącego niedostatku miejsc parkingowych w mieście (obecnie 1732). Jest to drugi w kolejności problem, który dostrzegają mieszkańcy (56% uważa, że jest to zdecydowanie istotny problem w mieście)^{168 169}. Nasilony jest szczególnie w centralnej części miasta, gdzie zlokalizowane są obiekty użyteczności publicznej w tym urzędy i szkoły oraz punkty handlowo-usługowe. Sytuację pogarsza fakt, że w rynku parkują sprzedawcy sklepów, przez co zabierają oni miejsca parkingowe dla klientów, a Ci chętniej wybierają inne lokalizacje sklepów. To powoduje, że rynek traci swoją historyczną funkcję handlową i integrującą mieszkańców. Istnieje pilna potrzeba budowy parkingu w centrum Przasnysza. Miasto dysponuje działką, przeznaczoną na ten cel w bliskim sąsiedztwie rynku, przy siedzibie Powiatowego Urzędu Pracy.

Potrzebne jest przeprowadzenie kampanii zachęcającej sklepikarzy z centralnej części miasta do parkowania poza rynkiem tak by stworzyć dogodniejsze warunki dla klientów poruszających się autami. Jednocześnie warto zachęcać mieszkańców do poruszania się pieszo lub na rowerze i stworzyć mieszkańcom warunki do bezpiecznego poruszania się po mieście. Konieczne jest też przeprowadzenie badania zapotrzebowania na transport publiczny, które powinno stać się podstawą do analizy możliwości uruchomienia komunikacji miejskiej. Jak wskazują mieszkańcy dostępność połączeń komunikacyjnych uruchomionych przez Powiat na terenie miasta stworzonych w ramach przywracania połączeń autobusowych jest zbyt mało upowszechniona. Mieszkańcy nie mają wiedzy o możliwości korzystania z komunikacji, nie wiedzą gdzie są przystanki, ani jaki jest rozkład jazdy¹⁷⁰.

Dostępność komunikacyjna Przasnysza jest również źle oceniana. Miasto ma bezpośrednie połączenia z Warszawą, Szczytnem, Olsztynem czy Mrągowem (realizowane przez czterech przewoźników), brakuje jednak dobrych połączeń z miastami sąsiednimi Ciechanowem i Ostrołęką co uniemożliwia korzystanie z połączeń kolejowych, a także dotarcie do pracy, szkoły, szpitala czy instytucji mających siedzibę w tych miastach. Coraz mniejsza ilość połączeń autobusowych oraz ich standard nie spełniają oczekiwań mieszkańców¹⁷¹. Na terenie miasta funkcjonuje 13 taksówek, które cieszą się dużym popytem, choć jest to liczba znacznie mniejsza niż w grupie porównawczej.

Wykres 176 dostępność i jakość usług transportu zbiorowego na terenie miasta

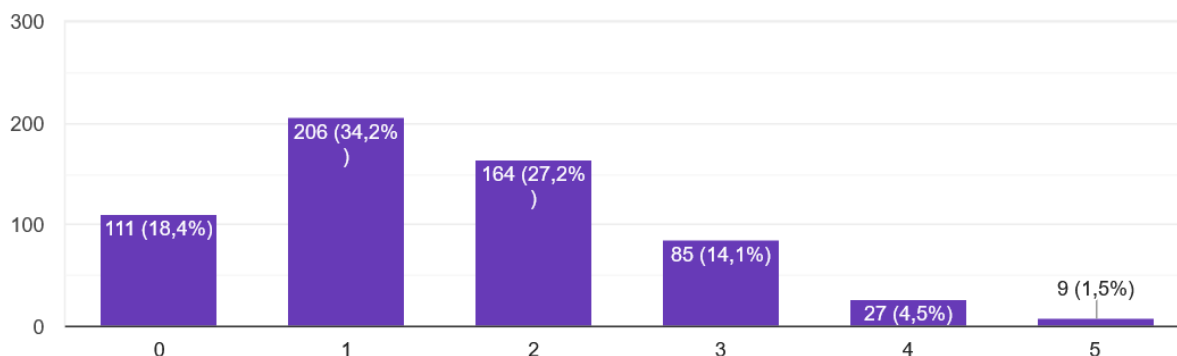
Źródło: Wyniki internetowego badania ankietowego „Ocena jakości życia w Przasnyszu” przeprowadzonego wśród mieszkańców Przasnysza, średnia wskaźnika 1,78

¹⁶⁸ Wnioski z ankiety dla mieszkańców

¹⁷⁰ Wnioski ze spotkań, wywiadów fokusowych.

¹⁷¹ Wnioski ze spotkań, wywiadów fokusowych, analiza rozkładów jazdy.

Wykres 177 Usługi transportu zbiorowego – komunikacja z innymi miastami

Źródło: Wyniki internetowego badania ankietowego „Ocena jakości życia w Przasnyszu” przeprowadzonego wśród mieszkańców Przasnysza, średnia wskaźnika 1,92

Miasto pomimo lokalizacji w połowie trasy tranzytowej na Mazury nie posiada wystarczającej infrastruktury zatrzymującej turystów w tym wystarczającej ilości parkingów wokół cennych historycznie miejsc. Ilość samochodów elektrycznych rośnie, jednak konieczne jest ich naładowanie. Najbliższe stacje są zlokalizowane w Warszawie i Olsztynie. Dojazd na Mazury wymaga zatem ładowania pojazdu w czasie podróży. Położenie miasta w odległości 100km od stolicy stanowi optymalną lokalizację dla tego typu inwestycji. Stacja powinna być zainstalowana w centralnej części miasta, a dla przyjezdnych ładujących pojazdy powinna zostać stworzona dedykowana oferta spędzenia czasu wolnego. Wykreowanie Przasnysza jako atrakcyjnego przystanku w połowie podróży pozwoliłoby wykorzystać potencjały miasta do rozwoju turystyki i wzrostu gospodarczego miasta. Dodatkowo poprzez redukcję emitowanych spalin wpłynęłoby na poprawę jakości powietrza.

Najważniejsze wnioski (w tym do PRI):

- *Dobrze rozwinięta sieć drogowa*
- *Stale niezaspokojone potrzeby w zakresie budowy infrastruktury drogowej szczególnie na nowopowstających osiedlach*
- *Rosnące natężenie ruchu pojazdów, przyczyniające się do zanieczyszczeń powietrza, emisji hałasu i pogorszenia płynności ruchu pojazdów w mieście*
- *Niewystarczająca infrastruktura do bezpiecznego poruszania się na rowerze*
- *Niewystarczająca dostępność komunikacyjna miasta i brak komunikacji miejskiej*
- *Potrzeba stworzenia infrastruktury, która mogłaby przyczynić się do rozwoju turystyki*

PODSUMOWANIE

Powierzchnia miasta pozwala na dalszy rozwój i zwiększenie liczby mieszkańców co najmniej o połowę. Przasnysz posiada dokumenty planistyczne: Studium Uwarunkowań i Kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz 16 planów miejscowych. Dotychczasowa polityka planistyczna wydaje się jednak niewystarczająca w zakresie kreowania rozwoju, szczególnie gospodarczego miasta. Samorząd stoi przed wyzwaniem jakim są wnioski mieszkańców o przeznaczenie kolejnych terenów rolnych pod budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne. Przenoszenie zabudowy mieszkaniowej na tereny użytkowane rolniczo i jej dalsze rozpraszanie powodują suburbanizację i znacznie obciążają finanse publiczne. Zasoby mieszkaniowe miasta są niewystarczające do potrzeb mieszkańców. Wieloletnia stagnacja na rynku mieszkaniowym i ogromny popyt na mieszkania w nowym budownictwie przyczyniły się do bardzo wysokich, nieadekwatnych do lokalnych wynagrodzeń, cen mieszkań. Stanowi to poważną barierę rozwojową, szczególnie istotną w kontekście rozwoju lokalnego rynku pracy. Tworzenie przyjaznych warunków do osiedlania się w Przasnyszu przez osoby młode, w tym powracające po studiach do rodzinnego miasta, powinno stanowić dla samorządu priorytetowe działanie. Potrzebne jest też przemodelowanie polityki mieszkaniowej w zakresie dobrego zarządzania zasobami komunalnymi i aktywnej polityki czynszowej. Miasto ma bardzo dobrze rozwiniętą i działającą infrastrukturę wodociągową i kanalizacyjną, która jednak w związku z postępującą suburbanizacją, generuje wysokie koszty utrzymania. Konieczne jest opracowanie koncepcji odprowadzenia i retencjonowania wód deszczowych, która pozwoli na realizację inwestycji w tym obszarze i pozwoli w lepszym stopniu przygotować się do zmieniającego się klimatu. Pozostałe media są zapewniane przez operatorów zewnętrznych. W kontekście rozwoju miasta szczególnie istotne jest dążenie do rozwoju sieci gazowej i ciepłowniczej, które powinno przyczynić się do znacznej poprawy jakości powietrza w mieście. Dynamiczny rozwój technologii cyfrowych wymaga modernizacji sieci teleinformatycznych na sieci światłowodowe. Dostępność komunikacyjna Przasnysza jest niewystarczająca, brakuje sprawnie działających połączeń zewnętrznych i wewnętrznych. Stanowi to poważną barierę rozwojową, wobec zmieniającego się rynku pracy i postępującego starzenia się społeczeństwa. Ponadprzeciętna liczba pojazdów oraz rosnący ruch samochodów wymagają od samorządu poszukiwania najlepszych rozwiązań w zakresie infrastruktury drogowej. Potrzebne jest tworzenie szlaków komunikacyjnych odciążających centrum miasta jak również rozwiązanie problemu niewystarczającej ilości miejsc parkingowych i niwelowanie skutków rosnącego ruchu pojazdów. Przasnysz powinien też w większym stopniu wykorzystać swoje położenie do rozwoju turystyki i indukowania wzrostu gospodarczego.

Mocne strony	Słabe strony
<p>Duża powierzchnia miasta umożliwiająca rozwój</p> <p>Uporządkowany system gospodarki wodno - ściekowej</p> <p>Rozwinięta sieć dróg publicznych</p> <p>Rozwinięta infrastruktura techniczna</p> <p>Duże powierzchnie terenów rolnych i otwartych otaczających zurbanizowaną część miasta</p> <p>Dobry standard infrastruktury mieszkaniowej</p> <p>Bardzo duże rezerwy terenów pod budownictwo jednorodzinne w MPZP</p>	<p>Niezaspokojone potrzeby w zakresie budowy dróg na nowych osiedlach zabudowy jednorodzinnej</p> <p>Zabudowa na terenach zalewowych w centrum miasta</p> <p>Niezadawalający poziom retencji wody</p> <p>Małe powierzchnie urządzonych terenów zielonych</p> <p>Lokalne wyspy ciepła</p> <p>Rozpraszanie zabudowy mieszkaniowej</p> <p>Znaczny deficyt mieszkań i samodzielności mieszkaniowej osób wchodzących na rynek pracy</p> <p>Bardzo mały zasób nieruchomości miejskich</p> <p>Brak atrakcyjnych terenów inwestycyjnych</p> <p>Niski poziom uzbrojenia terenów pod budownictwo wielomieszkaniowe</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Aktywność samorządu w zakresie planowania przestrzennego</p> <p>Aktywna gospodarka nieruchomościami komunalnymi</p> <p>Rozwój sieci gazowej i teleinformatycznej</p> <p>Zatrzymanie procesu rozpraszania zabudowy</p>	<p>Postępująca, niekontrolowana zabudowa na terenach rolnych</p> <p>Rosnące koszty zapewniania infrastruktury technicznej przy malejącej liczbie odbiorców</p> <p>Urbanizacja na zmeliorowanych terenach rolniczych</p> <p>Nieuwzględnianie w przestrzeni miasta aspektów adaptacji do zmian klimatu</p> <p>Rozpraszanie zabudowy jednorodzinnej</p> <p>Rosnące ceny nieruchomości przyczyniające się do osiedlania się poza granicami miasta</p>

Najważniejsze problemy

Główne przyczyny	Główne problemy	Główne skutki
<ul style="list-style-type: none"> • Wieloletnia stagnacja na lokalnym rynku mieszkaniowym • Niedostatek terenów pod budownictwo wielomieszkaniowe • Przenoszenie zabudowy mieszkaniowej na tereny peryferyjne i rolne • Wysokie koszty remontu i utrzymania infrastruktury • Rozwój budownictwa jednorodzinnego • Brak atrakcyjnych nieruchomości w zasobach miasta 	<ul style="list-style-type: none"> • Niedostatek mieszkań • Suburbanizacja • Niewystarczająca jakość i dostępność infrastruktury komunalnej 	<ul style="list-style-type: none"> • Niesamodzielność mieszkaniowa szczególnie wśród młodych osób • Wysokie ceny kupna i najmu mieszkań • Przewaga zabudowy jednorodzinnej • Rosnące koszty zapewnianie infrastruktury i usług publicznych • Depopulacja

Najważniejsze potencjały

Potencjały:	Priorytetowe formy wykorzystania:
Powierzchnia miasta pozwalająca na dalszy rozwój	Aktywne planowanie przestrzenne, które wyznaczy obszary miasta do określonych funkcji
Duża rezerwa terenów pod budownictwo jednorodzinne w planach miejscowych	Ograniczenie zabudowy na terenach rolnych
Wykorzystanie polityki przestrzennej w kreowaniu rozwoju gospodarczego miasta	Aktywna polityka nieruchomości, planowanie przestrzenne indukujące rozwój gospodarczy
Lokalizacja	Stworzenie atrakcyjnego przystanku w drodze na Mazury

---

Najważniejsze bariery rozwojowe

- Peryferyjna lokalizacja,
- Ceny kupna i najmu mieszkań,
- Brak atrakcyjnych inwestycyjnie nieruchomości komunalnych

Najważniejsze wyzwania rozwojowe

- Zwiększenie liczby mieszkań szczególnie dla osób wchodzących na rynek pracy
- Minimalizacja niekorzystnych skutków rosnącego natężenia pojazdów
- Planowanie przestrzenne przyczyniające się do wzrostu gospodarczego
- Ograniczenie suburbanizacji
- Zapewnienie infrastruktury technicznej na rozproszonych terenach
- Tworzenie atrakcyjnych terenów rekreacyjnych

Wymiar inteligentnego zarządzania miastem - Smart Town

Pojęcie miasta inteligentnego nie ma jednej, obowiązującej prawnie definicji. W Polsce promowana jest wielopłaszczyznowa koncepcja miast inteligentnych, której przyświeca wspólny cel, jakim jest podnoszenie jakości życia mieszkańców, na którą składa się zwiększenie efektywności zarządzania i świadczenia usług oraz wzrostu konkurencyjności, przy jednoczesnej koncentracji na potrzebach obecnych i przyszłych pokoleń przy poszanowaniu wysoko cenionych wartości ekonomicznych, społecznych i środowiskowych.

Ciężko jest wskazać jeden modelowy sposób rozwijania miasta inteligentnego. Wśród celów programu Rozwój Lokalny w kontekście smart city znalazło się między innymi wzmocnienie zdolności JST do efektywniejszego zarządzania miastem i kreowania polityki jego rozwoju zgodnie z ideą human smart city¹⁷² oraz wzmocnienie zdolności JST do tworzenia trwałych mechanizmów partycypacji społecznej oraz angażowania mieszkańców oraz podmiotów publicznych i prywatnych w zarządzanie miastem.

Duże ośrodki miejskie ze względu na większe możliwości budżetowe mogą korzystać z inteligentnych technologii dostępnych na wielu płaszczyznach informacyjno-komunikacyjnych. Małe miasta, a w szczególności te zagrożone utratą funkcji społeczno-gospodarczych nie mogą pozwolić sobie na kompleksowe działania w obszarze nowoczesnych technologii. W Przasnyszu przyjęta została koncepcja „Smart Town”, która jest sztywna na miarę potrzeb lokalnej społeczności. Nierzadko rozwiązania smart w małym mieście znacząco różnią się od tych w średnim lub dużym mieście. Dla przykładu: nie wystarczy zakupić czujników czystości powietrza, trzeba jeszcze zapewnić środki na dalsze działania zmierzające do poprawy jakości powietrza. Najważniejsze jest określenie celu i potrzeb miasta, bo każde jest inne.

Rozwiązania z zakresu Smart City przejawiają się we wszystkich obszarach funkcjonowania miasta i nie zawsze mieszkańcy utożsamiają je z technologiami smart. To po prostu kwestia filozofii i właściwego myślenia o tym, że miasto powinno dostrzegać potrzeby mieszkańców, dobierać najlepsze rozwiązania i je wdrażać. Dla rozwiązań z tego zakresu najważniejszym kapitałem są ludzie, którzy mają niejednokrotnie świetne pomysły na zastosowanie nowych rozwiązań. Narzędzia wspomagające wymiar inteligentnego zarządzania miastem wymagają stałego dostosowania do zmieniających się uwarunkowań i potrzeb użytkowników.

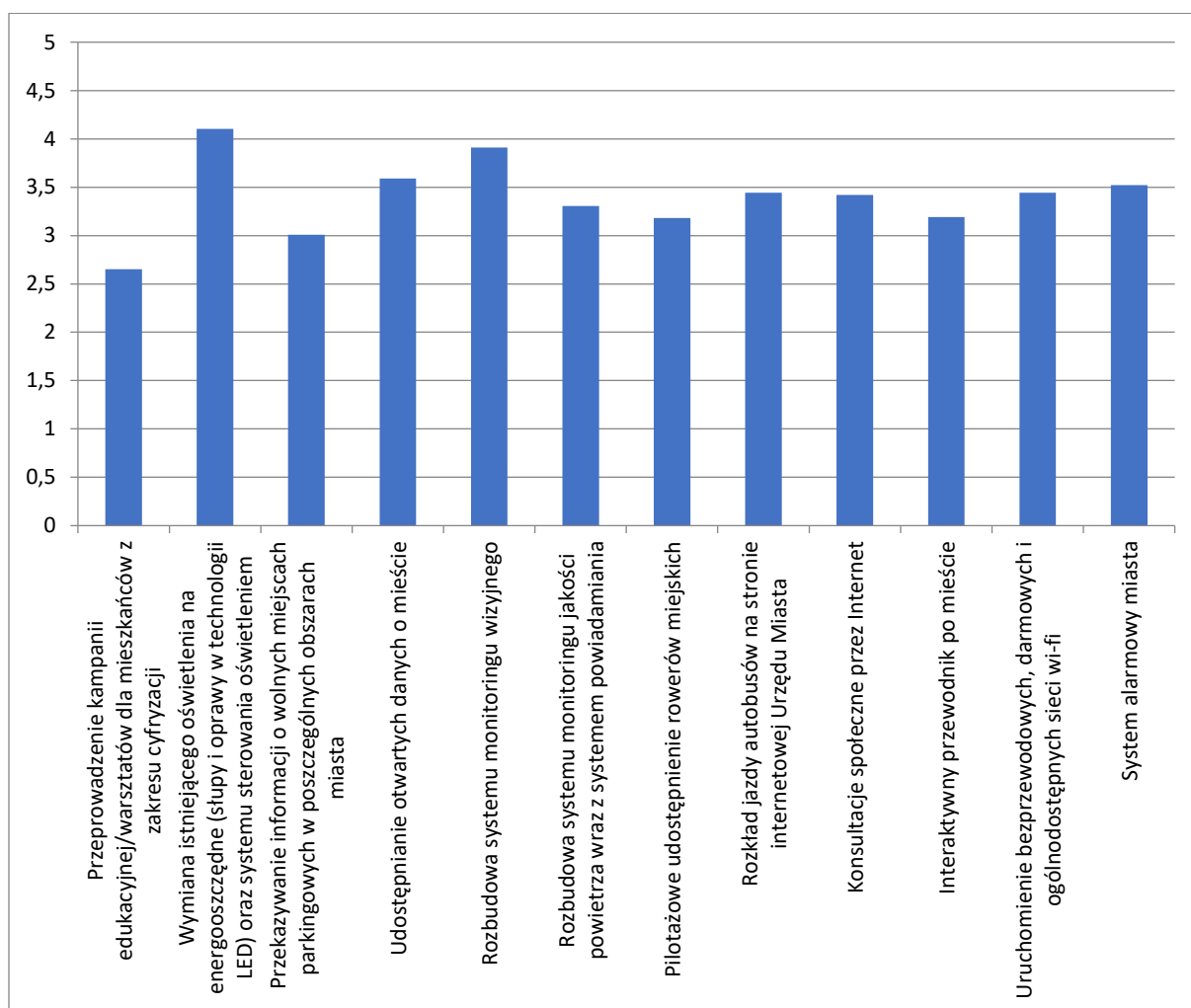
Na przełomie sierpnia i września br. wśród mieszkańców Przasnysza przeprowadzono badanie ankietowe pn. „Analiza potrzeb mieszkańców w zakresie wdrażania rozwiązań technologicznych w Przasnyszu”. W badaniu wzięło udział 160 mieszkanek i mieszkańców Przasnysza, co daje 0,94% populacji.

Wśród zadań, które w największym stopniu wpłynęłyby na poprawę warunków życia w mieście mieszkańcy wskazali potrzebę wymiany oświetlenia ulicznego na energooszczędne w technologii LED wraz z systemem zdalnego sterowania, rozbudowę monitoringu wizyjnego oraz udostępnienie otwartych danych o mieście.

---

¹⁷²Human Smart City- Przewodnik dla samorządów, Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju.

Wykres 178 Zadania wpływające w największym stopniu na poprawę warunków życia w mieście

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych: „Analiza potrzeb mieszkańców w zakresie wdrażania rozwiązań technologicznych w Przasnyszu”

Łączna liczba punktów oświetleniowych w mieście wynosi ok. 1950. Blisko 300 opraw świetlnych (15%) działa w technologii LED, ok. 50 punktów to metalohalogeny, które generują wysokie koszty użytkowania przy niskiej efektywności strumienia światła. Pozostała część oświetlenia ulicznego posiada mocno wyeksploatowane oprawy sodowe. Z obliczeń wynika, że ok. 80 % oświetlenia ulicznego w Przasnyszu wymaga kompleksowej modernizacji w zakresie poprawy efektywności energetycznej. Potrzebna jest wymiana opraw, nowe linie kablowe izolowane i nowe systemy sterowania. Miasto posiada audyt oświetlenia z 2013 roku, jednak jest on nieaktualny, dlatego istnieje potrzeba wykonania nowego opracowania.

Część oświetlenia ulicznego podłączona jest do zdalnego systemu sterowania oświetleniem ulicznym, który umożliwia ustawianie parametrów obwodu oświetleniowego w dowolnej konfiguracji, jak również na ograniczanie mocy poszczególnych opraw, w celu zmniejszenia zużycia energii elektrycznej w okresie, gdy ruch pieszy i drogowy jest mocno ograniczony. Na terenie miasta jest 8 automatów sterujących oświetleniem na 36 szaf sterujących łącznie.

Roczne zużycie energii elektrycznej w Urzędzie Miasta i jednostkach organizacyjnych samorządu miasta oraz oświetlenia ulicznego wynosi 1540205 [kWh] z czego 404100 kWh (26%) zużywają placówki oświatowe i instytucje miejskie, 139605 [kWh] (9%), a 996500 [kWh] (65%) oświetlenie uliczne. Oznacza to, że modernizacja oświetlenia ulicznego oraz wdrożenie energooszczędnych technologii w budynkach miejskich może przynieść znaczące zmniejszenie zużycia energii

elektrycznej. Jest to szczególnie ważne w kontekście rosnących kosztów utrzymania placówek oświatowych i zmniejszającej się liczbie dzieci. Działania te powinny się jednak opierać o aktualne audyty oraz kompleksowy plan zarządzania energią w mieście.

Według danych z Monitora Rozwoju Lokalnego wskaźnik ilości zużytej energii w zasobach mieszkaniowych gminy na 1000 mieszkańców wynosi 1,56, a dynamika 0,36, co wskazuje na duży oraz szybki wzrost jej zużycia w badanym okresie. Wskaźnik jest wyższy niż w grupie porównawczej i najwyższy w porównaniu z sąsiednimi miastami.

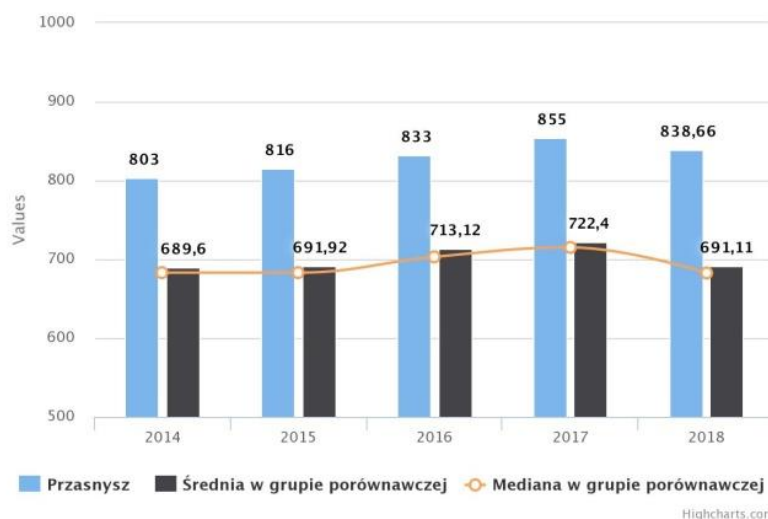
Wykres 70 Wskaźnik ilości zużytej energii w zasobach mieszkaniowych gminy na 1000 mieszkańców

Przasnysz	Mława	Ostrołęka	Maków Maz.	Ciechanów
1,56	-0,25	-1,78	1,49	0,11

Źródło: MRL

Wykres 179 Ilość zużytej energii w zasobach mieszkaniowych gminy na 1000 mieszkańców

2.1 Ilość zużytej energii w zasobach mieszkaniowych gminy na 1000 mieszkańców

Źródło: MRL

W miarę zgłaszanych przez mieszkańców potrzeb władze miasta rozbudowują sieć kamer monitoringu wizyjnego. We wrześniu 2020 do Centrum Monitoringu podłączonych było 60 kamer. Uznaje się, że monitoring wizyjny stanowi m.in. narzędzie zwiększające szansę na wykrycie przestępstw i wykroczeń już w momencie ich popełnienia oraz narzędzie prewencyjne. Efektem tego jest wysokie poczucie bezpieczeństwa wśród mieszkańców o czym świadczą wyniki internetowego badania ankietowego „Ocena jakości życia w Przasnyszu” przeprowadzonego wśród mieszkańców Przasnysza na przełomie czerwca i lipca 2020 roku. Sieć kamer posłużyć może również do monitorowania natężenia ruchu drogowego w różnych częściach miasta. Daje to możliwość monitorowania stanu akustycznego środowiska.

Racjonalnym działaniem byłoby również wykorzystanie monitoringu wizyjnego do generowania oszczędności energii poprzez ustawianie czasu włączania i wyłączania oświetlenia ulicznego zgodnie ze zmieniającymi się porami roku. Kontrola i sterowanie mogłyby odbywać się np. w cyklach dwutygodniowych lub zgodnie z wnioskami płynącymi z testowania takiego rozwiązania.

Podczas badania zwrócono również uwagę na potrzebę budowy przyłączy światłowodowych. Możliwość korzystania z szybkich łączy internetowych pozwoliłaby na rozwój technologiczny instytucji miejskich i lepszego dopasowania oferty do oczekiwań użytkowników miasta.

Miasto Przasnysz dysponuje bardzo ograniczonym oprogramowaniem informatycznym oraz infrastrukturą teleinformatyczną wymagającą kompleksowej modernizacji. Ze względu na postęp technologiczny, rozrastający się zakres zadań urzędu oraz zwiększającą się ilość urzędzeń biurowych istnieje potrzeba przebudowy sieci wewnętrznej Urzędu Miasta, w tym okablowania sieci LAN, modernizację rozwiązań energetycznych i urzędzeń obsługujących przepływ informacji w sieci.

System bezpieczeństwa informatycznego w Urzędzie Miasta działa zgodnie z zarządzeniem nr 129/2018 Burmistrza Przasnysza z dnia 09.11.2018 r. o Dokumentacji Zarządzania Bezpieczeństwem w zakresie ochrony danych osobowych i wyznaczenia Inspektora Ochrony Danych w Urzędzie Miasta w Przasnyszu. Nie mniej jednak w związku z coraz częstszymi cyberatakami rozsądnym działaniem byłoby wprowadzenie nowszych i mocniejszych zabezpieczeń na styku sieć globalna, a sieć wewnętrzna urzędu.

Funkcjonujące w urzędzie oprogramowanie dotyczy systemu oświatowego, odpadowego, podatkowego, prawnego, finansowego, obsługi pasa drogowego, przestrzennego, ewidencji ludności oraz systemów zewnętrznych dotyczących np. działalności gospodarczej.

Jednym z głównych problemów zidentyfikowanych podczas diagnozy miasta było pozyskanie szczegółowych danych z wydziałów merytorycznych oraz niektórych jednostek organizacyjnych miasta. Wynika to z ograniczonych możliwości raportowania z systemów informatycznych oraz braku procedur cyklicznego zbierania i analizowania danych o mieście. Problem występuje cyklicznie i uwidacznia się w momencie zbierania danych do monitorowania wskaźników dokumentów strategicznych lub innych, jak np. Raport o Stanie Gminy.

W kontekście zarządzania strategicznego, przeprowadzono badanie za pomocą arkusza diagnostycznego w obszarze technologii. Analizowano zagadnienie gromadzenia i analizy danych historycznych oraz analizę trendów. Miasto nie dysponuje takim oprogramowaniem, które byłoby dedykowane w tym celu. Miasto nie posiada także oprogramowania, ułatwiającego nadzór nad postępem prac i monitorowania efektów wdrożenia projektów, ani dedykowanej platformy, służącej udostępnianiu takich danych. Zasadnym byłoby stworzenie inteligentnego narzędzia/platformy przetwarzania danych o mieście, z którego wyników mogliby korzystać mieszkańcy oraz różne instytucje w celu podnoszenia jakości usług oraz udostępniania danych i informacji.

Z rozmów z pracownikami urzędu wynika konieczność zwiększenia nakładów finansowych na podniesienie kompatybilności programów komputerowych oraz sprzętu biurowego. Wskazano występowanie problemów związanych z drukowaniem i skanowaniem dokumentów, które bezpośrednio wynikają z obecnie użytkowanego sprzętu różnych producentów, co powoduje zwiększone koszty eksploatacyjne.

Według danych Urzędu Miasta ok. 2% spraw zgłaszanych przez mieszkańców jest obsługiwanych przez Internet i elektronicznie. Gros tych spraw odbywa się przy pośrednictwie Urzędu Stanu Cywilnego w Przasnyszu. Nieznaczny wzrost nastąpił podczas stanu zagrożenia epidemiologicznego i stanu epidemii. Mieszkańcy wskazują natomiast, że obsługa on-line w formie chatu zdecydowanie poprawiłaby jakość e-usług świadczonych przez Urząd Miasta. Z aprobatą mieszkańców spotkała się możliwość pobrania ze strony Urzędu Miasta wzorów pism w formie aktywnych formularzy oraz wspólny kalendarz wydarzeń kulturalnych¹⁷³.

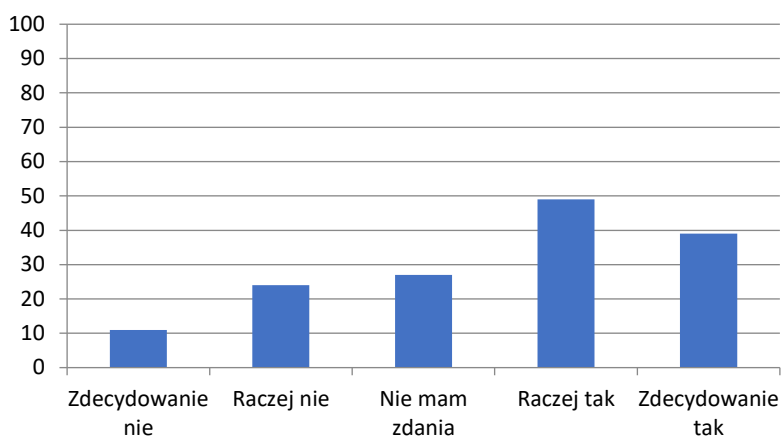
Również szkolenia z obsługi Platformy Usług Administracji Publicznej oraz pomoc przy zakładaniu profilu zaufanego e-PUAP powinny podnieść jakość świadczonych usług. Mieszkańcy potwierdzają potrzebę wsparcia przy zakładaniu konta e-PUAP. Działania takie powinny być promowane przez urząd, a informacja o nich cyklicznie przekazywana przez media za pomocą różnorodnych narzędzi, dzięki czemu trafiłaby do różnych grup docelowych.

---

¹⁷³ Badanie: Analiza potrzeb mieszkańców w zakresie wdrażania rozwiązań technologicznych w Przasnyszu.

Wykres 180 Pomoc przy zakładaniu profilu zaufanego e-PUAP

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych: „Analiza potrzeb mieszkańców w zakresie wdrażania rozwiązań technologicznych w Przasnyszu”

Do pełni funkcjonalności Elektronicznej Platformy Usług Administracji Publicznej potrzeba systemu Elektronicznego Zarządzania Dokumentacją, który umożliwi wykonywanie w nim czynności kancelaryjnych, dokumentowanie przebiegu załatwiania spraw oraz gromadzenie i tworzenie dokumentów elektronicznych. Wdrożenie tego systemu miasto podjęło w 2011 roku, jednak mimo inwestycji finansowej oraz włożonego wysiłku osobistego funkcjonowania systemów nie udało się utrzymać.

Z rozmów z pracownikami wynika, że istotną barierą do wprowadzania i korzystania z nowych technologii jest ich niechęć do zmian tradycyjnego systemu obsługi klientów urzędu na zdalną obsługę internetową. Rezygnacja z przyzwyczajeń i konieczność obsługi nowych programów informatycznych w wielu powoduje niezadowolenie i frustrację. Zalety nowych rozwiązań dostrzegane są dopiero po pewnym czasie. Bariery związane z wdrażaniem rozwiązań IT zmieniają się z biegiem lat, co związane jest ze świadomością informacyjną pracowników, dostępnością technologii informacyjnych i komunikacyjnych w jednostkach samorządowych. Zasadnym byłoby wprowadzenie cyklicznych szkoleń dla pracowników w zakresie korzystania z nowych technologii.

W obszarze środowiska miasto korzysta z technologii monitorowania jakości powietrza za pomocą czujników pomiaru smogu. Na początku 2019 roku w Przasnyszu zostały zainstalowane 3 czujniki, z których pomiary w czasie rzeczywistym widnieją na stronie operatora tego systemu. Dane archiwalne możliwe do uzyskania są tylko z dwóch sensorów, co opisano w rozdziale dotyczącym obszaru środowiska. Pomimo zainstalowania czujników wskaźniki nie były monitorowane, a dane nie były analizowane, aż do momentu udziału w programie Rozwój Lokalny. Planowana jest inwentaryzacja źródeł ciepła, azbestu oraz inwentaryzacja drzewostanu w mieście. Dokumenty te będą stanowiły bazy danych oraz cenne źródło wiedzy o mieście, które powinno być stale aktualizowane.

Partycypacja społeczna jest jednym z trudniejszych zagadnień związanych z zarządzaniem miastem. Do tego celu miasto wykorzystuje m.in. moduł do prowadzenia konsultacji społecznych w ramach budżetu obywatelskiego. To sprawne narzędzie umożliwiające udział osób mających dostęp do Internetu. Nie ma jednak wdrożonych innych narzędzi partycypacji społecznej w różnych obszarach funkcjonowania miasta. Jednostronną i szybką komunikację z mieszkańcami zapewnia moduł SMS dla mieszkańca. W 2019 roku zostało wysłanych do mieszkańców 16 982 informacji o wydarzeniach kulturalnych.

Najważniejsze wnioski

- *Miasto w małym stopniu wykorzystuje nowych technologii*
- *Przeszkodą w realizacji projektów Smart City nie są wyłącznie koszty, ale głównie niechęć do wdrażania i do korzystania z technologii*
- *Niska jakość infrastruktury teletechnicznej (sieci, serwery), słaba kompatybilność systemów i programów komputerowych*
- *Brak szkoleń w zakresie nowych technologii*
- *W związku z rozwojem technologii szczególnej uwagi wymaga wdrożenie działań zabezpieczających przed cyberatakami*
- *Miasto Przasnysz nie dysponuje oprogramowaniem wspierającym zarządzanie programami strategicznymi, nie posiada także dedykowanej platformy służącej do publikowania gromadzonych danych i wyników prac strategicznych*
- *Brak współpracy jednostek miejskich w obszarze Smart City*

PODSUMOWANIE

Miasto nie ma wdrożonych inteligentnych systemów zarządzania. Obecne rozwiązania Smart City wdrażane w większych miastach są nieadekwatne do potrzeb małego miasta dlatego też przyjęto koncepcję „Smart Town”, która powinna być sformułowana na miarę potrzeb lokalnej społeczności.

Narzędzia inteligentne zastosowano w wąskich dziedzinach, a istniejąca infrastruktura oraz niekompatybilność systemów ograniczają wykorzystanie ich w pełnej funkcjonalności. Oświetlenie uliczne, jest przestarzałe i energochłonne, a bez aktualnego audytu oświetlenia nie jest możliwe planowanie modernizacji ani wdrożenie nowych rozwiązań. Budynki miejskie zostały poddane termomodernizacji, jednak ich obecna energochłonność wymaga wykonania audytów energetycznych i zastosowania nowych technologii (w tym OZE) pozwalających na obniżenie kosztów eksploatacyjnych. System monitoringu i czujniki smogu dają możliwości wykorzystania pozyskanych danych do nowych funkcjonalności usprawniających działanie samorządu. Poziom korzystania z e-usług w mieście jest niski, a mieszkańcy widzą potrzebę rozszerzenia oferty urzędu o usługi elektroniczne. Systemy teleinformatyczne wspomagające świadczenie usług publicznych są niekompatybilne, mają ograniczone funkcjonalności, a istniejąca infrastruktura teleinformatyczna przestarzała. Należy dokonać analizy alternatywnych ofert programów specjalistycznych celem wyboru najkorzystniejszych pod względem funkcjonalności kosztów.

Mocne strony	Słabe strony
<p>Budowa ul. Kolejowej (częściowe wyprowadzenie ruchu samochodowego poza centrum miasta)</p> <p>Czujniki smogu Airly</p> <p>System sms- powiadomienia o wydarzeniach kulturalnych miasta</p>	<p>Mała ilość projektów smart</p> <p>Niechęć do wdrażania i do korzystania</p> <p>Niska liczba spraw zgłaszanych przez Internet</p> <p>Słabe zabezpieczenia informatyczne</p> <p>Stara infrastruktura teletechniczna (sieci, serwery)</p> <p>Brak wspólnego języka między systemami informatycznymi</p> <p>Słaba kompatybilność programów komputerowych</p> <p>Brak technologii wspomagających proces planowania przestrzennego, gospodarki odpadami, efektywności energetycznej</p> <p>Brak zaawansowanych technologii wspomagających proces ochrony środowiska</p> <p>Brak narzędzi wspomagających partycypację społeczną w różnych obszarach</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Priorytetowe potraktowanie rozwiązań w zakresie interoperacyjności</p> <p>Poprawa cyberbezpieczeństwa</p> <p>Szkolenia dla urzędników</p> <p>Warsztaty i pomoc dla mieszkańców z zakresu cyfryzacji</p> <p>Rozbudowa sieci światłowodu</p> <p>Ogólnomiejski dostęp do szerokopasmowego Internetu</p> <p>Wprowadzenie systemów, usług niskim kosztem w krótkim czasie</p> <p>Modernizacja sieci i serwerów w budynku Urzędu Miasta</p> <p>Spójne systemy i programy komputerowe</p> <p>Informacje o mieście i wydarzeniach w jednym miejscu</p> <p>Szkolenia z obsługi Platformy Usług Administracji Publicznej (e-PUAP)</p> <p>Pomoc przy zakładaniu profilu zaufanego e-PUAP</p> <p>Możliwość pobrania ze strony Urzędu Miasta wzorów pism w formie aktywnych formularzy</p> <p>Korzyści płynące z cyfryzacji infrastruktury i usług (audyt oświetlenia i budynków)</p> <p>Inwentaryzacja źródeł ciepła, azbestu, drzewostanu</p> <p>Podjęcie działań w kwestii zarządzania energią w mieście poprzez realizację kompleksowego programu</p>	<p>Często wysokie koszty projektów Smart City</p> <p>Dysproporcja technologiczna w stosunku do innych samorządów</p> <p>Niewykorzystane szanse na uzyskanie dofinansowań zewnętrznych</p> <p>Możliwe cyberataki</p>

Najważniejsze problemy

Główne przyczyny	Główne problemy	Główne skutki
<ul style="list-style-type: none"> • Stan infrastruktury (teleinformatycznej, budynków, oświetlenia ulicznego) • Wysokie koszty wdrożenia rozwiązań smart • Niewystarczające kompetencje i chęci do stosowania nowych rozwiązań 	<ul style="list-style-type: none"> • Niski poziom wykorzystania nowych technologii w zarządzaniu miastem 	<ul style="list-style-type: none"> • Nieefektywne procesy (czas, koszty) • Niewystarczająca jakość usług publicznych • Ograniczone możliwości wdrażania e-usług dla mieszkańców

Najważniejsze potencjały

Potencjały:	Priorytetowe formy wykorzystania:
Możliwość rozwijania sieci monitoringu miejskiego oraz wykorzystanie jego innych funkcjonalności	Poprawa bezpieczeństwa, badanie natężenia ruchu drogowego, monitorowanie czasu uruchamiania oświetlenia ulicznego
Możliwość wykorzystania zebranych w ramach diagnozy danych i informacji o mieście do poprawy jakości życia	Stałe monitorowanie procesów zachodzących w mieście, tworzenie polityk miejskich w oparciu o systematycznie i kompleksowo zabierane dane

---

Najważniejsze bariery rozwojowe

- Niechęć do wdrażania i do korzystania z nowoczesnych technologii
- Wysokie koszty wprowadzenia nowoczesnych rozwiązań IT i szkolenia pracowników

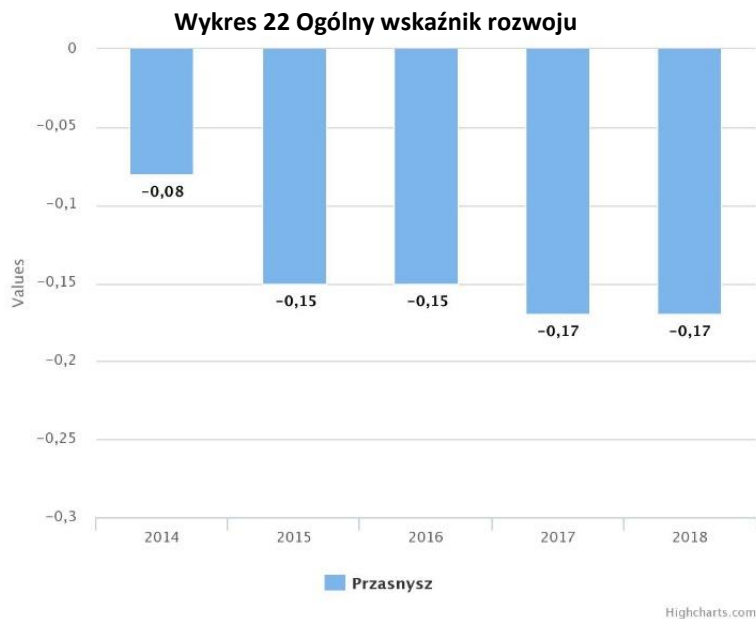

Najważniejsze wyzwania rozwojowe w powiązaniu z PRI

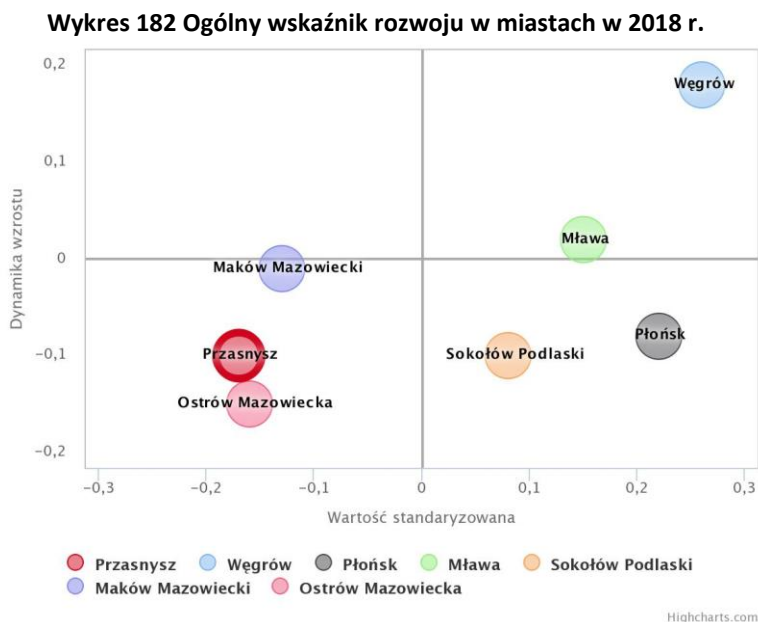
- Modernizacja infrastruktury teleinformatycznej, rozprowadzenie sieci szerokopasmowego Internetu
- Stworzenie narzędzi gromadzenia i udostępniania danych o mieście,
- Podniesienie kompetencji cyfrowych pracowników samorządowych i mieszkańców
- Wdrożenie narzędzi teleinformatycznych wspierających świadczenie usług publicznych
- Wdrożenie e-usług

Podsumowanie całościowej diagnozy miasta

Ogólny wskaźnik rozwoju wskazuje, że Przasnysz znajduje się w bardzo niekorzystnej, stale pogarszającej się sytuacji społeczno – gospodarczej. Jednocześnie plasuje miasto na bardzo złej pozycji w relacji do miast z grupy porównawczej i na najgorszej w stosunku do sąsiednich miast.

Źródło: MRL

Źródło: MRL

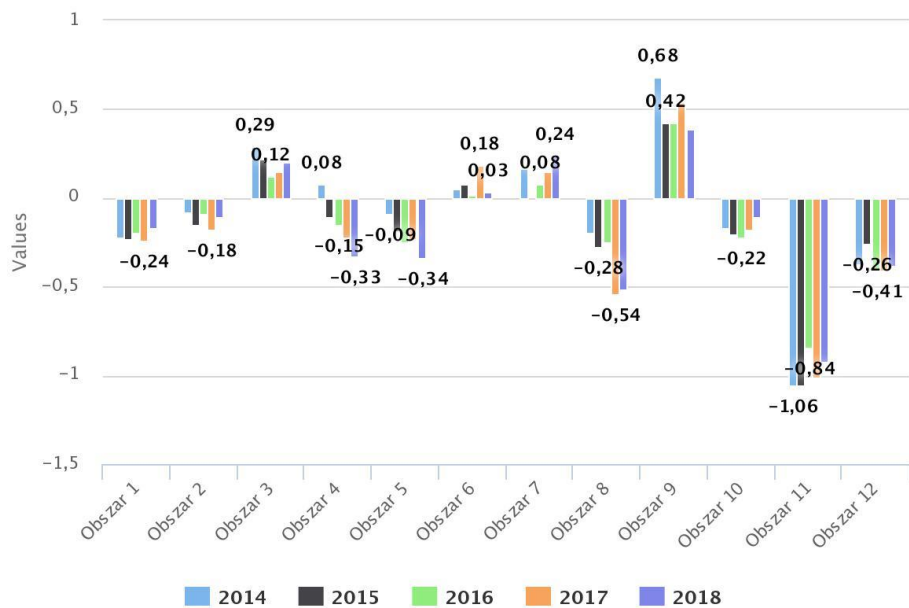
Tabela 71 Ogólny wskaźnik rozwoju w miastach w 2018 r.

Przasnysz	Mława	Ostrołęka	Maków Maz.	Ciechanów
-0,17	0,15	-0,1	-0,14	-0,01

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL

Dynamika zmian w zaledwie 4 na 12 obszarów wykazuje wartości dodatnie.

Wykres 183 Dynamika zmian w obszarach
Dynamika zmian w obszarach

Highcharts.com

Źródło: MRL

Obszar 1. Gospodarka	Obszar 7. Kapitał społeczny
Obszar 2. Rynek pracy	Obszar 8. Bezpieczeństwo
Obszar 3. Sytuacja materialna mieszkańców	Obszar 9. Demografia
Obszar 4. Finanse lokalne	Obszar 10. Transport
Obszar 5. Usługi i infrastruktura	Obszar 11. Ład przestrzenny
Obszar 6. Mieszkania	Obszar 12. Środowisko

Całkowita diagnoza miasta składa się na kompleksową ocenę jakości życia. Samo pojęcie ma wiele definicji. Najbardziej trafnym w kontekście niniejszego dokumentu wydaje się określenie jakości życia w mieście jako poczucia dobrostanu wynikającego z zaspokojenia potrzeb życiowych związanego z określonym stylem życia oraz warunkami życia w mieście¹⁷⁴.

Termin „jakość życia” odnosi się do dobrobytu oraz dobrostanu, obejmuje subiektywne i obiektywne strony tego zagadnienia, a wyznaczają ją indywidualne pragnienia i publiczna polityka względem miast. Jakość życia jest trudna do zdefiniowania i trudno mierzalna. Przyjmuje się, że statystyczny pomiar jakości życia powinien obejmować szeroko rozumiane warunki obiektywne (np. materialne warunki życia, zdrowie, edukację, aktywność ekonomiczną i kulturalną, czas wolny i relacje społeczne, osobiste bezpieczeństwo, jakość państwa i jego zdolność do zapewnienia ludziom podstawowych praw, jakość infrastruktury, środowiska przyrodniczego) oraz dobrobyt subiektywny, określane także jako dobrostan i rozumiany jako satysfakcja, jaką czerpią ludzie z różnych aspektów życia jako całości, samopoczucie psychiczne i odczuwane stany emocjonalne¹⁷⁵. Zagadnienie jakości życia jest wielowymiarowe, co jest kwestią oczywistą, biorąc pod uwagę złożoność ludzkiej egzystencji¹⁷⁶.

¹⁷⁴K. Piróg Badanie jakości życia w mieście. Doświadczenia i postulaty badawcze Acta Universitatis Lodziensis, Folia Sociologica 64, 2018.

¹⁷⁵Krajowa Polityka Miejska 2023.

¹⁷⁶K. Piróg, 2018.

Na jakość życia w mieście, a przede wszystkim na jej dobrą ocenę, składa się wiele czynników – bezpieczeństwo, dobry dostęp do wysokiej jakości usług publicznych, w tym zdrowotnych, rynku pracy, oferty mieszkaniowej, oferty spędzania czasu wolnego, oferty kulturalnej, środowiska i transportu publicznego, atrakcyjnych przestrzeni publicznych etc. Miasta, które chcą odnieść długofalowy sukces gospodarczy muszą umieć zapewnić swoim mieszkańcom dobre warunki życia, to bowiem powoduje, że decydują się oni w tym mieście mieszkać i pracować, a inwestorzy chętniej lokują swoją działalność. Poza miejscem zamieszkania i pracy, ważna jest dostępność i jakość tzw. trzecich miejsc – miejsc spędzania wolnego czasu (aktywności społecznej, towarzyskiej, rekreacji itd.) oraz szersze działania na rzecz poprawy zdrowia publicznego (np. poprzez tworzenie warunków sprzyjających podejmowaniu aktywności fizycznej oraz dokonywania prozdrowotnych wyborów i stylu życia). Niska jakość życia rodzi rozczarowanie, frustrację i odpływ najbardziej aktywnych ludzi. Szczególnie sprzyjającymi uwarunkowaniami do budowania dobrej jakości życia charakteryzują się mniejsze ośrodki miejskie. Życie w nich bywa spokojniejsze, więzi sąsiadzkie silniejsze, tożsamość miejsc lepiej zachowana, a środowisko mniej zanieczyszczone niż w dużych miastach¹⁷⁷.

Na potrzeby opracowania dokumentu przyjęto, że obiektywnymi wskaźnikami określającymi jakość życia w mieście są dane zgromadzone we wcześniej opisanych elementach diagnozy miasta. Dopiero połączenie wskaźników obiektywnych i subiektywnych stanowi gwarancję kompleksowego ujęcia do zagadnienia pomiaru jakości życia¹⁷⁸. Subiektywną ocenę przeanalizowano na podstawie badania ankietowego oceniającego jakość życia w Przasnyszu. W badaniu poproszono mieszkańców o ocenienie w skali od 1 (najgorsza) do 5 (najlepsza), 30 aspektów mających wpływ na jakość życia. W badaniu wzięło udział 612 osób, co stanowi 3,61% populacji miasta (4,5% dorosłej populacji). Średnią jakość życia respondenci ocenili nisko - na 2,74 w skali pięciopunktowej.

Tabela 72 Ocena aspektów jakości życia w Przasnyszu

Nr pytania	Aspekt oceny	Średnia ocena
1	Możliwość znalezienia zatrudnienia w Przasnyszu	1,83
2	Warunki do prowadzenia działalności gospodarczej (handel i usługi, produkcja)	2,19
3	Dostępność i ceny mieszkań	2,04
4	Bezpieczeństwo mieszkańców w miejscach publicznych	3,11
5	Poziom zaangażowania mieszkańców w życie miasta	2,63
6	Dostępność i funkcjonowanie infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej	3,54
7	Czystość, estetyka i porządek w mieście	3,01
8	Stan dróg i chodników	2,87
9	Dostępność miejsc parkingowych	2,50
10	Uciążliwość związana z natężeniem ruchu pojazdów	2,66
11	Dostępność i jakość działania pomocy społecznej	2,87
12	Dostępność i jakość działania żłobków i przedszkoli	3,54
13	Poziom kształcenia w szkołach podstawowych	3,40
14	Poziom kształcenia w szkołach średnich	3,25
15	Oferta kulturalna w mieście	2,24
16	Działanie podstawowej opieki zdrowotnej (lekarze pierwszego kontaktu, pielęgniarki)	2,60

¹⁷⁷ Krajowa Polityka Miejska 2023.

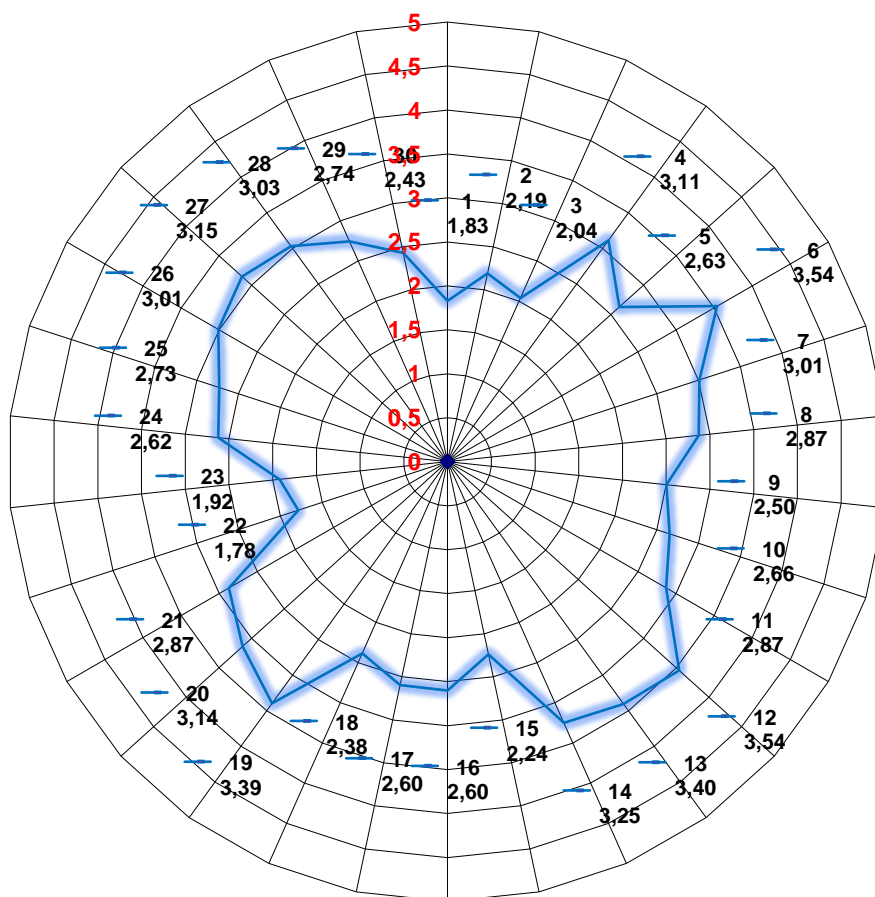
¹⁷⁸M. Kusterka-Jefmańska, Wysoka jakość życia jako cel nadrzędny lokalnych strategii zrównoważonego rozwoju, ZARZĄDZANIE PUBLICZNE 4(12)/2010.

17	Warunki dla rekreacji i uprawiania sportów amatorskich	2,60
18	Miejsca wypoczynku, place zabaw, miejsca spotkań	2,38
19	Jakość powietrza	3,39
20	Stan środowiska naturalnego	3,14
21	Jakość usług internetowych	2,87
22	Dostępność i jakość usług transportu zbiorowego na terenie miasta	1,78
23	Usługi transportu zbiorowego - komunikacja z innymi miastami	1,92
24	Usługi w zakresie gospodarki odpadami	2,62
25	Dostępność do sieci ciepłowniczej i gazowej oraz ceny usług	2,73
26	Uciążliwość związana z hałasem	3,01
27	Ilość i jakość placówek handlowych	3,15
28	Ilość i jakość placówek usługowych	3,03
29	Funkcjonowanie administracji samorządowej	2,74
30	Zintegrowanie społeczności lokalnej	2,43
ŚREDNIA		2,74

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety oceniającej jakość życia w Przasnyszu

Wykres 184 Ocena aspektów jakości życia w Przasnyszu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety oceniającej jakość życia w Przasnyszu

Najgorsza ocena wyniosła 1,78 (dostępność i jakość usług transportu zbiorowego na terenie miasta), a najwyższa 3,54 (dostępność i jakość działania żłobków i przedszkoli). Najlepiej i najgorzej oceniono aspekty:

Tabela 73 Najlepiej i najgorzej oceniane aspekty jakości życia w Przasnyszu

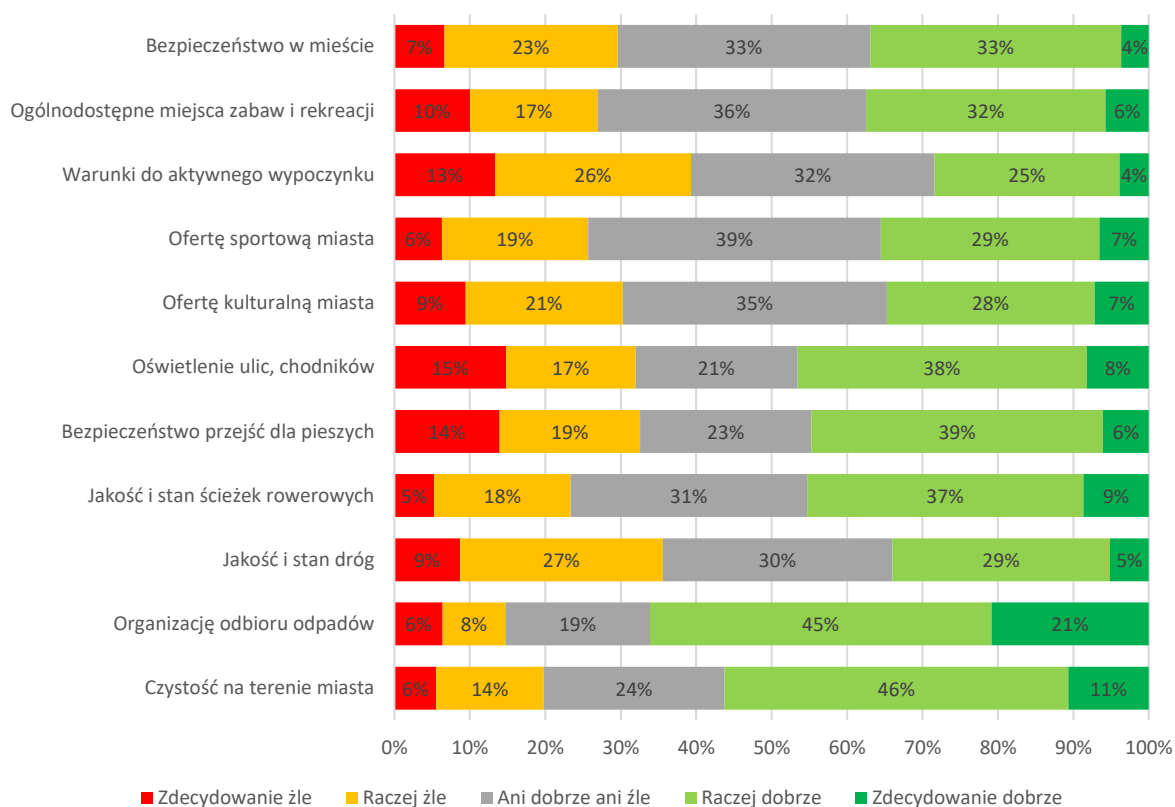
Najlepiej ocenione aspekty	Ocena	Najgorzej ocenione aspekty	Ocena
Dostępność i jakość działania żłobków i przedszkoli	3,54	Dostępność i jakość usług transportu zbiorowego na terenie miasta	1,78
Dostępność i funkcjonowanie infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej	3,54	Możliwość znalezienia zatrudnienia w Przasnyszu	1,83
Poziom kształcenia w szkołach podstawowych	3,40	Usługi transportu zbiorowego - komunikacja z innymi miastami	1,92
Jakość powietrza	3,39	Dostępność i ceny mieszkań	2,04
Poziom kształcenia w szkołach średnich	3,25	Warunki do prowadzenia działalności gospodarczej (handel i usługi, produkcja)	2,19
Ilość i jakość placówek handlowych	3,15	Oferta kulturalna w mieście	2,24

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety oceniającej jakość życia w Przasnyszu

Należy podkreślić, że w opinii ponad 600 mieszkańców miasta, żadna sfera funkcjonowania nie uzyskała oceny na poziomie 80% z maksymalnej liczby punktów, tj. żadna nie została oceniona na „czwórkę”. Nie jest to często spotykana sytuacja.

Z kolei badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Przasnysza na przełomie 2019 i 2020 roku prezentuje ocenę jakości wybranych aspektów funkcjonowania miasta oraz istotności wybranych problemów związanych z zamieszkiwaniem w Przasnyszu. Najgorzej oceniono warunki do aktywnego wypoczynku oraz jakość i stan dróg, a najlepiej organizację odbioru odpadów i czystość na terenie miasta.

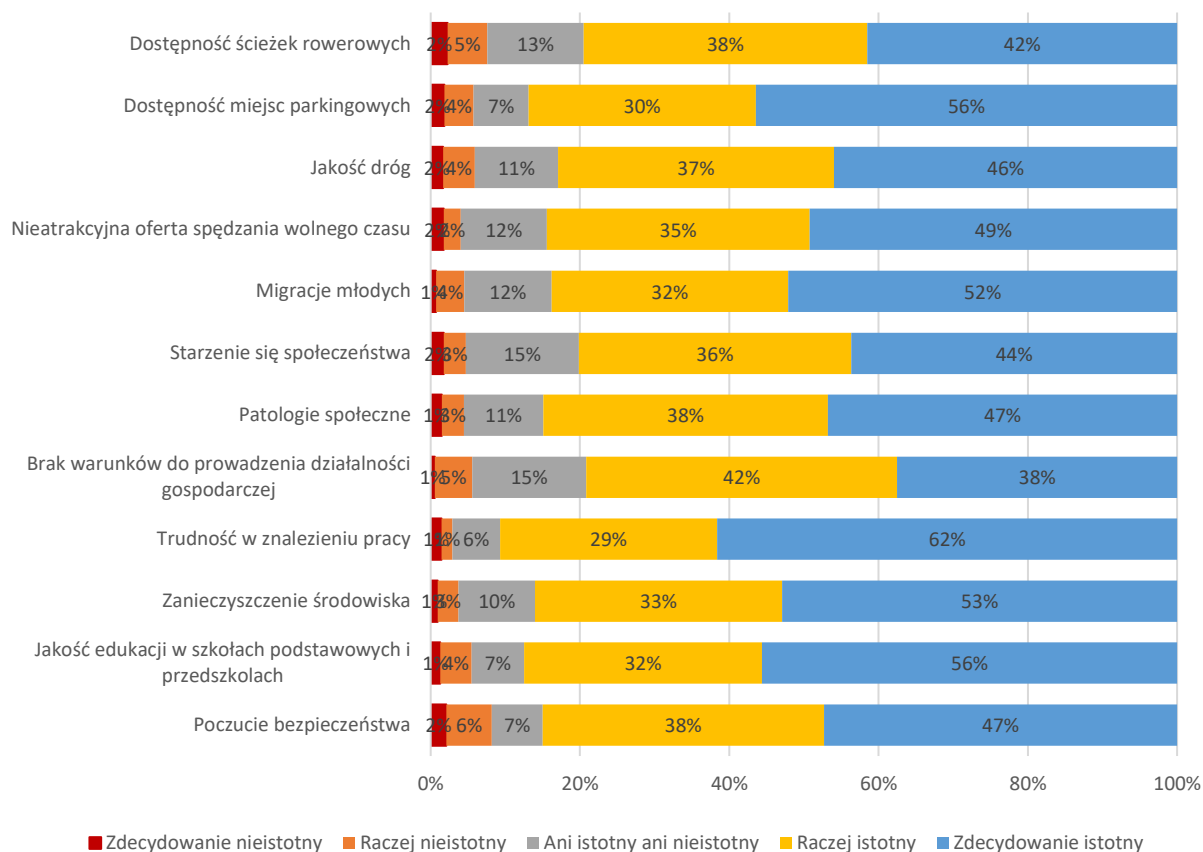
Wykres 185 Ocena aspektów funkcjonowania miasta

Źródło: Ankieta dla mieszkańców miasta Przasnysz

Badanie wskazuje, że najbardziej istotnymi problemami wskazywanymi przez mieszkańców miasta są trudność w znalezieniu pracy (91%) oraz jakość edukacji (88%), co koresponduje z wcześniej zaprezentowanymi wynikami. Na dalszych miejscach znalazło się zanieczyszczenie środowiska i dostępność miejsc parkingowych (po 86%).

Wykres 186 Ocena istotności problemów miasta

Źródło: Ankieta dla mieszkańców miasta Przasnysz

Wyniki badań różnią się od tych ujętych w ocenie jakości życia. Wynika to z pewnością z faktu, że badanie było realizowane w innym terminie i na innej grupie respondentów. Nie bez znaczenia pozostaje fakt, że pytania dotyczyły znacznie węższego zakresu (oceniono jedynie 11 aspektów), a tym samym dają obraz jedynie pewnych obszarów, a nie całościową ocenę jak w badaniu jakości życia.

Całościowa diagnoza, z uwzględnieniem powyższych danych prowadzi do wniosku, że głównym problemem Przasnysza (wspólnym w trzech kluczowych obszarach), jest niezadowolająca jakość życia w mieście.

Jest to problem bardzo złożony i wieloaspektowy, wynikający z wielu wzajemnie powiązanych i przenikających się przyczyn opisanych w pięciu wymiarach diagnostycznych. Jego głównymi skutkami są postępująca depopulacja oraz utrata funkcji społeczno-gospodarczych, które z kolei powodują pogłębianie kolejnych problemów. Obraz aktualnej sytuacji Przasnysza i analiza zachodzących trendów stawia to przed samorządem miejskim bardzo ważne wyzwania polegające na niwelowaniu niekorzystnych zjawisk oraz wykorzystywaniu potencjałów. Całościowa diagnoza wskazała, że najważniejszymi potencjałami i wyróżnikami Przasnysza jest branża rowerowa, dziedzictwo historyczne i kulturowe w tym postacią związanego z miastem Świętego Stanisław Kostki,

oraz lokalizacja miasta na trasie na Mazury. We wszystkich działaniach partycypacyjnych zwracano jednak uwagę na fakt, że samorząd w zbyt małym stopniu wykorzystuje istniejące potencjały w polityce rozwojowej miasta.

W tym kontekście ujawniają się bezpośrednie powiązania procesów planowania i wdrażania zadań rozwojowych, z rozwojem instytucjonalnym miejskiego samorządu. Deficyty i zaniechania w tym zakresie, są jednym z kluczowych źródeł problemów rozwojowych zidentyfikowanych we wszystkich analizowanych obszarach (środowiskowym, gospodarczym, społecznym, przestrzennym, inteligentnego zarządzania miastem). Biorąc pod uwagę zdolność finansowania rozwoju przez miasto coraz bardziej ograniczone możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych, zarówno Rada Miasta jak i aparat wykonawczy, powinny za priorytet przyjąć realizację najważniejszych działań zaplanowanych w PRL.

Jednocześnie niska ocena jakości życia wskazuje na pilną potrzebę podjęcia działań zmierzających do poniesienia poziomu świadczonych usług publicznych i dostosowania ich do zmieniającego się popytu. Wysoka jakość życia jako cel nadrzędny koncepcji zrównoważonego rozwoju powinna być efektem końcowym prowadzenia polityki rozwoju na wszystkich poziomach zarządzania (krajowym, regionalnym oraz lokalnym)¹⁷⁹. **Wyniki badania wskazują, że poprawa jakości życia mieszkańców powinna stanowić również cel nadrzędny strategii rozwojowych miasta Przasnysz.**

Ocenę wynikającą z badania ankietowego należy potraktować jako stan wyjściowy do cyklicznego monitorowania subiektywnej jakości życia w mieście. Będzie to stanowiło ważne źródło informacji na temat zadowolenia mieszkańców z poziomu świadczenia usług publicznych. Może być też formą oceny dotychczas prowadzonych polityk rozwojowych.

Zaprezentowane oceny w dużej mierze potwierdzają diagnozę udowodnioną innymi wskaźnikami w obszarach środowiskowym, gospodarczym, społecznym, przestrzennym i inteligentnego zarządzania miastem. Stanowią one trafne podsumowanie całościowej oceny miasta w oczach mieszkańców.

Kluczowe wyzwania i obszary kluczowych interwencji będące punktem wyjścia do definiowania strategii rozwojowych:

- Poprawa jakości życia mieszkańców w wielu wymiarach
- Ograniczenie niekorzystnych procesów demograficznych
- Stworzenie nowych terenów zielonych i rekreacyjnych
- Aktywna polityka gospodarcza miasta
- Stworzenie warunków mieszkaniowych i wsparcie dla osób wchodzących na rynek pracy
- Podnoszenie jakości oferty edukacyjno-wychowawczej w powiązaniu z potrzebami rynku pracy
- wdrażanie mechanizmów

---

¹⁷⁹M. Kusterka-Jefmańska, Jakość życia a procesy zarządzania rozwojem lokalnym, Prace naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 391, 2015.

Część III. Strategiczna

Wstęp

Pogłębiona diagnoza miasta stanowi punkt wyjścia do sformułowania części kreatywnej Planu Rozwoju Lokalnego. Musi się ona opierać na wizji, która wyraża aspiracje i jest wyobrażeniem docelowego obrazu miasta. Wizja jest realizowana za pomocą celów, a te poprzez działania, którym przypisano poszczególne przedsięwzięcia.

Wizja

Wizję rozwoju sformułowano na podstawie analizy danych diagnostycznych oraz opinii mieszkańców. Opinie zbierano podczas badań ankietowych, spotkań z głównymi interesariuszami oraz w formie sondy internetowej. W badaniu internetowym wzięło udział 70 mieszkańców, a ich opinie zgromadzono za pomocą narzędzia mentimeter. Na zagadnienie „Przasnysz moich marzeń to miasto...”, udzielono następujących odpowiedzi:

Chmura haseł 1 Analiza frekwencyjna odpowiedzi udzielonych na zagadnienie „Przasnysz moich marzeń to miasto...”,

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety „Marzenia o Przasnyszu”

Na podstawie zebranych danych i opinii wizję sformułowano w następujący sposób:

Przasnysz - prężnie rozwijający się ośrodek wielofunkcyjny z przyjaznymi warunkami do życia, prowadzenia biznesu z atrakcyjnym rynkiem pracy, dobrą jakością usług publicznych, innowacjami społecznymi i aktywnymi mieszkańcami bazujące na bogatych tradycjach i walorach przyrodniczych.

Wizja odzwierciedla główne założenie programu Rozwój Lokalny i krajowej polityki miejskiej, jakim jest poprawa jakości życia mieszkańców miasta. Wizja podkreśla charakter Przasnysza jako ośrodka łączącego wiele różnorodnych funkcji. Jest wielowątkowa, ale jedynie taka w opinii twórców dokumentu może stanowić kompleksowy i wieloaspektowy rozwój Przasnysza. Aspiruje do miasta, które bazuje na swoich endogennych potencjałach środowiskowych i historycznych, a mieszkańcy aktywnie współdecydują o mieście. Zakłada dążenie do wysokiej jakości usług publicznych oraz dalszą specjalizację we wdrażaniu pilotażowych i modelowych innowacji społecznych. Docelowo zakłada, że Przasnysz pomimo swojego peryferyjnego położenia może stać się dobrym miastem do szczęśliwego życia na każdym jego etapie i przyjaznym miejscem do prowadzenia biznesu czy pracy zawodowej.

Cele

Cele rozwojowe wynikają wprost z wizji. Sformułowano je wspólnie z interesariuszami. W pierwszej kolejności zebrano opinie podczas badań ankietowych, spotkań oraz w formie sondy internetowej. W badaniu internetowym wzięło udział 70 mieszkańców, którzy określili kierunki działań w trzech wymiarach środowiskowym, gospodarczym i społecznym. Opinie zgromadzono i zobrazowano za pomocą narzędzia mentimeter.

Chmura haseł 2 Analiza frekwencyjna odpowiedzi na zagadnienie najważniejsze kierunki działań w obszarze środowiskowym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety „Marzenia o Przasnyszu”

Chmura haseł 3 Analiza frekwencyjna odpowiedzi na zagadnienie najważniejsze kierunki działań w obszarze gospodarczym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety „Marzenia o Przasnyszu”

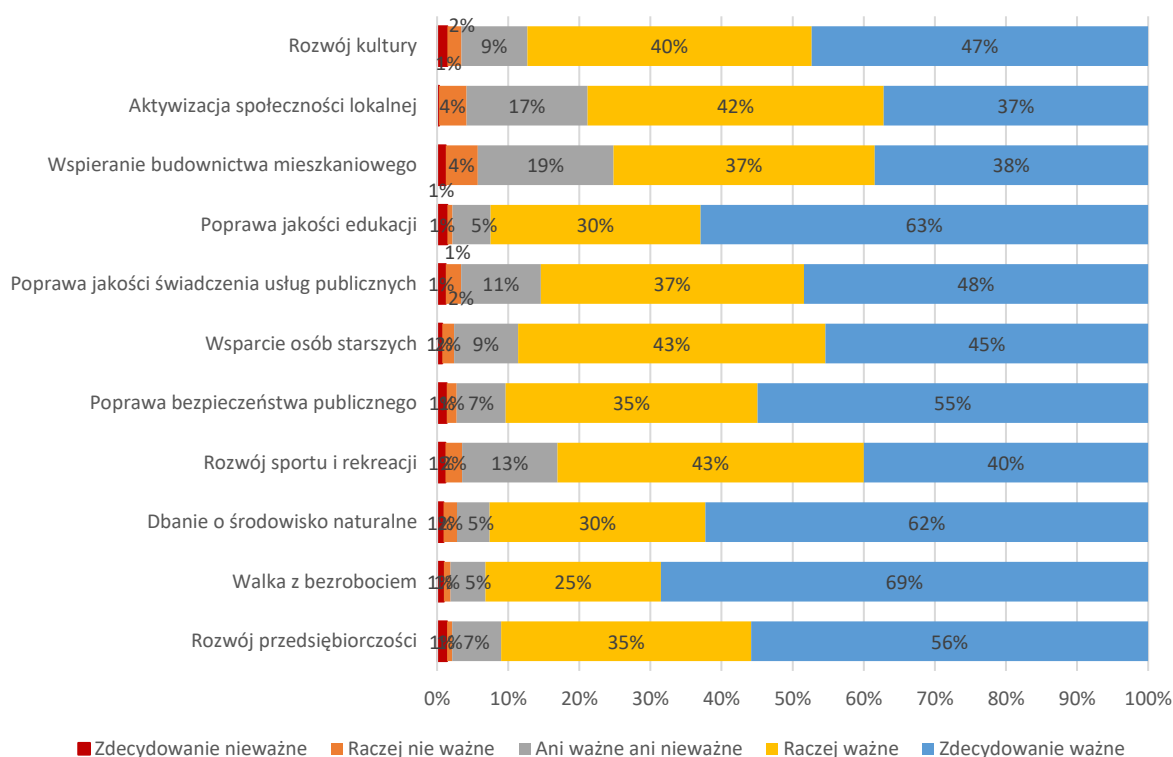
Chmura haseł 4 Analiza frekwencyjna odpowiedzi na zagadnienie najważniejsze kierunki działań w obszarze społecznym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety „Marzenia o Przasnyszu”

Jednocześnie w formułowaniu celów i działań posłużyły wyniki badania społecznego przeprowadzonego na przełomie 2019 i 2020 roku wśród 465 mieszkańców na temat kierunków rozwoju.

Wykres 187 Ocena istotności kierunków rozwoju miasta

Źródło: Ankieta dla mieszkańców miasta Przasnysz

Odpowiedzi te pokazują, że mieszkańcy chcieliby, żeby miasto rozwijało się w możliwie wielu kierunkach. Najwięcej (94% badanych) uznało za ważne walkę z bezrobociem (69% odpowiedzi „zdecydowanie ważne” i 25% „raczej ważne”. W następnej kolejności wskazano poprawę jakości edukacji i dbanie o środowisko naturalne (odpowiednio: 93% i 92% odpowiedzi „zdecydowanie ważne” i „raczej ważne”).

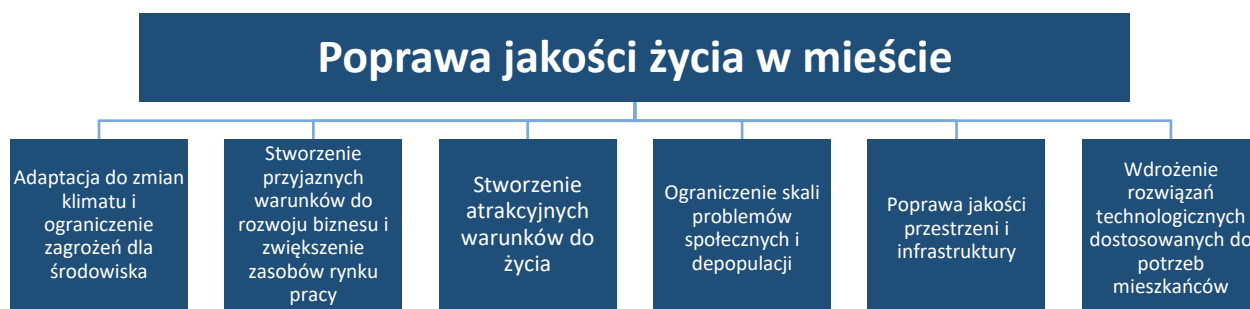

Na podstawie sformułowanej w procesie partycypacyjnym wizji miasta, a następnie przeprowadzonej identyfikacji i hierarchizacji czynników, potencjałów, oraz barier i wyzwań rozwojowych, określono obszary priorytetowe rozwoju Przasnysza (uznając poprawę jakości życia jako cel nadrzędny):

1. Rozwój gospodarczy.
2. Tworzenie warunków do zamieszkania.
3. Podnoszenia jakości usług publicznych i przestrzeni przekładających się na warunki do życia w mieście.

Na podstawie wszystkich zebranych danych sformułowano cel główny jakim jest poprawa jakości życia mieszkańców. Z celu głównego wynikają cele szczegółowe, a do nich przyporządkowano działania.

Schemat 1 Struktura celów i działań

Źródło: Opracowanie własne

Działania

W ramach celów sformułowano działania, które zostały zaprezentowane poniżej.

Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie zagrożeń dla środowiska	Stworzenie przyjaznych warunków do rozwoju biznesu i zwiększenie zasobów rynku pracy	Stworzenie atrakcyjnych warunków do życia	Ograniczenie skali problemów społecznych i depopulacji	Poprawa jakości przestrzeni i infrastruktury	Wdrożenie rozwiązań technologicznych dostosowanych do potrzeb mieszkańców
<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie powierzchni i bioróżnorodności terenów zielonych • Adaptacja do zmian klimatu • Zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> • Stworzenie programu rozwoju przedsiębiorczości • Stworzenie kompleksowego programu wsparcia dla osób wchodzących na rynek pracy • Stworzenie atrakcyjnych terenów inwestycyjnych i zwiększenie atrakcyjności obszarów aktywności gospodarczej 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwijanie i podnoszenie jakości oferty edukacyjno-wychowawczej • Rozwijanie oferty kulturalnej • Tworzenie atrakcyjnych terenów rekreacyjnych • Budowanie tożsamości lokalnej • Aktywizacja społeczności lokalnej • Plan propagowania ruchu rowerowego "Przasnysz -rowerowa stolica Polski" • Budowa marki miasta jako atrakcyjnego przystanku w drodze na Mazury 	<ul style="list-style-type: none"> • Stworzenie atrakcyjnej oferty mieszkaniowej • Budowa systemu wsparcia dla osób starszych • Budowa systemu wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami • Program wsparcia dla grup zmarginalizowanych • Organizacja i promocja programów profilaktycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • Opracowanie dokumentów planistycznych • Tworzenie kompleksowych rozwiązań drogowych 	<ul style="list-style-type: none"> • Wdrożenie energooszczędnych technologii w zarządzaniu miastem • Zastosowanie odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze miejskiej

Działania wynikają wprost z diagnozy miasta, postulatów zgłaszanych przez mieszkańców w trakcie spotkań, wywiadów, badań ankietowych oraz koszt złożonych w czasie naboru przedsięwzięć. Stanowią odpowiedź na najważniejsze problemy miasta, a ich realizacja powinna przyczynić się do ich zniwelowania. Z drugiej strony są formą wykorzystania potencjałów dla rozwoju miasta. Dobór działań jest zasadny i racjonalny, a rozwiązania adekwatne do diagnozy. Zaplanowane działania dopełniają się tematycznie, sprawiając, że plan będzie oddziaływał w wielu wymiarach: środowiskowym, gospodarczym, społecznym, przestrzennym i inteligentnego zarządzania miastem. Wiele działań łączy w sobie elementy kilku wymiarów i ma wpływ na szersze obszary funkcjonowania miasta. Działania podstawowe przewidziano do finansowania w ramach programu „Rozwój Lokalny”. Uzupełniono je o te, których realizację zaplanowano z budżetu miasta i źródeł zewnętrznych. W ujęciu całościowym wieloaspektowość oraz wielowymiarowość działań, ich wzajemne przenikanie i uzupełnianie powinny wpłynąć na synergię działań, a docelowo kompleksowy rozwój społeczno-gospodarczy miasta.

Strukturę wzajemnych powiązań i wpływów, a także odniesienie działań do zdiagnozowanych problemów i potencjałów zawiera poniższa tabela.

Tabela 74 Struktura wzajemnych powiązań i wpływów

Działanie	Powiązanie z problemami	Powiązanie z potencjałami	Cel	Powiązane działanie	Efekty w wymiarze
1. Zwiększenie powierzchni i bioróżnorodności terenów zielonych	Bardzo niska powierzchnia terenów zielonych i ich bioróżnorodność	Pasieka miejska Ogrody działkowe Teren do zazieleniania	Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie zagrożeń dla środowiska	2,3	Ś, S, P
2. Adaptacja do zmian klimatu	Brak adaptacji do zmian klimatu Niska jakość wody w rzece Zła jakość powietrza szczególnie w okresie grzewczym Brak opracowań dotyczących retencjonowania i zagospodarowania wód deszczowych nieuwzględnianie aspektów adaptacji do zmian klimatu w zarządzaniu miastem	Rzeka Węgiełka i zalew Partnerstwo Węgiełki i z PGW Wody Polskie System monitorowania jakości powietrza Rozwój sieci gazowej		1,3	Ś, S, P, I
3. Zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców	Niska świadomość ekologiczna mieszkańców	Ogrody działkowe Partnerstwo Węgiełki		2,7	Ś, S
4. Stworzenie programu rozwoju przedsiębiorczości	Brak polityki gospodarczej miasta	Duże zróżnicowanie branżowe gospodarki Lokalne firmy-marki	Stworzenie przyjaznych warunków do rozwoju biznesu i zwiększenie zasobów rynku pracy	5, 6, 7	G, S
5. Stworzenie atrakcyjnych terenów inwestycyjnych i zwiększenie atrakcyjności obszarów aktywności gospodarczej	Bardzo niska atrakcyjność inwestycyjna Peryferyjna lokalizacja Brak atrakcyjnych nieruchomości inwestycyjnych miasta	Lokalizacja przy DK 57 Rezerwa terenów prywatnych pod działalność gospodarczą Miasto jako ośrodek gospodarczy powiatu Strefa gospodarcza i poligon Politechniki Warszawskiej		4, 5, 6, 7, 20	G, P
6. Stworzenie kompleksowego programu wsparcia dla osób wchodzących na rynek pracy	Niskie kwalifikacje siły roboczej Niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców	Funkcjonowanie i możliwości zatrudnienia w Jednostce Wojskowej Rozwijająca się branża lotnicza Szkoła policealna i uczelnia wyższa		4,7	G, S
7. Rozwijanie i podnoszenie jakości oferty edukacyjno-wychowawczej	Niewystarczająca jakość usług edukacyjnych Niedostatek miejsc w żłobku	Sieć placówek edukacyjnych na wszystkich poziomach		6,3	S, G
8. Rozwijanie oferty kulturalnej	Nieatrakcyjna oferta spędzania czasu wolnego	Dobra infrastruktura i oferta dwóch instytucji kultury Dziedzictwo historyczne i kulturowe		10, 12, 13	S
9. Tworzenie atrakcyjnych terenów rekreacyjnych	Niedostatek atrakcyjnych terenów zielonych i rekreacyjnych	Dobra infrastruktura sportowa szkół Teren do zagospodarowania na cele rekreacyjne	Stworzenie atrakcyjnych warunków do życia	1,19	S,P,Ś
10. Budowanie tożsamości lokalnej	Niski poziom integracji, więzi i lokalnego patriotyzmu	Dziedzictwo historyczne i kulturowe Funkcja miasta pielgrzymkowego		7,11	S, G
11. Aktywizacja społeczności lokalnej	Niski poziom aktywności społecznej Niski poziom aktywności organów konsultacyjno-	Istnienie federacji organizacji pozarządowych i Centrum animacji		10,8	S

	doradczych				
12. Plan propagowania ruchu rowerowego "Przasnysz - rowerowa stolica Polski"	Niewystarczająca infrastruktura rowerowa Niewykorzystany potencjał do organizacji wydarzeń sportowych i promocji miasta	Istnienie producenta rowerów KROSS		10, 13, 9	S, P, Ś
13. Budowa marki miasta jako atrakcyjnego przystanku w drodze na Mazury	Niewykorzystany potencjał turystyczny miasta	Lokalizacja na trasie na Mazury		10, 12, 2	S, P, G
14. Stworzenie atrakcyjnej oferty mieszkaniowej	Niedostatek mieszkań Bardzo zły stan infrastruktury 2 budynków komunalnych	Dwie nieruchomości do zabudowy mieszkaniowej	Ograniczenie skali problemów społecznych i depopulacji	6,22	S, P
15. Budowa systemu wsparcia dla osób starszych	Brak kompleksowych polityk miasta wspierających osoby starsze, Niska aktywność osób starszych	Wdrożone standardy usług opiekuńczych dla osób starszych Innowacje społeczne MOPS Istnienie rady seniorów i grup nieformalnych		8, 11, 16	S, I
16. Budowa systemu wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami	Brak kompleksowych polityk miasta wspierających osoby niepełnosprawne	Wdrożony częściowy system opieki Innowacje społeczne MOPS		15,11	S
17. Program wsparcia dla grup zmarginalizowanych	Brak kompleksowych polityk miasta wspierających osoby ze środowisk zmarginalizowanych Wysoki udział mieszkańców korzystających z pomocy społecznej i koncentracja problemów społecznych na obszarze zdegradowanym	Doświadczenia we wdrażaniu pilotażowych działań aktywizujących Innowacje społeczne MOPS		18,11	S, G
18. Organizacja i promocja programów profilaktycznych	Wysoki odsetek zdarzeń drogowych Brak profilaktyki zdrowotnej i cyberbezpieczeństwa Brak oferty wsparcia młodzieży	Doświadczenie we wdrażaniu działań profilaktycznych Innowacje społeczne MOPS Współpraca z organizacją pozarządową z zakresu bezpieczeństwa w ruchu drogowym		17, 7, 12	S
19. Opracowanie dokumentów planistycznych	Suburbanizacja	Powierzchnia miasta umożliwiająca rozwój		5, 21, 1	P, G
20. Tworzenie kompleksowych rozwiązań drogowych	Niewystarczająca jakość dróg i niedostatek infrastruktury rowerowej Rosnące natężenie ruchu w centrum miasta	Istnienie alternatywnych dla centrum miasta ciągów komunikacyjnych		Poprawa jakości przestrzeni i infrastruktury	5,12
21. Wdrożenie energooszczędnych technologii w zarządzaniu miastem	Niski poziom wykorzystania nowych technologii w zarządzaniu miastem	Istniejące systemy umożliwiające wdrożenie nowych funkcjonalności	Wdrożenie rozwiązań technologicznych dostosowanych do potrzeb mieszkańców	2,14	I, Ś
22. Zastosowanie odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze miejskiej	Niski poziom wykorzystania OZE w zarządzaniu miastem	Budynki miejskie posiadające dobre warunki techniczne do instalacji OZE		2,14,	I, Ś

Działaniami priorytetowymi, które będą miały największe znaczenie dla rozwoju miasta są:

- Zwiększenie powierzchni i bioróżnorodności terenów zielonych,
- Stworzenie atrakcyjnych terenów inwestycyjnych i zwiększenie atrakcyjności obszarów aktywności gospodarczej,
- Stworzenie kompleksowego programu wsparcia dla osób wchodzących na rynek pracy,
- Rozwijanie i podnoszenie jakości oferty edukacyjno-wychowawczej,
- Stworzenie atrakcyjnej oferty mieszkaniowej,
- Zmiana dokumentów planistycznych,
- Wdrożenie energooszczędnych technologii w zarządzaniu miastem oraz wykorzystanie na szeroką skalę OZE.

Największe wysiłki miasto powinno kłaść na działania przyczyniające się do zatrzymania depopulacji szczególnie w grupie młodych ludzi, stworzenie im warunków do zamieszkania, pracy i spędzania czasu wolnego. Jednocześnie bardzo istotne będzie stałe podnoszenie jakości świadczonych usług publicznych tak by wszystkie grupy wiekowe miały w Przasnyszu zapewnione jak najlepsze warunki do życia.

Wymienione działania będą realizowane przez przedsięwzięcia, których uszczegółowienie zawiera tabela załączona do niniejszego planu.

We wszystkich działaniach zostaną uwzględnione zagadnienia horyzontalne. Przedsięwzięcia będą oparte na równości szans i niedyskryminacji, umożliwiając wszystkim, bez względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, orientację seksualną, sprawiedliwe, pełne uczestnictwo we wszystkich działaniach na jednakowych zasadach.

Działania będą też realizowane z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju w tym zasady 4R zakładającej, że rozwój społeczny i gospodarczy nie pozostaje w konflikcie z interesami ochrony środowiska i ładu przestrzennego. Uwzględniają potrzeby przyszłych pokoleń, nie naruszają równowagi przyrodniczej i przestrzennej. Przyczyniają się do redukcji emisji zanieczyszczeń powietrza, zużycia energii z paliw kopalnych. Działania z obszaru środowiska będą też miały korzystny wpływ na zróżnicowanie biologiczne poprzez zwiększenie powierzchni i bioróżnorodności terenów zielonych.

Wszystkie zaplanowane działania będą uwzględniały aspekt dostępności w wymiarach architektonicznym, informacyjnym, cyfrowym i edukacyjnym. Działanie „Budowa systemu wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami” przewiduje realizację przedsięwzięć skierowanych do grupy osób z niepełnosprawnościami, odpowiadające na zdiagnozowane problemy i potrzeby. Wszystkie inwestycje kubaturowe i w przestrzeni publicznej (drogi, tereny zielone) będą pozbawione barier architektonicznych. Przewidziano przeniesienie ośrodka rehabilitacji dla dzieci do dostępnego budynku oraz dostosowanie siedziby urzędu wg zaleceń ze spaceru badawczego.

Przewidziano także szkolenia z zakresu obsługi i savoir-vivre wobec osób z niepełnosprawnościami, projektowania uniwersalnego, tworzenia dostępnych treści dla kadry urzędu i administrowanie stronami internetowymi by treści były dostępne. Działania z udziałem uczestników będą dostępne dla osób z niepełnosprawnościami. Tworzone w ramach projektu materiały i informacje będą dostępne dla programów szcujących.

Zaplanowane działania zakładają wdrożenie dobrych praktyk i działań pilotażowych, możliwych do multiplikacji w innych samorządach:

- model usług opiekuńczych dla osób starszych,
- pilotażowy, pierwszy w kraju projekt „Potencjały – nowe formy kapitału społecznego w gminie miejskiej Przasnysz” zakładający zmianę postaw społecznych,
- budownictwo mieszkaniowe z preferencjami dla osób wchodzących na rynek pracy,
- program budowania tożsamości lokalnej,
- spółdzielnia socjalna osób prawnych,
- koncepcja Smart Town-rozwiązanie adekwatne dla małych miast.

Scenariusze rozwojowe

W procesie planowania rozwoju miasta dokonano analizy możliwych scenariuszy rozwojowych opartych na czynnikach wewnętrznych i zewnętrznych. Przewidziano trzy scenariusze:

- Pesymistyczny – słabe strony pogłębią zagrożenia,
- Realistyczny - mocne strony pozwolą przezwyciężyć zagrożenia, ale część słabości uniemożliwi wykorzystanie szans,
- Optymistyczny – mocne strony pozwolą wykorzystać szanse i ograniczyć skutki zagrożeń.

Scenariusz pesymistyczny jest najbardziej niebezpieczny, w dłuższej perspektywie czasowej może doprowadzić do poważnego kryzysu włącznie z całkowitym załamaniem wydolności finansowej miasta. Scenariusz realistyczny będzie miał najwięcej możliwych komplikacji i będzie wymagał od samorządu ciągłego dążenia do utrzymania pozycji. Scenariusz optymistyczny jest w dużej mierze uzależniony od umiejętności i skuteczności w prowadzeniu polityki rozwoju w tym pozyskiwania środków zewnętrznych. Jest to scenariusz, który może się ziścić w przypadku wystąpienia impulsów rozwojowych, zwłaszcza w obszarze gospodarczym, zależnych jedynie pośrednio od samorządu.

Analiza aktualnej sytuacji miasta, prognoz i możliwych scenariuszy prowadzi do wniosku, że opracowanie i wdrożenie Planu Rozwoju Lokalnego w powiązaniu z Planem Rozwoju Instytucjonalnego jest momentem kluczowym dla miasta. Wymaga od wszystkich uczestników procesu spojrzenia na miasto jako na całość złożonych i powiązanych wzajemnie procesów, a nie z perspektywy pojedynczych problemów czy potrzeb. Odpowiedzialność za przyszłość miasta, jego obecnych i przyszłych mieszkańców w perspektywie krótko i długookresowej wymaga od wszystkich organów odpowiedzialnych za rozwój połączenia sił i konsekwentnego realizowania założonych w PRL celów i działań.

Część IV. Wdrożeniowa

Wstęp

Realizacja Planu Rozwoju Lokalnego nie jest możliwa bez skutecznego zarządzania. Wdrożenie tak wielopłaszczyznowego i wieloaspektowego planu, jakim jest PRL wymaga ustalenia systemu wdrażania oraz procesu jego ewentualnej modyfikacji. Przyjętego planu nie należy traktować jako zamkniętego dokumentu, który ma obowiązywać cały czas w niezmienionym kształcie. Cele i kierunki działań przyjęte zostały w określonych warunkach społecznych, ekonomicznych oraz politycznych, które są stanami dynamicznymi. Dlatego osiągnięcie założonych celów wymaga systematycznego monitorowania zmian wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań rozwoju miasta, ciągłej obserwacji oraz oceny pozytywnych i negatywnych doświadczeń przy wdrażaniu planu. Pozwala to na gromadzenie wiedzy użytecznej w realizacji polityk publicznych, umożliwia formułowanie rekomendacji, a następnie podejmowanie na ich podstawie decyzji, które służą poprawie jakości prowadzonych przez samorząd działań¹⁸⁰.

Finansowanie i harmonogram

Podstawowym źródłem finansowania planu będą środki własne oraz pozyskane fundusze norweskie i EOG, które pozwolą na zrealizowanie większej ilości przedsięwzięć, zgodnie z określonymi priorytetami. Działania uzupełniające finansowane będą ze środków własnych, budżetu państwa, województwa mazowieckiego, funduszy celowych. Dlatego też skuteczne pozyskiwanie środków zewnętrznych powinno być traktowane w sposób priorytetowy przez władze miasta. Konieczne jest zarówno zabezpieczanie środków budżetowych przeznaczonych na sfinansowanie wkładu własnego dla projektów współfinansowanych jak i na przygotowanie projektów (dokumentacje techniczne, zasoby kadrowe do opracowania wniosków aplikacyjnych).

Dla skutecznego wdrożenia PRL zaplanowane w nim działania i przedsięwzięcia powinny mieć pierwszeństwo przed innymi inwestycjami i odzwierciedlenie w budżecie miasta na kolejne lata oraz w wieloletnich planach finansowych.

Planowanie finansowe powinno być oparte na priorytetach rozwojowych oraz realistycznym montażu finansowym, zakładającym maksymalizację zaangażowania budżetu miasta w finansowanie inwestycji. W praktyce oznacza to zarówno poprawę skuteczności pozyskania dochodów, jak i ściślejszą kontrolę oraz ograniczenie wydatków bieżących. W tym ostatnim przypadku należy mówić przede wszystkim o zwiększeniu efektywności wydatków. Pozyskanie funduszy zewnętrznych jest konieczne, ale jest obarczone znacznym ryzykiem, a ponadto realne wydatkowanie środków zewnętrznych (z funduszy strukturalnych UE) nastąpi nie wcześniej niż w 2022 roku. Należy zwrócić też uwagę, że na moment tworzenia dokumentu nie są znane szczegółowe informacje o programach i zasadach finansowania projektów. Samorząd miasta powinien zwiększyć wysiłki związane z bieżącym

---

¹⁸⁰ S. Bienias i in., Ewaluacja Poradnik dla pracowników administracji publicznej, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, 2012.

monitorowaniem sytuacji, dostosowywać harmonogramy działań do zmieniającej się sytuacji oraz szukać alternatywnych źródeł finansowania przedsięwzięć.

Miasto powinno być też przygotowane do wdrażania środków zwrotnych, w trybie partnerstwa między samorządowego i publiczno-prywatnego. Samorząd powinien określić obszary tego partnerstwa i przystąpić do wdrożenia. Jedną z opcji jest nawiązanie współpracy partnerskiej w układzie kilku samorządów i partnera prywatnego w dziedzinach, w których jest to możliwe.

Realizację Planu Rozwoju Lokalnego zaplanowano na lata 2021-2024 z perspektywą do 2029 roku. Ramy czasowe poszczególnych działań i przedsięwzięć zawarto w tabeli. W harmonogramie założono rezerwę czasową wynikającą z analizy ryzyka. Harmonogram realizacji poszczególnych działań i przedsięwzięć po uchwaleniu PRL zostanie wprowadzony do wieloletniej prognozy finansowej, a także do budżetów rocznych. Harmonogram działań związanych z wdrażaniem, monitoringiem i ewaluacją zawarto w dalszej części dokumentu.

Tabela 75 Plan Rozwoju Lokalnego

Nazwa przedsięwzięcia w ramach działania	Podmiot odpowiedzialny za przedsięwzięcie	Zakres czasowy	Szacunkowy koszt(w zł)	Planowane źródła finansowania
DZIAŁANIE PODSTAWOWE 1. Zwiększenie powierzchni i bioróżnorodności terenów zielonych (1 520 000 zł), Podmiot realizujący działanie (lider działania): Miasto Przasnysz				
<i>Przedsięwzięcie 1.</i> Program zazieleniania miasta Przasnysz	Miasto Przasnysz	III 2021 - II 2022	40 000 zł	40 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 2.</i> Tworzenie nowych terenów zielonych w Mieście Przasnysz	Miasto Przasnysz	III 2022 - I 2024	680 000 zł	680 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 3.</i> Utworzenie parku im. S. Cieleckiego "Orlika"	Miasto Przasnysz	I 2023 - IV 2023	200 000 zł	200 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 4.</i> Inwentaryzacja drzewostanu na terenie Miasta Przasnysz	Miasto Przasnysz	II 2021 - II 2022	600 000 zł	600 000 zł - Dotacje na projekt EOG
DZIAŁANIE PODSTAWOWE 2. Adaptacja do zmian klimatu (280 000 zł), Podmiot realizujący działanie (lider działania): Miasto Przasnysz				
<i>Przedsięwzięcie 1.</i> Koncepcja odprowadzenia oraz zagospodarowania wód opadowych i roztopowych	Miasto Przasnysz	II 2021 - IV 2023	150 000 zł	150 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 2.</i> Zapotrzebowanie na transport publiczny - program	Miasto Przasnysz	III 2021 - IV 2021	40 000 zł	40 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 3.</i> Plan adaptacji Miasta Przasnysz do zmian klimatu	Miasto Przasnysz	II 2021 - II 2022	60 000 zł	60 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 4.</i> Rewitalizacja Parku im. Tadeusza Kościuszki w Przasnyszu - koncepcja	Miasto Przasnysz	III 2021 - IV 2021	30 000 zł	30 000 zł - Dotacje na projekt EOG
DZIAŁANIE PODSTAWOWE 3. Zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców (1 035 800 zł), Podmiot realizujący działanie (lider działania): Miasto Przasnysz				
<i>Przedsięwzięcie 1.</i> Program edukacji ekologicznej w żłobku miejskim i miejskich jednostkach oświatowych	Miasto Przasnysz	I 2022 – I 2024	504 000 zł	504 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 2.</i> Wykłady edukacyjne dla działkowców	Miasto Przasnysz	I 2022 – II 2023	10 000 zł	10 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 3.</i> Piknik przyrodniczy w Parku Miejskim im. T. Kościuszki	Miasto Przasnysz	II 2021 - II 2023	100 000 zł	100 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 4.</i> Ścieżka edukacyjno - przyrodnicza w Parku im. T. Kościuszki	Miasto Przasnysz	I 2023 - IV 2023	300 000 zł	300 000 zł - Dotacje na projekt EOG

<i>Przedsięwzięcie 5. Utworzenie stanowiska eko-doradcy dla mieszkańców Miasta Przasnysz</i>	Miasto Przasnysz	II 2021 – I 2024	101 800 zł	101 800 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 6. Plan budowania świadomości ekologicznej mieszkańców</i>	Miasto Przasnysz	I 2022 – II 2022	20 000 zł	20 000 zł - Dotacje na projekt EOG
DZIAŁANIE PODSTAWOWE 4. Stworzenie programu rozwoju przedsiębiorczości (4 732 005 zł), Podmiot realizujący działanie (lider działania): Miasto Przasnysz				
<i>Przedsięwzięcie 1. Realizacja programu szkoleń dla przedsiębiorców</i>	Miasto Przasnysz	I 2023 - I 2024	82 000 zł	82 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 2. Adaptacja budynku usługowego przy ul. Św. St. Kostki na centrum aktywizacyjno - kongresowe</i>	Miasto Przasnysz	III 2021 - I 2024	4 484 005 zł	4 484 005 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 3. Cykliczne spotkania przedsiębiorców z władzami miasta i targi pracy</i>	Miasto Przasnysz	III 2021 - I 2024	86 000 zł	86 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 4. Kampanie edukacyjne wspierające lokalny biznes</i>	Miasto Przasnysz	II 2021 – I 2024	40 000 zł	40 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 5. Opracowanie programu rozwoju przedsiębiorczości - dokument</i>	Miasto Przasnysz	III 2021 - II 2022	40 000 zł	40 000 zł - Dotacje na projekt EOG
DZIAŁANIE PODSTAWOWE 5. Stworzenie atrakcyjnych terenów inwestycyjnych i zwiększenie atrakcyjności obszarów aktywności gospodarczej (1 400 000 zł), Podmiot realizujący działanie (lider działania): Miasto Przasnysz				
<i>Przedsięwzięcie 1. Stworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości - zakup działek przy ul. Kolejowej</i>	Miasto Przasnysz	II 2021 - III 2022	800 000 zł	800 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 2. Stworzenie oferty inwestycyjnej dla przedsiębiorców i jej promocja - działka na ul. Gołymińskiej</i>	Miasto Przasnysz	III 2021 - III 2022	20 000 zł	20 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 3. Poprawa aktywności strefy gospodarczej poprzez rozbudowę ul. Targowej.</i>	Miasto Przasnysz	II 2021 - II 2023	180 000 zł	180 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 4. Budowa parkingu przy ul. Joselewicza</i>	Miasto Przasnysz	II 2022 - IV 2022	400 000 zł	400 000 zł - Dotacje na projekt EOG
DZIAŁANIE PODSTAWOWE 6. Stworzenie kompleksowego programu wsparcia dla osób wchodzących na rynek pracy (1 120 384 zł), Podmiot realizujący działanie (lider działania): Miasto Przasnysz				
<i>Przedsięwzięcie 1. Dobry start z moim samorządem</i>	Miasto Przasnysz	III 2021 - IV 2023	430 684 zł	430 684 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 2. Wsparcie szkoleniowo-doradcze dla młodych ludzi wchodzących na rynek pracy</i>	Miasto Przasnysz	IV 2022 - I 2024	522 700 zł	522 700 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 3. Doradztwo zawodowe</i>	Szkoła Podstawowa nr 1	III 2021 - I 2024	167 000 zł	167 000 zł - Dotacje na projekt EOG
DZIAŁANIE PODSTAWOWE 7. Rozwijanie i podnoszenie jakości oferty edukacyjno-wychowawczej (8 695 396 zł), Podmiot realizujący działanie (lider działania): Miasto Przasnysz				
<i>Przedsięwzięcie 1. Utrzymanie żłobka</i>	Żłobek Miejski	II 2021 – I 2024	510 000 zł	510 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 2. Stworzenie nadzoru merytorycznego nad jakością edukacji</i>	Miasto Przasnysz	II 2021 – I 2024	203 600 zł	203 600 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 3. Przedszkolna Akademia Umiejętności</i>	Miejskie Przedszkole nr 2	III 2021 - I 2024	622 000 zł	622 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 4. Adaptacja budynku</i>	Miasto	III 2021 -	4 997 476 zł	4 997 476 zł -

szkolnego przy ul. Szkolnej na żłobek miejski	Przasnysz	I 2024		Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 5. Rozwój kompetencji kluczowych u uczniów szkół podstawowych miasta Przasnysz</i>	Miasto Przasnysz	III 2021 - II 2023	2 096 320 zł	2 096 320 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 6. Organizacja wydarzeń promujących nauki ścisłe i innowacje</i>	Miasto Przasnysz	II 2021 – I 2024	266 000 zł	266 000 zł - Dotacje na projekt EOG
DZIAŁANIE PODSTAWOWE 8. Rozwijanie oferty kulturalnej (712 000 zł), Podmiot realizujący działanie (lider działania): Miasto Przasnysz				
<i>Przedsięwzięcie 1. Imprezy plenerowe w przestrzeni miejskiej</i>	Miejski Dom Kultury	II 2021 – I 2024	176 000 zł	176 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 2. Strategia Rozwoju Kultury</i>	Miejska Biblioteka Publiczna	II 2021 - IV 2021	27 000 zł	27 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 3. Kalendarz imprez i promocja wydarzeń kulturalnych</i>	Miejska Biblioteka Publiczna	II 2021 – I 2024	35 000 zł	35 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 4. Warsztaty rękodzielnicze</i>	Miejska Biblioteka Publiczna	II 2021 – I 2024	82 000 zł	82 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 5. Festiwal Fabryka Świata</i>	Miejski Dom Kultury	II 2021 – I 2024	392 000 zł	392 000 zł - Dotacje na projekt EOG
DZIAŁANIE PODSTAWOWE 9. Tworzenie atrakcyjnych terenów rekreacyjnych (1 274 600 zł), Podmiot realizujący działanie (lider działania): Miasto Przasnysz				
<i>Przedsięwzięcie 1. Zwiększenie dostępności infrastruktury sportowej w tym szkolnej</i>	Ośrodek Sportu i Rekreacji	II 2021 – I 2024	600 zł	600 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 2. Zagospodarowanie terenu przy ul. Zielonej w Przasnyszu - "stary basen"</i>	Miasto Przasnysz	I 2022 - III 2023	1 000 000 zł	1 000 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 3. Atrakcyjne wykorzystanie terenów rekreacyjnych i obiektów sportowych</i>	Ośrodek Sportu i Rekreacji	II 2021 – I 2024	144 000 zł	144 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 4. Tworzenie nowych terenów rekreacyjnych - skwerów</i>	Miasto Przasnysz	III 2022 - III 2023	130 000 zł	130 000 zł - Dotacje na projekt EOG
DZIAŁANIE PODSTAWOWE 10. Budowanie tożsamości lokalnej (975 600 zł), Podmiot realizujący działanie (lider działania): Miasto Przasnysz				
<i>Przedsięwzięcie 1. Galeria zastużonych postaci historycznych w parku Orlika</i>	Muzeum Historyczne	IV 2023 - I 2024	100 000 zł	100 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 2. Dni Patrona</i>	Miasto Przasnysz	II 2021 - IV 2023	110 000 zł	110 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 3. Chata Przaśnika</i>	Miasto Przasnysz	I 2022 – I 2024	486 000 zł	486 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 4. Plan budowania tożsamości lokalnej – dokument</i>	Muzeum Historyczne	II 2021 - IV 2021	24 600 zł	24 600 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 5. Poznaj swoje miasto</i>	Muzeum Historyczne	III 2021 - I 2024	48 000 zł	48 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 6. Plan uatrakcyjniania zajęć lekcyjnych</i>	Miasto Przasnysz	II 2021 - IV 2022	22 000 zł	22 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 7. Rozwijanie kultu Św. Stanisława Kostki</i>	Muzeum Historyczne	III 2021 - III 2023	80 000 zł	80 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 8. Spotkania w przaśnym grodzie</i>	Muzeum Historyczne	I 2022 – I 2024	20 000 zł	20 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 9. Przedmioty, ludzie, opowieści</i>	Muzeum Historyczne	I 2022 – I 2024	40 000 zł	40 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 10. „Wehikuł Czasu –</i>	Muzeum	II 2021 –	45 000 zł	45 000 zł - Dotacje

Przasnysz AD 1427"	Historyczne	I 2024		na projekt EOG
DZIAŁANIE UZUPEŁNIAJĄCE 11. Aktywizacja społeczności lokalnej (424 100 zł), Podmiot realizujący działanie (lider działania): Miasto Przasnysz				
<i>Przedsięwzięcie 1.</i> Przeniesienie Centrum Animacji i Wsparcia dla Społeczności Lokalnej w Przasnyszu do nowo wyremontowanego budynku znajdującego się przy ul. Św. St. Kostki 6	Miasto Przasnysz	III 2023 - I 2024	2 000 zł	2 000 zł - Środki własne
<i>Przedsięwzięcie 2.</i> Akademia Młodego Samorządowca	Miasto Przasnysz	II 2021 - II 2023	500 zł	500 zł - Środki własne
<i>Przedsięwzięcie 3.</i> Akcja promocyjna 1%	Miasto Przasnysz	II 2021 - I 2024	15 000 zł	15 000 zł - Środki własne
<i>Przedsięwzięcie 4.</i> „RADY w działaniu” – wsparcie szkoleniowo-doradcze dla organów konsultacyjno-doradczych	Miasto Przasnysz	III 2021 - IV 2023	9 000 zł	9 000 zł - Środki własne
<i>Przedsięwzięcie 5.</i> Krok po kroku. Jak zostać Organizacją Pożytku Publicznego?- szkolenia	Miasto Przasnysz	II 2021 - III 2022	7 500 zł	7 500 zł - Środki własne
<i>Przedsięwzięcie 6.</i> Prowadzenie Centrum Animacji i Wsparcia dla Społeczności Lokalnej w Przasnyszu	Miasto Przasnysz	I 2021 - I 2024	231 000 zł	231 000 zł - Środki własne
<i>Przedsięwzięcie 7.</i> Pikniki sąsiedzkie	Miasto Przasnysz	II 2021 - I 2024	10 500 zł	10 500 zł - Środki własne
<i>Przedsięwzięcie 8.</i> Decyduj razem z nami - konsultacje społeczne w Przasnyszu	Miasto Przasnysz	II 2021 - I 2024	10 000 zł	10 000 zł - Środki własne
<i>Przedsięwzięcie 9.</i> Chata Literata - biblioteczna scena letnia	Miejska Biblioteka Publiczna	II 2021 - I 2024	138 600 zł	134 600 zł - Pozostałe dotacje z innych budżetów 4 000 zł - Pozostałe dotacje z budżetu wnioskodawcy
DZIAŁANIE PODSTAWOWE 12. Plan propagowania ruchu rowerowego "Przasnysz - rowerowa stolica Polski" (3 015 800 zł), Podmiot realizujący działanie (lider działania): Miasto Przasnysz				
<i>Przedsięwzięcie 1.</i> Koncepcja rozbudowy sieci drogowej z uwzględnieniem infrastruktury dla ruchu rowerowego	Miasto Przasnysz	III 2021 - II 2022	70 000 zł	70 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 2.</i> Bezpieczeństwo w ruchu drogowym	Szkoła Podstawowa nr 3	II 2021 - I 2024	434 000 zł	434 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 3.</i> Rowerem przez Przasnysz	Miasto Przasnysz	I 2021 - I 2024	622 000 zł	622 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 4.</i> Ścieżka Przaśnika	Miasto Przasnysz	II 2021 - I 2024	1 600 000 zł	1 600 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 5.</i> "Historia kołem się toczy". Wystawa rowerowa wraz z działaniami towarzyszącymi.	Muzeum Historyczne	IV 2021 - I 2024	289 800 zł	289 800 zł - Dotacje na projekt EOG
DZIAŁANIE PODSTAWOWE 13. Budowa marki miasta jako atrakcyjnego przystanku w drodze na Mazury (1 120 000 zł), Podmiot realizujący działanie (lider działania): Miasto Przasnysz				
<i>Przedsięwzięcie 1.</i> Strategia promocji Miasta Przasnysz	Miasto Przasnysz	II 2021 - I 2024	590 000 zł	590 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 2.</i> Targ wyrobów lokalnych "Przaśnik"	Miasto Przasnysz	II 2021 - I 2024	400 000 zł	400 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 3.</i> Stacja z Kulturą	Muzeum	III 2022 -	15 000 zł	15 000 zł - Dotacje

	Historyczne	I 2024		na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 4. Stacja ładowania pojazdów elektrycznych</i>	Miasto Przasnysz	III 2021 - II 2022	115 000 zł	115 000 zł - Dotacje na projekt EOG
DZIAŁANIE PODSTAWOWE 14. Stworzenie atrakcyjnej oferty mieszkaniowej (5 070 851 zł), Podmiot realizujący działanie (lider działania): Miasto Przasnysz				
<i>Przedsięwzięcie 1. Budowa budynku wielorodzinnego</i>	Miasto Przasnysz	III 2021 - I 2024	4 830 851 zł	4 830 851 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 2. Opracowanie dokumentacji projektowych dla budynków mieszkalnych</i>	Miasto Przasnysz	I 2022 - IV 2022	240 000 zł	240 000 zł - Dotacje na projekt EOG
DZIAŁANIE PODSTAWOWE 15. Budowa systemu wsparcia dla osób starszych (870 700 zł), Podmiot realizujący działanie (lider działania): Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej				
<i>Przedsięwzięcie 1. Aktywny Senior</i>	Miejski Dom Kultury	II 2021 – I 2024	60 000 zł	60 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 2. Stworzenie nowego modelu usług opiekuńczych</i>	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	II 2021 – I 2024	352 200 zł	352 200 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 3. Centrum Aktywizacji Seniorów</i>	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	I 2022 – I 2024	398 500 zł	398 500 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 4. Program wsparcia seniorów</i>	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	II 2021 – I 2022	20 000 zł	20 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 5. Zakup sprzętu na potrzeby Centrum Aktywizacji Seniorów</i>	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	III 2021 - IV 2021	40 000 zł	40 000 zł - Dotacje na projekt EOG
DZIAŁANIE UZUPEŁNIAJĄCE 16. Budowa systemu wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami (2 984 500 zł), Podmiot realizujący działanie (lider działania): Miasto Przasnysz				
<i>Przedsięwzięcie 1. Utworzenie Centrum Opiekuńczo Mieszkalnego</i>	Miasto Przasnysz	IV 2021 - IV 2023	2 688 000 zł	2 688 000 zł - Pozostałe dotacje z innych budżetów
<i>Przedsięwzięcie 2. Prowadzenie Centrum Opiekuńczo Mieszkalnego</i>	Miasto Przasnysz	I 2024 – I 2024	296 500 zł	296 500 zł - Pozostałe dotacje z innych budżetów
DZIAŁANIE PODSTAWOWE 17. Program wsparcia dla grup zmarginalizowanych (743 000 zł), Podmiot realizujący działanie (lider działania): Miasto Przasnysz				
<i>Przedsięwzięcie 1. Powołanie Klubu Samopomocy</i>	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	II 2021 – I 2024	140 400 zł	140 400 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 2. Program działań na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi</i>	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	II 2022 - IV 2022	20 000 zł	20 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 3. Klub Integracji Społecznej</i>	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	III 2021 - IV 2023	288 000 zł	288 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 4. Potencjały-nowe formy kapitału społecznego w gminie</i>	Miejski Ośrodek	III 2022 - I 2024	239 600 zł	239 600 zł - Dotacje na projekt EOG

miejskiej Przasnysz	Pomocy Społecznej			
<i>Przedsięwzięcie 5. Utworzenie spółdzielni socjalnej osób prawnych</i>	Miasto Przasnysz	IV 2021 - I 2024	55 000 zł	55 000 zł - Dotacje na projekt EOG
DZIAŁANIE PODSTAWOWE 18. Organizacja i promocja programów profilaktycznych (1 429 560 zł), Podmiot realizujący działanie (lider działania): Miasto Przasnysz				
<i>Przedsięwzięcie 1. CyberSafer</i>	Szkoła Podstawowa nr 1	III 2021 - IV 2023	144 600 zł	144 600 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 2. Świetlica socjoterapeutyczna dla młodzieży</i>	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	IV 2021 - I 2024	209 000 zł	209 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 3. Zajęcia specjalistyczne w przasnyskich przedszkolach 1,2 , i szkołach podstawowych 1,2,3</i>	Miasto Przasnysz	III 2021 - II 2023	145 960 zł	145 960 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 4. Kampania na rzecz zdrowego stylu życia</i>	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	II 2021 – I 2024	930 000 zł	930 000 zł - Dotacje na projekt EOG
DZIAŁANIE PODSTAWOWE 19. Opracowanie dokumentów planistycznych (145 000 zł), Podmiot realizujący działanie (lider działania): Miasto Przasnysz				
<i>Przedsięwzięcie 1. Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego z zakazem zabudowy terenów rolnych oraz wskazaniem obszarów do realizacji inwestycji związanych z Odnawialnymi Źródłami Energii</i>	Miasto Przasnysz	II 2021 - III 2022	65 000 zł	65 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 2. Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w celu wskazania terenów przeznaczonych pod działalność gospodarczą</i>	Miasto Przasnysz	II 2021 - II 2023	80 000 zł	80 000 zł - Dotacje na projekt EOG
DZIAŁANIE UZUPEŁNIAJĄCE 20. Tworzenie kompleksowych rozwiązań drogowych (5 500 000 zł), Podmiot realizujący działanie (lider działania): Miasto Przasnysz				
<i>Przedsięwzięcie 1. Uzupełnienie podstawowego układu drogowego Miasta Przasnysz poprzez przebudowę i rozbudowę ulic Zawodzie i Świerczewo</i>	Miasto Przasnysz	II 2021 - IV 2022	5 500 000 zł	2 750 000 zł - Środki własne 2 750 000 zł - Pozostałe dotacje z innych budżetów
DZIAŁANIE PODSTAWOWE 21. Wdrożenie energooszczędnych technologii w zarządzaniu miastem (281 800 zł), Podmiot realizujący działanie (lider działania): Miasto Przasnysz				
<i>Przedsięwzięcie 1. Utworzenie stanowiska energomenagera</i>	Miasto Przasnysz	II 2021 – I 2024	101 800 zł	101 800 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 2. Opracowanie audytu oświetlenia ulicznego</i>	Miasto Przasnysz	II 2021 - IV 2021	40 000 zł	40 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 3. Program gospodarowania energią w mieście</i>	Miasto Przasnysz	II 2021 – I 2022	40 000 zł	40 000 zł - Dotacje na projekt EOG
<i>Przedsięwzięcie 4. Opracowanie audytów energetycznych budynków miejskich</i>	Miasto Przasnysz	III 2021 - II 2022	100 000 zł	100 000 zł - Dotacje na projekt EOG
DZIAŁANIE UZUPEŁNIAJĄCE 22. Zastosowanie odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze miejskiej (840 000 zł), Podmiot realizujący działanie (lider działania): Miasto Przasnysz				
<i>Przedsięwzięcie 1. Instalacja ogniw</i>	Miasto	III 2021 -	840 000 zł	840 000 zł -

fotowoltaicznych na szkołach miejskich	Przasnysz	IV 2021		Pozostałe dotacje z innych budżetów
Podsumowanie ram finansowych DZIAŁAŃ PODSTAWOWYCH , z tego:				34 422 496 zł
Przedsięwzięcia o charakterze inwestycyjnym				20 633 132 zł
Przedsięwzięcia o charakterze nieinwestycyjnym				13 789 364 zł
Podsumowanie ram finansowych DZIAŁAŃ UZUPEŁNIAJĄCYCH				9 748 600 zł
Ramy finansowe PLANU ROZWOJU LOKALNEGO				44 171 096 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie generatora planrozwoju.miasta.pl

Systemy zarządzania – zapewnienie efektywności i skuteczności w realizacji PRL w wymiarze operacyjnym, finansowym i przestrzennym

Efektywne i skuteczne realizowanie Planu Rozwoju Lokalnego stanowi wyzwanie dla samorządu miejskiego, zarówno władzy uchwałodawczej jak i wykonawczej (kierownictwa urzędu i pracowników urzędu różnych szczebli, a także jednostek organizacyjnych). W tym kontekście powiązania PRL z PRI jest kluczowe.

W wymiarze **organizacyjnym** (efektywność operacyjna i inwestycyjna) niezbędne jest:

- Stworzenie odpowiedniej struktury organizacyjnej, z wyraźnym podziałem odpowiedzialności i kompetencji dla poszczególnych poziomów, oraz opracowanie kluczowych procesów gwarantujących skuteczną realizację planu organizacji w zakresie produktów, rezultatów i oddziaływania, w powiązaniu z planowaniem finansowym i analizą dostępności zasobów,
- Przekładanie celów strategicznych i operacyjnych organizacji na odpowiednie plany i zadania dla jej komórek organizacyjnych i poszczególnych pracowników,
- Opracowywanie polityki zarządzania zasobami ludzkimi na podstawie strategii i planów organizacji, z uwzględnieniem koniecznych kompetencji pracowników (kwalifikacji, umiejętności i postawy), w tym stosowanie profili kompetencyjnych oraz opisów stanowisk i funkcji na potrzeby planów: naboru i rozwoju zawodowego pracowników,
- Stworzenie struktur wewnętrznych zarządzanych zadaniowo i projektowo, szczególnie w przypadku realizacji projektów o szczególnym znaczeniu dla rozwoju miasta,
- Określenie mierzalnych celów krótko- i długoterminowych dla wszystkich poziomów i obszarów organizacji, zgodnie z wytycznymi kontroli zarządczej,
- Rozwijanie systemu kontroli zarządczej, obejmującego zarządzanie ryzykiem i wewnętrzny system kontroli finansowej oraz stałe monitorowanie wyników organizacji w zakresie celów strategicznych i operacyjnych,
- Regularne gromadzenie i analizowanie odpowiednich informacji o istotnych zmiennych, takich jak rozwój sytuacji polityczno-prawnej, społeczno-kulturowej, społecznej, ekologicznej, gospodarczej, technologicznej i demograficznej,
- Inicjowanie i organizowanie zadaniowych relacji partnerskich oraz opracowywanie i wdrażanie wspólnych projektów z innymi organizacjami sektora publicznego, w tym identyfikacja potrzeb zawierania długoterminowych partnerstw publiczno-prywatnych,
- Zwiększenie wiedzy i zaangażowania pracowników urzędu i jednostek organizacyjnych w realizację planu.

W wymiarze **gospodarki finansowej** niezbędne jest:

- Dostosowywanie gospodarki finansowej miasta i jej jednostek organizacyjnych do celów strategicznych,
- Wprowadzenie metodologii zapewniającej spójność prognozowania finansowego i planowania inwestycyjnego, w tym stosowanie metod i kryteriów priorytetyzacji inwestycji i powiązania planowania finansowego z metodologią analizy finansowej,
- Opieranie decyzji inwestycyjnych i kontroli finansowej na analizie kosztów i korzyści, zasadzie trwałego/zrównoważonego rozwoju oraz kosztów jednostkowych usług,
- Uwzględnianie w dokumentach budżetowych danych o efektywności, takich jak informacje o osiągniętych celach, w kontekście efektów bezpośrednich i długofalowych,
- Analiza ryzyk i szans wynikających z decyzji finansowych, w ramach prowadzonej kontroli zarządczej I i II stopnia,
- Zapewnienie przejrzystości finansów i budżetu,
- Zapewnienie wydajnego kosztowo, efektywnego oraz ekonomicznego zarządzania zasobami finansowymi poprzez zastosowanie efektywnego finansowo ewidencjonowania kosztów i systemu controllingu,
- Ocenianie bieżących zadań pod kątem efektów bezpośrednich (dostarczanych produktów i usług) i skutków długofalowych (oddziaływania w społeczeństwie) oraz jakości planów strategicznych i operacyjnych,
- Opracowanie i stosowanie metod pomiaru efektywności jednostek organizacyjnych na wszystkich poziomach, porównując zależności pomiędzy nakładami, a efektami (efektywność) oraz pomiędzy efektami, a następstwami (skuteczność).

W wymiarze **przestrzennym** (wizja i spójność przestrzenna) niezbędne jest:

- Aktualizacja polityk i planów przestrzennych i zapewnienie ich spójności z dokumentami strategicznymi, w tym z koncepcjami zagospodarowania poszczególnych części miasta, m.in. w podziale na obszary rozwoju gospodarczego, mieszkaniowego i przestrzeni publicznej, z wnikliwym uwzględnieniem potencjałów rozwojowych poszczególnych obszarów gminy,
- Opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, zharmonizowanych z polityką przestrzenną.

W wymiarze **komunikacji wewnętrznej i społecznej** oraz wizerunkowej niezbędne jest:

- Stworzenie warunków dla efektywnej komunikacji wewnętrznej i zewnętrznej budującej integrację i aktywność społeczną,
- Budowanie i utrzymywanie partnerstwa i sieci współpracy z ważnymi interesariuszami (mieszkańcy, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, instytucje publiczne i inne),
- Budowanie i podnoszenie publicznej świadomości, reputacji i uznania dla miasta, jego walorów oraz świadczonych przez nie usług. Opracowywanie strategii promocji wraz z systemem identyfikacji wizualnej, planu budowania tożsamości lokalnej.

Kluczowe instytucje i podmioty zaangażowane w proces wdrażania PRL

Aby zrealizować ambitne cele wyznaczone w Planie Rozwoju Lokalnego konieczne jest podjęcie działań o charakterze partnerskim pomiędzy władzami miasta i społecznością lokalną. Niezbędne jest ich rzetelna realizacja, monitoring i ocena. Innym wymiarem partnerstwa jest współpraca między samorządami, szczególnie z powiatem.

Ma ona decydujący wpływ na skuteczność wdrażania planu, zwłaszcza w odniesieniu do rozwoju infrastruktury drogowej, transportu, ochrony środowiska, ale także sfery społecznej.

Znaczenie tej współpracy będzie coraz większe i musi być uwzględnione w polityce władz samorządowych. Znajduje to odzwierciedlenie w dokumentach i rozstrzygnięciach przyjętych na szczeblu krajowym i regionalnym.

Kluczowym działaniem w tym procesie będzie promowanie planu oraz dystrybucja informacji na temat jej wdrażania - jako czynników, które zapewniają zainteresowanie i aktywny udział mieszkańców we współkreowaniu polityki rozwojowej miasta.

W tym kontekście kluczowymi podmiotami zaangażowanymi we wdrażanie planu będą oprócz wszystkich miejskich jednostek organizacyjnych, partnerzy i podmioty zaangażowane w realizację poszczególnych przedsięwzięć.

Niezbędne jest też włączenie się w proces interesariuszy, których udział przewidziano w zaplanowanych działaniach. Udział mieszkańców będzie też niezbędny w realizacji badań społecznych, konsultacjach oraz systemie monitoringu i oceny planu.

Naturalnie odpowiedzialność za realizację Planu Rozwoju Lokalnego spoczywa na władzach miasta, Urzędzie Miasta i jednostkach organizacyjnych. Nadzór nad realizacją programu będzie pełnił Burmistrz Przasnysza jako organ wykonawczy. Merytorycznie za koordynację prac związanych z monitorowaniem i oceną postępów realizacji planu będzie odpowiadał Zastępca Burmistrza. Wszyscy pracownicy merytoryczni urzędu i kierownicy jednostek organizacyjnych będą zobowiązani do opracowywania oraz terminowego przekazywania danych o postępach realizacji przedsięwzięć w tym raportowanie o ryzyku i danych do systemu monitorowania i oceny planu (zgodnie z ustaloną procedurą). Za techniczne opracowywanie danych i raportów, a także organizację spotkań będą odpowiedzialni pracownicy Wydziału Inwestycji, Rozwoju i Pozyskiwania Środków Zewnętrznych.

W przypadku uzyskania dofinansowania za realizację projektu tj. za:

- zarządzanie, w tym koordynację działań podejmowanych przez podmioty uczestniczące we wdrażaniu,
- monitorowanie przedsięwzięć,
- sprawozdawczość, w tym raportowanie do Operatora Programu (zgodnie z zawartą umową o dofinansowanie),
- kontrolę, w tym kontrolę finansową,
- ocenę (ewaluację) efektów wdrożenia PRL,
- informowanie i promocję,
- badania społeczne i monitorowanie wskaźników w trakcie realizacji PRL,
- kontrolę ryzyka,
- zagadnienia horyzontalne,
- prawidłowe wdrażanie standardów dostępności

będzie odpowiedzialny zespół projektowy oraz wspierający go pracownicy merytoryczni urzędu oraz miejskich jednostek organizacyjnych.

Ponadto zaplanowano powołanie zespołu ds. rozwoju miasta, który ma stanowić organ konsultacyjno-doradczy wspierający samorząd w zakresie realizacji PRL i PRI. W skład zespołu będą wchodzić przedstawiciele kluczowych interesariuszy powołani zarządzeniem Burmistrza. Przewiduje się, że członkowie zespołu będą dostarczali miastu informacji i danych o zachodzących procesach społeczno-gospodarczych, a także brali udział w corocznym monitorowaniu postępów realizacji planów i ewaluacji. Będzie on ciałem opiniującym raport z monitorowania oraz ewaluacji planu przed jego przekazaniem radzie miejskiej i mieszkańcom.

Analiza ryzyka

Przeprowadzona analiza ryzyka jest zgodna z zasadami określonymi w Standardach kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych wprowadzonymi Komunikatem nr 23 Ministra Finansów z 16 grudnia 2019 r., jak również wytycznymi zawartymi w Komunikacie nr 6 Ministra Finansów z dnia 6 grudnia 2012 roku w sprawie szczegółowych wytycznych dla sektora finansów publicznych w zakresie planowania i zarządzania ryzykiem. Analiza jest zgodna także z podstawowymi metodami zarządzania projektami, czyli PMI oraz PRINCE2.

Na podstawie przytoczonych metodyk i wytycznych Ministerstwa Finansów, w niniejszym dokumencie przyjęto następującą procedurę w procesie analizy i zarządzania ryzykiem:

- Identyfikacja ryzyka (rozważenie ryzyk, które mogą mieć wpływ na stopień osiągnięcia celów).
- Ocena ryzyka (jakościowa i ilościowa ocena, klasyfikacja ryzyk).
- Sterowanie ryzykiem (zidentyfikowanie odpowiednich reakcji na ryzyko, przydzielenie im właścicieli ryzyka, następnie wykonanie, monitorowanie i kontrolowanie tych reakcji).

Za ważny aspekt procesu przyjęto także odpowiedni stopień komunikacji z interesariuszami.

Identyfikacja ryzyka

Wstępem do identyfikacji ryzyka jest zawsze dokładne zrozumienie celów i zadań projektu, jak również tego co może wpływać na osiągnięcie tychże celów. Stąd proces identyfikacji poprzedzono przeglądem i dokładną analizą sformułowanych celów. Identyfikacja ryzyk została przeprowadzana przed rozpoczęciem projektu, ale będzie także kontynuowana okresowo w trakcie realizacji projektu (nie rzadziej niż raz w roku), gdyż nie wszystkie potencjalne zdarzenia mogą być znane przed rozpoczęciem realizacji projektu. Źródeł potencjalnych ryzyk szukano wewnątrz Miasta, jak również w środowisku, w jakim Miasto funkcjonuje.

W procesie identyfikacji zastosowano następujące techniki:

- Analiza procesów

Analiza procesowa pozwala wskazać potencjalne miejsca usprawnień, które stać się mogą zmiennymi wpływającymi na kształtowaną strategię zarządzania. Poprzez wyodrębnienie i eksplorację właściwości i składników danego procesu takich jak nakłady, zadania, obowiązki i rezultatów zapewnia identyfikację relacji zachodzących pomiędzy nimi. Pozwala ona na ocenę procesów wewnętrznych z uwzględnieniem wpływu otoczenia, zrozumienie kluczowych działań danego zjawiska, organizacji, uporządkowanie rozumienia pojęć i ich właściwości oraz określenie odpowiedzialności za realizację danego procesu. Stworzenie mapy wybranych procesów umożliwia ich analizę i wskazanie potencjalnych miejsc wpływających na poprawę efektywności procesów i eliminujących sytuacje niepożądane.

- Burza mózgów

Metoda służąca pozyskaniu informacji od uczestników spotkania na sprecyzowany problem dotyczący danego projektu, zadania. Każdy uczestnik ma możliwość wyrażenia swojej opinii, która nie jest oceniana pod względem wartości informacji. Nie zakłada się sztywnych ram prowadzenia dyskusji. Istotny jest jak największy przepływ informacji z wyłączeniem stereotypowego myślenia o danym zagadnieniu. Prowadzi to do znacznej otwartości uczestników i wyrażania nowych opinii i podawania rozwiązań.

W procesie identyfikacji ryzyk wzięty udział osoby, które są odpowiedzialne za realizację wyznaczonych celów i zadań oraz osoby je realizujące, w tym w szczególności Zespół roboczy. Osobą odpowiedzialną za cały proces zarządzania ryzykiem jest Zastępca Burmistrza.

Ryzyka zidentyfikowano na poziomie działań. Wszystkie zidentyfikowane ryzyka poddano ocenie.

Tabela 76 Potencjalne ryzyka i ich kategoryzacja

Kategoria ryzyka	Potencjalne ryzyka
Finansowo-inwestycyjne	Wzrost kosztów inwestycji
	Opóźnienia w realizacji inwestycji
	Brak źródeł finansowania
	Zakwestionowanie wydatków kwalifikowanych grożące obniżeniem dofinansowania projektu
Instytucjonalne	Niekorzystna zmiana polityki Państwa
	Paraliż decyzyjny
	Kłopoty komunikacyjne i nieefektywny system przepływu informacji
	Nieodpowiedni podział kompetencji i nieprecyzyjne określenie zakresów obowiązków
Operacyjno - Technologiczne	Negatywny wpływ na infrastrukturę (np. przeciążenia sieci, zakłócenia w dostawach energii i łączności)
	Nieadekwatność rozwiązań projektu technicznego do postępu technologicznego
	Wzrost kosztów operacyjnych
Prawno-administracyjne	Niekorzystne zmiany prawne, brak jasnych przepisów w danym zakresie i niejednolite orzecznictwo
	Problemy z zamówieniami publicznymi
Psychospołeczne	Niekorzystne procesy demograficzne
	Działania lobbingowe
	Presja, naciski grup interesu
Rynkowe	Zmiana kursów walut
Środowiskowe	Protesty społeczne w tym ekologów
Zasobowe	Strata kluczowych zasobów koniecznych do realizacji projektu
	Niedostateczne kwalifikacje pracowników/urzędników
	Niemożność znalezienia właściwych zasobów koniecznych do wykonania projektu
Kryzysowe	Pojawienie się klęsk żywiołowych
	Stan epidemii (COVID)

Ocena ryzyka (analiza ryzyka)

Ocena ryzyka, służyła poznaniu zakresu, w jakim ryzyka mogą wywrzeć wpływ na osiągnięcie celów. Szacowano istotność ryzyka poprzez określenie prawdopodobieństwa wystąpienia ryzyka oraz ocenę jego skutków. Zastosowano następujące skale jakościowe dla oceny prawdopodobieństwa oraz skutku danego ryzyka:

Tabela 77 Skala prawdopodobieństwa wystąpienia ryzyka

Bardzo nieprawdopodobne - A (1-25%)	Bardzo niskie bądź niskie prawdopodobieństwo zaistnienia zdarzenia, maksymalnie 25%
Nieprawdopodobne - B (26-50%)	Mało prawdopodobne zaistnienia zdarzenia, mieszczące się w przedziale 26-50%
Prawdopodobne - C (51-75%)	Zaistnienie zdarzenia istotnie prawdopodobne, mieszczące się w przedziale 51-75%
Niemal pewne - D (76-99%)	Zaistnienie zdarzenia wysoce prawdopodobne bądź niemal pewne, w przedziale 76-99%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie generatora wniosków

Tabela 78 Skala oceny skutków ryzyka

Minimalny I (1-25%)	Brak oddziaływania, albo nieznaczny wpływ na cele i spodziewane korzyści projektu, nawet przy braku podjęcia działań zaradczych. Podjęcie działań zaradczych niweluje negatywne skutki oddziaływania prawie w całości.
Umiarkowany II (26-50%)	Umiarkowane oddziaływanie na cele i spodziewane korzyści projektu, które można dodatkowo minimalizować poprzez podjęcie działań zaradczych. Osiągnięcie średnio- i długookresowych celów nie jest zagrożone, chociaż stopień ich osiągnięcia może odbiegać nieco od zaplanowanych poziomów.
Poważny III (51-75%)	Silny negatywny wpływ na cele i spodziewane korzyści projektu, które niezwykle trudno jest niwelować podjęciem działań zaradczych. Średnio- i długookresowe cele zostają osiągnięte w stopniu dalekim od zakładanego.
Bardzo poważny IV (76-99%)	Bardzo poważny, negatywny wpływ na cele i spodziewane korzyści projektu, mogący skutkować poważną albo nawet całkowitą utratą zakładanych efektów. Nawet podjęcie szeroko zakrojonych działań zaradczych nie jest w stanie przeciwdziałać negatywnym skutkom. Średnio- i długookresowe cele nie są osiągnięte, bądź osiągnięte w minimalnym zakresie.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie generatora wniosków

Tabela 79 Analiza ryzyka

Lp.	Ryzyko	Kategoria ryzyka	Przyczyna materializacji ryzyka	Kategoria wpływu	Potencjalne skutki	Numer działania, którego dotyczy	Prawdopodobieństwo	Wpływ	Oznaczenie kolorystyczne
1	Protesty społeczne w tym ekologów	Środowiskowe	Brak konsultacji z organizacjami społecznymi i ekologicznymi na etapie projektowania inwestycji	Harmonogram, cele	Projekt może się opóźnić, nie-wszystkie cele zostaną osiągnięte na czas, projekt może stracić część dofinansowania	9	B	II	D9R1
						5	B	II	D5R1
						20	A	II	D20R1
						14	C	II	D14R1
2	Opóźnienia w realizacji inwestycji	Finansowo-inwestycyjne	Błędy w dokumentacji technicznej, brak synchronizacji i współdziałania stron umowy na etapie realizacji	Harmonogram, cele, funkcja	Konieczność wprowadzenia w projekcie rozwiązań zamiennych w stosunku do pierwotnych. Założony efekt nie zostanie osiągnięty w określonym czasie, projekt może stracić część dofinansowania	14	B	II	D14R2
						12	B	II	D12R2
						9	B	II	D9R2
						5	A	II	D5R2

3	Wzrost kosztów inwestycji	Finansowo-inwestycyjne	Błędy w dokumentacji na podstawie, której szacowano wartość inwestycji podczas planowania budżetu, modyfikacje zakresu inwestycji	Budżet, harmonogram, cele, funkcja	Projekt może się opóźnić, nie-wszystkie cele zostaną osiągnięte na czas, projekt może stracić część dofinansowania i obciążyć dodatkowo budżet beneficjenta	20	A	II	D20R3
						22	A	II	D22R3
						5	A	II	D5R3
						7	A	II	D7R3
						9	A	II	D9R3
						12	B	II	D12R3
						14	B	II	D14R3
4	Nieodpowiedni podział kompetencji i nieprecyzyjne określenie zakresów obowiązków	Instytucjonalne	Brak narzędzi umożliwiających właściwe diagnozowanie, ocenianie kompetencji pracowników	Struktura organizacyjna, cele	Nieefektywna działalność urzędu, projekt może nie zostać zrealizowany we właściwym czasie i nie osiągnąć zamierzonego skutki	1	A	II	D1R4
						2	A	II	D2R4
						3	A	II	D3R4
						4	B	II	D4R4
						5	B	II	D5R4
						6	A	II	D6R4
						7	A	II	D7R4
						8	B	II	D8R4
						9	B	II	D9R4
						10	B	II	D10R4
						11	B	II	D11R4
						12	B	II	D12R4
						13	A	II	D13R4
						14	B	II	D14R4
						15	A	III	D15R4
						16	B	II	D16R4
						17	B	II	D17R4
						18	A	II	D18R4
						19	A	II	D19R4
						20	A	II	D20R4
						21	B	II	D21R4
						22	A	II	D22R4
5	Kłopoty komunikacyjne i nieefektywny przepływ informacji	Instytucjonalne	Nieadekwatność informacji na podstawie których podejmuje się decyzje, utrata informacji, brak zaufania	Efektywność pracy, struktura organizacyjna	Brak współpracy utrudniają sprawną realizację projektu	1	A	II	D1R5
						2	B	II	D2R5
						3	A	II	D3R5
						4	B	II	D4R5
						5	B	II	D5R5
						6	A	II	D6R5
						7	B	II	D7R5
						8	B	II	D8R5
						9	B	II	D9R5
						10	B	II	D10R5
						11	B	II	D11R5
						12	B	II	D12R5
						13	B	II	D13R5
						14	B	II	D14R5
						15	A	III	D15R5
						16	B	II	D16R5
						17	B	II	D17R5
						18	A	II	D18R5

						19	A	II	D19R5
						20	A	II	D20R5
						21	B	II	D21R5
						22	A	II	D22R5
6	Problemy z zamówieniami publicznymi	Prawno-administracyjne	Brak znajomości rynku zainteresowanych wykonawców, wady opisu przedmiotu zamówienia, niezrównoważone warunki umowy	Harmonogram, budżet	Realizacja projektu może ulec opóźnieniu, a koszty realizacji wzrosną	1	A	I	D1R6
						2	A	II	D2R6
						12	B	II	D12R6
						7	B	II	D7R6
						5	A	II	D5R6
						14	B	II	D14R6
7	Niekorzystne procesy demograficzne	Psycho-społeczne	Brak konsultacji społecznych, presja społeczna, zmiana zapotrzebowania beneficjentów	Harmonogram, cele	Realizacja projektu może ulec opóźnieniu, nie-wszystkie założenia i cele projektu zostaną osiągnięte co będzie skutkowało utratą części dofinansowanie	5	A	II	D5R7
						14	A	II	D14R7
						12	A	II	D12R7
						7	B	II	D7R7
8	Zmiana kursów walut	Rynkowe	Krach na rynkach finansowych niestabilność finansowa organów rządowych i instytucji finansowych, proces globalizacji	Budżet	Wzrost kosztów realizacji projektu	1	B	II	D1R8
						2	B	I	D2R8
						3	B	I	D3R8
						4	B	I	D4R8
						5	B	II	D5R8
						6	A	II	D6R8
						7	B	II	D7R8
						8	B	II	D8R8
						9	B	II	D9R8
						10	A	II	D10R8
						11	B	I	D11R8
						12	B	I	D12R8
						13	B	I	D13R8
						14	B	II	D14R8
						15	B	I	D15R8
						16	B	I	D16R8
						17	B	I	D17R8
						18	B	I	D18R8
						19	B	I	D19R8
						20	B	II	D20R8
						21	B	I	D21R8
						22	B	II	D22R8
9	Strata	Zasobowe	Brak odpowiedniego	Efektywność	Realizacja	1	A	II	D1R9

	kluczowych zasobów koniecznych do realizacji projektu		systemu motywacyjnego i rozwojowego, wypalenie zawodowe, brak systemu retencji kadr	pracy, struktura organizacyjna, harmonogram	projektu może ulec opóźnieniu i niewszystkie założenia i cele projektu zostaną osiągnięte. Wzrosną koszty związane z procesem uzupełnienia kadry	2	A	II	D2R9
						3	B	II	D3R9
						4	B	II	D4R9
						5	A	II	D5R9
						6	B	II	D6R9
						7	A	II	D7R9
						8	B	II	D8R9
						9	A	II	D9R9
						10	B	II	D10R9
						11	B	II	D11R9
						12	B	II	D12R9
						13	B	II	D13R9
						14	B	II	D14R9
						15	A	III	D15R9
						16	B	II	D16R9
						17	B	II	D17R9
						18	A	II	D18R9
						19	B	II	D19R9
						20	B	II	D20R9
						21	B	II	D21R9
						22	B	II	D22R9
						10	Niedostateczne kwalifikacje pracowników/urzędników	Zasobowe	Brak systemu szkoleń i rozwoju kompetencyjnego pracownika
2	B	II	D2R10						
3	B	II	D3R10						
4	B	II	D4R10						
5	A	II	D5R10						
6	B	II	D6R10						
7	A	II	D7R10						
8	B	II	D8R10						
9	A	II	D9R10						
10	A	II	D10R10						
11	A	II	D11R10						
12	B	II	D12R10						
13	B	II	D13R10						
14	A	II	D14R10						
15	A	III	D15R10						
16	B	II	D16R10						
17	B	II	D17R10						
18	A	II	D18R10						
19	A	II	D19R10						
20	B	II	D20R10						
21	B	III	D21R10						
22	B	III	D22R10						

Źródło: Opracowanie własne

W większości przypadków prawdopodobieństwo oceniono na A (bardzo nieprawdopodobne) i B (nieprawdopodobne). Ocena C (prawdopodobne) została nadana raz w przypadku działania nr 14.

Wpływ oceniono na I (minimalny) i II (umiarkowany). Poziom trzeci (poważny) dotyczy wyłącznie działania nr 15.

W opinii Zespołu najważniejsze ryzyka, to instytucjonalne i zasobowe, dotyczą one największej ilości działań.

Sterowanie ryzykiem (reakcja na ryzyko)

Dla wszystkich zidentyfikowanych ryzyk przewidziano reakcję, która pozwoli wyeliminować, zredukować, bądź zneutralizować skutki materializacji ryzyka. Dla zaplanowania reakcji posłużono się następującą klasyfikacją:

- unikanie - polega na zmianie planu projektu w taki sposób, by wyeliminować dane ryzyko albo uwarunkowania z nim związane, lub by uchronić cele projektu od ewentualnych skutków wystąpienia tego ryzyka. W ramach unikania możliwe do podjęcia są następujące działania: przyjęcie sprawdzonych metod realizacji zamiast nowatorskich rozwiązań, unikanie niesprawdzonych wykonawców, zwiększenie czasu przeznaczanego na realizację projektu, zwiększenie zasobów
- łagodzenie – to strategia polegająca na zmniejszaniu prawdopodobieństwa lub skutków wystąpienia niekorzystnego zdarzenia ryzyka do akceptowalnego poziomu. Podjęcie odpowiednio wczesnych działań mających na celu zmniejszenie prawdopodobieństwa lub skutków wystąpienia ryzyka dla projektu jest znacznie bardziej skuteczne, aniżeli próby naprawienia szkód po fakcie. Koszty łagodzenia powinny być dostosowane do szacowanego prawdopodobieństwa oraz skutków wystąpienia ryzyka. Działania podejmowane w ramach łagodzenia ryzyka włączane są do planu projektu, a ich budżet staje się częścią budżetu projektu.
- redukcja – proaktywne działania podjęte w celu zmniejszenia prawdopodobieństwa wystąpienia zdarzenia lub ograniczenie wpływu zdarzenia

Rodzaje reakcji na szansę:

- Wykorzystanie – wykorzystanie szansy w celu zapewnienia, że ona zaistnieje a jej potencjał zostanie wykorzystany
- Wzmocnienie – proaktywne działania podejmowane w celu zwiększenia prawdopodobieństwa wystąpienia zdarzenia lub zwiększenia wpływu zdarzenia, jeżeli ono wystąpi
- Odrzucenie - podjęcie świadomej i przemyślanej decyzji o niewyeksplorowaniu lub nierozwijaniu szansy po ustaleniu, że jest to bardziej ekonomiczne niż próba podejmowania jakiejś reakcji
- Współdzielenie - partnerzy w projekcie wspólnie dzielą się zyskiem

Zgodnie z przyjętą klasyfikacją, zaplanowano następujące reakcje dla najważniejszych zidentyfikowanych ryzyk:

Tabela 80 Reakcje na zidentyfikowane ryzyka

Ryzyko	Kategoria reakcji na ryzyko	Właściciel ryzyka	Reakcja na ryzyko
Protesty ekologów	Redukowanie	Naczelnik Wydziału GKOŚ	Właściwa akcja informacyjna, szerokie konsultacje z wszystkimi możliwymi organizacjami z terenu Miasta, włączenie interesariuszy w proces decyzyjny
Opóźnienia w realizacji inwestycji	Unikanie	Naczelnik Wydziału IMR	Eliminacja błędów projektowych na etapie projektowania poprzez techniczne konsultacje proponowanych rozwiązań. Ścisła współpraca z wykonawcą inwestycji poprzez organizację narad koordynacyjnych
Wzrost kosztów inwestycji	Unikanie	Naczelnik Wydziału IMR	Bieżąca konsultacja rozwiązań technicznych i technologii proponowanej przez projektanta. Weryfikacja wartości inwestorskiej zadania w stosunku do aktualnych cen rynkowych
Nieodpowiedni podział kompetencji i nieprecyzyjne określenie obowiązków	Redukowanie	Burmistrz, Zastępca Burmistrza	Opracowanie i wdrożenie systemu oceny intensyfikacji prac poszczególnych stanowisk i kompetencji poszczególnych pracowników
Problemy z zamówieniami publicznymi	Unikanie	Naczelnik Wydziału IMR	Uprzednia analiza rynku wykonawców i dobór odpowiedniego trybu postępowania. Zlecenie opracowania OPZ właściwym komórkom merytorycznym
Zmiana kursu walut	Redukowanie	Skarbnik	Wykup ubezpieczenia bankowo-gwarancyjnego
Strata kluczowych zasobów koniecznych do realizacji projektu	Unikanie	Burmistrz, Zastępca Burmistrza, Sekretarz	Opracowanie systemu motywacji, dodatkowych świadczeń oraz programu personalnego rozwoju pracowników
Niedostateczne kwalifikacje pracowników/urzędników	łagodzenie	Burmistrz, Sekretarz	Opracowanie systemu szkoleń i rozwoju kompetencyjnego
Niekorzystne procesy demograficzne	Redukowanie	Burmistrz	Szerokie konsultacje społeczne, włączenie beneficjentów w proces decyzyjny

Źródło: Opracowanie własne

Każde ryzyko w trakcie realizacji programu będzie sterowane z wykorzystaniem narzędzi charakterystycznych dla procesu zarządzania ryzykiem, czyli przede wszystkim Rejestru ryzyka. Rejestr ryzyk będzie zawierał przede wszystkim następujące elementy:

- Autor – osoba wprowadzająca ryzyko do rejestru,
- Data rejestracji ryzyka,
- Kategoria ryzyka,
- Opis zawierający (przyczyna, wydarzenie i efekt),
- Wpływ
- Prawdopodobieństwo
- Poziom ryzyka
- Kategoria reakcji na ryzyko,
- Przewidywana reakcja na ryzyko,
- Właściciel ryzyka,
- Osoba zaplanowana do podjęcia reakcji.

Sposób monitorowania oraz ewaluacji PRL

System monitorowania planu jest elementem kontroli zarządczej, której celem zgodnie z ustawą o finansach publicznych i wytycznymi MF jest m.in. zapewnienie skuteczności i efektywności oraz analiza zagrożeń i ryzyka w działaniach gminy i jej jednostek organizacyjnych. Wskaźniki monitorowania są w tym systemie niezbędnym elementem stosowania tzw. mechanizmów kontroli realizacji celów strategicznych i operacyjnych.

Celem procesu monitorowania i ewaluacji planu jest poprawa wdrażania i bieżącej jakości, a także rozliczenie i wzmocnienie odpowiedzialności.

Monitoring polegać będzie na systematycznym zbieraniu i analizowaniu ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażanego planu. Monitoring ma pełnić następujące funkcje:

- informacyjną – monitoring ma obrazować w jakim zakresie wypełniane są cele i jakie pojawiają się trudności w trakcie ich realizacji,
- edukacyjną – proces służy dyskusji nad sposobami i możliwościami rozwiązywania problemów, pojawiających się w trakcie realizacji Strategii,
- integrującą – do udziału w procesie oraz omawiania rezultatów powinni być zaangażowani przedstawiciele samorządu miejskiego oraz różnych środowisk, w tym organizacji pozarządowych.

Jednym z narzędzi monitoringu będzie analiza wskaźnikowa. Odnosi się ona do rzeczowych i natychmiastowych efektów przedsięwzięć, które będą realizowane w ramach poszczególnych celów operacyjnych. Przyjęte wskaźniki monitoringowe, zgodnie ze standardami kontroli zarządczej są: „elastyczne i dostosowane do potrzeb i wielkości gminy oraz są tak dobrane, aby koszty wdrożenia i stosowania mechanizmów kontroli (analizy wskaźnikowej) nie były wyższe niż uzyskane dzięki nim korzyści.

Monitoring realizowany będzie w odniesieniu do realizowanych celów oraz działań i będzie oprócz analizy ilościowej i jakościowej dostarczał informacji dotyczących przesłanek do aktualizacji zapisów planu oraz głównych problemów w realizacji założonych celów.

Wskaźniki realizacji PRL będą pozyskiwane głównie z następujących źródeł:

- budżetu miasta i sprawozdawczości budżetowej,
- kontroli zarządczej,
- sprawozdawczości z realizowanych przedsięwzięć, w tym sprawozdawczości i rozliczeń projektów dofinansowywanych ze środków zewnętrznych,
- ewidencji i baz danych będących w dyspozycji miasta,
- od innych podmiotów,
- ze statystyki publicznej.

Dane zgromadzone poprzez system wskaźników opierające się na określonych przez niego wartościach, zostaną wykorzystane także do oceny PRL. Proces monitorowania planu powinien zostać uporządkowany w procedury i przyjęty zarządzeniem Burmistrza do stosowania przez wszystkie jednostki uczestniczące we wdrażaniu PRL. Dane zgromadzone poprzez analizę wskaźnikową zostaną wykorzystane także do oceny (ewaluacji).

Monitoring będzie opierał się o zestaw wskaźników dla poszczególnych działań (tabela ze wskaźnikami stanowi załącznik do niniejszego dokumentu).

Plan będzie monitorowany w cyklu corocznym z zachowaniem następujących terminów:

- opracowanie wstępnych informacji na temat realizowanych przedsięwzięć i działań (do końca III kwartału),
- przygotowanie zestawień statystycznych, możliwie najaktualniejszych, określających wartości wskaźników dla poszczególnych celów (do końca III kwartału),
- analiza zgromadzonych danych i opracowanie raportu okresowego z realizacji planu (do końca III kwartału),
- przedłożenie raportu Radzie Miejskiej w Przasnyszu (do końca IV kwartału),
- organizacja spotkania otwartego dla mieszkańców poświęconego prezentacji wyników realizacji planu, podjętych i planowanych działań (do końca IV kwartału).

Efektom procesu monitorowania oraz przedmiotem dyskusji na temat realizacji planu będą, udostępniane publicznie raporty. Za ich opracowanie odpowiedzialny będzie w Urzędzie Miasta zespół pracowników Wydziału Inwestycji, Rozwoju i Pozyskiwania Środków Zewnętrznych. Raport powinien zawierać:

- podsumowanie stanu realizacji przedsięwzięć,
- analizę wskaźników monitorowania,
- wnioski i rekomendacje dla przyszłych działań w ramach realizacji planu.

Wskaźniki i sposób oceny Planu Rozwoju Lokalnego

Ocena (ewaluacja) podobnie jak monitoring stanowi narzędzie wykorzystywane w zarządzaniu strategicznym. Jest to systematyczne badanie, prowadzone z użyciem zróżnicowanych metod, złożone ze zbierania danych, analizy, oceny oraz informowania o wynikach. Jego celem jest oszacowanie (w odniesieniu do jasno sformułowanych kryteriów) jakości i wartości procesu oraz efektów wdrażania interwencji publicznych¹⁸¹. W przypadku PRL ma ona dwojakie znaczenie: po pierwsze – dostarczy informacji koniecznych do przeprowadzenia ewentualnych aktualizacji, a po drugie – całościowa ocena końcowa będzie stanowiła podstawę do stworzenia kolejnego dokumentu strategicznego.

Wyniki oceny przyjmą formę raportu, który zostanie opracowany na podstawie danych zgromadzonych poprzez system monitoringu oraz analiz dokonanych przez Urząd Miasta.

Ocena przeprowadzana zostanie w połowie okresu obowiązywania planu (2024 r.) i będzie bazą do prac nad ewentualną aktualizacją na dalszą część obecnego okresu programowania. W 2030 roku zaplanowano ewaluację ex-post.

System oceny będzie się odbywał w oparciu o następujące kryteria:

- trafność – czy wyznaczone cele odpowiadają potrzebom,
- skuteczność – czy zrealizowano zaplanowane działania,
- efektywność – jaki jest stosunek uzyskanych efektów do poniesionych nakładów,
- użyteczność – czy osiągnięte efekty (produkty i rezultaty) są zgodne z potrzebami mieszkańców gminy,
- trwałość – czy efekty osiągnięte w wyniku realizacji PRL są trwałe w długookresowej perspektywie czasowej.

Zakłada się, że ewaluacja będzie się odbywała w oparciu o zestaw wskaźników monitoringowych. Bardzo istotnym elementem oceny będzie przeprowadzenie cyklicznych badań społecznych oceniających jakość życia mieszkańców i odniesienie wyników do badania przeprowadzonego w 2020 r. w ramach opracowania niniejszego planu.

---

¹⁸¹ S. Bienias i in., Ewaluacja Poradnik dla pracowników administracji publicznej, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, 2012.

Powiązanie Planu Rozwoju Lokalnego z dokumentami strategicznymi i planistycznymi miasta

Elementem warunkującym powodzenie realizacji Planu Rozwoju Lokalnego jest ich zakorzenienie w szerszym systemie dążeń rozwojowych i ich spójność z celami lokalnych dokumentów strategicznych.

Zapisy planu są spójne z obowiązującą Strategia Rozwoju Społeczno - Gospodarczego. W znacznej większości niejako wynikają z założonych w niej celów i stanowią kontynuację założonej wizji rozwoju. Pogłębianie się pewnych zdiagnozowanych w momencie tworzenia strategii problemów i nowe uwarunkowania społeczno-gospodarcze, występujące w cztery lata po uchwaleniu dokumentu, wskazują jednak, że strategia nie jest realizowana w wystarczającym i równym stopniu w określonych w niej trzech obszarach. Pogłębiona diagnoza opracowana na potrzeby niniejszego dokumentu wskazuje, że samorząd miejski powinien w większym stopniu kłaść nacisk na realizację celów w obszarze środowiskowym i gospodarczym oraz kontynuować realizację zamierzeń w sferze społecznej akcentując przy tym nowe obszary. Stworzenie PRL, w oparciu o aktualne dane ilościowe i szereg badań społecznych wskazują, że Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Miasta Przasnysz na lata 2016-2022 powinna zostać poddana aktualizacji w taki sposób by była w pełni spójna z niniejszym planem.

Zapisy planu są spójne z treścią Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Przasnysz na lata 2016-2020. Pomimo kończącego się okresu obowiązywania dokumentu i obszaru rewitalizacji jakiego on dotyczy, założone w nim cele i kierunki działań są odzwierciedlone w Planie Rozwoju Lokalnego. Szczególne powiązanie mają tu cele z wymiaru społecznego zakładające ograniczenie skali problemów społecznych, które w ponadprzeciętnym stopniu koncentrują się na obszarze zdegradowanym. Przewidziane w PRL działania związane ze wsparciem osób ze środowisk zmarginalizowanych jest bezpośrednią kontynuacją realizowanych w ramach GPR projektów rewitalizacyjnych.

Zapisy planu są spójne z celami i kierunkami polityki przestrzennej jakie zdefiniowane zostały w ramach Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Przasnysz. W wyżej wymienionym dokumencie wskazano w szczególności na potrzebę tworzenia odpowiednich warunków dla rozwoju przedsiębiorczości. Urzeczywistnieniu tego zamierzenia, w założeniu ma służyć powiększenie ilości terenów pod działalność gospodarczą, ich techniczne uzbrojenie oraz zabezpieczenie dostępności komunikacyjnej. Jednocześnie wśród zadań polityki przestrzennej miasta wskazano potrzebę rozsądnego ograniczania nowych terenów na cele zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i priorytetowe traktowanie zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej. Dokument zwraca też uwagę na konieczność tworzenia odpowiednich warunków dla poprawy jakości życia lokalnej społeczności, poprzez zwiększenie atrakcyjności mieszkaniowej, dostępności do wysokiej jakości usług publicznych i bezpieczeństwa publicznego.

W Planie Rozwoju Lokalnego założono stworzenie nowych dokumentów programowych i planistycznych w kilku obszarach. Zarządzanie miastem jest wieloaspektowe i wielowątkowe, z szeregiem wielu powiązań przyczynowo-skutkowych. Powinno opierać się wizji oraz jej urzeczywistnianiu w dokumentach strategicznych opartych na celach i głównych kierunkach działań. Te z kolei powinny znajdować odzwierciedlenie w programach i planach, które pozwolą w sposób usystematyzowany i skuteczny realizować założone polityki publiczne. Wszystkie zaplanowane do

stworzenia dokumenty mają opierać się na szczegółowej diagnozie i w oparciu o nią wyznaczać cele oraz działania. Powinny także, podobnie jak PRL, powstawać w procesie partycypacyjnym na każdym etapie ich tworzenia. Mają stanowić kontynuację i uszczegółowienie niniejszego planu, a zatem muszą być z nim spójne.

Dokumentem strategicznym, który w sposób szczególny wiąże się z niniejszym planem i jest Plan Rozwoju Instytucjonalnego. W PRI przewidziano cel główny jakim będzie stworzenie warunków instytucjonalnych do skutecznej realizacji polityki rozwoju. Będzie on realizowany przez dwa cele poprawa jakości zarządzania miastem oraz zwiększenie transparentności i budowanie zaufania mieszkańców do władz lokalnych. Działania w ramach PRI zakładają wdrożenie rozwiązań organizacyjnych i technicznych usprawniających świadczenie usług publicznych, usprawnienie obsługi mieszkańców poprzez podniesienie kompetencji lokalnej administracji publicznej oraz wdrożenie narzędzi i procedur włączających mieszkańców we współdecydowanie. Równoległa realizacja polityki rozwojowej miasta i wzmacnianie zdolności instytucjonalnych w jej realizacji przyczyni się do trwałego rozwoju społeczno-gospodarczego Przasnysza.

Część V. Analiza finansowa

Wstęp

Analizę przeprowadzono w oparciu o:

- dane ze sprawozdań budżetowych Miasta Przasnysza,
- dane z Arkusza WPF_Analiza, uwzględniającego aktualne dane z modułu Symulacje WPF w BeSTi@ autorstwa Ministerstwa Finansów oraz wszystkie przedsięwzięcia zawarte w Planie Rozwoju Lokalnego i Planie Rozwoju Instytucjonalnego,
- Monitor Rozwoju Lokalnego (ocena zdolności finansowania rozwoju).

Sytuacja finansowa Przasnysza, w ostatnich latach, charakteryzuje się dwoma kluczowymi cechami: słabnącym potencjałem do finansowania działań rozwojowych oraz jednocześnie stabilnym poziomem bezpieczeństwa budżetu, wynikającym z wysokiej jakości działań Skarbnika w zakresie zarządzania finansami miasta. Potencjał finansowy wynika z ogólnej sytuacji gospodarczej miasta, ale także m.in. prowadzonej przez organy stanowiący i wykonawczy polityki podatkowej powodującej niższe wpływy do budżetu oraz polityki inwestycyjnej nakierowanej w znacznej mierze na przedsięwzięcia generujące dodatkowe wydatki bieżące. Bardzo niska jest też aktywność miasta w pozyskiwaniu finansowania zewnętrznego wydatków majątkowych.

W Rankingu Finansowym Samorządu Terytorialnego w Polsce opracowanym w 2019 r. na zlecenie Europejskiego Kongresu Samorządów, Przasnysz zajmuje 142 lokatę w grupie 235 ośrodków miejskich. Wszystkie sąsiednie miasta z grupy porównawczej, zajmują w rankingu znacznie wyższe pozycje: Mława - 34, Ciechanów - 44, Płońsk – 60, Ostrów Mazowiecka – 86, Maków Mazowiecki – 90. Ranking odzwierciedla wielokryterialną standaryzowaną ocenę, opartą na 7 kluczowych wskaźnikach:

Tabela 81 Dochody

	Wartości wskaźników dla Przasnysza	
	Koniec 2019 r.	II kw. 2020 r.
Udział dochodów własnych w dochodach ogółem	46,1%	47,8%
Relacja nadwyżki operacyjnej do dochodów ogółem	10,5%	2,6%
Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem	14,1%	6,1%
Obciążenie wydatków bieżących wydatkami na wynagrodzenia i pochodne od wynagrodzeń	35,0%	34,0%
Udział środków europejskich w wydatkach majątkowych ogółem - bez poręczeń	0%	0%
Relacja zobowiązań do dochodów ogółem	28,9%	29,3%
Udział podatku dochodowego od osób fizycznych w dochodach bieżących	21,1%	20,7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM

Realizacja budżetu w warunkach kryzysu spowodowanego epidemią

W 2020 r. niektóre wskaźniki uległy pogorszeniu (szczególnie nadwyżka operacyjna i udział wydatków majątkowych), co jest wynikiem spadku dochodów budżetowych z niektórych źródeł, przy równocześnie utrzymującej się presji na wzrost wydatków bieżących. Pozostają zatem częściowo nie zaspokojone potrzeby inwestycyjne. Po stronie dochodów zaplanowano w budżecie na 2020 r. jedynie 0,5% wzrost dochodów bieżących, w tym spadek wpływów z tytułu udziału w podatku PIT o 1,2% oraz spadek wpływów z tytułu udziałów podatku CIT o 44% w stosunku do wykonania w budżecie w grudniu 2019 r. Dzięki ostrożnemu planowaniu budżetowemu, spadek dochodów odnotowany w wyniku kryzysu wywołanego pandemią jest w pewnym stopniu skompensowany na poziomie planu. W sprawozdaniu budżetowym po 2 kwartałach 2020 r. odnotowano prawidłowe wykonanie podatku od nieruchomości, oraz zmniejszenie w stosunku do planu, wpływów z podatku od środków transportowych, opłaty skarbowej i PCC, co świadczy o osłabieniu aktywności w lokalnej gospodarce. Wykonanie podatków dochodowych PIT i CIT po II kwartałach, nie jest miarodajne do wnioskowania o przewidywanym wykonaniu na koniec roku, zwłaszcza w obecnej sytuacji makroekonomicznej. Z uwagi na wzrost sprzedaży w kluczowych prywatnych podmiotach gospodarczych działających w Przasnyszu, skala zmniejszenia dochodów budżetowych może być na koniec roku umiarkowana, także dzięki strukturze lokalnej gospodarki, w której znaczny udział ma sektor publiczny (usługi administracyjne, placówki medyczne i jednostka wojskowa). Równocześnie wystąpiły nieplanowane wcześniej wydatki związane z przeciwdziałaniem skutkom epidemii, presja na wzrost wydatków występuje także ze względu na zwiększenie wynagrodzenia minimalnego o 8%. Ogółem po 2 kwartałach dochody bieżące zostały wykonane w 51,6% w stosunku do planu, zaś wydatki bieżące w 50,3%. W planie budżetu po zmianach na koniec września 2020 r., wartość nadwyżki operacyjnej wynosi 2 226 070 zł, tj. o 40% mniej niż w planie budżetu na 2020 r. i ok. 4,1 razy mniej niż wykonanie budżetu w ub. roku. Nadwyżka operacyjna (NO) jest mniejsza niż kwota zadłużenia przypadająca do spłaty (3 000 000 zł). Wielkość NO na koniec roku ulegnie zmianie, gdyż obecnie wprowadzone wartości dochodów oparto na ostrożnych prognozach, można więc przewidywać lepszą realizację niektórych dochodów oraz dalsze ograniczanie wydatków. Planowany na koniec 2020 r. deficyt budżetowy w kwocie 1.792.509 zł, ma pokrycie w niewykorzystanych środkach pieniężnych na rachunku bieżącym budżetu i wolnych środkach, o których mowa w art. 217 ust. 2 pkt 6 uofp.

Plan budżetu na 2020 r. po zmianach we wrześniu br., zakłada w stosunku do wykonania budżetu w 2019 r., zmniejszenie dochodów ogółem o 1,2% i wzrost dochodów bieżących o 0,9%.

Dochody budżetowe

Dochody własne budżetu (bez udziałów w podatkach PIT i CIT) wahały się w przedziale 26-29%, w latach 2017-2020 odsetek ten był średnio o 3 p.p. niższy niż w latach 2015-2016. Było to wynikiem m.in. prowadzonej polityki podatkowej.

Tabela 81 Dochody

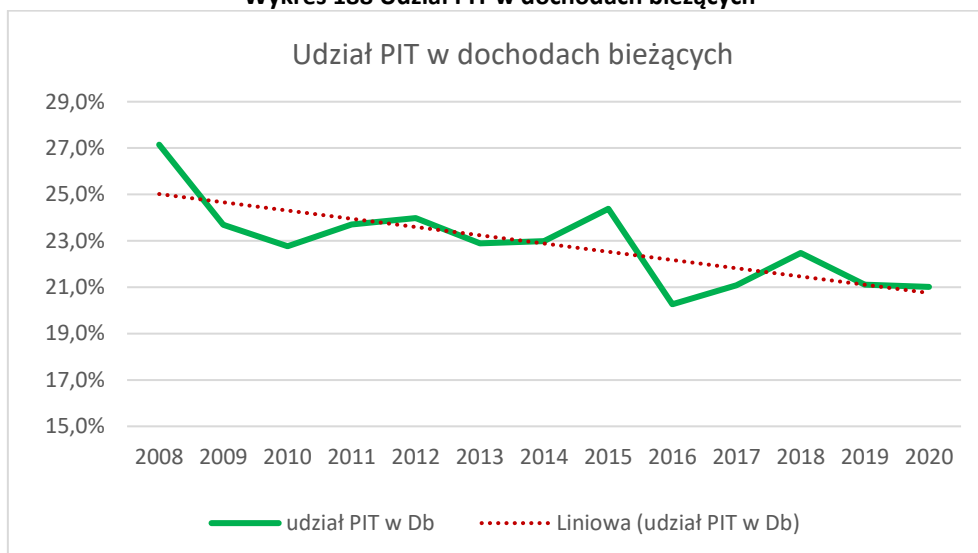
	2015	2016	2017	2018	2019	2020*
Udział dochodów własnych (bez PIT i CIT) w dochodach ogółem [%]	29,30	27,29	23,56	26,91	25,96	26,79
Udział dotacji w dochodach ogółem [%]	19,35	30,77	31,82	31,12	31,54	31,53

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM

■ Dochody budżetu z tytułu udziału w podatku PIT

Udział wpływów z PIT w dochodach bieżących budżetu uległ zmniejszeniu z poziomu 27% w 2008 r., do 21% w 2019 r., przy czym w 2016 osiągnął jeszcze niższy pułap 20%. Analiza na przestrzeni 12 lat wskazuje trend spadkowy. Należy odnotować, że spadek udziału PIT w strukturze dochodów miasta miał miejsce pomimo dobrej i rosnącej koniunktury gospodarczej i stabilnej struktury lokalnej gospodarki w ostatnich latach.

Wykres 188 Udział PIT w dochodach bieżących

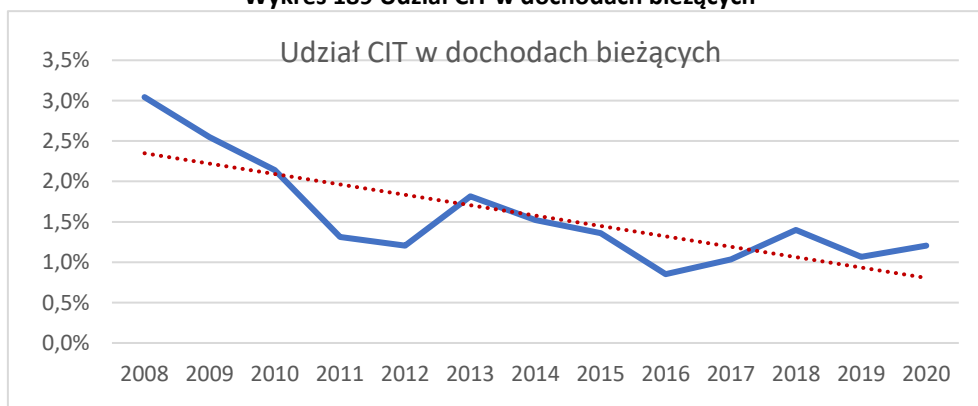

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM

■ Dochody z tytułu udziału w podatku CIT

Udział CIT w strukturze dochodów w niewielkich jednostkach podlega znacznym fluktuacjom, co ma miejsce również w Przasnyszu. Wpływy z tego tytułu wahały się w poszczególnych latach od 3% w 2008 r. do 1,1% w 2019 r., przy czym na przestrzeni 12 lat udział CIT w strukturze dochodów bieżących ulega zmniejszeniu, podobnie jak w przypadku PIT. Warto odnotować wzrost wpływów z CIT w 2020 r. w stosunku do planu, pomimo ogólnego spadku PKB wywołanego pandemią. Jest to wynikiem dominującego kierunku produkcji (rowery), na którą odnotowuje się wysoki popyt.

Wykres 189 Udział CIT w dochodach bieżących

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM

Porównanie z innymi miastami w oparciu o Monitor Rozwoju Lokalnego wskazuje zarówno pozytywne jak i negatywne strony sytuacji finansowej Przasnysza.

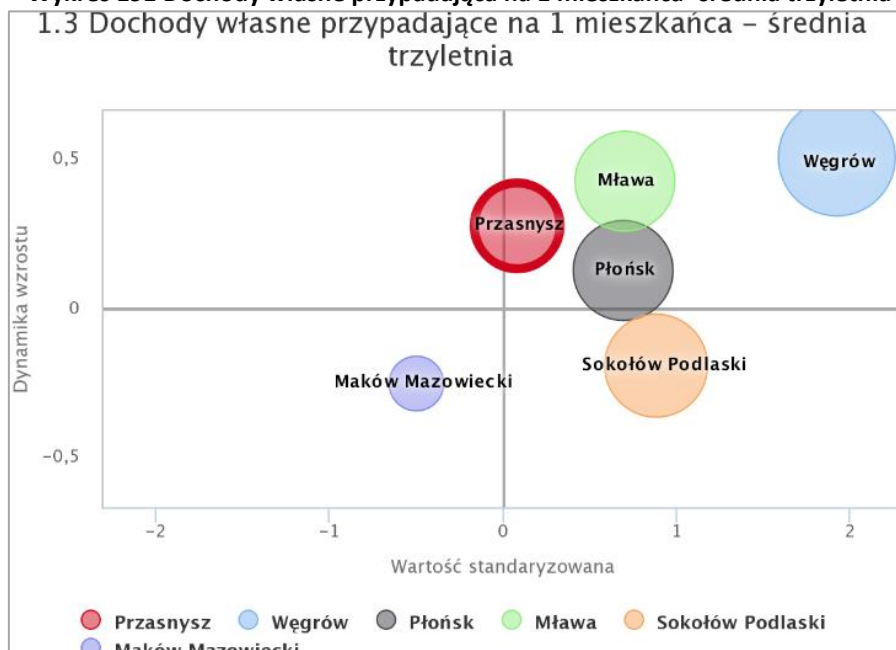
Poziom dochodów własnych na mieszkańca w Przasnyszu w ciągu lat 2015-2019 wzrósł o 41,3% i w 2019 r. wynosił 2365 zł. Po okresie dynamicznego wzrostu w latach 2018 i 2019, w 2020 r. zwiększenie wskaźnika będzie na poziomie ok. 2%. Kształtuje się on na niższym poziomie w porównaniu z większością innych miast z grupy porównawczej w regionie. Jedynie w Makowie Mazowieckim poziom dochodów własnych na mieszkańca jest niższy niż w Przasnyszu.

Wykres 190 Dochody własne na mieszkańca [zł]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM

Wykres 191 Dochody własne przypadające na 1 mieszkańca - średnia trzyletnia

Źródło: MRL

Wskaźnik dochodów ogółem na mieszkańca przyrastał w szybszym tempie – od 2015 do 2019 r. zwiększył się o 62,3%. Przewiduje się spadek wskaźnika w bieżącym roku.

Wykres 192 Dochody ogółem na mieszkańca [zł]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM

Udział dochodów własnych w dochodach ogółem ulegał w ostatnich latach znacznym zmianom i w 2018 r. był niższy o 7-9 p.p. niż w większości spośród 5 miast z grupy porównawczej (oprócz Makowa Maz.).

Wykres 193 Udział dochodów własnych w dochodach ogółem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM

Dochody majątkowe na mieszkańca, odzwierciedlają m.in. potencjał miasta na finansowanie działań rozwojowych. Wskaźnik ten ulega b. silnym fluktuacjom, ze względu zarówno na nierównomierność dochodów osiągniętych z majątku miasta, jak i ze względu na bardzo dużą zmienność w pozyskiwaniu funduszy zewnętrznych na finansowanie wydatków majątkowych.

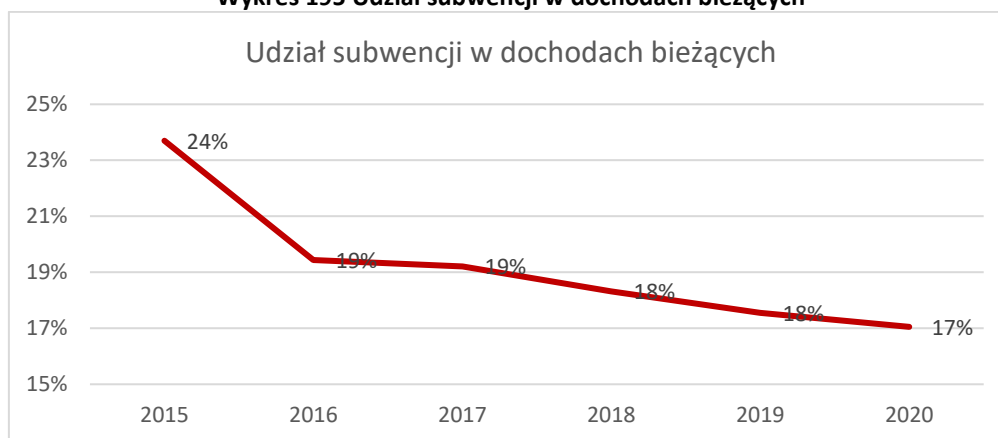
Wykres 194 Dochody majątkowe na mieszkańca [zł]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM

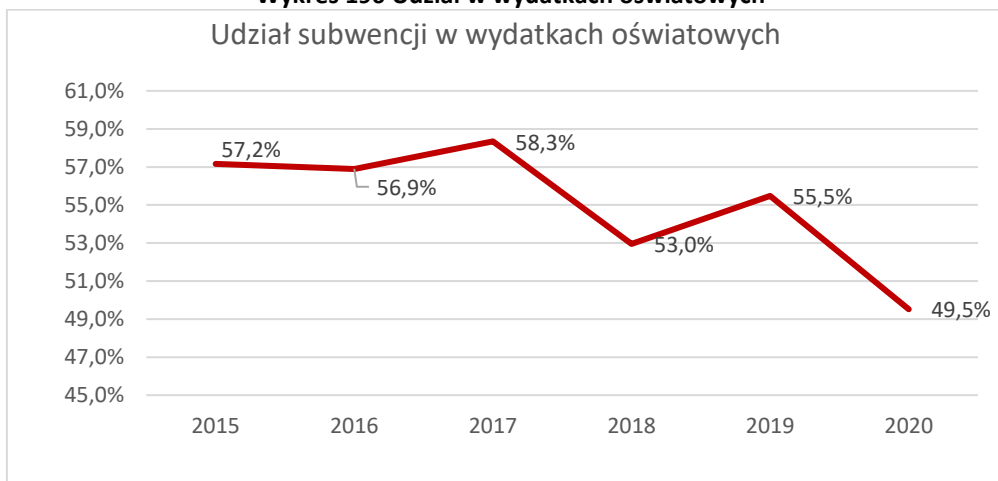
Systematycznemu zmniejszeniu ulega również udział subwencji w dochodach bieżących, a subwencja oświatowa w coraz mniejszym stopniu pokrywa wydatki w oświacie – jej udział zmniejszył się 57,2% w 2015 r. i 58,3% w 2017 r., do 49,5% w 2020 r. (według danych po I półroczu 2020).

Wykres 195 Udział subwencji w dochodach bieżących

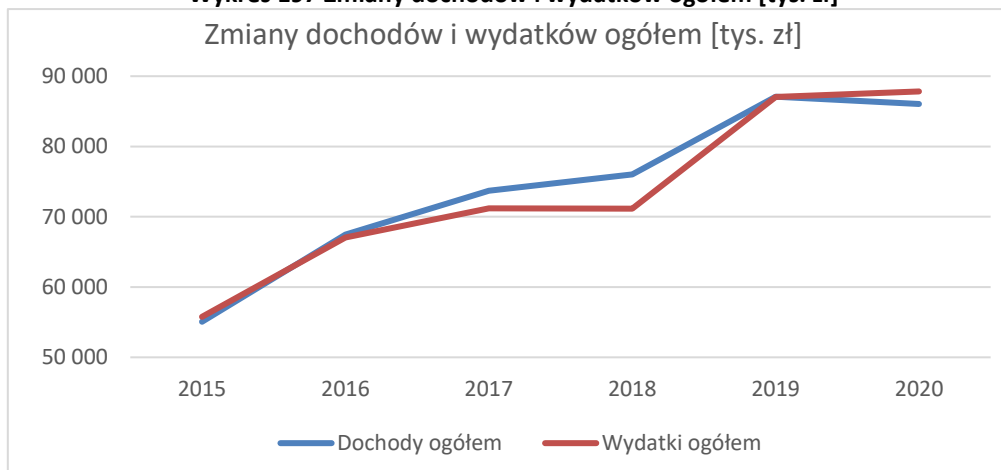
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM

Wykres 196 Udział w wydatkach oświatowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM

Wykres 197 Zmiany dochodów i wydatków ogółem [tys. zł]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM

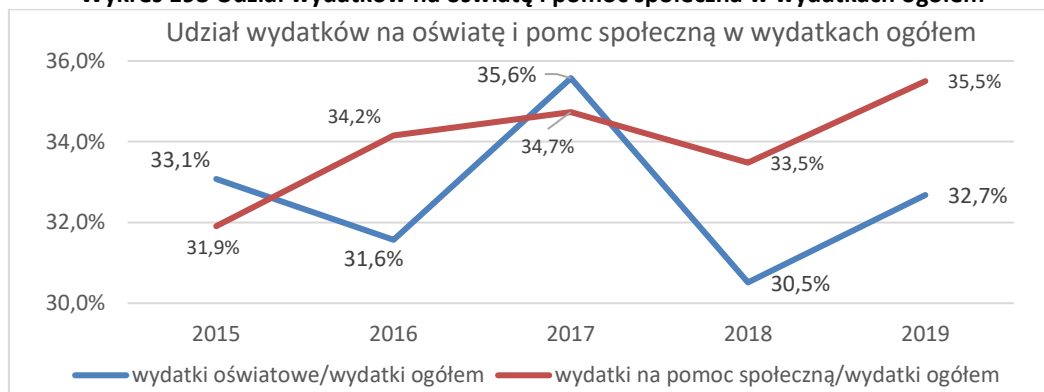
Analiza możliwości finansowych wnioskodawcy (wydatki bieżące i majątkowe). Struktura finansowa działań rozwojowych

Wydatki budżetowe

Dynamika wydatków budżetowych ogółem zarówno w 2019 jak i w 2020 r., jest większa niż dochodów. W 2020 r. wydatki bieżące stanowią zgodnie z planem po zmianach 93,9% wydatków ogółem budżetu miasta. W minionych latach relacja ta wynosiła od 85,4% w 2015 r. do 87,7% w 2017 r. W 2018 r. relacja była jeszcze wyższa niż planowana na 2020 r. (wyniosła 94,2%), ale została osiągnięta przy równocześnie wysokiej nadwyżce operacyjnej.

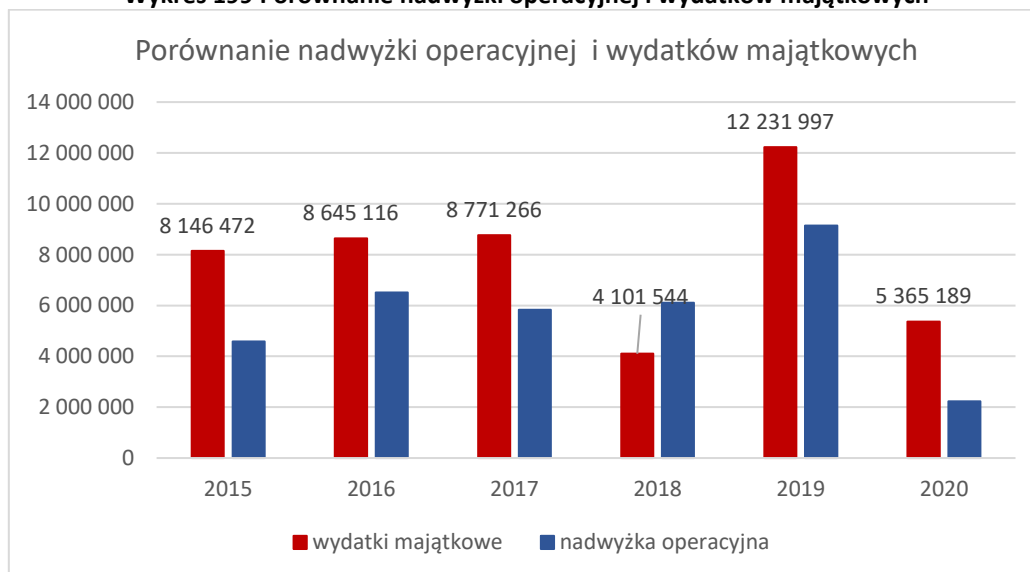
W strukturze wydatków ogółem w 2019 r. 33,5% stanowiły wydatki na pomoc społeczną (wraz ze świadczeniem 500+), zaś 30,5% wynosiły wydatki oświatowe. Wg planu na 2020 r. obie kategorie wydatków zwiększyły się o 2 p.p.

Wykres 198 Udział wydatków na oświatę i pomoc społeczną w wydatkach ogółem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM

Wykres 199 Porównanie nadwyżki operacyjnej i wydatków majątkowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM

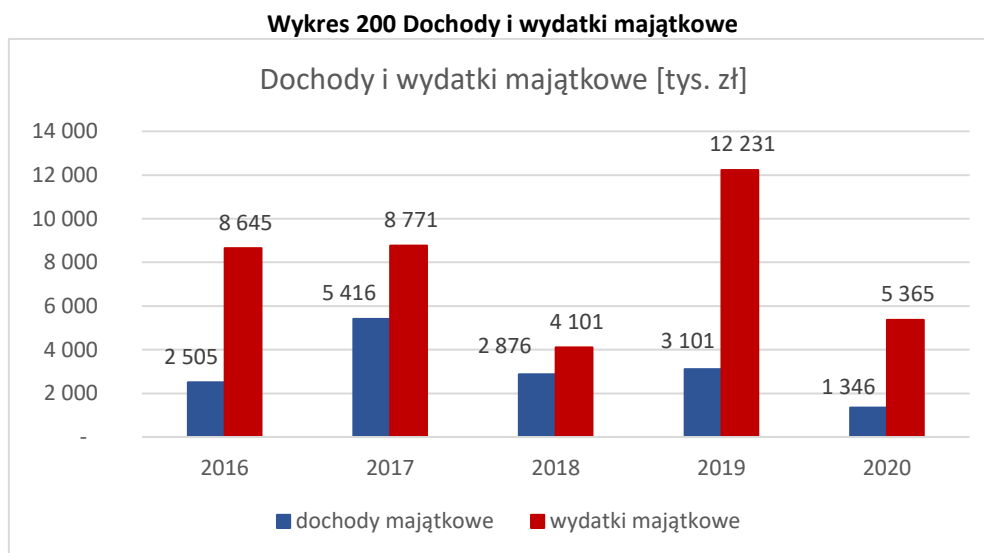

Wydatki majątkowe są pokrywane z dochodów majątkowych w ostatnich latach w niewielkim stopniu:

Tabela 82 Dochody i wydatki majątkowe

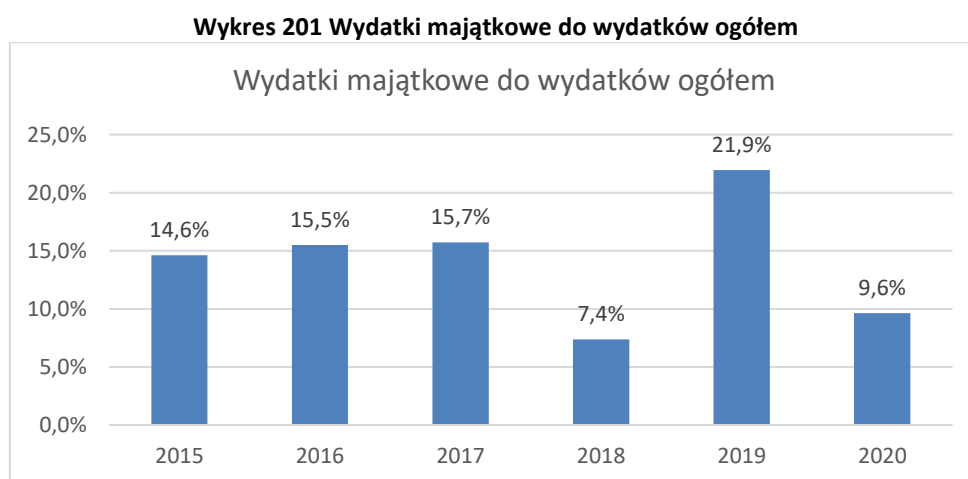
	2016	2017	2018	2019	2020*
Dochody majątkowe / wydatki majątkowe	29,0%	61,8%	70,1%	25,4%	25,1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM

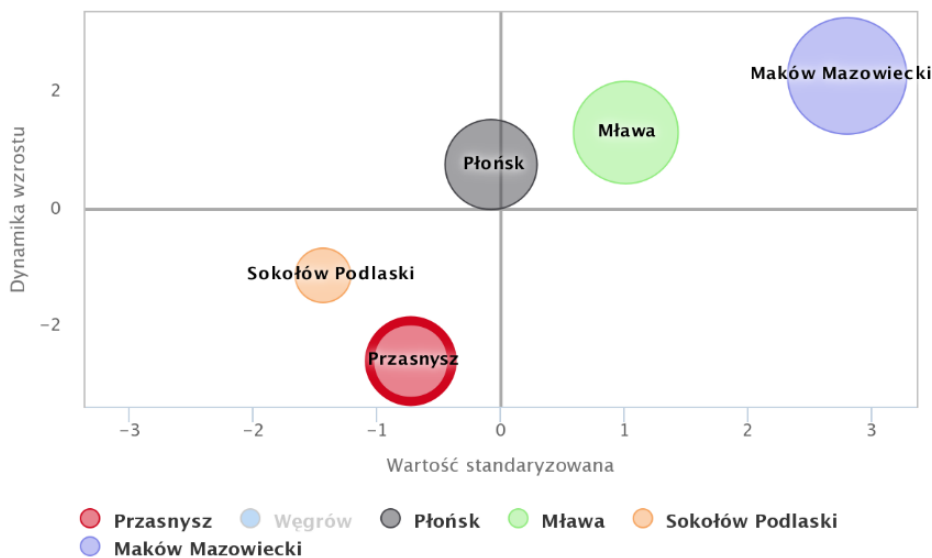
Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem ulega w ostatnich latach silnym zmianom. Średnia wartość wydatków majątkowych była niższa o 6,7% w latach 2018-2020 niż w poprzednich trzech latach.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM

W porównaniu z 5 miastami z grupy porównawczej, Przasnysz charakteryzuje się jednym z najniższych relacji wydatków majątkowych w wydatkach ogółem z oraz spadkiem dynamiki mierzonej średnią 3-letnią.

Wykres 202 Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %)- średnia trzyletnia
 2.2 Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem (w %) – średnia trzyletnia

Źródło: MRL

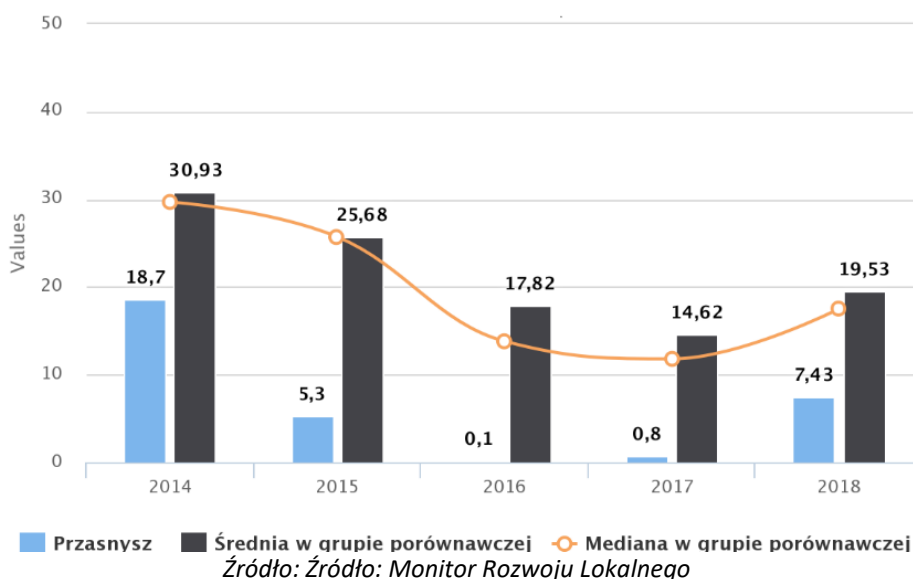
Highcharts.com

Udział pozyskanych środków bezzwrotnych w finansowaniu zadań wynosił w ostatnich latach od 6,3% w 2017 r. do 1,4% w 2018 r. w stosunku do dochodów ogółem i stanowił od 53% w 2017 r. do 18,6% w 2019 r. wydatków majątkowych.

Miasto w ostatnich latach osiągało bardzo niskie albo nie osiąga dochodów z funduszy UE na finansowanie wydatków majątkowych. Oznacza to pogorszenie pozycji konkurencyjnej względem innych miast, aktywnych w skutecznym pozyskiwaniu środków unijnych. Jest to przedmiotem analizy w Planie Rozwoju Instytucjonalnego.

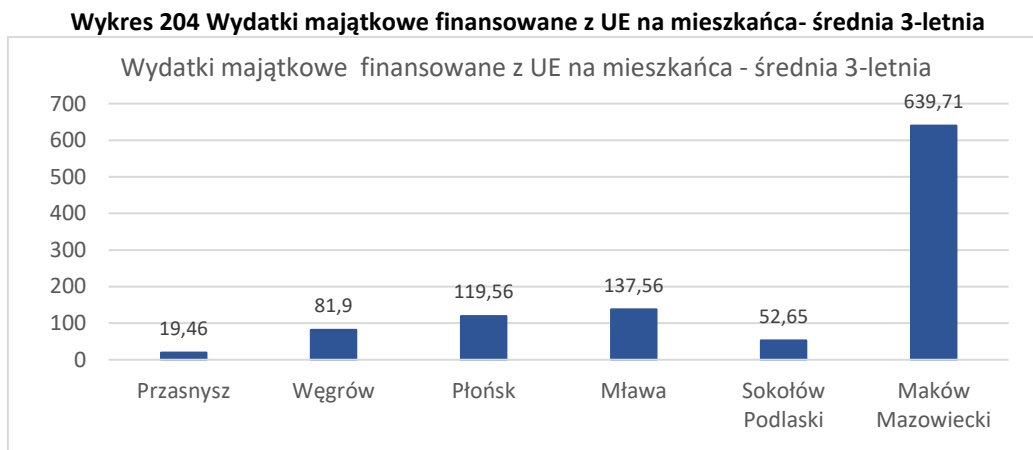
Udział wydatków majątkowych na projekty współfinansowane z funduszy UE był bardzo niski – średnia 3-letnia w latach 2015-2019 utrzymywała się w przedziale 0,1%-7,4%. Było to wielokrotnie mniej niż wynosiła średnia w grupie porównawczej 100 miast (MRL).

Wykres 203 Udział wydatków majątkowych na projekty dofinansowane z UE w wydatkach majątkowych ogółem (w %)- średnia trzyletnia

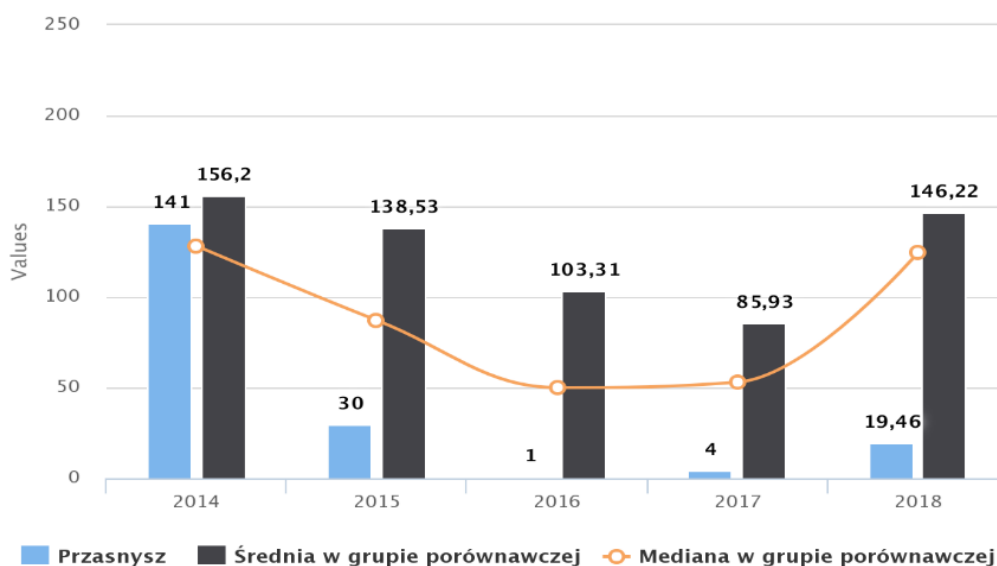
Źródło: Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego

Kwota wydatków majątkowych na projekty finansowane ze środków UE (średnia 3-letnia z lat 2016-2018) była w Przasnyszu najniższa spośród pięciu sąsiednich miast z grupy porównawczej i wynosiła w 2018 r. jedynie 19 zł/mieszkańca, było to znacznie mniej w porównaniu z Mławą (137 zł /mieszkańca) czy Makowem Mazowieckim (639 zł/mieszkańca).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL

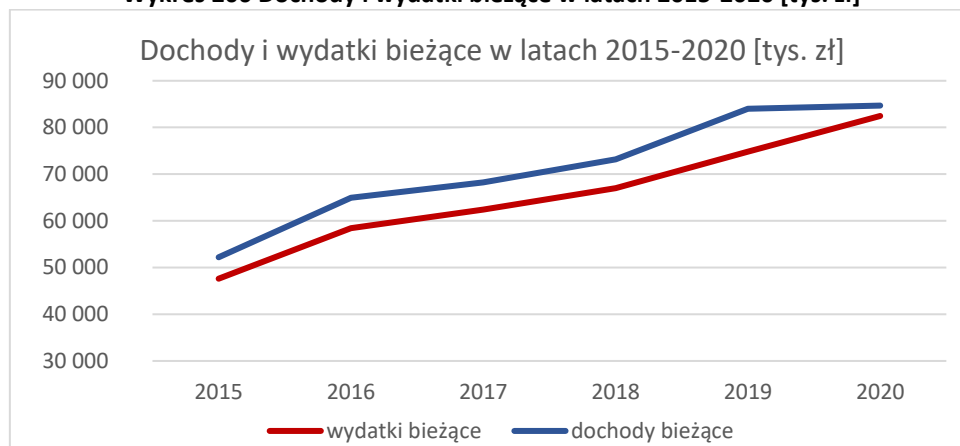
Wykres 205 Kwota wydatków majątkowych na projekty dofinansowane z UE przypadająca na 1 mieszkańca- średnia trzyletnia

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego

Różnica pomiędzy dochodami i wydatkami bieżącymi w ciągu ostatnich 4 lat utrzymywana była na bezpiecznym poziomie od 6,5 mln zł w 2016 r. do 9,1 mln zł w 2019 r. W 2020 r. wartość nadwyżki operacyjnej (NO) wg planu po zmianach budżetu, ulegnie zmniejszeniu do poziomu ok. 2,2 mln zł. Zwraca uwagę fakt, że zmniejszeniu dochodów bieżących o 1,2% towarzyszy w 2020 r. wzrost wydatków bieżących o 6,7%, co powoduje radykalne zmniejszenie NO do poziomu 2 226 070 zł. W związku z tym, że szacunki zmiany dochodów bieżących są ostrożne, istnieje szansa na lepszą niż zakładana obecnie realizację tych dochodów. Biorąc pod uwagę, że w kolejnych latach występuje konieczność spłaty zobowiązań wynikających z zaciągniętego długu, zmniejszeniu ulegnie zdolność do finansowania dodatkowych zadań środkami własnymi. Bardzo ważnym staje się uzyskanie realnych oszczędności w wydatkach bieżących w kolejnych latach.

Wykres 206 Dochody i wydatki bieżące w latach 2015-2020 [tys. zł]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM

Pole pomiędzy wykresem opisującym dochody bieżące, a wykresem opisującym wydatki bieżące, odzwierciedla nadwyżkę operacyjną w poszczególnych latach.

Wysokość zadłużenia na koniec roku. Poziom zadłużenia gmin mierzony relacją kwoty zobowiązań do wykonanych dochodów

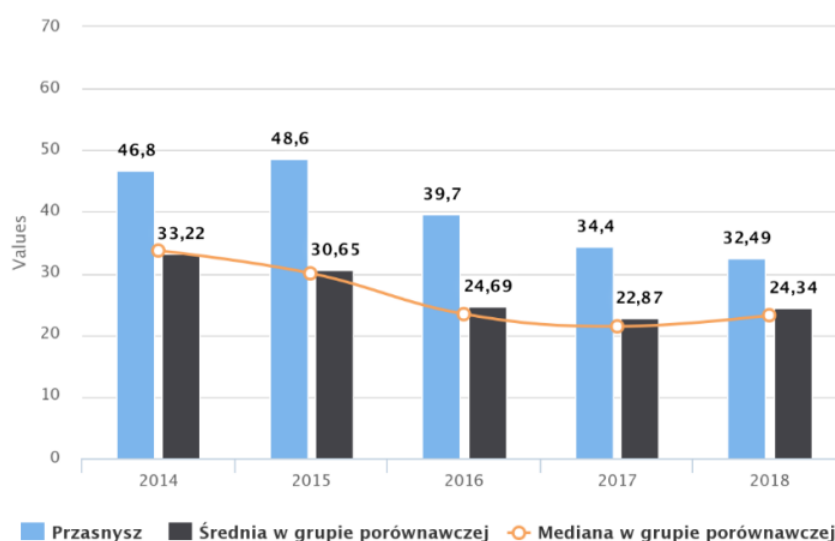
Dług miasta w ostatnich latach systematycznie się zmniejsza, relacja zadłużenia do dochodów ogółem zmniejszyła się w ostatnich latach z 39,7% do poziomu ok. 29%, co świadczy o dbałości o kondycję finansową miasta i utrzymanie zdolności dalszego częściowego współfinansowania rozwoju długiem w kolejnych latach.

Tabela 83 Dług

	2016	2017	2018	2019	2020
Dług na koniec roku [mln zł]	26,79	25,33	24,70	25,20	25,20
Dług/dochody ogółem	39,7%	34,4%	32,5%	29,0%	29,3%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM

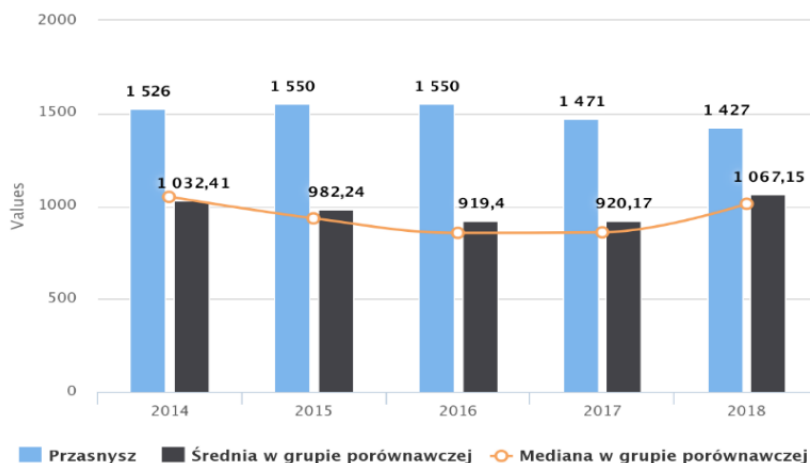
Wykres 207 Relacja kwoty zadłużenia w danym roku do dochodów ogółem

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego

W porównaniu ze średnią ze 100 miast, relacja długu do dochodów w 2018 r. dla Przasnysza była o ok. 33% gorsza. Jest to zarówno pochodna niskiej aktywności w pozyskiwaniu funduszy UE, jak i kondycji lokalnej gospodarki i polityki podatkowej, skutkującej koniecznością częściowego finansowania wydatków majątkowych długiem.

Wykres 208 Suma zobowiązań do spłaty przypadająca na 1 mieszkańca

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego

Suma zobowiązań do spłaty, przypadająca na 1 mieszkańca ulegała w ostatnim okresie zwiększeniu – 1518 zł na koniec 2019 r. i do 1543 w 2020 r.

Zadłużenie utrzymuje się na stałym bezpiecznym poziomie, jednak ze względu na malejącą liczbę mieszkańców wskaźnik na mieszkańca rośnie.

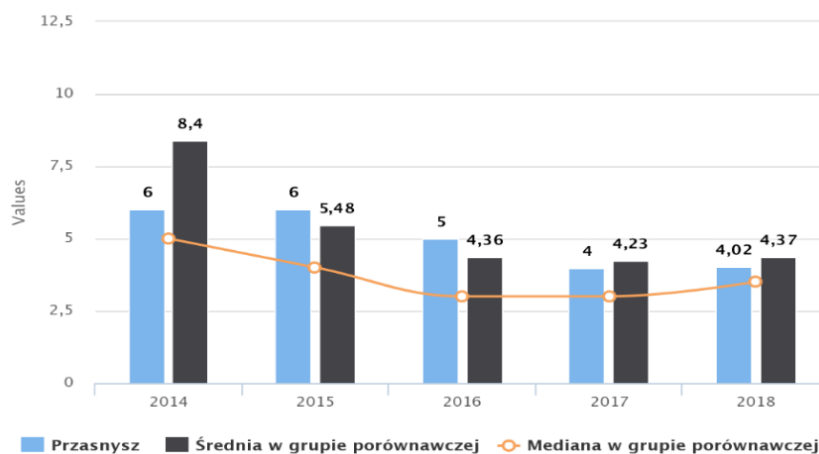
W grupie porównawczej 5 miast, gorszy niż Przasnysz wskaźnik zadłużenia w przeliczeniu na mieszkańca miał jedynie Sokołów Podlaski.

Okres spłaty długu wg średniej kwoty nadwyżki operacyjnej brutto był dłuższy od 16% do 40% niż mediana w grupie porównawczej 100 miast i wynosił w latach 2014-2016 od 6 do 5 lat, w 2018 r. zmniejszył się do 4 lat. We wszystkich sąsiednich miastach oprócz Płońska (grupa porównawcza 5 miast), okres spłaty mierzony kwotą NO był w latach 2014-2018 krótszy i wynosił od 0 do ok. 2 lat.

Okres spłaty zadłużenia mierzony kwotą nadwyżki operacyjnej w 2019 r., wynosił 2,7 roku. Obecnie szacowany okres spłaty zadłużenia, mierzony kwotą planowanej na 2020 r. nadwyżki operacyjnej, wyniesie ok. 11,3 lat, co świadczy o znacznym pogorszeniu się dalszych możliwości zaciągania zobowiązań, w przypadku utrzymania obecnych negatywnych zmian w finansach miasta.

Wykres 209 Okres spłaty długu wg stanu w danym roku za pomocą średniej kwoty pełnej NO z ostatnich 3 lat

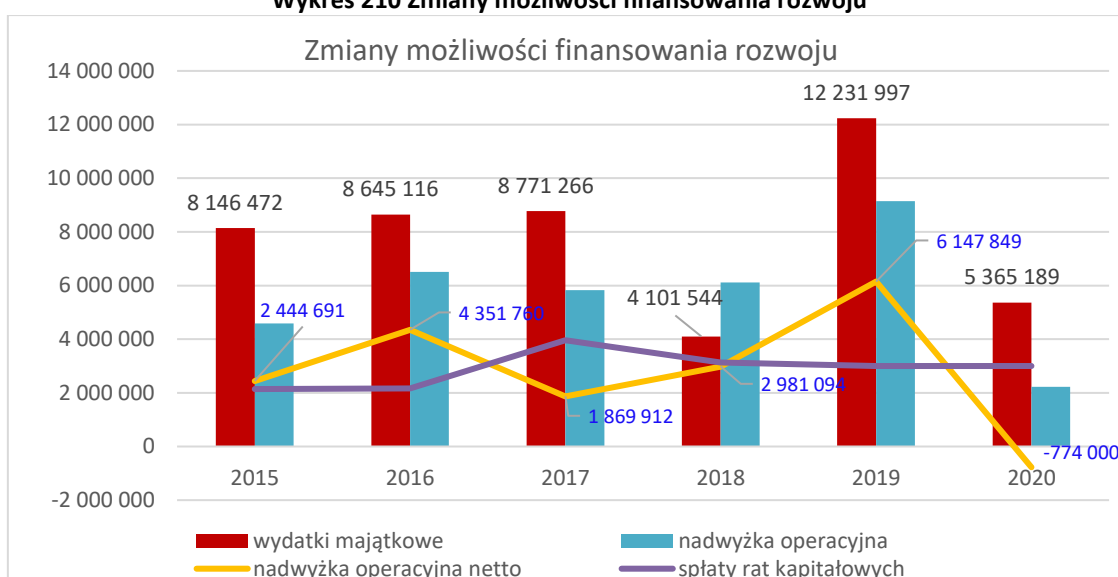
4.1 Okres spłaty długu wg stanu w danym roku za pomocą średniej kwoty pełnej NO z ostatnich 3 lat

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego

Wskazuje to na istotne pogorszenie warunków i potencjału finansowania działań rozwojowych przez miasto w br. Zwiększenie potencjału finansowania rozwoju z budżetu miasta w krótkiej perspektywie czasowej, musi wiązać się ze znacznym ograniczeniem wydatków bieżących. W planie na 2021 r. (arkusz WPF_Bazowy) przewiduje się zmniejszenie wydatków bieżących o 2,3%. Zakładając nawet optymistyczny scenariusz i zakończenie w 2022r. kryzysu wywołanego pandemią, nie należy spodziewać się dynamicznego rozwoju gospodarczego miasta, bez silnych pozytywnych bodźców zewnętrznych. Biorąc pod uwagę, że w okresie dobrej koniunktury w latach 2017-2019 miasto nie odnotowało dynamicznego rozwoju, nie sposób spodziewać się go po obecnym kryzysie. Wzmocnienie potencjału do finansowania rozwoju poprzez środki zewnętrzne jest również ograniczone możliwościami współfinansowania działań rozwojowych (zapewnienie wkładu własnego samorządu miasta). Wsparcie poprzez środki bezzwrotne EOG, nie wymagające obligacyjnie wkładu własnego, jest najbardziej korzystnym rozwiązaniem, pod warunkiem, że zrealizowane przedsięwzięcia zapewnią zwiększenie dochodów budżetowych lub zmniejszenie wydatków.

Wykres 210 Zmiany możliwości finansowania rozwoju

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM

Wydatki na finansowanie działań podstawowych w ramach Planu Rozwoju Lokalnego finansowane w 100% ze środków EOG, wynoszą 34 423 696 zł, w tym:

- przedsięwzięcia o charakterze inwestycyjnym 20 633 132 zł tj. 59,94% wydatków na działania podstawowe,
- przedsięwzięcia o charakterze nieinwestycyjnym 13 790 564 zł, tj. 40,06% wydatków na działania podstawowe,
- wydatki na finansowanie działań uzupełniających w ramach Planu Rozwoju Lokalnego zaplanowano w wysokości 9 748 600 zł.

Ogółem wydatki na finansowanie zadań podstawowych i uzupełniających w ramach Planu Rozwoju Lokalnego obejmują kwotę 44 172 296 zł.

Ramy finansowe PRI obejmują kwotę 8 017 200 zł, w tym w ramach przedsięwzięć podstawowych:

- wydatki na przedsięwzięcia o charakterze inwestycyjnym (w rozumieniu Regulaminu Programu Rozwój Lokalny) w Planie Rozwoju Instytucjonalnego zaplanowano w wysokości 2 834 700 zł,
- wydatki na przedsięwzięcia o charakterze nieinwestycyjnym (w rozumieniu Regulaminu Programu Rozwój Lokalny) w Planie Rozwoju Instytucjonalnego zaplanowano w wysokości 5 182 500 zł.

Planowane działania w Projekcie:

Tabela 84 Finanse PRL i PRI

Działanie	Plan	Typ działania	Wykonawca	Początek	Zakończenie	Koszt	Źródło finansowania
1. Zwiększenie powierzchni i bioróżnorodności terenów zielonych	PRL	Podstawowe	Miasto Przasnysz	2021-Q2	2024-Q1	1 520 000	EOG
2. Adaptacja do zmian klimatu	PRL	Podstawowe	Miasto Przasnysz	2021-Q2	2023-Q4	280 000	EOG
3. Zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców	PRL	Podstawowe	Miasto Przasnysz	2021-Q2	2024-Q1	1 035 800	EOG
4. Stworzenie programu rozwoju przedsiębiorczości	PRL	Podstawowe	Miasto Przasnysz	2021-Q2	2024-Q1	4 732 005	EOG
5. Stworzenie atrakcyjnych terenów inwestycyjnych i zwiększenie atrakcyjności obszarów aktywności gospodarczej	PRL	Podstawowe	Miasto Przasnysz	2021-Q2	2023-Q2	1 400 000	EOG
6. Stworzenie kompleksowego programu wsparcia dla osób wchodzących na rynek pracy	PRL	Podstawowe	Miasto Przasnysz	2021-Q3	2024-Q1	1 120 384	EOG
7. Rozwijanie i podnoszenie jakości oferty edukacyjno-wychowawczej	PRL	Podstawowe	Miasto Przasnysz	2021-Q2	2024-Q1	8 695 396	EOG
8. Rozwijanie oferty kulturalnej	PRL	Podstawowe	Miasto Przasnysz	2021-Q2	2024-Q1	712 000	EOG
9. Tworzenie atrakcyjnych terenów rekreacyjnych	PRL	Podstawowe	Miasto Przasnysz	2021-Q2	2024-Q1	1 274 600	EOG
10. Budowanie tożsamości lokalnej	PRL	Podstawowe	Miasto Przasnysz	2021-Q2	2024-Q1	975 600	EOG
11. Aktywizacja społeczności lokalnej	PRL	Uzupełniające	Miasto Przasnysz	2021-Q1	2024-Q1	424 100	środki własne MKiDN
12. Plan propagowania ruchu rowerowego "Przasnysz - rowerowa stolica Polski"	PRL	Podstawowe	Miasto Przasnysz	2021-Q1	2024-Q1	3 015 800	EOG
13. Budowa marki miasta jako atrakcyjnego przystanku w drodze na Mazury	PRL	Podstawowe	Miasto Przasnysz	2021-Q2	2024-Q1	1 120 000	EOG
14. Stworzenie atrakcyjnej oferty mieszkaniowej	PRL	Podstawowe	Miasto Przasnysz	2021-Q3	2024-Q1	5 070 851	EOG

15. Budowa systemu wsparcia dla osób starszych	PRL	Podstawowe	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	2021-Q2	2024-Q1	870 700	EOG
16. Budowa systemu wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami	PRL	Uzupełniające	Miasto Przasnysz	2021-Q4	2024-Q1	2 984 500	MRiPS
17. Program wsparcia dla grup zmarginalizowanych	PRL	Podstawowe	Miasto Przasnysz	2021-Q2	2024-Q1	743 000	EOG
18. Organizacja i promocja programów profilaktycznych	PRL	Podstawowe	Miasto Przasnysz	2021-Q2	2024-Q1	1 429 560	EOG
19. Opracowanie dokumentów planistycznych	PRL	Podstawowe	Miasto Przasnysz	2021-Q2	2023-Q2	145 000	EOG
20. Tworzenie kompleksowych rozwiązań drogowych	PRL	Uzupełniające	Miasto Przasnysz	2021-Q2	2022-Q4	5 500 000	środki własne
							Fundusz Dróg Samorząd.
21. Wdrożenie energooszczędnych technologii w zarządzaniu miastem	PRL	Podstawowe	Miasto Przasnysz	2021-Q2	2024-Q1	281 800	EOG
22. Zastosowanie odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze miejskiej	PRL	Uzupełniające	Miasto Przasnysz	2021-Q3	2021-Q4	840 000	środki własne
							Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych

Działanie	Plan	Typ działania	Wykonawca	Początek	Zakończenie	Koszt	Źródło finansowania
Wdrożenie narzędzi i procedur włączających mieszkańców we współdecydowanie	PRI	Podstawowe	Miasto Przasnysz	2021-Q2	2022-Q4	55 000	EOG
Usprawnienie obsługi mieszkańców poprzez podniesienie kompetencji lokalnej administracji publicznej	PRI	Podstawowe	Miasto Przasnysz	2021-Q2	2024-Q1	216 500	EOG
Wdrożenie rozwiązań organizacyjnych i technicznych usprawniających świadczenie usług publicznych	PRI	Podstawowe	Miasto Przasnysz	2021-Q2	2024-Q1	2 772 200	EOG
Zarządzanie projektem i współpraca bilateralna	PRI	Podstawowe	Miasto Przasnysz	2021-Q2	2024-Q1	4 973 500	EOG

Tabela 85 Prezentacja wpływu działań planowanych do realizacji w Projekcie, na finanse miasta, tj. budżet miasta i wieloletnią prognozę finansową

Działanie	Plan	Typ działania	Skumulowany wpływ na budżet [zł]			
			Okres ważności Planów		Okres trwałości Planów	
			Wzrost wydatków	Spadek wydatków	Wzrost wydatków	Spadek wydatków
Rozwijanie i podnoszenie jakości oferty edukacyjno-wychowawczej	PRL	Podstawowe		153 628		768 140
Tworzenie atrakcyjnych terenów rekreacyjnych	PRL	Podstawowe	150 862		605 820	
Stworzenie atrakcyjnych terenów inwestycyjnych i zwiększenie atrakcyjności obszarów aktywności gospodarczej	PRL	Podstawowe	4 800		24 400	
Zastosowanie odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze miejskiej	PRL	Podstawowe		236 312		407 615
Stworzenie atrakcyjnej oferty mieszkaniowej	PRL	Podstawowe	10 000		50 000	
Stworzenie programu rozwoju przedsiębiorczości	PRL	Podstawowe	10 000		50 000	
Plan propagowania ruchu rowerowego "Przasnysz - rowerowa stolica Polski"	PRL	Podstawowe	7 875		22 500	
Zwiększenie powierzchni i bioróżnorodności terenów zielonych	PRL	Podstawowe	510 609		2 077 181	
		Razem	694 146	389 940	2 829 901	1 175 755

Realizacja PRL spowoduje szacowany wzrost wydatków bieżących z budżetu o 304 206 zł w okresie ważności Planu. Zmiany te zostały uwzględnione w WPF i odzwierciedlone w arkuszu WPF_Analiza.

Wydatki budżetowe

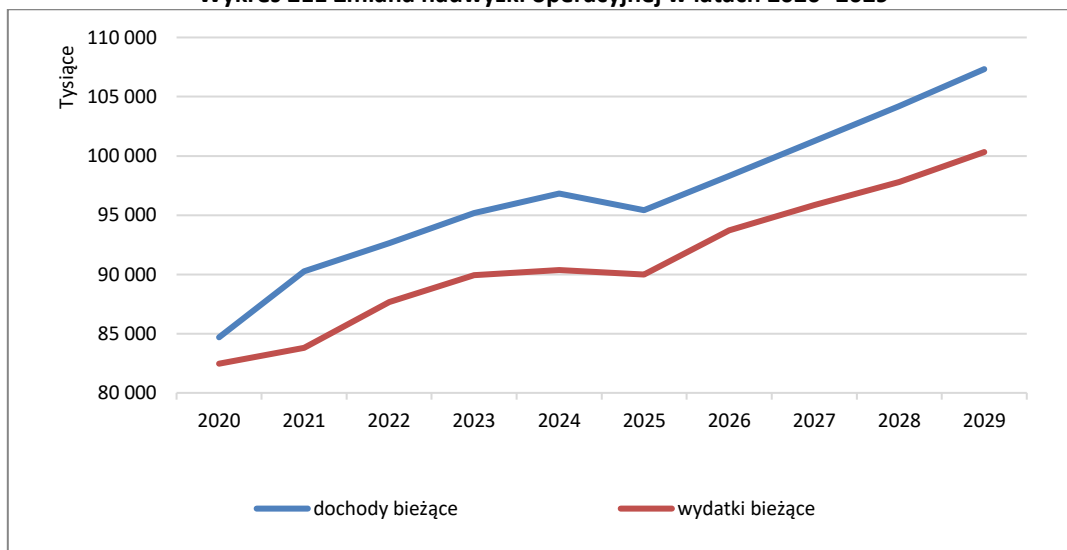
Potwierdzenie zdolności miasta do sfinansowania działań uzupełniających w latach 2021 -2024 Przyszłe zmiany wydatków i dochodów bieżących i majątkowych budżetu miasta

Zarówno w wariantcie bazowym (arkusz: WPF_bazowy), jak i w wariantcie uwzględniających realizację Projektu EOG(arkusz: WPF_Analiza) wynika, że we wszystkich latach realizacji projektu oraz w okresie trwałości projektu, zostaną spełnione wymagania wynikające z art.242 ust.1 ustawy o finansach publicznych, tj., planowane dochody bieżące będą wyższe niż planowane wydatki bieżące.

We wszystkich latach objętych analizą spełnione są również warunki wynikające z zapisów art. 243 ust.1 ustawy o finansach publicznych, tj. planowane w poszczególnych latach przychody, nie spowodują naruszenia relacji wskaźnika spłaty zobowiązań. W arkuszach WPF_bazowy i Analiza_WPF wykazano również spełnienie wszystkich reguł logicznych dotyczących poszczególnych kategorii budżetowych.

We wszystkich latach realizacji oraz trwałości projektu planowane jest osiągnięcie nadwyżki budżetowej. Powyższe założenie jest oparte na realistycznych podstawach, uwzględniających aktualne uwarunkowania. Zakłada się umiarkowany wzrost dochodów bieżących od 2021 r. i zmniejszenie wydatków bieżących w 2021 r. oraz dynamiki ich wzrostu w kolejnych latach. Zmniejszeniu ulegną również wydatki na obsługę długu. W latach 2021 2024 planowane jest wypracowanie nadwyżki operacyjnej netto w kwotach od 2,95 mln zł w 2021 r. do 3,8 mln w 2024 r. Planowana relacja długu do dochodów ogółem ulegnie zmniejszeniu z poziomu 29,3% w 2020 r. do 22,5% w 2021 r. (pierwszy rok realizacji projektu) i 11,9% w 2024 r. (ostatni rok realizacji projektu). Wielkość wskaźnika zadłużenia pokazuje, że możliwe będzie, przy zachowaniu płynności budżetu, zaciągnięcie kolejnych zobowiązań w celu realizacji innych działań rozwojowych nie uwzględnionych jeszcze obecnie w WPF, albo działań uzupełniających, na które nie uzyskano by dofinansowania z programów rządowych.

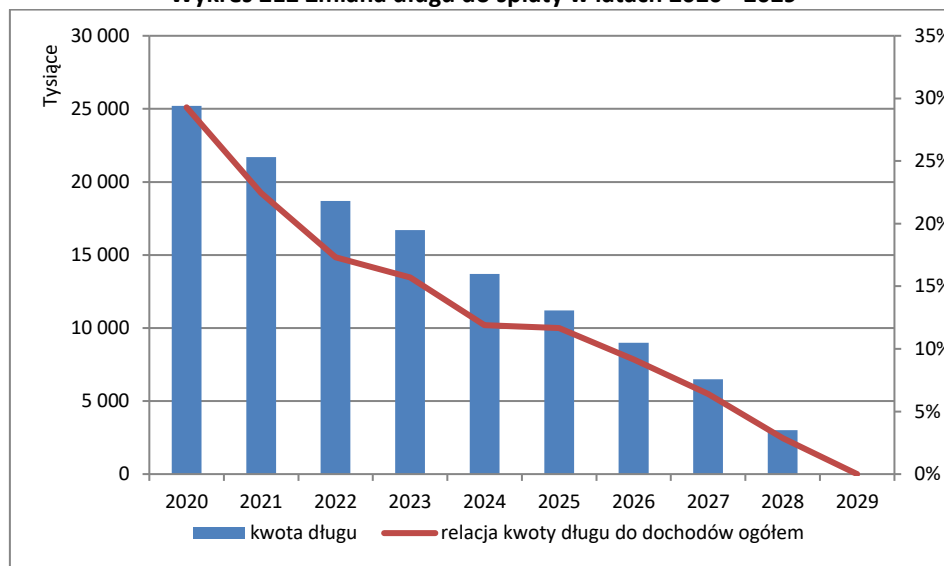
Wykres 211 Zmiana nadwyżki operacyjnej w latach 2020 -2029

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM

Nadwyżka operacyjna w wariantcie z projektem, począwszy od 2021 r. będzie osiągała wartości od 6 450 tys. zł w 2021 r. do 7 000 tys. zł w 2029 r. Zostanie więc zapewniona możliwość spłaty rat zadłużenia w oparciu o nadwyżkę.

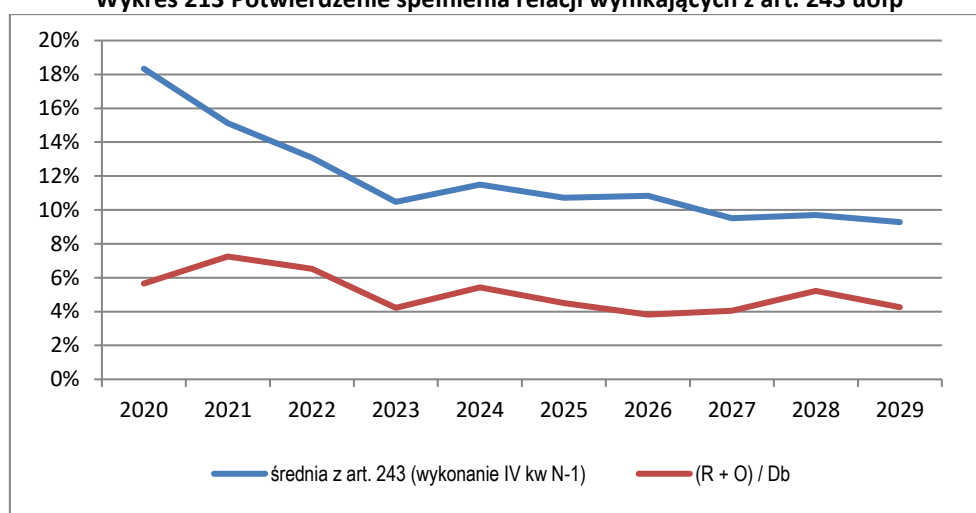
Wykres 212 Zmiana długu do spłaty w latach 2020 - 2029

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM

Projekcja długu zakłada jego spłatę do 2029 r. W warunkach realnych nastąpi zaciągnięcie kolejnego długu dla zwiększenia wydatków majątkowych na cele rozwojowe.

Wykres 213 Potwierdzenie spełnienia relacji wynikających z art. 243 uofp

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM

Wydatki majątkowe w wariantie bazowym (bez projektu EOG) będą wynosiły w latach 2021-2024 od 5,8% do 10,2% w stosunku do wydatków ogółem i będą finansowane środkami własnymi i dotacjami ze środków krajowych, bez zwiększania długu. W wariantie z realizacją projektu EOG, wydatki majątkowe wzrastają dodatkowo o kwoty dotacji ze środków EOG realizowanych w ramach działań podstawowych oraz uzupełniających. Udział wydatków majątkowych w relacji do wydatków ogółem wyniesie od 10% w 2021 r. do 19,6% w 2024 r.

■ Rozpoznanie możliwych źródeł finansowania działań nie mieszczących się w projekcie i ich szacunkowa wartość

Ze względu na aktualną sytuację makroekonomiczną i finansową oraz możliwość wystąpienia nieprzewidywalnych sytuacji mających negatywny wpływ na finanse miasta w kolejnych latach, a więc i możliwości zaciągania i obsługi długu, zdecydowano, że wszystkie działania uzupełniające

zostaną sfinansowane ze środków własnych, albo łącznie ze środków własnych i programów rządowych, finansowanych z Budżetu Państwa.

Nie przewiduje się włączenia środków własnych lokalnych interesariuszy, co wydatnie ogranicza ryzyko związane ze współfinansowaniem.

W odniesieniu do środków własnych, stabilność i pewność finansowania została wykazana w analizie powyżej. W odniesieniu do źródeł pochodzących z budżetu państwa, przyjęto założenie, że finansowanie będzie dotyczyło jedynie źródeł o wysokim stopniu pewności.

Przewidziane dofinansowania ze źródeł krajowych dla przedsięwzięć uzupełniających w PRL dotyczą:

1. W Działaniu „Budowa systemu wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami” (2 984 500 zł) źródłem finansowania będzie Program Ministerstwa Rodziny Pracy i Polityki Socjalnej pod nazwą „Centra opiekuńczo-mieszkalne” finansowany jest w całości z budżetu państwa w ramach środków zapisanych w Solidarnościowym Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych. Otrzymanie dotacji jest warunkowane jedynie złożeniem prawidłowego wniosku spełniającego wymogi Programu, zatem prawdopodobieństwo otrzymania dotacji jest bardzo wysokie, zwłaszcza że MOPS w Przasnyszu jest wyróżniającą się jednostką w skali kraju.
2. W Działaniu „Aktywizacja społeczności lokalnej” (424 100 zł) przewiduje się dofinansowanie od Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Partnerstwo dla Książki 2021.
3. W Działaniu „Zastosowanie odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze miejskiej” (840 000 zł) współfinansowanie nastąpi ze środków Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych. W przypadku negatywnego rozstrzygnięcia, przedsięwzięcie będzie mogło zostać zrealizowane w oparciu o środki własne miasta.
4. W Działaniu „Tworzenie kompleksowych rozwiązań drogowych” (5 500 000 zł) przewiduje się dofinansowania z Funduszu Dróg Samorządowych. Wkład własny w wysokości 50% został już uwzględniony w WPF. W przypadku negatywnego rezultatu, przewiduje się finansowanie ze środków własnych budżetu.

■ Analiza dochodowości

Żadne z przedsięwzięć realizowanych w ramach projektu nie generuje przychodów, nie jest zatem wymagana szczegółowa analiza dochodowości.

Wnioski:

1. Analiza finansów Przasnysza wskazuje na pogarszające się warunki do finansowania rozwoju miasta pomimo wysokiej dbałości o stabilność, płynność i równowagę budżetu.
2. Realizacja wnioskowanego Projektu (PRL/PRI) nie spowoduje utraty równowagi części bieżącej budżetu miasta w latach przyszłych.
3. W całym okresie analizy zostaną spełnione wymagania wynikające z art. 242 oraz 243 ustawy o finansach publicznych
4. Przedsięwzięcia uzupełniające w PRL zostaną sfinansowane ze środków własnych oraz dotacji z programów rządowych, co jest gwarancją ich pełnej realizacji. W przypadku braku dofinansowania z programów rządowych, miasto będzie w stanie zrealizować przedsięwzięcia uzupełniające w oparciu o środki własne.
5. W związku z realizacją projektu polegającą na wdrożeniu PRL i PRI, nie nastąpi wzrost zadłużenia budżetu miasta
6. W związku z realizacją PRL i PRI nastąpi zwiększenie wydatków bieżących, w latach 2021-2024 o kwotę 694 146 zł w 6 działaniach oraz zmniejszenie wydatków bieżących o kwotę 389 940 zł w 2 działaniach. Oznacza to zwiększenie wydatków bieżących o 304 206 zł w latach 2021-2024. Zmiany te zostały uwzględnione w WPF i odzwierciedlone w arkuszu WPF_Analiza.
7. Projekt nie generuje dochodów.

Do niniejszej analizy załączono wydruk z modułu Symulacje WPF w BeSTi@ autorstwa Ministerstwa Finansów, potwierdzający przeprowadzone zbilansowanie poszczególnych kategorii budżetowych i analizę wariantu bazowego powiększonego o dochody i wydatki bieżące i majątkowe związane z realizacją Projektu EOG.